

Kg Δ

1289 (5)

2636

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - Π. ΣΑΜΑΡΑ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Α
Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Α

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

Παλ. (κα)

Ανασπασιδης 19

Ευφρο

Ευφρονης - 9.

Σαραφιδης 17.

Τσεκούρας 17

26

Τσιρηνος 18.

Τσαλδα 16.

Προφ.

14

Μ. ορος

13.

Γραηται.

11

Handwritten notes in a cursive script, possibly a shorthand or a specific dialect. The text is written on a piece of paper with a vertical crease. The notes are arranged in several lines, with some characters appearing to be stylized or abbreviated. The paper is aged and shows some wear.

6. Σημειώσεις.

no' Bibliot. di no

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

NEOELLHNIKA ANAINOZEMATA

9636 12895
N. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - Π. ΣΑΜΑΡΑ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Α
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

Α΄.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ἐδῶ εἶμ' Ἐγώ, τῶν Οὐρανῶν ἡ Παινιτέρα
γὰρ ὅλους Μητέρα.....

Ν. Πετιμεζᾶς - Δάσρας

Σ

ἐ νιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στην ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νιώθω στὶς νυκτερινές μου ὄρες,
ὅταν τῶν ἄστρων τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες,
τὸ φωτεινὸ Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ καθ' ἐπίσημη στοῦ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτές, ἢ σὲ χαρές,
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

« Ἐμπρὸς στοῦ ἄπειρο »

Α. Προβελέγγιος

Η ΚΑΤΕΙΔΩΛΟΣ ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΖΕΤΑΙ

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κηρύττει τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτε διὰ πρώτην φοράν ἤλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸν κατεδίωξαν μέχρι Βερροίας. Οἱ κάτοικοι τῆς Βερροίας ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου, ἤρχισαν τὴν ἔρευναν τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ πολλοὶ ἔγιναν χριστιανοί.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκινδύνευεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης, ἀφῆκεν εἰς τὴν Βέρροϊαν τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας.

Ἐκεῖ ἔμεινεν ἀρκετὰς ἡμέρας καὶ ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ ἀξιόθεατα μέρη.

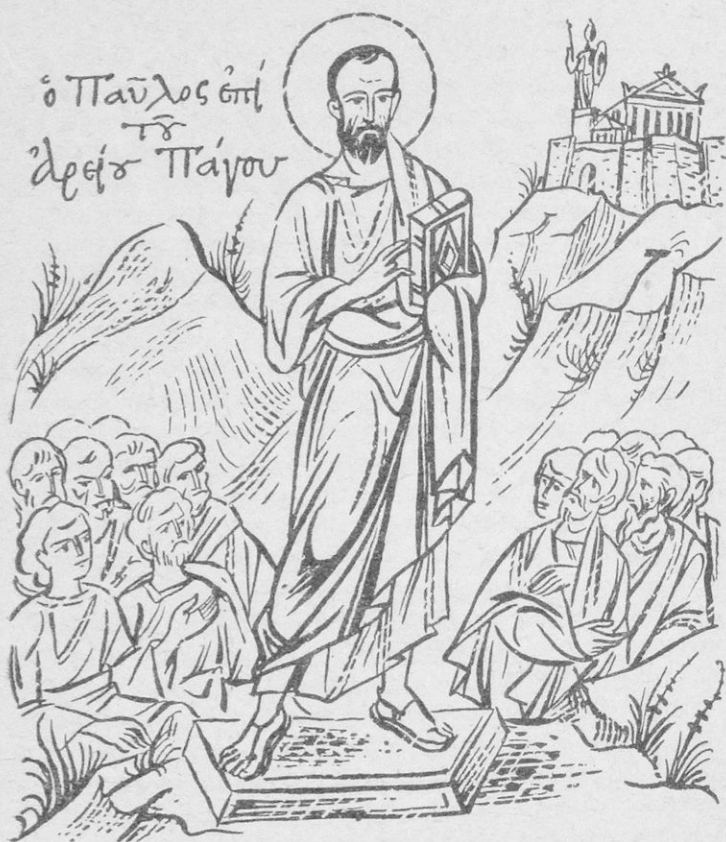
Ἐθλίβετο ὁ Παῦλος, διότι ἔβλεπε τὴν ὡραίαν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν γεμάτην ἀπὸ βωμοὺς καὶ εἰδῶλα. Ἐλυπεῖτο πολὺ, διότι οἱ τόσοι σοφοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπίστευον ἀκόμη εἰς τὰ εἰδῶλα!

Ἐσύχναζεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ συνωμίλει μὲ τοὺς εὐσεβεστέρους ἐξ αὐτῶν· καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, καθ' ἑκάστην ἡνοῖγε συζήτησιν, ὅπου ἤμποροῦσε. Καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους καὶ μὲ τοὺς σπουδαίους συνδιελέγετο εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν. Ἄλλοι τὸν ἐπρόσεχον πολὺ, ἄλλοι τὸν ἔλεγον σπερμολόγον· ἄλλοι ἔλεγον ὅτι διδάσκει νέαν θρησκείαν.

Εἰς τὸ τέλος ἡ περιέργεια παρεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ προσκαλέσουν τὸν Παῦλον ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου Δικαστηρίου, τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἵνα ἀναπτύξῃ τὰς ἰδέας του. Ὁ Παῦλος ἐδέχθη μὲ πολλὴν προθυμίαν. Ὅλοι οἱ Ἀρεοπαγῖται καὶ ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς ἦσαν ἐκεῖ συγκεντρωμένοι καὶ πλῆθος κόσμου παρηκολούθει τὴν ἱστορικὴν συνεδρίασιν.

Ὁ Παῦλος ἐστάθη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν:

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βλέπω, ὅτι εἴσθε καθ' ὅλα εὐσεβεστεροὶ ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων· περιφερόμενος ἀνά τὴν πόλιν σας, τὴν εἶδον κατείδωλον (γεμάτην ἀπὸ εἰδῶλα). Ὅμως προσέχων εἰς

τοὺς βωμοὺς καὶ εἰς τὰ ἱερά σας, εὔρον καὶ βωμὸν μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν».

» Αὐτὸν τὸν ἄγνωστον Θεόν, διὰ τὸν ὅποιον σεῖς ἐκάμετε βωμὸν, δίχως νὰ τὸν γνωρίζετε, αὐτὸν θὰ σᾶς τὸν φανερῶσω ἐγώ! Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον· αὐτὸς δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποίητους ναοὺς· οὔτε ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν περιποίησιν τῶν χειρῶν μας· αὐτὸς εἶναι κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· μετὰ τὴν δύναμιν Ἐκείνου εἴμεθα εἰς τὴν ζωὴν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν· δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι

ὁ Θεὸς ὁμοιάζει μὲ χρυσὸν ἢ μὲ ἄργυρον ἢ μὲ ὥραϊα ἀγάλματα.
 »Ὁ Θεὸς παραβλέπει τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν τὸν ἐλάτρευεν ὁ κόσμος ἀπὸ ἄγνοιαν· τώρα παραγγέλλει πανταχοῦ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μετανοήσουν, διότι ὥρισεν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κρίνῃ ὅλον τὸν κόσμον μὲ δικαιοσύνην διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν! »

Ἀμα ἤκουσαν οἱ ἀκροαταὶ ἀνάστασιν νεκρῶν ἠπόρησαν καὶ ἄλλοι ἐχλεύαζαν τὸν Παῦλον, ἄλλοι δὲ ἔλεγον : « Θὰ σὲ ἀκούσωμεν καὶ ἄλλοτε ».

Μερικοὶ εἰλικύσθησαν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μία γυνὴ ἡ Δάμαρις. Ὁ Διονύσιος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπέθανε μαρτυρικῶς (ἐκὰς ζῶν) κατὰ τὸ 95 μ. Χ.

Ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 3 Ὀκτωβρίου, ἡ δὲ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸν τιμᾷ καὶ τὸν σέβεται ὡς πολιοῦχον τῆς Ἀγίου !

Μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις ἤρχισεν ὁ ἐκχριστιανισμὸς αὐτῶν. Ὑστερα ἀπὸ τὴν Σαμοθράκην, τοὺς Φιλίππους (περιφέρεια Καβάλλας), τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βέρροιν, ὅπου ἵδρυσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται Ἀποστολικάι, ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ἑλλάδος ἔβαινε μὲ γοργὸν βῆμα πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσίν του. Ἀργότερον μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν ἵδρυσιν καὶ τῶν ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, συνεπληρώθη ὁ πλήρης ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Τὸ γεγονός τοῦτο τὸ ὁποῖον συνέβη πρὸ 19 αἰώνων, πρόκειται νὰ ἑορτασθῇ ἐπισήμως κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Διὰ τὴν ὁργάνωσιν πανελληνίου ἑορτασμοῦ τοῦ γεγονότος τούτου κατηρτίσθη ἤδη καὶ Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὡς ἄνω Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν Ὑπουργῶν Παιδείας καὶ Ἐξωτερικῶν, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῶν Πρυτάνεων τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

Χ. Δημητρακόπουλος

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὁ ἅγιος Νικόλαος ἐξόχως τιμᾶται καὶ λατρεύεται ἐν Ἑλλάδι, οὐ μόνον διὰ τὴν θεάρεστον πολιτείαν αὐτοῦ καὶ τὴν νίκην ἣν ἐκτήσατο ἐν τῇ πρώτῃ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἐν ἣ ἀνέτρεψε τὰ αἰρετικά ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν προστασίαν, ἣν πιστεύεται ὅτι παρέχει τοῖς ναυτιλλομένοις.

Τούτου ἕνεκα ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μάλιστα τάσσεται ἐν Ἱσημοῖρα τοῖς μεγάλοις ἀγίοις τῆς ξηρᾶς, τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ καὶ τῷ Ἀγίῳ Δημητρίῳ. Ἐν δημοτικῷ τινι ἔσματι τοῦ Γαλαξειδίου προσαγορεύεται αὐτῆς.

« Ἀγιε Δημήτρη στεργιανέ κι ἅγιε Νικόλα ναύτη ».

Ἐν Πάρῳ ἐπονομάζεται θαλασσίτης, διότι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ. Πλεῖστα ἑλληνικά πλοῖα φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου, ἐν πᾶσι δὲ σχεδὸν εἶναι ἀνηρτημένη ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ θαλαμίσκῳ τοῦ πλοιάρχου. Ἐπικαλοῦνται δὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ κινδυνεύοντες.

Ἐν Μυκόνῳ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος εἶναι ῥυτιδιωμένον παρεκκλήσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπως καταπαύῃ τὰς τρικυμίας.

Εἰς τὰ πλοῖα ὁμῶς εὐσεβῶν ἀνθρώπων δὲν προσέρχεται ἄρωγος μόνον ἐν κινδύνοις, ἀλλὰ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν καθίσταται πρὸς τὸ πηδάλιον καθ' ὅλον τὸν πλοῦν.

« Στὴν πλώρη κάθεται ὁ Χριστός, στὴ μέσ' ἡ Παναγία
καὶ πίσω στὸ τιμόνι του κάθεται ὁ ἅγιος Νικόλας ».

Εἶναι δὲ ἡ θέσις του παρὰ τὸ πηδάλιον, διότι κατὰ τινὰ παράδοσιν αὐτὸς εἶναι ὁ τοῦ πηδαλίου εὐρέτης. Ἐνεκα τῆς λατρείας, ἣν ἀπονέμουσι τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ οἱ ναυτιλλόμενοι, εἰκάζουσί τινες ὅτι ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς χριστιανοῖς Ἑλληνοὶ τὸν Ποσειδῶνα, προσλαβὼν τὸν χαρακτήρα καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ παλαιοῦ δεσπότη τοῦ θαλάσσιου.

Αἱ δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου δοξασαί ἐκπηγάζουσιν ἐκ τινος θαύματος τοῦ ἁγίου μνημονευομένου ἐν παλαιῷ συναξαρίῳ, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον :

« Ἐπλεεν ὁ Νικόλαος εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων διὰ τὴν προσκυνήσιν εὐσεβῆς τὸν τάφον, τὸν Πανάγιον, εἰς τὸν ὁποῖον

ετάφη ή ζωή. Ἦτον γαληνόμορφος ὁ οὐρανός, ἐγέλα καί ἔπνεε πρῶος ὁ Ζέφυρος, κύμα δέν ἐφούσκωνε, ἀφρός δέν ἐφαίνετο καί τὸ πέλαγος ὄλον ταπεινὸν ἔδειχνε τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸν Ἅγιον.

Ἀλλὰ ἂν ἦτον ἡσυχία εἰς τὴν θάλασσαν, θόρυβος καί ταραχή ἦτο κάτω εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τὰ κάτω σπήλαια, ὅπου οἱ δαίμονες εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον κατοικοῦσι. Καί τί κάμνομεν, ὦ σύντροφοι, ἔλεγεν ὁ δαίμων, ἀφήνομεν τὸν Νικόλαον νὰ πλεύσῃ μὲ εὐτυχίαν εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων; Ὅχι, δέν πρέπει νὰ φθάσῃ.

Ἔτσι ὠμίλησεν ὁ δαίμων πνέοντας καπνοὺς καί φλόγες ἀπὸ τὸ στόμα, καί εὐθὺς μαυρίζεται ὁ ἀέρας καί τὰ σκότη τοῦ Ἄδου σκεπάζουν τὴν λαμπροφόρον ἡμέραν.

Συμμαζώνονται μαῦρα καί πυκνὰ νέφη καί οἱ ἀστραπὲς καί τ' ἀστροπελέκια τυφλώνουν τὰ ὄμματα τοῦ καθενὸς μὲ τὴν λάμψιν, καί μὲ τὸν κτύπον φοβερίζουν κάθε ἀνδρειωμένην καρδίαν.

Πίπτουσι βροχὲς ἀρκετὲς νὰ πνίξουν ἓνα κόσμον, ὅχι νὰ βυθίσουν ἓνα καράβι· φυσοῦσιν ἀπὸ κάθε τόπον ἄγριοι ἄνεμοι ἐνωμένοι νὰ καταποντίσουν καί νὰ ρίξουν εἰς τὰ βάθη τὸ πλοῖον. Φουσκώνει τέλος ἡ θάλασσα, ἀφρίζει ἀπὸ τὸν θυμὸν καί ὑψώνει γιγάντια κύματα. Μὲ τοῦτα ὡς μὲ πολεμικὰς μηχανὰς πολεμᾷ τὸ πλεούμενον, τὸ κτυπᾷ, τὸ δέρνει, τὸ στριφογυρίζει. Ἦκουες τότε νὰ κτυπῶσι τὰ κατάρτια, ἔβλεπες νὰ ξεσχίζωνται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τὰ ἄρμενα καί τοὺς ναύτας νὰ τρέμουσι καί νὰ φέρνουν εἰς τὸ πρόσωπον ζωγραφισμένον τὸν θάνατον.

Μόνον ὁ ἅγιος Νικόλαος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐγίνετο τόση ταραχή εἰς τὴν φύσιν, ἀνάμεσα εἰς τόσους φόβους καί τρόμους, ἔστεκεν ἄτρομος καί ἄφοβος, διότι ἀρματωμένος μὲ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, ἐγέλα τὴν δύναμιν τοῦ Ἄδου, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ συγχύσῃ περισσότερο ὁ Ἅγιος σηκώνει ταπεινὸς τὰς χεῖρας καί κάνει ὀλίγην, ἀλλὰ ἐνθερμον προσευχήν, καί μὲ τοῦτην ὡς μὲ οὐράνιον μαγείαν ἐξαφανίζει τὰ σκότη, σκορπίζει τὰ νέφη, σβήνει τίς ἀστραπὲς καί μεταμορφώνει εἰς γαλήνην τὴν τρικυμίαν, εἰς ἡσυχίαν τὴν ταραχήν, εἰς γλυκεῖαν αὖραν τὸ σκληρὸν ἄνεμον. Σιωποῦσι τὰ στοιχεῖα, παύουσι τὰ κύματα, καί τὸ ἀπελπισμένον καράβιον φθάνει σῶον καί ὑγιὲς εἰς τὸν λιμένα, νικηφόρον δύο μεγάλων θηρίων, τῆς θαλάσσης καί τοῦ δαίμονος».

«*Εστία*», 1882

Ν. Γ. Πολίτης

ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΞΥΛΟ

Οι μπάλες πέφτουν σά βροχή γύρω στις Μουρνιές της Κρήτης. Κάθε στιγμή ο καπετάνιος γυρίζει μια ματιά στα παλληκάρια του, και κάθε φορά βλέπει κι ένα νά στρώνεται νεκρός μέσ' στα σπαρμένα.

— Πάει κι άλλος ! βγαίνουν δυο λόγια από τὸ στόμα του. Πάει κι άλλος ! ξαναλέει σιγανά, και φουσκώνουν τὰ γυμνωμένα στήθια του, γιὰ νὰ ξεφύγη ἕνας ἀναστεναγμός, ὁ ὅστερνος χαίρετισμός τοῦ καπετάνιου στοὺς λεβέντες, πὺ τοὺς εἶδε ν' ἀνασταίνωνται ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ στὰ γόνατά του πάνω.

Μὰ ποῦ νὰ φοβηθῇ αὐτός ! "Ἄς ἦτανε τετρακόσοι οἱ Τοῦρκοι, κι ἄς ἦταν σκοτωμένα ἑφτά ἀπὸ τὰ παλληκάρια του κι ἄλλα τέσσερα λαβωμένα. Τοῦ ἔμεναν ἀκόμη δέκα τουφέκια ἕνα κι ἕνα, πὺ ἔβαροῦσαν στὰ γερά, και βόλι δὲν τοὺς ἔφευγε.

— Καρδιά, παιδιά, κτυπάτε και θὰ φύγουνε· δὲν ξέρουν πόσοι εἴμαστε· κανεῖς μὴ σταματήσῃ και μᾶς ἔφαγαν.

Ἄδειάζει τὸ τουφέκι του, γεμίζει πάλι στή στιγμή και ξαναδειάζει πάλι. Καὶ τὰ δύο του βόλια ἐπῆγαν καλά. Μὰ τί ἐβγήκε ; ἄλλος ἀναστεναγμός ἀκούεται σιμά του, και γέρνει στή γῆ τῆς ἀδελφῆς του τὸ παιδί ! Καὶ τὰ στάχια ἀνοίγουν και τὸ σκεπάζουν κι αὐτό.

— Καρδιά, παιδιά ! φωνάζει μὲ φωνή, πὺ ἔμοιαζε μὲ μούγκρισμα.

Μὰ τὴ στιγμή, πὺ ἐγέμιζε, νὰ κι ἕνα βόλι χώνεται ζεστό, καυτὸ στοῦ ἀριστεροῦ του χέρι. Τί σημασία ἔχει ;

Εἶναι συνηθισμένος ἀπ' αὐτά.

— Σφίγγει τὸ στόμα, και μ' ἕνα τριξίμο τῶν δοντιῶν κρατᾷ τὸν πόνο, μὴν ἀκουσθῇ, πῶς ἐλαβῶθῃ ὁ καπετάνιος, και δειλιάσουν τὰ παιδιά. Μόνο τὸ πρωτοπαλληκάρὸ του τὸν εἶδε και τρέχει στή στιγμή, και τοῦ δένει τὸ χέρι.

Γεμίζει πάλι και τραβᾷ. Γεμίζει και τραβᾷ. Μὰ συχνὰ ἀκούει ἀναστεναγμοὺς και τὸν πιάνει φόβος νὰ γυρίσῃ νὰ ἴδῃ, μὴν ἀντικρύσουνε τὰ μάτια του κι' ἄλλο σκοτωμένο.

"Ἀχ ! Δὲ θ' ἀπομείνῃ ἕνας νὰ πετάξῃ ὡς τὸ χωριὸ και νὰ

τοὺς πῆ νὰ φύγουν, νὰ πάρη τις γυναῖκες, νὰ τις πάη στὸ βου-
νό, ἐσυλλογιζόταν ὁ καπετάνιος.

Οἱ μπάλες ἔρχονται ἀκόμη σὰ βροχή, μὰ τὰ τουφέκια τῶν
Χριστιανῶν σωπαίνουν ἓνα ἓνα !

Κάθε τουφεκιά π' ἀκούει νὰ πέφτῃ ἀπὸ κοντά του τοῦ χα-
ρίζει τὴ γλυκύτερη χαρά.

— Καρδιά, παιδιά !

Μὰ ποιὸς νὰ τὸν ἀκούσῃ ! "Ὅλοι εἶναι λαβωμένοι καὶ νε-
κροί. Φοβᾶται νὰ γυρίσῃ νὰ τοὺς ἰδῇ. Φοβᾶται μὴ δὲ βρῇ κα-
νέναν ὀρθό ! Κι ὕστερα, ποιὸς θὰ πάη στὸ χωριὸ νὰ πῆ νὰ φύ-
γουν τὰ γυναικόπαιδα, μὴν πέσουν στὰ χέρια τοῦ Πασᾶ ;

Τοῦ 'ρθε στὸ νοῦ νὰ στείλῃ τὸ Γιαννάκη, τὸ ἀγαπημένο του
πρωτοπαλλήκαρο. Μπάλα τούρκου δὲν τὸν ἐπιανεν αὐτόν, γιατί
ἐφοροῦσε τὸ ἀγιασμένο χαίμαλὶ μὲ τὸ τίμιον ξύλο. Τὰ βό-
λια, σὰν νὰ ἦταν σταφυλόρωγες, τὸν ἄγγιζαν κι ἐπεφταν στὰ
πόδια του. Αὐτὸν νὰ στείλῃ ἐσυλλογίσθῃ κι ἐφώνασε :

— Γιαννάκη ! αἶ, Γιαννάκη !

Μὰ κανεῖς δὲν ἀπεκρίθῃ. Γυρίζει. Τί νὰ ἰδῇ ! Σὲ τρία βή-
ματα μακριά, μὲ μιὰ πληγὴ ὀρθάνοικτη στὸ μέτωπο, ἐσπαρτάρι-
ζε σὰν ψάρι, κι ἐψυχομαχοῦσε ὁ Γιαννάκης.

'Εκόπηκαν τὰ πόδια του, ἐρράγισε ἡ καρδιά του κι ἀνα-
στέναξε.

— Ἀχ ! μᾶς ἀρνήθῃ κι ὁ Χριστός ! ἐχαθήκαμε ! Μὰ ὄχι ! Τὸ
τίμιον ξύλο κι ἄπιστος νὰ τὸ βαστᾷ δὲν τὸν πιάνει βόλι. Θεέ,
Θεέ μου, συχώρα με ! "Ἀς πάη ἄλλος. Νικολῆ, Γιωργάκη, Κώστα !

Τίποτε ! Τουφέκι πιά δὲν πέφτει. "Ένας ἀπὸ τοὺς εἴκοσι
δὲν ἀπομένει ζωντανός.

— Γιωργάκη ! Κώστα ! 'Αντώνη !

Τίποτε.

Οἱ ἐχθροὶ ρίχνουν ἀκόμη τουφεκιές, μὰ δὲν προχωροῦν.
Ποῦ νὰ τὸ ξέρουν πὼς ἐσκοτώθηκαν ὅλοι οἱ Χριστιανοί ! Καρ-
τέρι θὰ μᾶς κάνουν ἔλεγε ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου. "Ἀς σταματήσωμε
νὰ ἰδοῦμε.

Καὶ βλέπουν ἓνα μόνο, ἓνα Χριστιανό, τὸν καπετάνιο νὰ
παραμερίζῃ τὰ σπαρτὰ καὶ νὰ σκύβῃ ἐπάνω ἐκεῖ. Καὶ τὸν ση-
μαδεύουν ὅλοι καὶ πυροβολοῦν. Μὰ ἐκεῖνος ἤσυχος, σὰ νὰ ἦταν

φιλή βροχούλα τὸ χαλάζι τῶν βολιῶν, σκύβει, κοιτάζει ἕνα-ἕνα τοὺς λεβέντες του. Ἐπάνω ἀπὸ δεκαπέντε ἦταν σκοτωμένοι. Οἱ ἄλλοι μὲ δυὸ λαβωματιᾶς καθένας ἐξεψυχοῦσαν. Καὶ κανένας γιὰ νὰ στείλῃ στὸ χωριὸ νὰ πῇ στὰ γυναικόπαιδα νὰ φύγουν !

— Θεέ μου ! συχώρα με, ποὺ τοὺς ἀφήνω μοναχοὺς· μὰ σὰ δὲν πάω κι ἐγώ, τοὺς ἄλλους ποιὸς θὰ τοὺς γλυτώσῃ ;

Κάνει τὸ σταυρὸ του καὶ τραβᾷ ἐμπρός. Γιὰ νὰ προφθάσῃ στὸ χωριό, πρέπει νὰ περάσῃ ἐμπρός ἀπ' τὸν ἔχθρὸ καὶ νὰ πάρῃ τὸ μονοπάτι τοῦ βουνοῦ.

Τὰ βόλια πέφτουν σὰ βροχὴ τριγύρω του. Ὁ καπετάνιος τρέχει· κι οἱ ἔχθροί σημαδεύουν καὶ πυροβολοῦν ὅλοι καταπάνω του... Μὰ στέκονται σὰν καρφωμένοι στὴν θέσῃ των... Καὶ τρέμουν...

Γιατὶ τέτοιο πρᾶμα δὲν τὸ εἶδαν ποτὲ ἄλλοτε, νὰ μὴν τὸν πιάνῃ βόλι ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ μήτε σίδερα ἐφοροῦσε, μήτε ἀπὸ πέτρα ἦταν...

Ὑστερα ἀπὸ μιᾶς ὥρας τρέξιμο, ἔφθασε ὁ καπετάνιος στὸ χωριό.

— Νὰ φύγετε, φωνάζει ἀπὸ μακριά, οἱ ἔχθροί φθάνουν ! Νὰ φύγετε !

Ἀκούει τὴ φωνὴ του ἡ Μαριώ, ἡ κόρη του, καὶ τρέχει.

— Ὁ Γιαννάκης ; Τί ἔγινε πατέρα ὁ Γιαννιός ;

Ἦταν ὁ ἀρραβωνιαστικός της. Τί νὰ τῆς εἴπῃ ; Μὰ πρὶν συλλογισθῇ γιὰ τὴν ἀπόκριση, εἶδε ἡ Μαριώ, εἰς τὸ λαιμὸ του περασμένο, τοῦ Γιαννάκη τὸ χαῖμαλι μὲ τὸ τίμιο ξύλο.

— Νὰ το ! φωνάζει. Ἐσκοτώθῃ ὁ Γιαννάκης μου ! καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της !

Κοιτάζει ὁ καπετάνιος τὸ χαῖμαλι, συλλογιέται, καὶ τὸν παίρνουν τὰ δάκρυα.

— Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω θὰ μοῦ τὸ ἐπέρασε στὸ λαιμὸ μου... Τὸ ἔκαμε γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸν καπετάνιο του καὶ τὸν πατέρα τῆς Μαριῶς... Ἀσχημα ἔκαμε. Αὐτὸς ἦταν γιὰ καπετάνιος !

« Οἱ Κοῖτες μου »

Ι. Μ. Δαμβέργης

(Διασκενὴ ὑπὸ Χ. Δημητράκοπούλου)

Ο ΛΟΥΜΠΑΡΔΙΑΡΗΣ

Ὁ ἀγὰς τοῦ Κάστρου.

Ὁ ἥλιος γέρνει. Ὁ Γιουσούφ ἀγὰς, ἄγριος ἀγὰς, πίνει τὸ σιρόπι τοῦ ξαπλωμένος ἐπάνω σὲ μαλακὸ καὶ παχὺ τάπητα, σ' ἓνα προσηλιακὸ μέρος, κάτω ἀπὸ τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας εἶναι ὁ κυρίαρχος Ἀγὰς τοῦ κάστρου, σοῦ λέει ὁ ἄλλος !...

Δίπλα τοῦ ἓνα κομμάτι σπασμένης κολόνας. Κάποτε ἀνασηκώνεται ὁ Ἀγὰς καὶ ἀκουμπᾷ σ' αὐτὸ ἐπάνω τῇ μέσῃ του νὰ ξεμουδιάσῃ. Φορεῖ κατακόκκινα. Πυκνὸς καπνὸς βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του, σωστὴ καμινάδα.

Καμιὰ ὅμως ἡμέρα δὲν ἦταν ὁ Ἀγὰς στὶς κακές του, ὅπως σήμερα. Ἀπὸ τὸ πρῶνι βρίζει καὶ δέρνει. Ἄμα δὲν ἔχει τί νὰ χτυπήσῃ, χτυπᾷ τὰ χέρια του, τὰ πόδια του. Ὅλα τοῦ φταῖνε, καὶ τὸ χῶμα ποῦ πατεῖ· τί χῶμα ! Γυρεύει κάποιον νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω του καὶ ὁ κάποιος αὐτὸς στὸ τέλος βρέθηκε· ἦταν ἓνας φτωχὸς ξωτάρης, ποῦ ἡ κακὴ του μοῖρα τὸν ἐσπρωξε καὶ πέρασε κάτω ἀπὸ τὸ Κάστρο καβάλλα στὸ μουλάρι του.

Χτύπησε τρεῖς φορές παλαμάκια καὶ καμιὰ δεκαριὰ Καστριῶτες φρουροὶ πετάχτηκαν πίσω ἀπὸ τὰ χαλάσματα, σὰ νὰ ξεφύτρωσαν ἀπὸ τῇ γῇ.

— Πιάστε αὐτὸν ποὺ περνᾷ ἀπὸ τῇ μύτῃ μας καβάλλα ! Δέστε τον χεροπόδαρα, φέρτε τον ἐπάνω καὶ ρίχτε τον στὴ φυλακή· ὕστερα βλέπομε....

Ὁ Ἀγὰς τώρα περπατεῖ ἀπάνω κάτω· συλλογίζεται, φαί-

νεται, ποιά τιμωρία τοῦ χρειάζεται. Ἐξαφνα στέκεται, σάν καρφωμένος, σηκώνει τὸ κεφάλι του, τεντώνει τὰ χέρια του. Οἱ πυκνὲς τρίχες τοῦ προσώπου του, ποὺ τὸ σκεπάζουν ὁλόκληρο, ἀνασηκώνονται σάν τόσες καρφοβελόνες.... Φταρνίζεται καὶ βήχει μαζί· τρέμει ὁλόκληρος ἀπὸ τὸ θυμὸ του.

— Μπρὲ σεῖς, κοιμᾶστε; Δὲ βλέπετε πόσος κόσμος πάει τὸν ἀνήφορο; Γέροι, γριές, νέοι, νέες, ὡς καὶ μωρὰ ἀκόμη! Ποῦ πᾶνε, μπρὲ σεῖς, αὐτοὶ οἱ ραγιαδες;

— Εἴμαστε νιοφερμένοι, Ἀγά μου. Πάω νὰ ρωτήσω κανένα παλιό, ἀποκρίθηκε ὁ πιὸ κοντινός.

— Καὶ ἐδῶ εἶσαι ἀκόμη; Νά! Καὶ τοῦ ἔδωσε μιὰ ὁ ἄγριος ἀγάς. Ρῶτα καλύτερα τὸ φυλακισμένο. Στὴ στιγμή νὰ γυρίσης. Σάν ἀστραπὴ πῆγε καὶ γύρισε.

— Αὔριο, Ἀγά μου, ἔχει πανηγύρι ὁ Αἰ - Δημήτρης, αὐτὴ ἡ ἐκκλησίτσα, ποὺ φαίνεται ἐκεῖ κάτω, καὶ οἱ ἄπιστοι πᾶνε στὸν ἔσπερινό.

— Πανηγύρι ρωμαϊκό! Μπρὸς στὰ μάτια μας! Στὸ τιμημένο Κάστρο μας ἀπὸ κάτω! Ὁ Ἀλλάχ νὰ μᾶς φυλάξῃ! Καὶ γιατί εἶμαι ἐγὼ ἐδῶ! Ξέρω τί τοὺς χρειάζεται. Πρέπει νὰ λείψῃ αὐτὴ ἡ ντροπὴ μιὰ γιὰ πάντα....

Τὰ μάτια του πετοῦν φλόγες, τὰ δόντια του τρίζουν. Σωστὴ πυρκαϊὰ ἢ ψυχὴ του.

— Φέρτε μου ἐδῶ σούρνοντας τὸν φυλακισμένο... Ὅχι σταθήτε!...

Κάποια μεγάλη ἰδέα κατέβασε ὁ Ἀγάς. Τὸ πρόσωπό του γλυκαίνει τώρα, ὅσο μπορεῖ νὰ γλυκάνῃ τὸ θηρίο.

— Χά!... Χά!... Φέρτε τον ἐδῶ τὸ ραγιά, μὲ καλὸ τρόπο. Ἄν τὸν πειράξῃ κανένας, φίδι ποὺ τὸν ἔφαγε.

Φέρνουν τὸν ζωτάρη μισοπεθαμένο ἀπὸ τὸ φόβο του. Πέφτει στὰ πόδια τοῦ Ἀγα καὶ ζητεῖ ἔλεος.

— Σήκω ἐπάνω· μὴ φοβᾶσαι! Εἶχα σκοπὸ νὰ σὲ κρεμάσω, μὰ μετάνιωσα. Τυχερὸς ἄνθρωπος εἶσαι. Πρόσεξε νὰ κάνῃς ὅ,τι θὰ σὲ προστάξω, γιατί ἀλλιῶς χάθηκες!

— Ὅ,τι προστάξης, Ἀγά μου! Ὅ,τι προστάξης....

« Σοὺτ! πολλὰ λές! Μόνο αὐτιά νὰ ἔχῃς, στόμα νὰ μὴν ἔ-

χης. Καλό ήταν έτσι κοντά στο Κάστρο μας να μη βρίσκεται εκκλησία, μα μιὰ φορά που βρέθηκε, πρέπει να μένη και να λειτουργιέται. Θά τὴν ἔκαμαν οἱ καλοὶ μας παπποῦδες στοὺς δικούς σας δώρο.... Ἐγώ, ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ὀρίζω τὸ Κάστρο μου, λύκος που τὸν ἔφαγε, ὅποιος τὸ στραβοκοιτάξη! Μὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησοῦλα λογαριάζω, πὼς βρίσκεται στὴν ἐξουσία μου μέσα, ἀφοῦ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου....

Καὶ ζάρωσε τὸ πρόσωπό του μὲ νόημα. Κακόμοιροι Χριστιανοί!

—Ὁ Δεσπότης σας δὲν ἦρθε νὰ μὲ χαιρετήσῃ ὥς εἶναι. Τὸ κατάλαβε φαίνεται, καὶ αὐτός, πὼς δὲν τακτοποιήθηκα ἀκόμη καὶ δὲν ἔχω ὄρεξη γιὰ λόγια μὲ δίχως νόημα. Πήγαινε μ' ὄλον τοῦτο - ὁ ἀφέντης δὲν πρέπει νὰ συνερίζεται τοὺς δούλους του - καὶ χαιρέτησέ τον ἀπὸ μέρος μου καὶ πὲς του πὼς, ἀφοῦ ἔτυχε καὶ μὲ ἔρριξε ἡ κακὴ μου τύχη στὸν πετρότοπό του καὶ γίνε-ται τὸ πρῶτο ρωμαϊκό πανηγύρι, πού βλέπω, εἰς τὰ μέρη τῆς ἐξουσίας μου, ἔχω μεγάλη ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει....

Ὁ Ἅγιος σας κάτι θ' ἄξιζε, γιὰ ν' ἀγιάσῃ. Θά τὸν τιμήσω λοιπόν! Πρέπει νὰ γίνῃ μονοκλησιά. Ὅλες οἱ ἄλλες ἐκκλησίες νὰ μὴ λειτουργήσουν καὶ νὰ μαζευτοῦν ὅλες οἱ ἐνορίες μὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν ἐδῶ στὸν Ἀϊ - Δημήτρη. Πὲς καὶ στοὺς Ἀρχόντες καὶ τοὺς Προεστοὺς καὶ σὲ κάθε νοικοκύρη, πού θ' ἀπαντήσης, πὲς ἀπὸ μέρους μου, πὼς αὐτὸ εἶναι ἡ θέλησή μου. Ὅποιος δὲ θά ῥθῃ, ἐμένα θὰ προσβάλλῃ ἔλα τρέχα, φύγε ἀπὸ τὰ μάτια μου!...

Μὰ γιὰ στάσου! Ἄκουσε. Αὔριο πρῶι, πού θὰ ψάλλουν στὴν ἐκκλησία τὸ τροπάρι τοῦ Ἁγίου σας, ν' ἀνεβῆς σ' ἓνα ψήλωμα κοντὰ στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ κουνήσης γιὰ σημάδι ἓνα κόκκινο πανί, γιὰ νὰ βάλωμε φωτιά στὴν λουμπάρδα - τὸ μεγάλο πυροβόλο - καὶ στὰ ἄλλα κανόνια τοῦ Κάστρου, νὰ τιμῆσωμε τὸν Ἅγιο σας. Ἐ, ὥς γίνῃ κι αὐτό!... Φύγε τώρα σὲ βαρέθηκα. Τυχρὸς ἀνθρώπος εἶσαι....

Ὁ ραγιάς ἔκαμε μιὰ μετάνοια καὶ ἄγγιξε ἡ μύτη του στὸ χῶμα. Ὁ Ἀγάς, χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ, γύρισε στοὺς ἀνθρώπους του καὶ εἶπε:

«Τὶ ὠραῖος πού θὰ εἶναι ὁ τόπος αὔριο τὸ πρῶι γύρω στὸν

‘Αϊ - Δημήτρη, γεμάτος κόσμος, πού νά μὴν πέφτη χάμω οὔτε μῆλο !...» Καὶ κουνιώντας τὸ κεφάλι του κοίταζε τὸ ραγιά, πού ἔφυγε τρεχάτος.

— Τὸν παρασφίξατε τὸν ἄνθρωπο, ἀθεόφοβοι, καὶ πηγαίνει τὸν κατήφορο σὰν ξεβιδωμένος. Χά !... Χά !... Χά !... Ξεφώνησε τρεῖς φορές χωρὶς νά γελάσῃ τὸ πρόσωπό του.

Οἱ προετοιμασίες.

Δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀλλάχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης αὐτοῦ, ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ μιναρὲ τοῦ Παρθε-
νῶνος ἢ φωνὴ τοῦ μουεζίνῃ *, πού καλοῦσε τοὺς πιστοὺς νά προσευχηθοῦν.

Σκοτείνιασε. Ὁ Ἀγὰς πρόσταξε νά φύγουν ὅλοι καὶ ὅλοι ἔφυγαν. Δύο μονάχα ἔμειναν καὶ κρυφομιλοῦν. Ὁ Ἀγὰς καὶ ὁ ἀρχιπυροβολητὴς Ἀχμέτ.

— Κοίταξε, Ἀχμέτ, νά τὰ καταφέρῃς καλὰ ! Τὸ στοιχειωμένο μαρμαρόσπιτό μου, καὶ ἔδειχνε τὰ Προπύλαια, πού ἡ τύχη μ' ἔρριξε καὶ κάθομαι μέσα, ἔχει μπαρούτη, ὅση θέλεις, βόμβες ἔχομε, ἄλλο τίποτε, λογιῶν λογιῶν δὲ χρειάζεται δὰ καὶ μεγάλῃ φασαρία ! Τὸ μόνο πού φοβοῦμαι εἶναι ὁ καιρὸς, νά μὴ μᾶς τὰ χαλάσῃ.... Ὑστερα ἀπὸ καλοκαιρινὴ λιακάδα, ὁ οὐρανὸς ἔγινε πίσσα.

— Μὴ λές τὸν κακὸ λόγον, Ἀγά μου ! Ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ μὴ σὲ μέλη.... Ὁ μουφτής * τί γνώμη θὰ εἶχε τάχα ;

— Καὶ ποιὸς τὸν ρωτᾷ ; Μοῦ κάνει τὸ μεγάλο. Αὐριο βλέπομε τίνος τὸ ὄνομα θὰ βουίξῃ στὰ ἑπτὰ βασίλεια. Θὰ εἴποῦμε, πὼς ἔγινε λάθος. Ἐγὼ εἶπα γιὰ μπαρούτη μονάχα κατὰλαβες ; Ἐγὼ πάω τώρα νά φάω καὶ νά πλαγιάσω, καὶ πρὶν νά χαράξῃ θὰ εἶμαι στὸ πόδι. Πέτρες, χῶμα καὶ ἄνθρωποι νά γίνουν ἕνα... Ἦσαν τὰ τελευταῖα λόγια, πού εἶπε ὁ Γιουσούφ καὶ ἔφυγε.

Ὁ Ἀχμέτ προσκαλεῖ τοὺς πυροβολητὲς. Τὰ πυροβόλα τῶν Προπυλαίων ἐτοιμάζονται μεταφέρονται ἀκόμη καὶ τὰ κανόνια τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἐρεχθεῖου. Στὴ μέση βάζουν τὴν περίφημη λουμπάρδα γιὰ ἐπίδειξη, ὅπως εἶπε ὁ φρούραρχος.

Γενική κίνησης στο Κάστρο και συζήτησις για τὴν τιμὴ, ποὺ θὰ δώσῃ ὁ Ἀγὰς στοὺς ραγιάδες. Οἱ περισσότεροὶ βρίσκουν σωστὴ τὴν ἀπόφασί του.

—“Ὅσο πιὸ εὐχαριστημένοι εἶναι οἱ ραγιάδες, τόσο πιὸ πολὺ δουλεύουν· πρόσθεσε ὁ γέρο - μάγειρος τοῦ Ἀγὰ. Τὰ Τουρκόπουλα εἶναι καταχαρούμενα. Ὁ ἱμάμης * ὅμως τοῦ Μεγάλου Τζαμιοῦ τοῦ Παρθενῶνος - καὶ ἓνας ἐπίσημος διαβατικὸς Δερβίσης * ἔχουν ἄλλη γνώμη· ἀφοῦ ὅμως δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ ἀντιπράξουν στὴ μεγάλη τιμὴ, φεύγουν μουρμουρίζοντας τὴ γνώμη τους.

Τὸ μυστικὸ μόνον ὁ Ἀχμέτ τὸ γνωρίζει.

Εἶναι νύχτα βαθεῖα. Ὅλοι κοιμοῦνται. Οἱ πυροβολητὲς ἔφυγαν καὶ οἱ τελευταῖοι. Νέκτρα εἰς τὸν βράχον.

Σὲ λίγο μιὰ σκιά ζυγώνει στὰ πυροβόλα. Πηγαινοέρχεται. Φέρνει σφαῖρες, τίς βάζει στὰ κανόνια καὶ τίς σπρώχνει μὲ τὸ γεμιστήρι μὲ μεγάλη δύναμη καὶ λίγον κρότο. Γεμίζει καὶ τὴ λουμπάρδα μὲ τὴν πιὸ μεγάλη βόμβα καὶ ξαπλώνεται στὰ μάρμαρα κουρασμένος.

Μιὰ μεγάλη ἀστραπὴ φωτίζει τὸν κατάμαυρο οὐρανὸ καὶ φανερῶνει τὴν ἄγρια τοῦ Ἀχμέτ ὄψη, ἐνῶ μακριὰ στὰ πρόσθορα κεραυνὸς αὐλακώνει τὸ στερέωμα. Ὁ Ἀχμέτ φεύγει σὲ λίγο καὶ αὐτός. Ἡ δουλειά του τελείωσε.

Εἶναι μεσάνυχτα. Ὀλίγη ὥρα περνᾷ καὶ βροντὲς τραντάζουν τὸ ἔδαφος. Ἔρχεται σὰν ἐλαφρὸς πρόσκοπος ἓνα ψυχρὸ ἀεράκι. Καὶ ἀρχίζουν ὕστερα νὰ πέφτουν χονδρὲς ψιχάλες. Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ τὸ σκοτάδι εἶναι ἀκόμη βαθύ.

Ὁ καλύτερος σημαδευτής.

Ὁ κακότυχος καὶ ἀπονήρευτος ζωτάρης ἔχοντας πάντα δίπλα του καὶ ἓναν ἄνθρωπο τοῦ Κάστρου, ἀρματωμένο σὰν ἄστακὸ, ἔκαμε ὅ,τι τοῦ εἶπε ὁ Ἀγὰς.

Ὁ φρόνιμος Μητροπολίτης ὅμως, ὁ Ἀνθιμος, ἀφοῦ ἄκουσε καὶ τὴ γνώμη τῶν Δημογερόντων, ἤυρε ἓνα μεσιανὸ δρόμο: Νὰ μὴ γίνῃ δηλαδὴ μονοκλησιὰ, ἀλλὰ νὰ λειτουργήσουν μόνο ὅλοι οἱ Ἀϊ-Δημήτρηδες· ὁ Κατηφόρης, ὁ Νέος, τὸ Παρεκλήσι κ. ἄ.

Θαμποφέγγει. Μὲ ὅλη τὴν κακοκαιρίαν κάμποσοι φαίνονται

κατὰ τὸν ἀνήφορο ποὺ πηγαίνουν νὰ προσκυνήσουν. Ἀρχίζουν νὰ κοκκινίζουν τὰ κόκκινα σκουφώματα τῶν ἐργατικῶν καὶ κά-
που-κάπου καὶ κανένα σκιάδι* ἄρχοντα. Δὲν εἶναι ὅμως οἱ πα-
νηγυριῶτες τόσοι, ὅσους τοὺς ἤθελε ὁ Γιουσούφ.

Ἡ λειτουργία ἄρχισε· ἡ βροχὴ πέφτει μὲ τὸ ἀσκή.

— Μᾶς τὰ χάλασε ἡ βροχή! ὠρύεται ὁ Ἀγὰς μέσα στοῦ ὕπνο-
δωμάτιό του καὶ στριφογυρίζει σὰ λιοντάρι στὴν καλύβα του.

Οἱ βροντῆς εἶναι ἀδιάκοπες τώρα. Ὁ Ἀγὰς ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ. Ρίχνει μιὰ γούνα ἐπάνω του, περνᾷ βιαστικός ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιο, ποὺ εἶναι μαζεμένη ὅλη του ἡ οἰκογένεια, χωρὶς νὰ βγάλῃ λέξη, καὶ ἀνεβαίνει σὲ ἓνα φεγγίτη, ποὺ βλέπει κατὰ τὰ πυροβόλα.

Τὸ χαλάζι τὸν χτυπᾷ στοῦ πρόσωπο. Ὁ ἄνεμος τὸν ἐκνευ-
ρίζει. Εἶναι νὰ σκάσῃ.

— Τὴν πάθαμε, Ἀγὰ! Τοῦ φωνάζει ἀπὸ κάτω ὁ Ἀχμέτ. Ὁ καιρὸς θὰ σηκώσῃ κι ἐμᾶς καὶ τὰ κανόνια μας. Λίγοι ραγιάδες πέρασαν. Ὁ τόπος εἶναι ἔρημος. Μόλις ποὺ καὶ ποὺ φαίνεται ἀπὸ κανένας. Νὰ ἄλλοι δυὸ τρεῖς ἀκόμη πηγαίνουν.

— Τί κάνει αὐτὸς ἐκεῖ;... Ὁ Α, κουνάει ἓνα κόκκινο πανί!

— Ἀχ! βογγᾷ ὁ Ἀγὰς. Ὁ παπὰς βιάζεται· θὰ ψάλλῃ τώρα τὸ τροπάρι τοῦ Ἀγίου. Γι' αὐτὸ ὁ ξωτάρης κουνάει τὸ κόκκινο πανί, καθὼς τὸν πρόσταξα. Σὲ λίγο θὰ τελειώσῃ ἡ λειτουργία!.. Γρήγορα λοιπόν, Ἀχμέτ. Γύρισε ὅλα τὰ κανόνια κατὰ τὴν ἐκ-
κλησίαν ἐπάνω καὶ φωτιά! Πέτρα στὴν πέτρα νὰ μὴ μείνῃ! Νὰ μὴ φανῇ πιά οὔτε ἡ θέσῃ, ποὺ ἦταν ἡ ἐκκλησία. Σὲ θέλω, Ἀχ-
μέτ, σὲ θέλω!.. Φωτιά!..

Σὰ δαιμονισμένος ὁ ἀρχιπυροβολητὴς τριγυρίζει τὰ πυρο-
βόλα, τὰ κουνεῖ δεξιὰ ἀριστερά, σκούβει, σηκώνεται, ξανασκύ-
βει, ξανασηκώνεται, ὥς ποὺ τὰ βάζει στοῦ σημάδι. Δυνατὴ βρο-
χὴ ἔπιασε τώρα. Ὁ Ἀχμέτ ζυγώνει ἀναμμένο τὸ ἀλειμματοκέρι
πρῶτα στὴν λουμπάρδα...

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως, ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, χύνεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φωτιά. Κρότος φοβερός καὶ ξερός, κρότος ἄγρι-
ος... Ὅλη ἡ Ἀκρόπολις σειέται... Κεραυνὸς πέφτει στὰ Προπύ-
λαια, ἐπάνω στὴν πυριτιδαποθήκη. Καταστροφή καὶ θάνατος!

Ἄν εἶναι ὁ Ἀχμέτ καλὸς σημαδευτής, εἶναι ὁ οὐρανὸς κα-

λύτερος. 'Η καταστροφή είναι φοβερή. Οί περιηγητές γράφουν γι' αυτή με φρίκη και θαυμασμό !... Ήταν μιὰ φορά κάποιος φρούραρχος Γιουσούφ. Είχε μάννα, είχε τέσσερες γυναίκες, είχε δυό γιους, είχε και μιὰ κόρη ὀρφανή, οὔτε σημάδι δὲ βρέθηκε ἀπὸ ὅλους αὐτούς.

Ήταν μιὰ φορά ἕνας ἀρχιπυροβολητὴς Ἀχμέτ. Χάθηκε κι αὐτός...

Τὰ πυροβόλα σκορπίστηκαν, ἡ λουμπάρδα ἔγινε κομμάτια. Πέτρες καὶ χῶμα καὶ ἄνθρωποι ἔγιναν ἕνα.

'Η 26η τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1656 ἔμεινε πιά ἱστορική.

Οἱ Καστριῶτες κατατρομαγμένοι μαζεύονται στὸν τόπο τῆς καταστροφῆς. Οἱ χριστιανοὶ σταυροκοποῦμενοι πετιοῦνται ὅλοι ἔξω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι τ' Ἀϊ-Δημήτρη καὶ μόνο ὁ παπὰς μένει νὰ τελειώσῃ τὴν λειτουργία.

'Η βροχὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ἔπαυσε. Ὁ οὐρανὸς καθάρισε. Σὰν νὰ μὴν ἔγινε τίποτε ! Τὸ θαῦμα καὶ ποιὸς δὲν τὸ ἔμαθε !

Ὁ Ἀϊ-Δημήτρης πήρε μὲ τὸ δίκιο του τὸ παρανόμι, ποῦ τοῦ ἔπρεπε, καὶ ἴσαμε τώρα λέγεται Λουμπαρδιάρης-βομβαρδιστής.

Δυστυχισμένα Προπύλαια !...

« Τὸ ἐλληνικὸν διήγημα »

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

ΤΟ ΞΩΚΛΗΣΙ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Γίγαντας ὁ πλάτανος χιλιόχρονος
κι ἡ κουφάλα του κρυφὸ ξωκλήσι*
κεῖ διωγμένοι οἱ χριστιανοί, τὴν πίστη τους
μέσ' στὸν κούφιο πλάτανο εἶχαν κλείσει.

Ἄπ' τὰ μάτια τοῦ διαβάτη ἀπόκρυβαν
σκοῖνοι καὶ λυγιές τὸ μονοπάτι
κι εἶχε γιὰ σκεπὴ τὰ πλατανόφυλλα
καὶ τὴν πόρτα του ἔφραζαν οἱ βάτοι.

Ἕνας ἕνας μὲ λαχτára πηγαιναν
σύθαμπα τὸν ὄρθρο καὶ τὸ βράδυ,
γιὰ νὰ θυμιατίσουν τὰ εἰκονίσματα
καὶ νὰβάλουν στὸ καντήλι λάδι.

Κι ἀπ' τῆς πίστες τ' ἁγιασμένο χάλασμα
κάθε γλυκοχάραμα καὶ δεῖλι
δὲς μυρίζει κάτι, σὰ θυμίαμα,
δὲς φωτίζει κάτι, σὰν καντήλι.

«Θὰ βραδνάξῃ»

Γ. Δροσίνης

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

— Σήμερον εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ «'Ακαθίστου Ὑμνου», ἔλεγεν ὁ πατήρ εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Καλὸν εἶναι νὰ διακόψωμεν ἑνωρὶς τὴν ἐργασίαν· πρέπει νὰ εἴμεθα εἰς τὴν ἀκολουθίαν !

— Θὰ μὲ ἐρωτήσετε βέβαια—ἔλεγε—πο ὅς εἶναι «'Ακάθιστος ὕμνος»; Ποία εἶναι ἡ ἱστορία του ;

Ἐκούσατέ την !

Ἀπὸ τὰ 610 - 641 ἦτο αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὁ Ἡράκλειος, ὁ ὁποῖος ἐδόξασε κα ἐλάμπρυνε τὸ Κράτος του, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον.

Ὁ Ἡράκλειος κατήγετο ἀπὸ τὴν Καππαδοκίαν. Ἐγένετο αὐτοκράτωρ εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσε 30 ὁλόκληρα ἔτη. Ἀμα ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, εὔρε τὸ κράτος εἰς κακὴν κατάστασιν. Οἱ ἀτελείωτοι πόλεμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ αἱ ἀνυπολόγιστοι δαπάναι του διὰ τὰ διάφορα ἔργα ἔφερον τὴν κρατικὴν μηχανὴν εἰς δύσκολον θέσιν. Οἱ διάδοχοί του, ἄνθρωποι χωρὶς πολλὴν ἀξίαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διορθώσουν τὴν κατάστασιν. Οἱ διάφοροι ἐχθροὶ τοῦ κράτους ἐσήκωσαν κεφαλὴν.

Οἱ Πέρσαι ἐπροχώρουν καὶ ἐλάμβανον εἰς τὴν κατοχὴν των, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας. Κατέλαβον καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἤρπασαν τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπροχώρουν !

Ἐφθασαν κα εἰς τὴν Χαλκηδόνα, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ! Τί νὰ κάμῃ ὁ Ἡράκλειος ; Οὔτε στρατὸν ἀξιόμαχον εἶχεν, οὔτε ναυτικόν !

Ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἐβοήθησε τὸν αὐτοκράτορα μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν. Οἱ θησαυροὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας παρεδόθησαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἡρακλείου διὰ τὰς ἐπείγουσας ἀνάγκας τοῦ κράτους· διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐτοιμασίαν στρατοῦ καὶ στόλου.

Ὁ Ἡράκλειος κατέβαλεν ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἱστορικὰς αὐτὰς στιγμὰς ! Κατάρθωσε νὰ ἐτοιμάσῃ στρατὸν καὶ στόλον· διεκήρυξεν ὅτι ἡ

ἐκστρατεία εἶχεν ἱερὸν σκοπὸν, ν' ἀπελευθερώσῃ δηλαδὴ τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων !

Ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ του, ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος μὲ τὴν στολὴν τῆς ἐκστρατείας καὶ μὲ τὰ μαῦρα πέδιλα τοῦ στρατιώτου, μετέβη εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν· ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας· καὶ μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰς δεήσεις τοῦ πλήθους ἐπεβιβάσθη εἰς τὰ πλοῖα, ἀφοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν τύχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν προστασίαν τῆς Παναγίας καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Βῶνου.

Ἀπεβιβάσθη ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Περσίαν νικητής. Οἱ Πέρσαι εὐρέθησαν τώρα οἱ ἴδιοι εἰς δύσκολον θέσιν. Ναί ! διέτρεχε κίνδυνον ἀπ' αὐτοὺς ἡ Κωνσταντινούπολις, ἀλλὰ τώρα ἡ πατρίς των ὀπίσω κατεστρέφετο. Τί νὰ κάμουν ; Συνεννοήθησαν οἱ Πέρσαι μὲ τοὺς Ἀβάρους, ἄλλους βαρβάρους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν σημερινὴν Ρουμανίαν.

Ἐχθροὶ ἡνωμένοι τώρα, οἱ Ἀβαιο ἀπὸ βορρᾶ καὶ οἱ Πέρσαι ἀπὸ τὴν Χαλκηδὸνα, πολιορκοῦν καὶ πιέζουν ἀσφυκτικῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ τρομερὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάρων, ὁ **χαγᾶνος**, δίδει προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Βασιλευούσης νὰ ἐξέλθουν, φοροῦντες ἓνα μόνον χιτῶνα καὶ κρατοῦντες δύο ἡμερῶν τροφάς. Ἄλλως, ἀπειλεῖ ὅτι δὲν θὰ σωθοῦν, ἐκτὸς ἂν γίνουν πτηνὰ καὶ πετάξουν εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἰχθύες καὶ πλεύσουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Οἱ γενναῖοι ἀρχηγοὶ Σέργιος καὶ Βῶνος ἐμψυχώνουν τὸν λαὸν καὶ ἀναθέτουν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς ὑπερτάτους κινδύνους !

Ὁ λαὸς ἐργάζεται ἐντατικῶς καὶ προσεύχεται ἀδιακόπως· αἱ ἐκκλησίαι δὲν παύουν τὰς δεήσεις εἰς τὴν Παναγίαν ! Ὁ ὀλίγος στρατὸς καὶ ὁ μικρὸς στόλος κάμνουν θαύματα ! καὶ οἱ ἐχθροὶ ἀφήνουν ἥσυχον τὴν Πόλιν !

Ὅλη ἡ Πόλις, ἀφοῦ ἐλυτρώθη καὶ ἀπέφυγε τὰ ἀνυπολόγιστα δεινὰ τῆς δουλείας, συνεκεντρώθη τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς ἀπολυτρώσεώς της εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. Καὶ ὅλη ἡ πόλις

ὀρθή απέδωκε, με ὕμνους καὶ ἐγκώμια, τὰ εὐχαριστήρια εἰς τὴν ἀκαταμάχητον, εἰς τὴν ὑπέρμαχον Στρατηγόν, εἰς τὴν **Νύμφην τὴν ἀνύμφευτον** !

Ὁ ὕμνος αὐτός, ὁ ὁποῖος διαδηλώνει τὴν ἀλησμόνητον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Θεοτόκον, ὠνομάσθη **Ἀκάθιστος ὕμνος**. Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου μνημονεύονται καὶ δύο ἄλλαι πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Ἀραβας. Βραδύτερον ἐπλουτίσθη ὁ Ὑμνος με τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Παναγίας. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ 24 τροπάρια (Α — Ω) καὶ ψάλλεται ἀδιακόπως ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν¹.

Εἶναι ὠραιότατα τὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλονται κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας :

— Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
ἀναγράφω Σοι ἡ Πόλις Σου, Θεοτόκε·
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι : Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε !

— Τὴν ὠραιότητα τῆς παρθενίας Σου
καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον τὸ τῆς ἀγνείας Σου,
ὁ Γαβριὴλ καταπλάγεις ἐβόα Σοι, Θεοτόκε·
ποῖον Σοι ἐγκώμιον προσαγάγω ἐπάξιον,
τί δὲ ὀνομάσω Σε ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι
δι' ὅ, ὡς προσετάγην βοῶ Σοι :
Χαῖρε, ἡ Κεχαριτωμένη !

Χ. Δημητρακοπούλος

¹ Τὰς τέσσαρας πρώτας Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ψάλλου ἀπὸ 6 τροπάρια Α—Ζ, Η—Μ, Ν—Σ, Τ—Ω καὶ τὴν πέμπτην Παρασκευὴν γίνεταί ἐπανάληψις ὅλης τῆς ἀκολουθίας.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί έκκλησιές σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά καί οί φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς. Σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἀγγέλοι
καί κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά πού κάθε ἀστέρι στέλλει
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία ! Γλυκεῖα μάννα !
Τὶ ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καί στὴν καμπάνα
καί πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει στὴν καρδιά μας !
Πόσες ἐκεῖνος ὁ σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες,
χύνει βαθειά μας, στὴν ψυχὴ, γλυκὲς χρυσές ἐλπίδες !
Κι οἱ δυὸ ἐκεῖνες χαραυγες πού ἀγγέλοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται κα σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάστασις ὦ ! τί μυστήριο χύνουν,
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν !

« Ὁ καλόγερος τῆς Κλεισοῦρας τοῦ Μετοῦγγίου »

Κ. Κροσιτάλης

Νυχτώνει ή παραμονή, αγαπημένε μου. "Άλλους καιρούς τὰ στενά καί τὰ σταυροδρόμια μας γιόμιζαν κόσμος άπ' τήν πόλη κι άπ' τὰ χωριά έξω. Σήμερα είναι όλα έρμα κι άλαλα. Μοναχά τὰ γυναικόπαιδα τής φτωχολογιάς καρτερούν τὸ μικρὸ Χριστουγεννιάτικο μοίρασμα. Κι ή βροχή δέρνει αλύπητα τὰ κορμιά τους. Τὰ δύστυχα. Έπελάγωσαν οί δρόμοι μας δλοι, μούσκεψαν οί τοίχοι κι οί σκεπές τῶν σπιτιῶν. Καί μιὰ μεγάλη ύγρασία, πού περνάει τήν σάρκα μας ὡς τὸ κόκκαλο, μᾶς ἐξάρωσε ὁλότελα. Τὰ βουνά πέρα δέν φαίνονται. Βρέχει ἐδῶ καί χιονίζει ἐκεί.

"Έχει περάσει ἀπὸ δυὸ ὥρες τὸ δειλινὸ καί σήμαντρο κανένα δέν ἐδιαλάλησε τήν ἀγιότητα τής αὐριανῆς μέρας, κι οί παπάδες δέν ἔψαλαν τὸν ἑσπερινὸ σήμερα. Οί ἐκκλησιές εἶναι κλειστές. Βουβά τὰ σήμαντρα, βουβοί κι οί παπάδες. Οί αὐλές καί τὰ κατώφλια ἔχορτάρισαν. Οί ἀράχνες κλώθουν τὰ ὑφάδια τους στis πόρτες καί τὰ παραθύρια.

Μὲ τὸν ἔρχομό τής νύχτας ή βροχή κάπως ξέκοψε. Μὰ ὁ οὐρανὸς εἶναι πάντα κρυμμένος στὰ σύννεφα, λές καί θρηνάει κι αὐτὸς τὰ μαυρισμένα μας Χριστούγεννα.

"Ὅσο σφίγγει τὸ σκοτάδι, τόσο ἀπλώνεται ή ἑρμιά στὴν πόλη μας. "Ὡς πού ἤλθεν ὥρα, ὅπου τὰ Γιάννενα ἔμοιαζαν κοιμητήρι, κι ἄς ἤμασταν ζωντανοί δλοι στὰ σπίτια μας, κι ἄς ἤμα-

σταν ξύπνηγοι δλοι. Νεκρίλα, ἀδελφέ μου, νεκρίλα ἀπέραντη ἡ νυχτιὰ τούτη.

Εἶχαν σκολάσει οἱ νοικοκυρὲς τὰ πλουσίματα καὶ τ' ἀσπρίσματα τῶν σπιτιῶν τους, κι ἔλαμπαν τοῦτα ἀπὸ τὴν παστράδα καὶ τὸ νοικοκυριό. Ἐφώτιζε τὴν ἀνατολικὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ ἡ ἀναμμένη καντήλα τῶν εἰκονισμάτων. Ἐκαίγε στὴν ἐστία ἡ φωτιὰ ἡ Χριστουγεννιάτικη, καὶ ζέσταινε τὸ σπίτι ὅλο. Εἶχαμε γευτῇ τὸ ἀπλὸ σαρακοστιανὸ δεῖπνο μας καὶ συμμαζωμένοι γύρω τῆς δλοι, ἀπὸ τὰ παιδιὰ ὡς τοὺς γέρους, ἐκαρτερούσαμε τὰ Χριστούγεννα. Τοῦ κάκου ἀγρυπνούσαμε. Χριστὸς δὲν ἐγεννιόταν. Ποιὸς θὰ μᾶς τὸ φανέρωνε; Τὰ σήμαντρα δὲν θὰ μᾶς τὸ διαλαλοῦσαν, κι οἱ κράχτες δὲν θὰ μᾶς τὸ φώναζαν. Οἱ ἐκκλησιές μας ἦταν κλειστές, καὶ στὰ εἰκονίσματα τῶν σπιτιῶν μας ἐτοιμαζόμασταν γιὰ νὰ ποῦμε τὴ δέησή μας.

Κλάψτε, καημένοι Χριστιανοί!

Ἐχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἡ ἴδια κουβέντα στὰ σπία, γιὰ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν. Τὰ μικρὰ τὰ παιδιὰ ἔδεχον ἀποσταμέν' ἀπὸ τὴν φωτιὰ κι ἀποσταμέν' ἀπὸ τὰ παιχνίδια, ἀποκοιμῶνται ἕνα-ἕνα στὰ γόνατα τῶν γονιῶν τους.

Ἦρθεν ἡ ὥρα τοῦ ὄρθρου. Ἐβουβαθήκαμε μονοκοπανιάς δλοι. Λόγος δὲν ἔβγαине τότε ἀπ' τὰ χεῖλια μας. Ἐμείναμε ἀσάλευτοι καὶ καρτερούσαμε μήπως ἀκούσωμε σήμαντρο πουθενά ἢ κράχτη. Περιμέναμε νὰ φανῇ ὁ κράχτης στὴ γειτονιά χτυπώντας παντοῦ στίς αὐλόπορτες τὸ βροντερὸ ἐκεῖνο μπάμ-μπάμ-μπάμ, μὲ τὸ ξύλινο τὸ τσοκάνι του. Καὶ βλέπεις τότε ν' ἀνοίγουν πόρτες καὶ νὰ γιομίζουν οἱ δρόμοι ἀπὸ κόσμον ὅπου πηγαίνουν ν' ἀκούσουν στὴν ἐκκλησιὰ τὰ Χριστούγεννα.

Συνηθισμένος ἀπ' αὐτά, σὰν καρτέρεσα βουβὸς τόσην ὥραν καὶ δὲν ἄκουσα πουθενά κράχτην, πετάχτηκα ἔξω. Τὸ σκοτάδι ἦταν πυκνὸ καὶ τὸ κρῦο φαρμακερό. Στυλώνω τ' αὐτί κι ἀκαρτερῶ, τίποτε ὁ μαῦρος. Ὡσπου μ' ἀνάγκασαν οἱ φωνὲς τῆς μαννούλας μου νὰ μπῶ μέσα.

«Ἐμπα μέσα, μοῦ λέει, παιδί μου, νὰ μὴν παγώσης αὐτοῦ, καὶ Χριστούγεννα δὲν ἔρχονται γιὰ μᾶς φέτο».

Κι ἐγὼ μπαίνοντας στὸν ὄντ' ἐμουρμούρισα λυπημένα :

« Κλάψτε, καημένοι Χριστιανοί ! »

Κι ένιωσα νά νοτίζη δάκρυ τὰ ματόφυλλά μου.

Έξημέρωσεν. Ή δέση έγινε μπροστά στὰ εικονίσματα τών σπιτιών μας. Έγώ έψαλα τό : « ή Γέννησίς σου Χριστέ ». Κι ά- νάρια - άνάρια έβγαίναμε άπό τὰ σπίτια νά μάθουμε καμμιά καινούρια είδηση. Κανένας δέν ήξερε τίποτε. Όλων οί όψες οί εξαγρυπνισμένες έμοιαζαν τόν συγνεφιασμένον κι άγέλαστον ουρανόν μας.

Τρέχουμε στη Μητρόπολη. Κι εκεί τίποτε δέν ξέρουν. Ό Δε- σπότης όρμηνέυ' ήσυχία και ύπομονή. Ή ύπομονή μας ήταν μεγάλη μέσ' στην καρδιά μας, μά σιγά-σιγά χανόταν.

« Πώς θα περάσουμε χωρίς έκκλησιαά τέτοιες μέρες ; »

Αυτός ό λόγος έπέτα στα στόματα όλων κι αυτός ό λόγος άναφτε μέσα στα σπλάχνα μας.

Τά χωριά άρματωμένα θα 'ρθουν μέσα στα Γιάννενα νά φοβερίζουν.

Τέτοιες κουβέντες έλέγονταν, ώσπου σίμωσε τό γιώμα. Κι όλοι μας δέν καρτερούσαμε πλιά τώρα, παρά χαλασμό.

Έπεινάσαμε κι άλειτούργητοι οί μαυροι έστρώσαμε τό γιώ- μα νά φάμε. Άξαφνα, στο φαΐ άπάνου, έν' άπέραντο και δυνα- τό σημανταριό ανατάραξεν όλη την πόλη μας.

« Κάτι κακό θ' άρχεψε », λέει ό πατέρας και κοντοστέκεται με τη χαψιά στο στόμα του.

« Έτός και Παναγιά ! » σταυροκοπιέται ή μάννα.

Έμείς τὰ παιδιά έπανιάσαμε.

Και μονομιās χλαλοή και τρεχάματα έπλημμύρισαν τούς δρόμους.

Πετιούμαστε με τόν πατέρα στο δρόμο νά μάθουμε. Όλοι έτρεχαν κατά την Μητρόπολη. Τούς πρώτους που άπαντοϋμε τούς ρωτάμε τί γίνεται.

« Άνοίγουν οί έκκλησιές » μάς λέγουν.

Και πώς άνοίγουν ; με τό στανιό ;

« Μωρ' τί με τό στανιό, που νικήσαμε. Πήραμε τὰ προνόμια ».

« Πήραμε τὰ προνόμια ! Πήραμε τὰ προνόμια ! »

Τώρα αυτός ό λόγος έπέτα στα στόματα όλων κι όλοι έτρέ-

χαμε κατὰ τὴ Μητρόπολιν. Ἐκεῖ βρήκαμε ὁλόανοικτες τῆς ἐκκλησιᾶς τὶς πόρτες κι ἀναμμένα τὰ καντήλια καὶ τὰ πολύφωτα καὶ τοὺς κηροστάτες. Εἶχε γιομίσει κόσμος ἡ ἐκκλησιὰ καὶ μέσα στὴν αὐλὴ ἀκόμα. Οἱ εἰκόνες δὲν πρόφταιναν νὰ πάρουν ἀσπασμούς.

Ὁ οὐρανὸς ἄρχιζε νὰ ξεκαθαρίζῃ ἀπάνου. Οἱ ὄψεις τῶν χριστιανῶν ἐλαμπαν τώρα χαρούμενες. Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοὺς ὥσαν λιβάνι ἀνέβαινε στὰ οὐράνια ἡ μυστικὴ δέηση τούτη :

« Θεέ μου, δώσε πάντα δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς, νὰ βγαίῃ ἀπὸ ὁλοῦθε νικῆτρα, δώσε κι ἐμᾶς θάρρος τῶν μαύρων καὶ μεγάλη καρδιά νὰ ὑπομένουμε τῆς σκλαβιάς μας τοὺς κατατρεγμούς, ὥσπου νὰ δοῦμε ἄστρο ἐλευθερίας».

Τὴ φιλικὴ τούτη γραφὴ ἀνοίγοντάς σας σήμερα ἐλεύθερα ἐβουλήθηκα νὰ σᾶς γυρίσω μ' αὐτὴ χρόνια πίσω, νὰ σᾶς γυρίσω μὲ τὸ νοῦ στὰ Χριστούγεννα τῆς μαυρισμένης χρονιάς μὲ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν.

Δάκρυσα ἀλήθεια διαβάζοντας τότε τοῦ φίλου μου τὴ γραφὴ καὶ φέρνοντας κι ἐγὼ κατὰ τὸν οὐρανὸ τὰ μάτια ἐδεήθηκα τέτοια :

« Δώσε, Θεέ, δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς μας νὰ βγαίῃ πάντα κι ἀπ' ὁλοῦθε νικῆτρια».

« Ἐργα πᾶςά »

Κ. Κωνστάλλης

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

Εἶναι ἀρχαιοτάτη συνήθεια εἰς τὴν νήσον μου νὰ γίνεταί ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου εἰς ὅλην τὴν ἐνορίαν ἐν ὥραίῳ πανοράματι τὴν αὐγὴν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ ὄχι τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Ἡ λιτανεὶα προχωρεῖ βραδέως ἀνά τὴν πολίχνην, ἐνῶ ἀκούονται ψαλμωδίαί γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθμοὶ καὶ θρήνοι : Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον ! . . . ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ᾠσμα : « τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέλος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !...

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... » ψάλλουσιν οἱ μελιθρογγοὶ * ψάλλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεὶαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ἀπὴρχεῖ ὁ λαὸς δι' ἐνὸς στόματος :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου !

Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὀλονέν προχωρεῖ. Ὅπισθεν τῶν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουν πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον.

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... Πρέπει νὰ ἴδῃτε τὴν λιτανεὶαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμίαν φορὰν μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινῶν πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινῶν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κῦμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαὶ λάμψεις !

Ἰδοὺ ! Ἡ λιτανεὶα προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος ἅγιος Σταυρὸς. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσᾶ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὕφαντικῆς

ποικιλτικῆς ἐξαίσιον. Καί εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὖμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ἦτο ἐξωγραφισμένον.

Τετράγωνον ὀρθογώνιον, ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμε-

νον *, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος θρήνος, ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέτας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνθων αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ, θαῦμα ξυλογλυπτικῆς ὡς θόλος ναῦσκου, καλλιμόρφος *, φέρων

ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπίχρυσον ξύλινον στέμμα, ἀπολήγον εἰς σταυρόν· καὶ ἔσωθεν ἄνω τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου κρέματα ὥσαν πολυέλαιος ἕτερον τεχνητὸν στέμμα ἐκ χρυσοχάρτου καὶ τεχνητῶν ἀνθέων, στίλβον ἀκτινωτῶς μετὰ μαρμαρυγῶν * ἐν τῷ φωτὶ τῶν λαμπάδων. Σειρὰ λαμπαδίσκων ἐπιστέφει τὸν θόλον τοῦ Κουβουκλίου, ἐνῶ τέσσαρες φανίσκοι κομποὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας φέγγουσι μὲ ῥέλους χρωματιστάς. Εἶναι καρυόξυλον γεγλυμένον τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνθέων δὲν φαίνεται σχεδὸν τὸ βαθὺ ἐρυθρόχρουν ὑάλισμα τοῦ ὠραίου ξύλου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμiais.

Καὶ ἐνῶ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται ἑλαφρῶς τὸ Κουβούκλιον, σείεται καὶ τὸ κρεμάμενον ἔσωθεν χρυσοῦν ἐκ ψευδανθέων ποικιλοχρῶμων στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολίσματα καὶ ἀποτελεῖται οὕτω μία εὐάρεστος ἀλληλουχία λικνιζομένων * χρυσῶν λάμψεων, καθηδύνουσα * τὴν ὄρασιν καὶ πραΰνουσα * ὡς δρόσος ἐν καύσωνι τὴν καρδίαν. Ἡ ἐλαφρόπνους πρωινὴ αὖρα κινουσα μαλακῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μετασχηματίζει αὐτὸ ἐπιτηδείως εἰς ἓνα μονοκόμματον φωτεινὸν στέφανον γύρω γύρω τοῦ Κουβουκλίου καταυγάζοντα * ἡδέως τὰ ὄμματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἐν φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματα του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς μίαν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ρουφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχώρητον μαγεῖαν...

Διηγήματα, Τόμ. Β' «*Ἀγαπᾷ πόλιν*»

**Ἀλέξ. Μωραϊτίδης*

ΠΑΣΧΑ

1. Ποτέ δέν θά τὸ λησμονήσω! καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησίς του μὲ γοιτεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δέν εἶδα πλέον τοιοῦτον φαιδρόν, τοιοῦτον μελωδικόν κι εὐώδες Πάσχα. "Ολα ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παῖδια, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα· τὰ περισσότερα παῖδια εἶχαν φορέσει καινουργὴ τριζοκοποῦντα ὑποδήματα κι ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας. Τὸ εὐμορφον Πάσχα! Τὴν ψαλμωδίαν του, μοῖ φαίνεται, δέν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχαν ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικά ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκόλαλον «Χριστὸς Ἀνέστη».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, ποῦ νομίζω πῶς τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη κατὰ τινὰ μυστικὴν ὁλως ἀπάτην. Ἐλεγαν, πῶς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἀνναν, Σκήτην τοῦ Ἀθωνος, γνωστὴν δὲ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ ἐν ἀναλογίᾳ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας, ὁ νεωκόρος, ἔκοπτε καὶ ἐμοίραζε καθ' ἑκάστην εἰς τὰ παῖδια τῆς γειτονίας νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των ἐν τῇ μικρᾷ τοῦ ναοῦ πλατείᾳ καὶ διακόπτουν τὸν ἑσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα-Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τῶν νυμφῶν τοῦ Πάσχα ἐκείνου παραμένει ἀκόμη ἀνεξίτηλος εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματα καὶ τὴν χρυσαυγάζουσιν * στιλβηδόνα * του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθη ἔκτοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ μου μὲ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. Ἐτυχε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθῶσι καὶ πολλοὶ γάμοι καὶ τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθῇ τὸ ναυτικόν, ὅσον σπανίως συμβαίνει, καὶ εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρήμα καί, ὡς γνωστόν, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμψιν.

"Ω, τί Πάσχα εκείνο! Συνεφώνει μαζί μου και ό γέρων Οικονόμος και μοι έλεγε μετά ταυτα κι εκείνος: Τί Πάσχα εκείνο, παιδί μου! "Εχεις δίκαιον. Κι έλαμπαν από χαράν γεμάτοι οι όφθαλμοί του, ως λάμπει τό καθαρόν ποτήριον άπέναντι τοι φωτός. Νά ήτο τάχα ή ηλικία! στοχάζομαι νυν. Νά ήτο ή μάγος, ή άφροντις, ή γόησσα ηλικία ή παιδική, ήτις μοι έξωγράφισεν αύτήν τήν άληστον*, αύτήν τήν άνεξάλειπτον εικόνα τοι μεγάλου εκείνου Πάσχα;

2. Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει ευμορφα ή αύγή προσπαθοσα νά διασπάση τής νυκτός τήν μαύρην καλύπτραν, ήτις άπλοται ακόμη εις τό μικρόν χωρίον μου, και εις τόν ευμορφον λιμένα του, τοι όποιου τά νερά άκίνητα ήσυχάζουν έν τή σιωπή τής νυκτός γαλήνη. Ούτε ό φλοΐσβος ό μελωδικός άκούεται εις τήν άμμον κάτω. Τά άστρα τρέμουν παιγνιώδη έν τω στερεώματι ως νά τά έξήγειραν τώρα δά έκ τοι βαθέος ύπνου αί πρώται τής Αύγης άκτίνες. Δύο ήδύλαλοι αηδόνες κελαδοιιν περιπαθώς τό έωθινόν έν τω κηπαρίω, άφ' ού άνανδίδεται εύωδιά μεθυστική άρωμάτων.

"Ο άναστάσιμος ύμνος έντός τοι ναοι άναμέλπεται* τόσον περιπαθώς και τόσον γοητευτικώς, ώστε και αύτοι οι παρατεταγμένοι έξω εις τήν πλατείαν ναυται, ίνα πυροβολωσιν, λησμονοιιν τό χαρμόσουνον έθιμον παρασυρόμενοι από τόν ήδυν τής ψαλμωδίας αντίλαλον. Μέσα εις τούς χορούς είχαν καταλάβει τά στασίδια των δλοι οι προύχοντες ένθεν και ένθεν, φορουντες τά καλά των, κρατουντες τάς λαμπάδας των, σεμνή έν τή δλη άπλότητι αύτής παράταξις. "Οπισθεν δέ δεξιά και άριστερά οι νησιώται δλοι, ναυτικοι και γεωργοι, άνάμικτοι. Και πρός τούτοις τά παιδιά, καθέν με τό κόκκινον αύγόν εις χείρας, γεμάτα χαράν.

Μετ' όλίγον, ρευμα φωτός έξεχύθη έν τή πλατεία, λαβόν παντοίας άνά τάς σκολιάς* όδους διευθύνσεις. "Εληξεν ή λειτουργία τής Άναστάσεως και οι πιστοι νησιώται κρατουντες άναμμένην τήν λαμπάδα τοι Πάσχα μετέβαινον έν άγαλλιάσει εις τούς οίκους των νά φέρωσιν εις αύτούς τό φώς, τήν χαράν, τήν Άνάστασιν. Καί ήκούοντο ζωηρώς και χαρμοσύνως διασταυ-

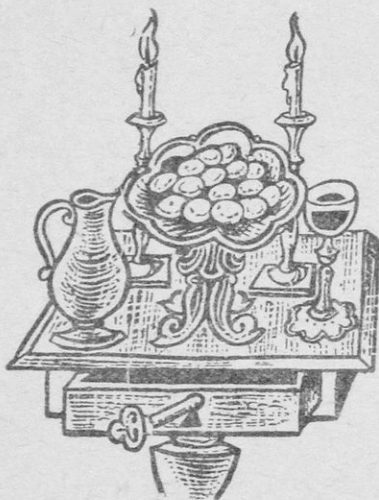
ρούμενα ὥς τρελά πτηνά τοῦ λειμῶνος * κυνηγούμενα ἀπ' ἐδῶ
κι ἀπ' ἐκεῖ.

Χριστὸς Ἀνέστη !

Καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐπανελάμβανον τὴν γλυκεῖαν προσφώ-
νησιν ἀντιφωνοῦσαι : Ἀληθῶς Ἀνέστη ! συνοδευόμεναι ὑπὸ
γενναίων πυρρόβολισμῶν τῶν ναυτικῶν ἰσχυρῶν ὀπλῶν, ὧν ὁ
ἀντίλαλος βροντερὸς ἐφέρετο διὰ τοῦ ἡρεμοῦντος αἰγιαλοῦ πρὸς
τὰ κατασκότεινα βουνὰ τῆς μακρονήσου Εὐβοίας. Κατόπιν ὁ-
λον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη
μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁ-
ποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα μὲ τὸ ἀχόρταγον πα-
σχάλιον ξῆσμα ὑπὸ τὸ περίτεχνον * τσουγκρῖσμα τῶν αὐγῶν, τὸ
ἀνέκφραστον χάρμα * τῶν παιδίων, ἅτινα ἡγρύπνησαν πρώτην
φορὰν διὰ τὴν ἡδίστην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν * χαρὰν
ὥς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

Διηγήματα, Τόμ. Β' « Ἀγατὲ πύλας »

Ἀλέξ. Μωραΐτιδης

Β΄.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Γιὰ οἷς τὰ νικητήρια τὰ χεῖλη μας ὑμνοῦν.
Γ. Δροσίνης

Η ΠΑΤΡΙΔΑ

Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ κρῦες χῶρες τρέχεις,
γιὰ πὲς μου πόθεν ἔρχεσαι, πατρίδα σου ποιάν ἔχεις ;

— Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα·
ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν εὐλογημένα·
ἐκεῖ κι ὁ θάνατος γλυκὺς κι ὅταν κανεῖς πεθάνη
ἔχει στὸ μνήμα του σταυρό, καντήλι καὶ λιβάνι.

Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἀλῶνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύει ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντοκοπᾷ τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

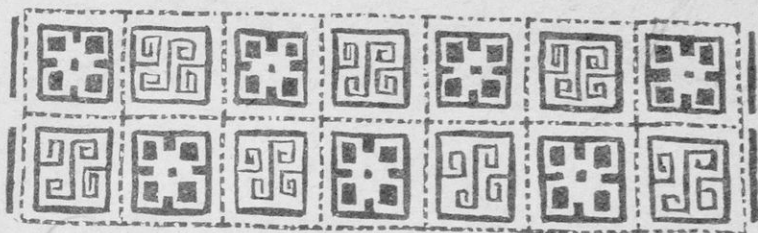
Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ χλομὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξί γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια·
ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν βάρβαρος σκλαβώσει
τὴ δόξαζ' ἡ παλληκαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνῶσι,
μὰ πάλι ἀπὸ τὴ μαύρη τῆς τῆ γῆ, τὴ ματωμένη,
πετάχτηκ' ἡ Ἐλευθεριά, σὰν πρῶτ' ἀντρειωμένη!

— Φτάνει ! Τὴ χώρα πού μοῦ λές· τὴ γνῶρισα, τὴν εἶδα !
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα !

Γ. Δροσίνης

Η ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ Σωκράτης κατηγορήθη ἄδικα πῶς δὲν ἐπίστευε στοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος του, παρὰ ὑπεστήριξε τὴ λατρεία καινούριων θεῶν κι ἀκόμα, πῶς διέφθειρε τοὺς νέους μὲ τὴ διδασκαλία του.

Κι οἱ δικαστὲς δίχως νὰ σκεφθοῦν καλὰ, δίχως νὰ προσέξουν στὴ συκοφαντικὴ κατηγορία, κατεδίκασαν σὲ θάνατο τὸν σεβάσμιο γέροντα.

Ὁ ἐνάρετος Σωκράτης ἐκλείσθη στὴ φυλακὴ. Σὲ λίγες ἡμέρες θὰ ἔπινε τὸ κώνειο. Κι ὅμως ἀτάραχος καὶ μὲ συνείδηση ἡρεμὴ ἐπερίμενε τὸν ἄδικο θάνατο, στὸν ὁποῖον τὸν κατεδίκασε ἡ Πατρίδα του.

Τριάντα ἡμέρες ἔμεινε στὸ δεσμοτῆριο ὁ Σωκράτης περιτοιχισμένος ἀπ' τὴ σύζυγό του, τὰ παιδιά του, τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς φίλους του. Ποτὲ δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του· ποτὲ δὲν ἐσταμάτησε τίς σοφὲς διδασκαλίες του.

Ἀκόμα κι αὐτὴ τὴν παραμονὴ τοῦ θανάτου του καμιά ταραχὴ δὲν αἰσθανόταν ὁ μέγας φιλόσοφος. Ἀναπαυόταν ἡσυχος στὴ σκληρὴ κλίνη τῆς φυλακῆς του καὶ γαλήνη πραγματικὴ καὶ ἡρεμία ἀληθινὴ εἰκονίζονταν στὴ σεβάσμια μορφή του.

Σ' αὐτὴ τὴ θέσῃ τὸν βρίσκει ὁ ἀγαπημένος του μαθητὴς ὁ Κρίτων, ποὺ ἐπέτυχε ἀπὸ τὸ δεσμοφύλακα τὴν ἄδεια νὰ περάσῃ μέσα στὴ φυλακὴ, ἔστω κι ἂν ἦταν ἀκόμα ὀρθρος βαθύς.

Βλέπει ὁ Κρίτων τὸ διδάσκαλό του νὰ κοιμᾶται τὸν ὕπνο τοῦ δικαίου!... Καὶ θαυμάζει κι ἀπορεῖ ὁ ἀφωσιωμένος μαθητὴς!

Οἱ πρῶτες ἀκτίνες τοῦ ἡλίου κτυποῦν στὴ σκοτεινὴ φυλακὴ κι ἀνοίγει τὰ μάτια του ὁ σεβάσμιος γέροντας.

Βλέπει τὸν Κρίτωνα νὰ στέκεται ἄφωνος πλάϊ στὴν κλίνη του καὶ παραξενεύεται :

— Γιατί, φίλε Κρίτων, ρωτᾷ, γιατί ἤλθες τόσο πρῶι ; ἢ μήπως εἶναι περασμένη ἡ ὥρα ;

— Βέβαια, εἶναι πολὺ πρῶι, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων· ἀλλὰ εἶδηση δυσάρεστη καὶ λυπηρὴ καὶ βαρειά, ὅχι τόσο γιὰ σένα, ὅσο γιὰ μένα καὶ τοὺς φίλους μου, μὲ ἀνάγκασε νὰ ῥθω τόσο νωρίς.

— Ποιὰ εἶναι ἡ εἶδηση αὐτή, ἀγαπητέ Κρίτων ; Μήπως ἐφθάσε ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μου ;

— Ἀλήθεια, πλησιάζει, διδάσκαλέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων μὲ φωνή, π' ἐπνιγόταν στοὺς λυγμούς.

— Ἡ ὥρα ἡ καλὴ ! ξεφωνίζει ὁ Σωκράτης, ἀφοῦ ἔτσι τὸ θέλουν οἱ Θεοὶ κι οἱ Νόμοι τῆς Πατρίδος.

— Ὅμως δὲ θὰ πεθάνης, διδάσκαλέ μου, λέει ὁ Κρίτων. Ἐγὼ κι οἱ φίλοι ὅλοι κι οἱ μαθητές σου δὲ θὰ ἀφήσωμε νὰ πεθάνης τόσο ἄδικα ! Τὰ ἔχομε ἐτοιμάσει ὅλα γιὰ τὴ σωτηρίᾳ σου. Ἐχομε δωροδοκήσει τὸ δεσμοφύλακα· ἔχομε καὶ πλοῖο ἕτοιμο στὸν Πειραιᾷ, γιὰ νὰ ταξιδέψης μὲ ἀσφάλεια καὶ νὰ καταφύγῃς στὴ Θεσσαλία.

— Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτό ; ἐρώτησε ὁ Σωκράτης. Πῶς θὰ φύγῃ ; Δὲ μ' ἐδίκασαν οἱ Νόμοι τῆς Πατρίδος μου ; Θὰ παραβῶ τίς ἀποφάσεις τῶν Δικαστηρίων τῆς ;

— Ναί, Διδάσκαλέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων. Ἀλλὰ εἶναι ὀλοφάνερο, πῶς οἱ Νόμοι κι οἱ δικαστὲς σὲ ἀδίκησαν. Καὶ δὲν εἶναι δίκαιο νὰ σκύψῃς τὸ κεφάλι στὴν ἄδικη ἀπόφαση τῶν Δικαστηρίων· πρέπει νὰ σωθῇς γιὰ παρηγορίᾳ τῶν παιδιῶν σου, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν φίλων σου !

— Ὡστε μὲ συμβουλευεῖς, ἀγαπητέ Κρίτων, νὰ παραβῶ τοὺς Νόμους τῆς Πατρίδος, ἔστω κι ἀφοῦ μ' ἀδίκησαν ;

— Ἀσφαλῶς αὐτό πρέπει νὰ γίνῃ καὶ σ' αὐτὸ ἐπιμένω, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων.

— Ἀλλ' ἐάν, ἀγαπητέ μου Κρίτων, ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης, στὴ στιγμή τῆς δραπετεύσεως παρουσιασθοῦν ἐμπρὸς μου οἱ Νόμοι κι ἡ Πατρίδα καὶ μ' ἐρωτήσουν :

« Μὲς μας, Σωκράτη, τί ἔχεις στὸ νοῦ σου νὰ κάμῃς ; Ἀλήθεια λοιπὸν ἐπῆρες τὴν ἀπόφαση νὰ καταστρέψῃς κι ἐμᾶς κι ὁ

λη τὴν Πατρίδα ; Εἶναι ἀδύνατο νὰ στηριχθῇ καὶ νὰ εὐτυχήσῃ πόλῃ, στὴν ὁποία δὲν ἰσχύουν οἱ Νόμοι καὶ δὲν ἐκτελοῦνται πιστὰ οἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ ἀκυρώνονται ἀπὸ ἀπλοῦς πολῖτες ».

Τὶ θὰ ἀπαντήσω σ' αὐτά, καλὲ μου Κρίτων ; Ἦ μήπως θὰ εἰποῦμε : « Σκεπτόμαστε νὰ δραπετεύσωμε, γιατί ἡ Πόλῃ μᾶς ἀδίκησε κι οἱ δικαστὲς δὲν ἔκριναν σωστὰ τὴ δίκη ; »

— Ναι ! αὐτά βέβαια πρέπει νὰ εἰποῦμε, λέει ὁ Κρίτων.

— Πάει καλά, φίλε Κρίτων. Ἀλλὰ ἂν ἡ Πόλῃ καὶ οἱ Νόμοι μοῦ κάμουν αὐτὲς τίς ἐρωτήσεις :

« Κι ἐλησμόνησες, καλὲ μας Σωκράτη, ἐκεῖνα ποὺ ἐδίδαξες σ' ὅλῃ σου τὴ ζωῇ ; Σὺ δὲν ἐδίδασκες, πὼς ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωμε κακὸ ἀντὶ κακοῦ ; Σὺ δὲν ἐδίδαξες, πὼς τὸ πρῶτιστο ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀγαθοῦ πολίτη εἶναι ἡ ὑπακοὴ στοὺς Νόμους τῆς Πατρίδος του ;

» Ἐλησμόνησες, Σωκράτη, πὼς ἐγὼ ἡ Πατρίδα σ' ἐγέννησα, σ' ἔθρεψα καὶ σ' ἐσπούδασα ; Εἶσαι λοιπὸν παιδί μου, ναι ἢ ὄχι ;

« Κι ἀφοῦ εἶσαι σὰν παιδί μου, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς τυφλὴ ὑπακοὴ στοὺς Νόμους μου ;

» Σ' ἐρωτῶ, καλὲ μου Σωκράτη, ἂν οἱ γονεῖς σου ἢ οἱ διδάσκαλοί σου σὲ κακοποιήσουν, ἔχεις ἐσὺ τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς ἀνταποδώσῃς τὰ ὅμοια ; »

— « Ὁχι βέβαια ! »

— « Ἄν λοιπὸν ἐμεῖς, ἡ Πατρίδα σου κι οἱ Νόμοι της, σὲ βλάπτωμε τώρα, γιατί νομίζομε, πὼς αὐτὸ εἶναι δίκαιο, πὼς θὰ τολμήσῃς ἐσὺ νὰ μὴν ὑπακούσῃς στὶς διαταγές μας ; Πὼς θὰ δικαιολογήσῃς τὴν πράξη σου αὐτὴ σύ, ποὺ φροντίζεις πραγματικά γιὰ τὴν ἀρετὴ ;

» Τόσο σοφὸς εἶσαι, Σωκράτη, ποὺ ξεπερνᾷ τὴν προσοχή σου, πὼς :

ΜΗΤΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ Α-
ΠΑΝΤΩΝ ΤΙΜΙΩΤΕΡΟΝ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΣΕΜΝΟΤΕ-
ΡΟΝ ΚΑΙ ΑΓΙΩΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΩΝ ΘΕ-
ΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΩΝ ΦΡΟΝΙΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

» Κι ἀκόμα πὼς πρέπει νὰ ὑπακούωμε καὶ νὰ θωπεύωμε

τὴν Πατρίδα περισσότερο, παρὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἀ-
μα ὀργίζεται καὶ μᾶς ἀδίκη.

» Λησμονεῖς πῶς πρέπει καὶ στὸν πόλεμο καὶ στὸ δικαστή-
ριο καὶ σὲ κάθε περίστασι νὰ ὑπακούωμε δίχως ἀντιλογίες καὶ
νὰ κάνωμε, ὅσα προστάζει ἡ Πατρίδα κι οἱ Νόμοι τῆς ; »

Τί θὰ ἀπαντήσωμε σ' ὅλα αὐτά, φίλε Κρίτων ; Μιλοῦν τὴν
ἀλήθεια οἱ Νόμοι κι ἡ Πατρίδα ἢ ὄχι ; Καὶ πρέπει λοιπὸν νὰ ὑ-
πακούσω στὰ διαταγὰς τῶν Νόμων, ποὺ μὲ κατεδίκασαν, ἢ νὰ
ὑπακούσω στὶς δικές σου συμβουλὲς καὶ νὰ δραπετεύσω ;

Ὁ Κρίτων, ὁ ἔντιμος πολίτης καὶ καλὸς μαθητὴς τοῦ σο-
φοῦ διδασκάλου, ἀπεστομώθη ἀπὸ τὶς ἀλήθειες αὐτές. Δὲν εἶ-
χε τί ἀντίθετο νὰ εἴπῃ καὶ ὠμολόγησε, πῶς δὲ μπορεῖ νὰ γίνη
τίποτε ἄλλο.

Ἐπειτα ἀπὸ δυὸ ἡμέρες ὁ σεβάσμιος γέροντας εἶδε γύρω
στὴν κλίνη τοῦ δεσμοτηρίου τὴ σύζυγο, τὰ παιδιά, τοὺς μαθη-
τὲς καὶ τοὺς φίλους του νὰ κλαῖνε καὶ νὰ ὀδύρωνται.

Καὶ πάλι δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· συνωμίλησε μαζί των
γιὰ πολλὰ καὶ σπουδαῖα ζητήματα κι ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀθανα-
σία τῆς ψυχῆς.

Εἶπε πῶς οἱ δίκαιοι κι οἱ ἐνάρετοι πεθαίνουν ἡσυχὰ κι ἀ-
τάραχα. Κι ἄπλωσε τὸ χέρι γιὰ νὰ παραλάβῃ τὸ κῶνειο, ὅπότε
ὁ Κρίτων μὲ δάκρυα τοῦ ζητᾷ τὶς τελευταῖες του παραγγέλεις.

« Νὰ εἶσαι ἐνάρετος, φίλε μου Κρίτων· ἀπαντᾷ. Ἡ ἀρετὴ
εἶναι τὸ ὕψιστο ἀγαθὸ τοῦ κόσμου ! »

Κι ἔπειτα ὁ σοφώτατος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κι ὁ ἄ-
ριστος ἀπ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας ἤπιε τὸ κῶνειο δίχως νὰ ξε-
στομίση οὔτε τὸ παραμικρὸ παράπονο.

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἄργησαν νὰ μετανοήσουν πικρὰ γιὰ τὴν
πράξη των αὐτῇ. Ἐτιμώρησαν ἐκείνους, ποὺ κατηγορήσαν τὸ
Σωκράτη. Κι ἔστησαν ἀνδριάντα γιὰ τιμὴ καὶ εὐγνωμοσύνη
πρὸς τὸ μεγάλο σοφὸ.

Ἱστορήματα Α. Μελά

Πλάτωνος Κρίτων

Διασκευή ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

Ω Σ Π Ο Τ Ε

*Ως πότε πιά κατάκοιτοι ; ὀρμὴν πότε θὰ βρῆτε ;
 δὲν ντρέπεσθε τοὺς γείτονες γιὰ τὴν ὀκνιὰν αὐτῇ ;
 Αἰ ! παλληκάρια, εἰρηνικὰ πῶς κάθεσθε θαρρεῖτε
 καὶ ὡς τόσο γύρω ὁ πόλεμος ὅλη τὴ γῆ κρατεῖ...
 Εἶναι τιμὴ κι εἶναι χαρὰ στὸ παλληκάρι ἡ μάχη
 γιὰ τὴν πατρίδα, τὴν καλὴ γυναῖκα, τὰ παιδιά.
 *Ὁ θάνατος τότε θὰ ῥθῃ, ὅταν ἡ Μοῖρα λάχῃ,
 μόνο καθεὶς ἅς ὀρθωθῇ μ' ἀτρόμητη καρδιά,
 κι ἅς δράξῃ ἀμέσως τὸ σπαθὶ κι ἅς ζώσῃ τ' ἄρματά του·
 κι ὅσο ἔναι τοῦ πολέμου ἀρχή, ἅς δράμῃ ἐκεῖ μπροστά,
 γιατί νὰ φύγῃ ἀδύνατο τὴν μοῖρα τοῦ θανάτου.
 Κι ἂν ἡ γενιά του ἀπὸ θεοὺς ἀθάνατους βαστᾷ,
 κάποι' ἂν ἀπ' τὸν πόλεμο δειλὰ λιποτακτῇ,
 μέσα στὸ σπῖτι βρίσκει τὸν ἡ ὥρα του ἡ στερνή.
 Μὰ τοῦτον ποῖος τὸν ἀγαπᾷ καὶ ποῖος θὰ τὸν ποθῇ ;
 ἐνῶ τὸν ἄλλο ἕνας λαός, ἂν πάθῃ τὸν πονεῖ.
 Γιατί ὁ λαὸς ὀλάκερος θρηνεῖ τὸ παλληκάρι,
 σὰν σκοτωθῇ καὶ ἔχουν τὸν ἡμίθεο ὅσο ζῇ.
 Σὰν πύργ' ὅλοι κατάμματα θωροῦν τὸν μὲ καμάρι
 γιατί μονάχος κάμνει αὐτὸς ὅσα πολλοὶ μαζί.

Καλλίνο;

Μετάφρασις ἐπὶ Σ Μενάρδου

ΧΡΥΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑΣ

(Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ 480 π. Χ.)

Οι Έλληνες προετοιμάζονται δια την ἄμυναν.

“Οτε οἱ Έλληνες ἐπληροφορήθησαν τὰς προπαρασκευὰς τοῦ Ξέρξου, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ προπαρασκευάζωνται. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύασαν ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου διακόσια πλοῖα, τὰ ὅποια καὶ ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σπαρτιῆται καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Κορίνθιοι ἡτοιμάζοντο καὶ αὐτοὶ. Καὶ οἱ Έλληνες συνεκεντρώνοντο εἰς συνελεύσεις, ἐγίνοντο φίλοι καὶ κατέπαυον τοὺς μεταξύ των πολέμους.

“Οτε δὲ ὁ Ξέρξης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, οἱ Έλληνες συνεκρότησαν συμβούλιον εἰς τὸν Ἰσθμόν, διὰ νὰ ἀποφασίσουν πῶς καὶ ποῦ θὰ προβάλουν ἀντίστασιν εἰς τὸν Ἀσιανὸν ἐπιδρομέα.

Ἡ κυριαρχοῦσα γνώμη ἦτο νὰ φράξουν τὴν εἴσοδον τῶν Θερμοπυλῶν. Καὶ ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις! Εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν ἀπεφασίσθη νὰ ἀντιταχθοῦν οἱ Έλληνες πεζοί, εἰς δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον ὁ στόλος.

Κήρυκες ἀπεστάλησαν εἰς πάσας τὰς πόλεις, καλοῦντες τοὺς Έλληνας εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς.

Διὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουν δὲ ἔλεγον μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ ἐπερχόμενος Ἀσιανὸς δὲν εἶναι Θεὸς, ἀλλ’ ἄνθρωπος».

Τὸ συμβούλιον διελύθη καὶ ὅλοι ἔσπευδον εἰς τὰς θέσεις των.

Συγκεντρώσεις εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς !

Τριακόσιοι ὀπλίται Λακεδαιμόνιοι, μὲ ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, χίλιοι Μαντινεῖς καὶ Τεγεᾶται, Ἄρκάδες χίλιοι ἑκατόν, Κορίνθιοι τετρακόσιοι, Φλιάσιοι διακόσιοι καὶ Μυκηναῖοι ὀγδοήκοντα κατέφθασαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον εἰς τὰς Θερμοπύλας. Μὲ αὐτοὺς συνηνώθησαν ἑπτακόσιοι Θεσπιδεῖς ὑπὸ τὸν γενναῖον Δημόφιλον, τετρακόσιοι Θηβαῖοι, οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ ὄλιοι καὶ χίλιοι Φωκεῖς.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλος στρατὸς θ' ἀπεστέλλετο μετ' ὀλίγον. Τὰ Κάρνεια (ἐορτὴ τῶν Σπαρτιατῶν) καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι συνέπιπτον τότε, ἡμπόδισαν τοὺς Ἕλληνας νὰ σπεύσουν πανστρατιᾷ ἐκεῖ, ὅπου ἔπρεπε. Πλὴν ὅμως αἱ περιστάσεις δὲν τοὺς ἀνέμενον. Πολλοὶ ἦσαν οἱ στρατηγοὶ τοῦ συγκεντρωθέντος στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων. Περισσότερον ὄλων ὅμως ἐθαυμάζετο ὁ Λεωνίδας, ὁ ὁποῖος ἀνεκρύχθη καὶ ἀρχιστράτηγος.

Οἱ Ἕλληνες ἔταξαν τοὺς χιλίους Φωκεῖς εἰς τὴν φρούρησιν μιᾶς ἀτραποῦ, ἡ ὁποία ὠδήγει εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀπὸ τὸ δὀρος καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κατασκευὴν τείχους.

Μόλις ὅμως ἐπλησίασεν ὁ Πέρσης εἰς τὰς Θερμοπύλας, μερικοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἐλάχιστοι, ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται, ὅτι θὰ ἔπρεπε εἰς τὸν Ἰσθμὸν μᾶλλον ν' ἀντιτάξουν τὴν ἄμυναν. Οἱ πολλοὶ ὅμως δὲν παρεδέχοντο τοῦτο ὡς ὀρθόν.

Ὁ Λεωνίδας ἀπεφάσισε νὰ μείνουν ὄλιοι εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ν' ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα. Τὴν ἀποφασίν του αὐτὴν τὴν ἔκαμε γνωστὴν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, καὶ ἐζήτησε ταῦτοχρόνως ἐσπευσμένην ἀποστολὴν βοηθειῶν, διὰ νὰ δυναθῇ νὰ ἀποκρούσῃ ὀριστικῶς τὸν ἐπικρεμᾶμενον κίνδυνον. Αὐτὰ ἐγίνοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ὑπερήφανος Ἀσιανός.

Ὁ Ξέρξης κατερχόμενος ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἐπληροφορεῖτο, ὅτι ὀλίγος Ἑλληνικὸς στρατὸς συνεκεντρώθη εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ τοῦ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν. Δὲν ἔδωκε πίστιν εἰς τὰς πληροφορίας καὶ ἀπὸ μακρὰν ἐξ-ἀπέστειλεν ἓνα ἱππέα πρόσκοπον, διὰ νὰ ἴδῃ πόσοι εἶναι οἱ

Ἕλληνες καὶ τί κάμνουν. Ὁ ἱππεὺς δὲν ἀντελήφθη παρὰ μόνον τοὺς ἐκτὸς τοῦ τείχους Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι ἐγυμνάζοντο καὶ ἐκτένιζον τὰς κόμας τῶν.

Τοὺς κατεμέτρησε μάλιστα, ἐνῶ ἐκεῖνοι, τόσῃ περιφρόνησιν τοῦ ἔκαμαν, ὥστε δὲν κατεδέχθησαν, οὔτε νὰ τὸν καταδιώξουν.

Ὁ Ξέρξης ἐθεώρησε γελοίας τὰς πληροφορίας καὶ ἀστεῖα τὰ ἔργα τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐζήτησε δὲ ἀπὸ τὸν Σπαρτιάτην Δημάρατον, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν του, νὰ διαφωτισθῇ.

Ὁ Δημάρατος εἶπε : « Βασιλεῦ, οἱ Σπαρτιάται πράττουν κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν. Ἀλλ' ἂν κατορθώσῃς νὰ καταστρέψῃς τοὺς ἀνδρειοτάτους τούτους, οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ὑψώσῃ χεῖρα ἐναντίον σοῦ ».

Ἀλλὰ καὶ τὰς βεβαιώσεις αὐτὰς τὰς ἐθεώρησεν ὑπερβολικὰς ὁ Ξέρξης. Εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐδραπέτευον καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκε νὰ παρέλθουν τέσσαρες ἡμέραι χωρὶς νὰ προβῇ εἰς καμμίαν ἐνέργειαν.

Οἱ Ἕλληνες δμως, οὔτε εἶχον σκοπὸν ν' ἀναχωρήσουν, οὔτε κα ἀνεχώρησαν. Πληροφοροῦνται μάλιστα ἀπὸ κάποιον Τραχίνιον, ὅτι « οἱ βάρβαροι εἶναι τόσον πολλοί, ὥστε ἀποκρύπτουν τὸν ἥλιον μὲ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν τῶν »· ἀλλὰ δὲν χάνουν τὸ θάρρος τῶν οἱ Ἕλληνες. « Τόσον τὸ καλύτερον, ἀπαντᾷ μὲ ἀφέλειαν ὁ Σπαρτιάτης Διηνέκης· θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ σκίαν καὶ οὐχὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον ».

Ὁ Ξέρξης ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὡς μωρίαν καὶ ἀναίδειαν συγχρόνως. Καὶ γεμάτος ὀργὴν ἔστειλε κατ' αὐτῶν τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Κισσίους μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συλλάβουν ζωντανούς καὶ ὀδηγήσουν ἐνώπιόν του τοὺς θρασεῖς ἐκείνους Ἕλληνας !

Μῆδοι καὶ Κίσιοι ἐφορμοῦν μὲ μανίαν κατὰ τῶν ὀλίγων. Φονεύονται δμως περισσότεροι. Ἐκείνους διαδέχονται ἄλλοι καὶ τούτους πάλιν ἄλλοι. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μένουν ἀκλόνητοι.

Ἐξαποστέλλει τότε ὁ Ξέρξης τὸν Ὑδάρνην μὲ τοὺς 10.000 « ἀθανάτους Πέρσας ». Ρίπτονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν μάχην μὲ βοήν καὶ πάταγον πολύν. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀτελεῖωτοι τάξεις τῶν ἀ-

θανάτων αὐτῶν εὐρίσκουν τὸν θάνατον εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ἡρώων τῆς Σπάρτης. Δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ βραχέα των ἀκόντια καὶ κατακόπτονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ Πέρσαι ὅλοι.

Ὁ ὑπερήφανος Ἀσιάτης ἀναπηδᾷ τρεῖς φορές ἀπὸ τὸν θρόνον του. Τὸν καταλαμβάνει φόβος διὰ τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ του.

Καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα δὲν ὑπῆρξε καλυτέρα διὰ τὸν ἐπιδρομέα. Ἦλπιζεν ὅτι οἱ ὀλίγοι θρασεῖς καὶ τραυματίαι δὲν θὰ ὑπῆρχον πλέον διὰ νὰ ἀντισταθοῦν. Ἀλλ' ἠπατήθη. Μόνον πικρίας ἐδοκίμασε καὶ ἀπογοήτευσιν μεγαλύτεραν ἔλαβε καὶ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἡμέραν.

Μυσαρὰ πρᾶξις θραύει τὴν ἀντίστασιν.

Ὁ Ξέρξης φθάνει εἰς ἀμυχανίαν. Πλήττει ἀπὸ τὴν στενωχωρίαν του. Ἀλλὰ πρᾶξις μυσαρὰ τὸν σώζει. Ὁ προδότης Ἐφιάλτης ἔδωκε πίστιν εἰς βαρβαρικὰς ὑποσχέσεις καὶ ὑπέδειξε τὴν ἄγνωστον ἀτραπὸν, ἡ ὁποία ὠδήγει διὰ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀθανάτων ἡρώων!

Δὲν χάνει καιρὸν ὁ Ξέρξης. Ἐξαποστέλλει διὰ νυκτὸς τὸν Ὑδάρνη μὲ τοὺς ἀθανάτους του κατὰ τῶν νῶτων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὁ κατάπτυστος προδότης ὠδηγεῖ!

Περὶ τὰ ἐξημερώματα οἱ Φωκεῖς φρουροὶ ἀντιλαμβάνονται τοὺς Πέρσας πλησίον των. Νομίζουν ὅτι ἔρχονται ἀποκλειστικῶς ἐναντίον των. Ἀρπάζουν τὰ ὅπλα των καὶ σπεύδουν εἰς καταλλήλους θέσεις πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἀποφασισμένοι ν' ἀντιτάξουν ἄμυναν μέχρι θανάτου.

Ἀλλ' οἱ Πέρσαι δὲν ἐνδιαφέρονται πολὺ διὰ τοὺς Φωκεῖς. Ἀπασχολοῦν μόνον τούτους μὲ συνεχῇ καὶ πυκνὰ τοξεύματα καὶ καταβαίνουν ἐσπευσμένως τὴν ἀτραπὸν.

Ὁ Λεωνίδας πληροφορεῖται τὰ συμβάντα. Βλέπει ὅτι ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει. Ἐννοεῖ καλῶς ὅτι οὔτε καὶ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ. Ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ μείνῃ καὶ νὰ πέσῃ μαχόμενος. Διότι καὶ οἱ Νόμοι τῆς Σπάρτης αὐτὰ ὠρίζον, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ θάνατός του θὰ ἔμενεν ὡς παράδειγμα

ἀξιολογώτατον, διὰ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον νὰ ἀντικρύσουν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν βίαν τοῦ ἐπιδρομῆως.

Ἐκάλεσε λοιπὸν τοὺς συμπολεμιστάς του ὅλους καὶ τοὺς διέταξε νὰ φύγουν διὰ θαλάσσης, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς ἄλλην μάχην. Καὶ ἐκράτησε μόνον τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς Θηβαίους. Καὶ οἱ Θεσπιεῖς ἠρνήθησαν μὲ ἐπιμονὴν νὰ φύγουν, καὶ ἔμειναν.

Πάλη λυσσώδης. Φονεύονται οἱ ἄριστοι ἐνδόξως.

Ὁ Ξέρξης προσφέρει σπονδὰς εἰς τὸν ἀνατείλαντα ἥλιον καὶ ὀλίγον πρὸ μεσημβρίας, ὅτε ὑπελόγιζεν, ὅτι θὰ εἶχε φθάσει εἰς πέρας ἡ μυσαρὰ ὑπόδειξις τοῦ Ἐφιάλτου, παραγγέλλει γενικὴν ἐπίθεσιν.

Ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ στρατιῶται του γνωρίζουν καλῶς ὅτι πρόκειται ν' ἀποθάνουν, ἀλλὰ περιφρονοῦν τὸν κίνδυνον. Λυποῦνται μόνον, διότι γνωρίζουν ἐπίσης καλῶς ὅτι ὁ Ξέρξης θὰ διασκελίσῃ τὰ πτώματά των καὶ θὰ περάσῃ. Καὶ ὅμως παρὰ τὴν ἀπελπισίαν των δεικνύουν τόλμην καὶ γενναιότητα μοναδικὴν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Παρατάσσονται καὶ ἀναμένουν τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ στενοῦ, ὅπου συγκροτεῖται μάχη φονικωτάτη.

Οἱ Πέρσαι ἐπιτίθενται μὲ ἀπερίγραπτον σφοδρότητα. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες σκορπίζουν τὸν ὄλεθρον εἰς τὰς τάξεις των.

Συντρίβονται οἱ βάρβαροι καὶ πλεῖστοι ὑποχωροῦν· οἱ ἀρχηγοὶ των κτυποῦν μὲ μαστίγια, φονεύουν καὶ μὲ κάθε τρόπον τοὺς βιάζον νὰ προχωροῦν· πολλοὶ ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄλλοι καταπατώνται ἀπὸ τοὺς ὕστερον ἐρχομένους ἀλλὰ σωτηρίαν δὲν εὐρίσκουν!

Συντρίβονται τὰ δόρατα τῶν Ἑλλήνων καὶ φθάνει ἡ στιγμή τοῦ θανατηφόρου ξίφους. Ὁ ὄλεθρος εἶναι μέγας!

Πίπτει μαχόμενος μεταξὺ τῶν πρώτων ὁ Λεωνίδας. Φονεῦται ὁ σπουδαῖος Διηνέκης καὶ ὅλοι οἱ ἄριστοι τῶν Σπαρτιατῶν. Γύρω ἀπὸ τὸ τίμιον πῶμα τοῦ Λεωνίδου διεξάγεται τρομερὰ σφαγὴ. Φονεύονται καὶ ἀπὸ τοὺς Πέρσας δύο ἀδελφοὶ τοῦ Δαρείου καὶ ὁ Ἀβροκόμας καὶ ὁ Ὑπεράνθης καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες τέσσαρας φορὰς ἀναγ-

κάζουν τούς έχθρους νά υποχωρήσουν καί ἀποκομίζουν τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου.

Πρέπει νά ἔπесен εὐχαριστημένος ὁ Λεωνίδας, διότι δὲν ἀντίκρουσε τὰς συνεπείας τῆς προδοσίας!

Καὶ ἰδοὺ μόλις φθάνουν οἱ Πέρσαι τοῦ Ἐφιάλτου! Οἱ Ἑλληνες εἰσέρχονται ἐσπευσμένως εἰς τὸ τεῖχος. Πιέζονται ἀπὸ παντοῦ ἀσφυκτικὰ καί πληγώνονται ἀκαταπαύστως· ἀμύνονται ὁμῶς μὲ μανίαν καί μὲ μαχαίρας καί μὲ τὰς χεῖρας καί μὲ τοὺς ὀδόντας ἀκόμη!

Ἄλλ' οἱ βάρβαροι τοὺς κατέχωσαν μὲ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν, τὰ ὅποια ἔρριπτον.

Ἔπесαν μέχρις ἐνός. Ἦνδρσγάθησαν πρῶτοι μεταξὺ πρῶτων καί ἄριστοι μεταξὺ ἀρίστων¹.

Ὁ Ξέρξης διεσκέλισε τὰ πτώματα τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων καὶ ἐπέρασε· τοῦ Λεωνίδου μάλιστα διέταξε νά ἀποκόψουν τὴν κεφαλὴν καὶ ν' ἀνασκολοπίσουν τὸ σῶμα.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν ἐστήθη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μαρμάρινος λέων πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδου. Ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς ἐστήθησαν μνημεῖα· ἐν διὰ πάντας τοὺς πεσόντας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες².

Καὶ ἕτερον διὰ τοὺς Σπαρτιάτας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι³.

¹ Ἡρόδοτος, Βιβλίον VII

² Ἐλευθέρα ἀπόδοσις ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

¹ Ὁ Ἡρόδοτος εἶχε μάθει τὰ ὀνόματα καὶ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν.

² Δηλαδή: Κατὰ τριακοσίων μυριάδων ($300 \times 10.000 = 3.000.000$) ἐμάχοντο κάποτε ἐνταῦθα τέσσαρες χιλιάδες ἐκ Πελοποννήσου.

³ Δηλαδή: Ξένε, ἀνάγγειλε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐδῶ ἀκριβῶς εἴμεθα θαμμένοι, πιστοὶ εἰς τοὺς λόγους (= νόμους) ἐκείνων (τῆς Πατρίδος).

ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

Ἀθηναῖαι.

Λαμπρά, ὅπως γνωρίζομεν, εἶναι τὰ κατορθώματα τῆς φιλοπατρίας τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἀλλὰ δὲν εἶναι κατώτερος καὶ ὁ γυναικεῖος ἥρωισμός. Δὲν ὑπάρχει πόλις, ἡ ὅποια νὰ μὴ ἔχη ἡρώιδας καὶ ἀμέτρητα εἶναι τὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια προκαλοῦν μέχρι σήμερον τὸν θαυμασμόν ὅλου τοῦ κόσμου.

Τὸ πρῶτον παράδειγμα θὰ τὸ εὐρωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὴν πόλιν μόλις ἔχει θεμελιώσει ὁ βασιλεὺς Κέκρωψ· τὰ βήματα τῆς ἀκόμῃ δὲν εἶναι σταθερά.

Καὶ νά, φοβεροὶ ἐχθροὶ ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν ἀποφασισμένοι νὰ τὴν ἀφανίσουν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον, τί πρέπει νὰ πράξουν διὰ νὰ σωθοῦν· ἐκεῖνο τοὺς ἀπήντησεν ὅτι τότε μόνον θὰ νικήσουν, ὅταν ἀποθάνῃ κάποιος ἐθελουσίως χάριν τῆς πατρίδος.

Ὅταν ἔμαθε τὸν χρησμόν ἡ Ἀγραυλὸς, θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος, δὲν ἐδίστασεν οὔτε μίαν στιγμήν. Ἀναβαίνει ἀμέσως εἰς τὰ ὑψηλὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀφόβως κατακρημνίζεται. Ἡ φιλόπατρις κόρη δὲν ἐλογάριασεν οὔτε τὴν ὥραίαν νεότητά της οὔτε τὰς βασιλικὰς τιμὰς, ποὺ ἔχανε. Τουναντίον ἠθέλησε μὲ τὴν θυσίαν τῆς ἰδικῆς της πολυτίμου ζωῆς νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν εἰς κάποιον ἄλλον πολυτιμότερον, τὴν πατρίδα. Τοιουτοτρόπως ἐσώθησαν αἱ Ἀθηναὶ καὶ τὸ παράδειγμά της ἐμιμήθη κατόπιν καὶ ὁ Κόδρος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἤσθάνθησαν τόσον θαυμασμόν διὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῆς ἥρωικῆς κόρης, ὥστε πρὸς τιμὴν της ἵδρυσαν ναὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔπεσεν. Καὶ εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, ναὸν γυναικὸς καὶ οὐχὶ ἀνδρός, οἱ Ἀθηναῖοι ἔφηβοι, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἀγραύλου ὠρκίζοντο τὸν στρατιωτικὸν ὄρκον, ὅτι θὰ ὑπερασπίζουσιν μέχρις τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς των τὴν πατρίδα.

Σπαρτιάτιδες.

Πολύ γνωστή και παροιμιώδης είναι η μεγάλη φιλοπατρία των γυναικών της Σπάρτης.

Όταν η Σπαρτιάτις έστελλε τον υιόν της εις τον πόλεμον, όχι μόνον δέν έκλαιεν, αλλά τουναντίον του έδιδε την άσπίδα με καρτερίαν και του έλεγεν :

— « Ή τάν η επί τās ».

Δηλαδή η νά φέρης πάλιν την άσπίδα νικητής η νά πέσης επάνω εις αύτην πολεμών τους έχθρους της πατρίδος.

Δέν είναι επίσης όλιγώτερον χαρακτηριστικά του γενναίου φρονήματος των γυναικών της Σπάρτης τά λόγια μιās άλλης Σπαρτιάτιδος. Παρεπονείτο ό υιός της, όταν μετέβαινεν εις την μάχην, ότι τό δόρυ του είναι βραχύ και έπομένως δέν ήμπορούσε νά πολεμήση καλώς.

— Πρόσθες βήμα ! Του είπε τότε εκείνη.

Δηλαδή αν τό δόρυ σου, παιδί μου, είναι βραχύ, δέν πειράζει· πλησίασε με θάρρος τον έχθρον περισσότερον και τότε θα φθάνη τό δόρυ σου !

Πόσον πάλιν είναι αξιοθαύμαστος μιā άλλη Σπαρτιάτις, η 'Αργιλεωνίς ! Όταν έμαθεν ότι ό υιός της, ό στρατηγός Βρασίδας έφονεύθη εις την μάχην, συνεκράτησε τον πόνον της, κατέπιε τά δάκρυά της και είπεν :

— Είπέτε μου τώρα, σās παρακαλῶ, αν απέθανεν άνταξίως της Σπάρτης !

Και όταν της απήντησαν ότι η Σπάρτη δέν έχει όμοιον με τον υιόν της, είπε με μετριοφροσύνην :

— « Α, όχι, φίλοι ! Ναι μέν καλός και άξιος ήτο ό Βρασίδας, αλλά η Σπάρτη έχει πολλούς καλυτέρους εκείνου !

Κανείς βεβαίως δέν είδε τον πόνον μιās άλλης Σπαρτιάτιδος, ό όποιος έπλημμύριζε την καρδίαν της, αλλά η ιστορία δέν έλησμόνησε την γενναιοψυχίαν της γυναικός.

Ή Σπάρτη είχε πόλεμον με την 'Αχαϊκήν συμπολιτείαν και τον βασιλέα της Μακεδονίας· ό βασιλεύς της τότε Κλεομένης ήναγκάσθη νά ζητήσει την βοήθειαν του Πτολεμαίου, βασιλέως της Αιγύπτου.

Αὐτὸς ὅμως, διὰ νὰ δώσῃ βοήθειαν, ἠθέλησε νὰ ἀσφαλισθῇ διὰ τὴν συμμαχίαν καὶ ἐζήτησεν ὥς ὁμήρους τὴν βασιλομήτορα Κρατησίκλειαν καὶ τὰ μικρὰ τέκνα τοῦ βασιλέως. Ὁ Κλεομένης ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν γραῖαν μητέρα του τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Πτολεμαίου.

— Αὐτὸ εἶναι, παιδί μου, τοῦ εἶπε, ποῦ ἐδίσταζες νὰ μοῦ εἰπῇς ; Ἐμπορεῖ λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἡ γερόντισσα νὰ ὠφελήσω τὴν Σπάρτην καὶ σὺ ἀκόμη κάθησαι ; Στείλε με, στείλε με, παιδί μου, τὸ ταχύτερον, προτοῦ τὰ γηρατεῖα μὲ καταστήσουν ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ διὰ τὴν πατρίδα...

Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον ἀνεχώρει διὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐφίλησε δακρυσμένη τὸν υἱὸν της, ἐσπόγγισεν ἔπειτα τὰ δάκρυά της, μήπως τὰ ἴδῃ κανεὶς, καὶ εἶπεν :

— Ὡ βασιλεῦ τῶν Λακεδαιμονίων, ἃς προσέξωμεν καὶ οἱ δύο νὰ μὴ κάμωμεν τίποτε ἀνάξιον τῆς Σπάρτης !

Ὅμαδικοὶ ἥρωισμοί.

Τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ἐν λαμπρότερον τοῦ ἄλλου, καὶ ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ τόσα ποὺ ἀναφέρει ἡ ἱστορία, φωτίζουν μόνον ἄτομα· ἔχομεν ὅμως καὶ ἄλλα ὁμαδικοὺ γυναικεῖου ἥρωισμοῦ, ποὺ μᾶς κάμνουν νὰ μένωμεν κατάπληκτοι.

Κάποτε ὁ Πύρρος, ὁ γενναῖος βασιλεὺς τῆς Ἑπείρου, ἐστρατοπέδευσεν ἀπειλητικὸς πρὸ τῆς Σπάρτης.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας καὶ ἡ Γερουσία ἔκρινεν ὀρθὸν νὰ ἀποστείλῃ τὰ γυναικόπαιδα πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὴν Κρήτην. Μόλις τὸ ἔμαθαν αἱ γυναῖκες ἠγανάκτησαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πατρίδα των.

Παρουσιάσθησαν ὅλαι ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ μία ἐξ αὐτῶν, ἡ Ἀρχιδαμία, μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, ἐφώνασε :

— Σπαρτιάται, ἂν ἡ Σπάρτη χαθῇ, καμμία Σπαρτιάτισσα δὲν θέλει νὰ ζήσῃ !

Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅλαι μαζί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, παρθένοι καὶ σύζυγοι, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου οἱ στρατιῶται ἔσκαπτον τάφρον, διὰ νὰ ἀντικρούσουν τὴν ἐφοδὸν τοῦ Πύρρου. Ἀμέσως ἤρχισαν καὶ αὐταὶ νὰ σκάπτουν μὲ προθυμίαν, διὰ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀνόρουξιν.

“Όταν ήλθεν ή νύξ ύπεχρέωσαν τούς πολεμιστάς νά άποσυρθοϋν, διὰ νά άναπαυθοϋν, αύται δέ έσυνέχισαν μόναι των την έσκαφήν με τόν αύτόν ζήλον.

Τήν αύγήν ή τάφρος ήτο έτοιμος καί την παρέδωσαν εις τούς ύπερασπιστάς της πατρίδος. Καί αύται άντί νά φύγουν, διότι ήσαν κατάκοποι άπό τό όλονύκτιον έργον, παρέμειναν εις την μάχην πλησίον των στρατιωτών· τούς έφερον βέλη, άκόντια, τροφήν, ύδωρ, ένοσήλευον τούς τραυματίας καί ένεθάρρυνον τούς μαχομένους :

— Σπαρτιάται, τούς έλεγον, μεγάλη θά εΐναι ή δόξα νά νικήσετε τούς έχθρούς έμπρός εις τά μάτια της Σπάρτης· άλλα καί γλυκύτατος θά εΐναι ό θάνατος, άν, μαχόμενοι χάριν αύτης, πέσετε εις τας άγκάλας των μητέρων, των συζύγων καί των θυγατέρων σας !

Οί Σπαρτιάται έχοντες εις τό πλευρόν των τας ήρωικάς γυναίκας έπολέμησαν με θάρρος καί ήνάγκασαν τόν Πύρρον ν’ άποχωρήσῃ νικημένος.

“Όταν πάλιν κάποτε οί Θεσσαλοι εισέβαλον εις την Φωκίδα, οί Φωκείς όμοφώνως άπεφάσισαν ν’ άμυνθοϋν καί ή νά νικήσουν ή νά άποθάνουν όλοι. Άλλά αί Φωκίδες γυναίκες έκαμαν κάτι ήρωικώτερον.

Άπεφάσισαν οικιοθελώς ν’ άποθάνουν όλαι παρὰ νά γίνουν δοϋλαι των Θεσσαλών. Συνέλεξαν λοιπόν τά ξύλα, διὰ νά άνάψουν την πυράν καί νά καοϋν αύται καί τά τέκνα των, έάν οί έχθροί κατώρθωναν νά καταλάβουν την πατρίδα των ! Καί άκόμη έκαμαν στέφανον καί έστεφάνωσαν τόν άρχοντα της πόλεως, ό όποιος εΐχε προτείνει τοϋτο εις αύτάς !

Οί εισβολείς φυσικά άπέτυχαν, διότι κανείς δέν ήμπορεΐ νά νικήσῃ ένα λαόν, τοϋ όποιου άνδρες καί γυναίκες εΐναι άποφασισμένοι ν’ άποθάνουν χάριν της έλευθερίας των.

Τοιαϋται ήσαν αί αρχαΐαι έλληνίδες ως μητέρες, ως σύζυγοι, ως πολίτιδες. Καί δι’ αύτό τά τέκνα των έδημιούργησαν ένα Μαραθώνα, μίαν Σαλαμίνα, καί ένδόξους Θερμοπύλας.

N. A. Κοντόπουλος

Η ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

[Μια ἀπὸ τὶς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας, ποὺ δείχνουν τὴν ἀκλόνητη πίστη τοῦ Γένους στὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς του γιὰ τὴν ἀναγέννησή του, εἶναι καὶ τῆς Ἀγία-Τράπεζας. Τὴν παράδοση αὕτὴ διερμηνεύει καὶ τὸ ποίημα τοῦ Δροσίνη].

Τῆς Ἀγίας Σοφιάς τὴν Ἀγία Τράπεζα,
πρὶν οἱ Τοῦρκοι μποῦν καὶ τὴν κουρσέψουν,
σὲ καράβι οἱ Χριστιανοὶ τὴν φόρτωσαν
νὰ τὴν ξενιτέψουν.

Τὸ καράβι μὲ τὴν Ἀγία Τράπεζα
πλέοντας στ' ἀνοιχτὰ μεγάλα βάρη
ξάφνω, δίχως ξέρες, δίχως σίφουνα,
πνίγηκε κι ἐχάθη.

Τὴ μεριά ποὺ βούλιαξε ἡ Ἀγία Τράπεζα,
δείχνει ἕνα θαυματουργὸ σημάδι:
Πάντα ἐκεῖ εἶν' ἡ θάλασσα ἀτρικύμιστη
κι ἔχει ἀπάνω λάδι.

Στάλες τοῦ λαδιοῦ τῆς Ἀγίας Τράπεζας
τὶς μαζεύουν μὲ στεγνὸ μπαμπάκι
καὶ τὶς φέρνουν γιὰ τὰ μάτια τ' ἄρρωστα
ναῦτες ἀπ' τὴ Θράκη.

Στὸ βυθὸ πεσμένη ἡ Ἀγία Τράπεζα
σέρνεται, κυλιέται ἀγάλι ἀγάλι
κι ὅταν ξαναγίνη ἡ Πόλη ἐλεύθερη
θὰ 'βγῇ στ' ἀκρογιαλὶ....

« Πύργη Ρομφαία »

Γ. Δροσίνης

το κ
ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ

[Τὸ θαῦμα, ποὺ βλάσταιναι ξερὸ ξύλο, γὰρ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι θὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ δούλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δείχνει τὴν ἀκλόνητη πίστι τοῦ λαοῦ μας στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, πὼς θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας. Ἐπίσης καὶ στὰ λαϊκὰ κάλαντα, ποὺ τραγουδοῦν τὰ παιδιὰ τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, βλάσταιναι καὶ τὸ ξερὸ ραβδί τοῦ Ἀϊ-Βασίλη, ποὺ ἐρχεται φέροντας καὶ τὰ δῶρα].

Κοντὰ στὸ Μυστρά*, σὲ μιὰ ψηλὴ θέσῃ, πῶχει ἀπὸ κάτω ὅλο τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά· εἶναι λίγα χρόνια, κάποιος κακὸς ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντὰ καὶ δὲν πρόσεξε κι ἄναψε τὸ κυπαρίσσι καὶ κάηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι εἶχε τὴν ἱστορία του. Ἐπὶ Τουρκίας ἔνας πασάς πῆγε σ' αὐτὴ τὴ θέσῃ νὰ διασκεδάσῃ. Ἐβαλε καὶ τοῦ ᾤψαν ἓνα σφαχτὸ καὶ κάθισε κι ἔφαγε.

Εἶχε μαζί του κι ἓνα βοσκό, ἓνα νέο παλληκάρι χριστιανόπουλο καὶ τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιδί, ποὺ ἔρριξε τὴ ματιά του καὶ παρατήρησε ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τίς πρασινάδες κα τ' ἄφθονα νερά καὶ τὰ βουνὰ γύρω, τὸ ᾤασε τὸ παράπονο κι ἀναστένναξε.

Τὸν εἶδε ὁ πασάς κα τὸν ρωτᾷ:

— Μπρὲ Ρωμιέ, τί ἔχεις κι ἀναστενάζεις;

— Τί νά ἔχω, πασά μου! τοῦ λέει. Συλλογίζομαι πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ἦτανε δικά μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατε· μὰ λένε τὰ χαρτιά μας κι ἔχω τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεό, πὼς μὲ καιρὸ πάλι δικά μας θὰ γίνουν.

Ὁ πασάς θύμωσε.

— Μωρέ, τί μᾶς λὲς αὐτοῦ; τοῦ λέει· καὶ ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα, ποὺ εἶχαν ψήσει τ' ἄρνι, καὶ τὴν καρφώνει στὴ γῆ.

— Νά, τὸ βλέπεις αὐτό; λέει. Ἄν αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι βγάλῃ κλαριά, τότε νά ἔχετε, ἐλπίδα, πὼς θὰ ξαναπάρετε πίσω αὐτὰ τὰ μέρη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα ρίζωσε στὴ γῆ καὶ βλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε κι ἔγινε τὸ περήφανο κυπαρίσσι ποὺ γνωρίζαμε.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΛΕΦΤΙΚΟ

Πότε θά 'ρθῇ μιάν ἄνοιξη, θά 'ρθῇ ἓνα καλοκαῖρι
 πού λουλουδιάζουν τὰ κλαριά, πού λειώνουνε τὰ χιόνια,
 γιὰ νὰ ζωσθοῦμε τ' ἄρματα καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζια
 νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια.
 Μέσ' στὴ ψηλότερη κορφή νὰ στήσουμε λημέρι
 νὰ 'χουμε τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τ' ἀποβραδὺς κουβέντα'
 κι ἐμᾶς τὸ γλυκοχάραμα νὰ πρωτοχαιρετίζη,
 ἐμᾶς ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴ σὰν κρούη νὰ πρωτοβλέπη,
 νὰ μᾶς ζηλεύουν οἱ αἵτοί, νὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια.
 Ἀράδ' ἀράδα τ' ἄρματα στὰ περκα θὰ κρέμαμε,
 καὶ θὲ νὰ στήνουμε χορό. Καὶ κάθε μας τραγουδι
 θά 'ναι βροντὴ ἀπὸ σύγνεφο, φωτιά ἀπ' ἀστροπελέκι
 θὰ μᾶς τρομάζουν τὰ θεριά, θὰ προσκυνοῦν οἱ κάμποι.
 Πότε θά 'ρθῇ μιάν ἄνοιξη, θά 'ρθῇ ἓνα καλοκαῖρι,
 νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια.

« Ἀγροτικά »

Κ. Κουτσάλλης

—“Ελα, μάννα μου’ τ’ ἄρματα καὶ τὴν εὐχή σου.

— Γιουροῦσι πάλι;

— Ναὶ μάννα μ’.

Τὸ Μεσολόγγι δευτέραν φορὰν ἤδη ἐκινδύνευεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Πολυάριθμος τουρκικὸς στρατὸς περιέκλειεν αὐτὸ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ὁ Κιουταχῆς κατεσκήνου πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1825, ἀπόφασιν ἔχων νὰ μὴ ὀπισθοδρομήσῃ ἄπρακτος.

Ἡ κρίσιμωτέρα στιγμή ἤγγιζε διὰ τὸ Μεσολόγγι. Καὶ ὅμως μόνη ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἤρκεσε ν’ ἀλλάξῃ τὰ πράγματα. Ὁ Τοπάλ πασᾶς μὲ τὴν πρώτην προσβολὴν ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ ὁ Κιουταχῆς περιήλθεν εἰς δύσκολον θέσιν.

— Καὶ λές νὰ κάμετε γιουροῦσι; ἠρώτησε καὶ πάλιν ἡ Μαλάμω τὸν υἱὸν τῆς Ζάχον.

— Ναί, μάννα, ἀπόψε. “Ελα, δῶσ’ μου τ’ ἄρματα.

Ἡ Μαλάμω ἔλαβε προθύμως τὸ λαμπρὸ γιαταγάνι καὶ τὸ ἐπέρασεν εἰς τὸν ὦμον του. Ἐπειτα τοῦ ἔδωσε στὸ χέρι τὸ καριοφίλι του.

— Κοίταξε νὰ μὴν ξεχνᾶς τὸν Ταχίρ! τοῦ εἶπε μὲ αὐστηρὰν φωνήν. Ὁ Ζάχος συνωφρυνώθη δὲν εἶπε τίποτε, καὶ τράβηξε ἔξω.

Ἡ Μαλάμω ἦτο Σουλιώτισσα. Κόρη πρίν, εἶχε φάγει μὲ τὴ φούκτα τὴν μπαρουτὴν ὑπερασπιζομένη μὲ θάρρος τοὺς βράχους τῆς πατρίδος τῆς.

Ἡ Μαλάμω εἶχεν αὐστηρὰς καὶ μεγάλας ἰδέας περὶ πατρίδος, τιμῆς καὶ οἰκογενειακῶν παραδόσεων. Τὸν πόλεμον τὸν ἐ-

θεώρει ὥς κάτι φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅμως τώρα ποὺ ἀπεχαιρέτα τὸν Ζάχον, μόνη ἡ ὑπερῃφάνεια συνεκράτει τὰ δάκρυα. Ὁρθία εἰς τὴν θύραν τῆς παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματός τὸν υἱόν, ὅστις μὲ γοργὸν βῆμα ἔσπευδε πρὸς τοὺς συντρόφους του. Σιγὴ καὶ ἔρημία ἐβασίλευον περὶ.

Τέλος εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῆς καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν τῆς. Διὰ σταθερᾶς χειρὸς ἤναψε μικρὸν κηρίον πρὸ τοῦ εἰκονίσματος τῆς Παναγίας καὶ ἐγονυπέτησεν εὐλαβῶς. Εἰς τὴν Παναγίαν ἐνεπιστεύετο τὸν Ζάχον τῆς. Δὲν ἐζήτηι μόνον νὰ τὸν φυλάξῃ κατὰ τὴν συμπλοκὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ χάρισῃ δύναμιν διὰ νὰ καταβάλλῃ τὸν Ταχίρ Γιάτσην.

Ὅταν ἡ Μαλάμω ἔλεγεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς νὰ μὴ λησμονῇ τὸν Ταχίρ, δὲν ὠμίλει ὥς μητέρα, ἀλλ' ὥς γυναῖκα τοῦ Σπαθόγιαννου. Αὐτὸν εἶχε φονεύσει ὁ Ταχίρ διὰ νὰ πάρῃ τὸ περίφημον καριοφίλι του.

Τὸ καριοφίλι τοῦ Σπαθόγιαννου ἦτο ἀπὸ τὰ πολυτελέστερα τοῦ καιροῦ του. Δὲν ἦτο ὅμως ὀνομαστὸν μόνον διὰ τὴν πολυτέλειάν του, ἀλλὰ καὶ διότι ὑπῆρξεν ὄπλον τοῦ ἀρματολοῦ Σπαθόγιαννου, ποὺ ἤκμασε κατὰ τὸ 1680.

Ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη μετέβαιναν ἀπὸ πατέρα εἰς υἱὸν καὶ ἐτρέφετο μὲ μπαρούτην καὶ σφαίρας καὶ ἔστελνε τὸν θάνατον εἰς τοὺς ἐχθρούς. Οὕτως ἔφθασε μέχρι τοῦ Γιώργου Σπαθόγιαννου, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσε δι' ἐνέδρας ὁ Ταχίρ καὶ τὸ ἤρπασεν.

Ἄλλ' ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας ἀπῆτει, πάσῃ θυσίᾳ, νὰ ἀνακτηθῇ τὸ καριοφίλι καὶ ἀδιάκοπος καὶ πεισματώδης ἀγὼν ἤρχισεν ἕκτοτε μεταξὺ τῆς οἰκογενείας τοῦ Σπαθόγιαννου καὶ τοῦ Ταχίρ. Τέσσαρες υἱοὶ τῆς, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἐφονεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Αἱ συμφοραὶ ἐπλήγωσαν τὴν μητρικὴν καρδίαν τῆς Μαλάμω, ἀλλὰ δὲν κατέβαλον τὴν ὑπερῃφάνειάν τῆς. Καὶ τώρα πληροφορηθεῖσα ὅτι ὁ Ταχίρ ἦτο ἐμπρὸς εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἔστελνε τὸν τελευταῖον υἱὸν τῆς νὰ κτυπηθῇ μαζί του.

Ἐν τούτοις ὁ Ζάχος μὲ ἐλαφρὸν καὶ γοργὸν βῆμα ἔφθασεν εἰς τὰ τεῖχη. Ἡ φρουρὰ ἠγρύπνει εἰς τοὺς προμαχῶνας.

Ὁ Νότης Μπότσαρης μὲ τοὺς ἄλλους καπεταναλοὺς συνεσκέπτοντο περὶ τῆς ἐξόδου εἰς τὸ ἐκκλησιδίδιον τῆς Ἀγίας Παράσκευης.

✕ 'Ο Καραϊσκάκης είχε πλησίον τὸ στρατόπεδόν του. Συνενο-
νοηθέντες μετ' αὐτοῦ ἀπεφάσισαν ἐκείνην τὴν νύκτα νὰ ἐπιπέ-
σουν συγχρόνως κατὰ τοῦ 'Αλβανικοῦ στρατοπέδου. Ἦδη ἡ
συμφωνηθεῖσα ὥρα ἐπλησίαζε. Τὰ διακόσια παλληκάρια τὰ προ-
ωρισμένα διὰ τὴν ἔξοδον εἶχον διέλθει τὴν τάφρον καὶ ἔκειντο
πρηνῇ μὲ τὸ καριοφίλι εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸ γιαταγάνι εἰς τοὺς
ὀδόντας κάτω τοῦ ὕψηλοῦ προχώματος τῶν ἐχθρῶν. ✕

— Φωτιά στὸ βουνό, ὦρὲ παιδιά! εἶπέ τις χαμηλοφώνως. Πρα-
γματικῶς εἰς μίαν ράχιν τοῦ Ζυγοῦ ἔλαμψαν αἴφνης τρεῖς φω-
τιεὲς καὶ ταυτοχρόνως ἠκούσθησαν πυροβολισμοί. Ἦταν τὸ σύν-
θημα ποὺ ἐπερίμενον οἱ ὀπλαρχηγοί. 'Ο Καραϊσκάκης εἰδοποι-
οῦσεν ὅτι ἐπιπτεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Σχεδὸν ἀμέσως ἀλαλαγμὸς
ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου.

— 'Ετοιμοὶ παιδιά; ἠρώτησεν πλησιάζων ὁ Μακρῆς.

— 'Ετοιμοί.

— 'Εμπρός!

'Εσταυροκοπήθησαν κι εὐρέθησαν αἴφνης ὄρθιοι ἐπὶ τοῦ
ἐχθρικοῦ προχώματος.

'Οπως δύο μεγάλοι ποταμοί, τείνοντες νὰ συναντηθοῦν κα-
τατρώγουν καὶ παρασύρουν τὸ πρὸ αὐτῶν χῶμα, οὕτως οἱ δύο
στρατοί, οἱ ἔξωθεν ἐρχόμενοι καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως, κατέστρε-
φον πᾶν ἐμπόδιον καὶ ἐπροχώρουν. Συναντῶμενοι δὲ ἀντήλλασ-
σον τὸ σύνθημα καὶ ἔβαινον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

— Δαδί! ἐφώναζεν ὁ ἕνας κρατῶν ὕψηλὰ τὸ γιαταγάνι.

— Τσεκοῦρι! ἀπήντα ὁ ἄλλος. Καὶ ἐφιλοῦντο ἀδελφικῶς.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἐγερθῇ τοῦ ὕπνου ἔντρομοι. Μερικοὶ ἔδρα-
ξαν τὰ ὄπλα διὰ ν' ἀντιταχθοῦν, ἀλλὰ τὸ σκότος καὶ ἡ σύγχυσις
ἔκαμνον αὐτοὺς νὰ μὴ βλέπουν ὅτι ἔσφαζον τοὺς ὁμοφύλους τῶν.

'Απὸ τοῦ Ζυγοῦ μέχρι τῶν τειχῶν ἡ πεδιάς εἶχε μεταβλη-
θῇ εἰς κόλασιν. Βοῇ καὶ θόρυβος παντοῦ. 'Ο Ζάχος διεκρίνετο
μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν συμπλοκὴν. 'Αφοῦ ἄδειασε τὸ κα-
ριοφίλι του, τὸ ἐκρέμασε εἰς τὸν ὄμιον καὶ κρατῶν εἰς τὴν δε-
ξιὰν τὸ γιαταγάνι καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν τὴν ἀσημοπιστόλαν ἐ-
προχώρει κτυπῶν πανταχοῦ.

Αἴφνης ἐστάθη ἀκροώμενος. 'Εν μέσῳ τοῦ τόσου θορύβου
καὶ τῶν μυρίων πυροβολισμῶν ἡ ἐξησκημένη ἀκοή του διέκρινε

ἕνα γνωστὸν πυροβολισμόν. Ἀνετρίχιασεν ὄλος. Τὸ μέτωπόν του ἐσκυθρώπασε. Τὸν εἶχε ἀκούσει, ὅτε ἐπολέμει μὲ τὸν τελευταῖον ἀδελφόν του πρὸς τοὺς Ἀλβανούς.

«Ἀκούς! Ἐκεῖνο εἶναι τὸ καριοφίλι τοῦ πατέρα, μὴ τὸ ξεχνᾷς!» Τοῦ ἐσύστησε πρὶν φονευθῇ ὁ ἀδελφός του.

Τὸ καριοφίλι τοῦ Σπαθόγιαννου! εἶπεν ὁ Ζάχος στραφεὶς πρὸς τοὺς συντρόφους του. Καὶ ὥς νὰ ἔβαλε πέτρα εἰς τοὺς πόδας, ὁ νεαρός κλέφτης ἐτράπη ἀκράτητος πρὸς τὸ μέρος τοῦ πυροβολισμοῦ.

Ἐκεῖ συνεκροτεῖτο πεισματώδης ἀγὼν μεταξὺ τῶν Τόσκηδων καὶ τῶν κλεφτῶν.

—Ὡρὲ Ταχίρ Γιάτση! αὐτοῦ εἶσαι, ὡρὲ! ἐφώναξεν καταφθᾶσας ὁ Ζάχος.

—Ἐδῶ γιὰ! ἀπήντησε μὲ τὴν βροντώδη φωνήν του ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τόσκηδων.

—Ἐβγα, ὡρὲ, νὰ πολεμήσουμε οἱ δύο.

—Καὶ ποῖός εἶσαι μωρέ;

—Εἶμαι ὁ Σπαθόγιαννος.

Ἦκούσθη θόρυβος καὶ συγχρόνως ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ προχώματος κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν μακρὸν καριοφίλι μεγαλόσωμος ἀνὴρ. Ἦταν ὁ Ταχίρ. Ἄν καὶ γέρος ἡ ψυχὴ του ἦτο γεμάτη ἀπὸ νεανικὸ σθένος κι οἱ βραχίονές του ἀπὸ δύναμη. Τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ταχίρ Γιάτση ἀκόμη ἐξυμνοῦν τὰ Ἀλβανικὰ τραγούδια.

Οἱ κλέφται μόλις τὸν εἶδαν ἔπαψαν τοὺς πυροβολισμούς. Καὶ οἱ Τόσκηδες ἐπίσης. Ἀπέναντι τοῦ Ταχίρ ἐπὶ ἄλλου προχώματος ἴστατο ὁ Ζάχος εἰς τὰ νύχια του, ὥς πετρίτης ἀνυπόμονος νὰ πετάξῃ κατὰ τῆς λείας του.

Οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐμέτρησαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Τὸ βλέμμα των διεσταυρώθη πληρὲς μίσους καὶ δι' ἑνὸς κινήματος ὕψωσαν τὰ καριοφίλια τους καὶ ἐπυροβόλησαν. Ἡ σφαῖρα τοῦ Ταχίρ ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς τὸν ἀριστερόν ὄμων τοῦ κλέφτου. Τὸ καριοφίλι τοῦ Ζάχου δὲν ἐξεπυρσοκρότησε. Ἀπὸ τὸ μῖσος του κατὰ τοῦ Ταχίρ ἐλησμόνησεν ὁ

τι από της αρχής της συμπλοκής δὲν εἶχε γεμίσει πλέον τὸ ὄπλον του.

— Ρίξε πάλι μπρέ! ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν ὁ Ταχίρ προτείνων τὸ στήθος του.

— Ὅχι! ἀπήντησεν ὁ γενναῖος Ζάχος. Καὶ ἔρριξε τὸ καριοφιλι του στοὺς συντρόφους του. Ἐσυραν τότε τὰ γιαταγάνια καὶ ὤρμησαν ἐναντίον ἀλλήλων.

Ὁ Ταχίρ ἔκυπτεν, ὁ Ζάχος ὠρθώνετο. Ἐκλινεν ὁ ἕνας ἀριστερά, ἐπήρχετο ὁ ἄλλος δεξιά. Καὶ ἐμονομάχουν μὲ λύσσαν καὶ ἐβόγγουν.

Αἰφνης ὁ Ταχίρ ὕψωσε τὸ γιαταγάνι του καὶ τὸ κατέφερε μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν, ἀλλὰ ταχύς ὁ Ζάχος τὸ ἀπέκρουσε μὲ τὸ δικό του. Καὶ ἀμέσως κατέβασαν τὰ γιαταγάνια τοὺς κατεστραμμένα.

— Ἐχεις τύχη, ὦρὲ! ἐφώναξεν ὁ Ἀλβανὸς ρίπτων τὸ γιαταγάνι του καταγῆς.

— Κι ἂν δὲν ἔχω τὴν κερδίζω! ἀπήντησε μὲ πεποίθησιν ὁ Ἕλλην. Καὶ ὁρμήσας ἐσφίγξε εἰς τοὺς βραχίονάς του τὸν Ταχίρ. Τότε ἤρχισε πεισματωδέστατος ἀγὼν πάλης.

Οἱ κλέφται καὶ οἱ Τόσκηδες, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὄπλων, παρηκολούθουν βουβοὶ τὴν πάλην. Τὴν μονομαχίαν εἶχον πληροφορηθῆ καὶ εἰς τὰ δύο στρατόπεδα. Τσάμηδες, Λιάπηδες, Γκέκηδες, Ἕλληνες συνέρρεον ἐκεῖ ἐπὶ τῶν προχωμάτων θεώμενοι ἀπλήστως. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφώτιζε πλέον τὰ βουνὰ τοῦ Ζυγοῦ. Καὶ ἐπάλαιον ἀκόμη.

Αἰφνης οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀπεχωρίσθησαν. Πρὶν ὅμως οἱ θεαταὶ προφθάσουν νὰ ἀπορήσουν, εἶδον αὐτοὺς ἐπιπίπτοντας καὶ πάλιν κατ' ἀλλήλων μετὰ μεγαλυτέρας ὁρμῆς.

Ὁ Ταχίρ μίενεα πνέων ὕψωσε τὸ ξίφος του κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀντιπάλου του. Ὁ Ζάχος ἐρρίγησεν. Ἀλλὰ δι' ἐνὸς ἐπιδεξίου κινήματος ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον καὶ ἀντεπιτεθεὶς ἐκάρφωσε τὸ στήθος τοῦ Ἀλβανοῦ πέρα πέρα. Τὸ τεράστιον σῶμα τοῦ Ταχίρ ἐξηπλώθη μετὰ βρόντου καταγῆς.

Ἡ Μαλάμω παρηκολούθει ἀπὸ τὸ τεῖχος τὴν πάλην μὲ ἀγωνίαν. Εἰς κάθε κίνημα τοῦ Ταχίρ, εἰς κάθε κτύπημά του ἡ Μα-

λάμω ἐρρίγει. Ἄλλ' ὅτε τέλος εἶδε τὸν Ἀλβανὸν ἐξηπλωμένον καὶ τὸν Ζάχον ἐπάνω του ἐφώναξε θριαμβευτικά :

— Γειά σου, μωρὲ γυιὲ μου ! Τὴν φωνὴν τῆς ἠκολούθησαν μύριαι φωναὶ καὶ ἰσάριθμοι πυροβολισμοὶ χαρᾶς. Ὁ Ζάχος ἤδη ἐπέστρεφε μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν πόλιν φέρων τὸ προγονικὸν τοῦ καριοφίλι καὶ τὰ τσαπράζια τοῦ Ταχίρ.

Πρὸ τῆς πύλης ὁ λαὸς καὶ ἡ φρουρὰ ἀνέμενον τοὺς κλέφτας. Αἱ γυναῖκες ἐδείκνυσαν εἰς τὰ τέκνα τῶν τὸν Ζάχον ὡς πρότυπον ἀνδρείας.

Ἡ Μαλάμω ἅμα διέκρινε μακρόθεν τὸν υἱὸν τῆς, ἔτρεξε καὶ ἤρπασε τὸ καριοφίλι ἐκ τῶν χειρῶν του. Τὸ κατεφίλει, τὸ ἐσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς καὶ τῷ ὠμίλει ὡς νὰ ἦτο ἔμψυχον.

— Δὲν φιλεῖς καὶ τὸ γυιὸ σου κυρά ; εἶπεν ὁ Μακρῆς.

Ἡ Μαλάμω ἐστάθη, ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ ἀπήντησεν ὑπερηφάνως :

— Τώρα ἔχω δύο γιουούς.

Καὶ περιβαλοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸν Ζάχον ἐσφιγγεν αὐτὸν καὶ τὸ καριοφίλι εἰς τὸν κόλπον τῆς, φιλοῦσα καὶ τοὺς δύο μετὰ τῆς αὐτῆς ὁρμῆς.

« Διηγῆματα »

Α. Καρκαβίτσας

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ

Ἑλληνικά ὀλοκαυτώματα εἶναι οἱ ὑπέροχες θυσίες, πού πο-
τέ δὲν ἐδίστασε νὰ προσφέρῃ ἡ πολυδοξασμένη Ἑλλάδα, γιὰ νὰ
κρατήσῃ ἢ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της.

Εἶναι Ἑλληνικά ὀλοκαυτώματα οἱ ὑπέροχες κι ὑπεράνθρω-
πες ἐκεῖνες θυσίες, πού ἔκαμε ἡ Πατρίδα μας κι οἱ ὅποιοι ἐ-
συγκλόνισαν τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη καὶ τὴν ἐξεσήκωσαν
νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια τῆς φυλῆς μας!

Ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ, ὁ τελευταῖος πολέμαρχος τῶν
Σουλιωτῶν, κλεισμένος στὸ ἱστορικὸ Κιοῦγκι τοῦ Σουλίου μαζί
μὲ λίγους συντρόφους, εἶναι ὠρμισμένος τὸν ὄρκο τοῦ θανάτου.
Καμιὰ δύναμη δὲν τὸν ἀναγκάζει νὰ παραδώσῃ τὸ Κιοῦγκι καὶ
τὴν ἐκκλησίαν τὴν Ἀγιά-Παρασκευή.

Οἱ ὀρδὲς τοῦ Μουχτάρ καὶ τοῦ Βελὴ σφίγγουν ἀσφυκτικά
τὸν πύργο! τὰ φυσέκια φθείρονται ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα. Ἐξαντλη-
μένοι ἀπ' τὴν κούραση καὶ τὰς πληγὰς τοὺς οἱ πολιορκημένοι δὲν
ἔχουν οὔτε μιὰ σταλιά νερὸ νὰ δροσίσουν τὰ φλογισμένα χεῖ-
λια των.

Κι ἀκούγεται στὶς 17 Δεκεμβρίου 1803 ἡ πρόσκληση τοῦ
ἐχθροῦ.

«Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μέσ' στὸ Κιοῦγκι;
πέντε νομάτοι σοῦ 'μειναν κι ἐκεῖνοι λαβωμένοι!
κι εἶναι χιλιάδες οἱ ἐχθροί, πού σ' ἔχουνε ζωσμένο!
Ἐλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά! Πέσε νὰ προσκυνήσης!
κι ἀφέντης ὁ Βελὴ πασᾶς Δεσπότη θὰ σὲ κάνῃ!»

Κι ὁ ἀδάμαστος καλόγηρος ἀντὶς γι' ἀπάντηση τρέχει μὲ

τὸ δαυλὸ στὸ ἀντρειωμένο του τὸ χέρι καὶ δίνει μιλιὰ στὸ μπα-
ρουτοβάρελο !

« Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος
λάμπει στὰ σύννεφα ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κιοῦγκι».
Κι ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τὸ ράσο...
Κι ὁ θάνατος ἐσκορπίσθη σὲ δικούς του καὶ σ' ἐχθρούς !!

Καὶ συνεχίζεται τὸ ὁλοκαύτωμα στὸ Ζάλογγο, ὅπου κατὰ
τὸν Ἑθνικὸ ποιητὴ :

Τὲς ἐμάζωξε εἰς τὸ μέρος
τοῦ Ζαλόγγου τ' ἀκρινὸ
τῆς ἐλευθερίας ὁ ἔρωσ
καὶ τὲς ἔμπνευσε χορό.

Τέτοιο πῆδημα δὲν τὸ εἶδαν
οὔτε γάμοι, οὔτε χαρὲς
καὶ ἄλλες μέσα τους ἐπῆδαν
ἀθωότερες ζωές.

Τὰ φορέματα ἐσφυρίζαν
καὶ τὰ ξέπλεκα μαλλιὰ
κάθε γῦρο, ποὺ ἐγυρίζαν
ἀπὸ πάνου ἔλειπε μιά.

Χωρὶς γόγγυσμα κι ἀντάρα
παρὰ ἐκείνη μοναχά,
ὅπου ἐκάναν μὲ τὴν κάρα,
μὲ τὰ στήθια στὰ γκρεμὰ.

• *Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνος* •

Διονύσιος Σολωμὸς

Συνεχίζονται ἀργότερα οἱ πράξεις ἀσύλληπτου ἥρωισμοῦ
στ' ἀθάνατο Μεσολόγγι, ὅπου ὁ πρόκριτος Χρῖστος Καψάλης—
ἀφοῦ ἐχάθη κάθε ἐλπίδα σωτηρίας—καλεῖ γυναῖκες καὶ παιδιὰ
νὰ κλεισθοῦν στὴ μεγάλη πυριτιδαποθήκη, γιὰ ν' ἀποφύγουν
τὴν ἀτίμωση τῆς σκλαβιάς. Κι ἐκεῖνοι τρέχουν πρόθυμα, σὰν σὲ
πανηγύρι.

Ήταν ή στιγμή, πού οί βάρβαροι πολιορκητές ἐπερίζωσαν τό οἶκημα κι ἐτρόπωναν μέ κάθε τρόπο μέσα σ' αὐτό, γιά νά συλῆσουν καί ν' ἀσελγήσουν!

Ἡ πιστόλα τοῦ Καψάλη ὅμως ἐσήκωσε στά μεσούρανα τήν πυριτιδαποθήκη!

Ἡ στάκτη τῆς πατρίδος ἐσκέπασε τὰ δύστυχα ἐκε νά λείψανα τῆς ἥρωικῆς φρουρᾶς τῶν ἐλευθέρων πολιορκημένων!

Σωρὸς ἀπὸ ἐρείπια, πέτρες καί πτώματα ἀπόμειναν γιά κτήματα στὴν ἐξουσία τοῦ ἐχθροῦ.

Καί τὸ ἥρωικὸ Μεσολόγγι θὰ λάμπη αἰώνια στὸ στερέωμα, σὰν φωτεινὸ μετέωρο; γνωστὸ μέ τ' ὄνομα « Ἑλληνικὴ Ἑλευθερία ».

Ὁ ἄλλος ἐθνικὸς ποιητής, ὁ Ἀρ. Βαλαωρίτης, γράφει:

... Στὸν τάφο του κλεισμένο
τὸ Μεσολόγγι, σκέλεθρο, γυμνὸ, ξεσαρκωμένο,
δὲν παραδίνει τ' ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι...
κρατεῖ γιά νεκροθάφτη τοῦ τὸ Χρῖστο τὸν Καψάλη.
Τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη τοῦ φορεῖ γιά σάβανό του
κα φλογερὸ μετέωρο πετᾶ στὸν οὐρανὸ του.
καί θάφτεται ὀλοζώντανο!... Στὸ διάβα τοῦ τρομάζουν
τ' ἀστέρια, πού τὸ κοίταζαν καί ταπεινὰ μεριάζουν...
Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρό· καί τὸ στερνὸ χορτάρι,
πῶμενε ἀκόμα πράσινο, τ' ἀράπικο ποδάρι
τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... χορτάσαν οἱ κοράκοι.

« Στὸν ἀνδριάντα Γρηγορίου τοῦ Ε' »

Ἀρ. Βαλαωρίτης

Ἔρχεται ἔπειτα τὸ 1866, πού ἡ ἥρωικὴ κραυγὴ « Ἑλευθερία ἢ θάνατος » ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη καί συγκλονίζει τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὴ Μάνη ὥς τὸν Ἰστρο.

Ἡ Κρήτη ἔχει κηρύξει ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων τὴν ἐνωσίαν τῆς μέ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα! Τὰ φουσᾶτα τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ κατορθώνουν νὰ περισφίξουν τοὺς ἐπαναστάτες στὴν ἀθάνατη Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου. Χίλιες ψυχὲς περίπου (200 παλληκάρια, 500 γυναικόπαιδα, 250 τραυματίες καί λίγοι καλόγηροι) εἶναι κλεισμένες ἐδῶ μέσα μ' ἀρχηγὸ τὸν ἀκατάβλητο ἥρωικὸ

ἡγούμενο Γαβριήλ, κι ἔχουν πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ πεθάνουν ἐλεύθεροι.

« Παραδοθῆτε! ἐχάθη κάθε ἐλπίδα νὰ σωθῆτε!», παραγγέλλει ὁ πολιορκητής.

Κι οἱ πολιορκούμενοι ἀνεβαίνουν στὰ τείχη τοῦ Μοναστηριοῦ κι ἀπαντοῦν: « Ἐλευθερία ἢ θάνατος ».

Στις 8 Νοεμβρίου 1866 ἡ πολιορκία παίρνει τὴν ὄψη μανιᾶσμένης καίλαπος!

Σωριάζονται τὰ τείχη τῆς Μονῆς! Ἀρχίζουν ἄγριες σφαγές κι ἡ αἰχμαλωσία φαίνεται ἀναπόφευκτη.

« Παραδοθῆτε! καὶ δώστε μας τὰ ὅπλα σας!» προστάζουν οἱ ἐχθροί!

Μὰ ἡ πιστόλα τοῦ Γαβριήλ δίνει τὸ λόγο στὰ βαρέλια τῆς μπαρούτης καὶ

« Μέσα σὲ σύννεφα καπνοῦ
μέσ' σὲ βροντὲς καὶ φλόγες,
ποῦ καὶ τὸ πνεῦμα ἔφριξε
νὰ βλέπη τῶν Ἀγγέλων,
τινάχτηκε τὸ ἱερὸ Ἀρκάδι
στὸν ἀγέρα.
μαζὶ μὲ τῶν μαρτύρων του
τὰ σώματα τὰ ἅγια!»

λέει ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Ἀκολούθησαν κι ἄλλα ὀλοκαυτώματα κι ἄλλα, στὴν Ἠπειρο, στὴν Πίνδο, στὸ Ἰβάν, στὸ Μοράβα, στὸ Πόγραδετς, στὸ Ἀργυρόκαστρο, στὸν Καλαμᾶ, στὴν Κλεισούρα, στὴν Ἑρσέκα, στὴν Τρεμπεσίνα, στὸ Τεπελένι καὶ στὸ Ροῦπελ καὶ στὸ Περιθῶρι καὶ θὰ ἀκολουθοῦν ἀδιάκοπα, ἅμα κινδυνεύη ἡ ἐλευθερία μας! Θὰ ἐπαναλαμβάνωνται τὰ ὀλοκαυτώματα, γιὰ νὰ διαπιστώνεται πάντα, πῶς ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει! Ποτὲ δὲ θὰ πάψῃ νὰ γεννᾷ τὰ πιὸ ὑπέροχα πρόσωπα τῆς θυσίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ καθήκοντος! Ποτὲ δὲ θὰ πάψῃ νὰ ὑψώνῃ τὸ ἠθικὸ τῆς ἀνάστημα, ὥς τοὺς οὐρανοὺς!

Χ. Δημητρακόπουλος

Ο ΚΑΝΑΡΗΣ

Όλα έφαινόταν φοβερά τοῦ ἐχθροῦ μέσ στην γαλήνη
τὰ κάστρα, ποὺ δέν ἔφθανε τὸ μάτι νὰ μετρήσῃ,
καὶ μιὰ βαρκούλα, πῶφθανε πνοὴ νὰ τὴ βυθίσῃ,
νὰ μῆ στο μέσο τους τολμᾷ... Τὶ χαλασμός ἐγίνη...

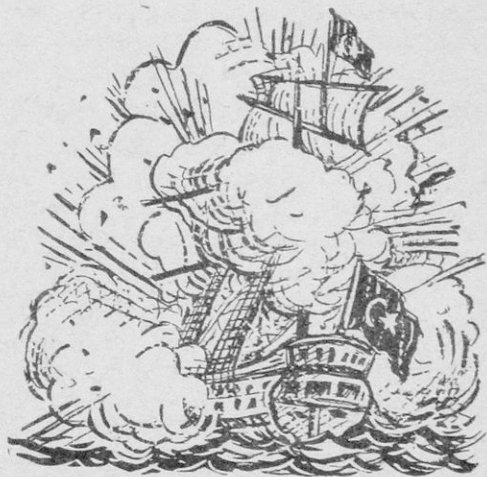
Βρόντοι καὶ φλόγες καὶ καπνοί, τὸ σπρώξιμο, οἱ θρῆνοι,
τῶν καταρτιῶν τὸ τρίξιμο, σὰν νὰ χαλοῦσε ἡ κτίσις,
δέν σταματοῦν τὸν ἥρωα, ποὺ προσπαθεῖ νὰ σχίσῃ
τὰ λυσσασμένα κύματα, τὸν δρόμο νὰ ταχύνῃ.

Ξανοίγει τέλος τὰ Ψαρά, στὴν βάρκα γονατίζει
καὶ τὸν Σταυρὸν ἀσπάζεται μὲ τῆς χαρᾶς τὸ κλάμα
κι οἱ ψαριανοὶ τὸν ἀπαντοῦν μ' εὐχές καὶ νικητήρια

Ἄλλὰ τίς δόξες καὶ τιμές, περνώντας, ἐμποδίζει
καὶ τρέχει, τρέχει ὁ ταπεινός, ποὺ γνώρισε τὸ θάμα,
ν' ἀγιάσῃ τὸ στεφάνι του μὲ τ' ἄχραντα μυστήρια.

« Ἐθνικαὶ εἰκόνες »

Γ. Μαγρινέλης

Ο ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ

Ἐφθάσαμε, μοῦ λέει ὁ φίλος μου καὶ χαιρετώντας τὸ γέροντα τοῦ λέει : «Παποῦ ! ὁ νέος ἀπ' ἐδῶ ἤθελε νὰ σέ ἰδῇ καὶ ν' ἀκούσῃ ἀπ' τὸ στόμα σου γιὰ τὰ μπουρλότα».

Ὁ γέροντας ἀνατριχιάζει, σὰν νὰ τοῦ ἐμύριζε μπαροῦτι, κι ἀρχίζει τὴ διήγησι, ξεχνώντας, ἐπάνω στὸν πολεμοχαρῇ ἐνθουσιασμό του, πὼς δὲν ἦταν θεατῆς παρὰ ἥρωας τοῦ δράματος ἐκείνου :

— Γιὰ τὰ μπουρλότα, παιδί μου, θέλεις νὰ σοῦ πῶ ; . . . Τὰ μπουρλότα ἦσαν καράβια πέντε ὥς δέκα χιλιάδων κιλῶν. Ἐκὰν λούκια ἀπὸ μπαροῦτι καὶ στὴν ἄκρῃ ἔβαζαν βόλους ἀπὸ μπαροῦτι ζυμωμένο· τὰ ἄναβαν μὲ κάτι κλαδιά, σὰν αὐτὰ ποὺ ἀνάβουν τοὺς φούρνους· ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸ καράβι ἦταν ἓνα παρθύρι καὶ πηδοῦσες στὴ βάρκα. Ὅποιος εἶχε καρδιά, ἐκείνοῦ τοῦ διναν νὰ βάνῃ φωτιά. Μιὰ νύχτα ἤμασταν ἐμπρὸς στὰ Μοθωκόρωνα· ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἦταν ἀραγμένη στὸ λιμάνι...

— Καὶ τὰ μπουρλότα θὰ τράβηξαν γιὰ κεῖ.

Ὁ γέροντας — θαρρώντας πὼς βλέπει μπροστά του τὸν ἐχθρικό στόλο—συνεχίζει :

—Ὁ καπετάνιος ἔβαλε ἑμένα μπουρλοτιέρη. "Α, τί χαρὰ ἦταν ἐκείνη ! Μέσα σὲ τόσα παλληκάρια ἓνα κι ἓνα, νὰ διαλέξῃ γιὰ μπουρλοτιέρη ἓνα παιδί εἰκοσιτεσσάρων χρονῶν, ἓνα ξένο παιδί, Μυτιληνιό, δὲν ἦτανε λίγο πρᾶμα ! Νά, τὸ θυμοῦμαι ! ἔξω στὰ Μόθωνα !... Οὔτε κανδήλι δὲν ἔφεγγε· σκοτάδι καὶ νέκρᾶ· ἡ πούλια ἔδειχνε μεσάνυκτα· οἱ ἐχθροὶ ἐρροχάλιζαν βαθιὰ μέσα στὸ καράβι των... Ἐμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο κι ἐτραβούσαμε ἐπάνω στὴ φρεγάδα ! Ἐγὼ ἔτοιμος μέσα στὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλὶ στὸ χέρι· ἐζυγώναμε ! Ἡ φρεγάδα μέσα στὸ σκοτάδι ἔμοιαζε σὰν κανένα θεόρατο, κατάμαυρο θηρίο. Ἐζυγώσαμε ἀκόμα· τί καρδιοκτύπι ἦταν ἐκεῖνο ! Ἄν μᾶς ἐνωθάν, εἴμαστε χαμένοι· μὰ ἐκοιμώντουσαν βαριά ὅλοι τους ! Ἄχ καὶ πὼς θὰ ξυπνήσετε ἀγάδες !.. Ζυγώνομε ἀκόμα καὶ νὰ σου καὶ κολλᾶμε τὸ μπουρλότο στὴ φρεγάδα, κι οἱ γάντζοι πού 'χε ἐμπρὸς ἐμπερδεύτηκαν στὰ σκοιινιά της. Κάνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴ φωτιά

»Ἐβρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι· μὰ ἐγώ,

παιδί, βλέπεις, άτζαμής, έσάστισα. Δέν έπήδησα μέσα στη βάρκα, πού έφυγε' έμεινα στο μπουρλότο. 'Η κουπαστή τινάχτηκε στόν άέρα και νιώθω ένα δυνατό πόνο ψηλά στο ποδάρι μου' βλέπω, πώς έπηρε φωτιά τó κρέας μου και βουτώ στη θάλασ-

σα. Μά τότε έγινε ένα κακό, πού δέ ματάειδαν τά μάτια μου. 'Η φρεγάδα άναψε με μιās, γιατί είχε μπαρουτι μέσα κι έτινάχθη στόν άέρα. 'Ανάμεσα από κάτι φλόγες κόκκινες, κίτρινες, γαλάζιες πού έσφύριζαν σάν φίδια, πετιούταν ή φρεγάδα κομμάτια· κομμάτια' οί έχθροί, τ' άρμενα, τά κανόνια έταξίδευαν

πρὸς τὸν οὐρανὸ καί, πέφτοντας πάλι, ἐπερνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου· ἐπεφταν τριγύρω μου, πλάτς! πλούτς!...

»Ἄν μ' εὕρισκε τίποτε θὰ μ' ἄφηνε στὸν τόπο· δῶς· του λοιπόν, βουτιές καὶ μακροβούτια. Μά, βγάζοντας τὸ κεφάλι μου ἐπάνω γιὰ νὰ πάρω ἀναπνοή μέσα στὴν κοσμοχαλασιά ἐκεῖνη, εἶδα μιὰ βάρκα νὰ μὲ πλησιάζη σιγά. Ἄν εἶναι τούρκικη, εἶπα, θὰ βουτήξω μονάχος μου στὸ φοῦντο γιὰ νὰ μὴ μὲ πιάσουν σκλάβο οἱ ἐχθροί...

» Στὸ πολεμικὸ μὲ εἶχαν γιὰ χαμένο· βρὲ τὸ καημένο τὸ ξένο τὸ παιδί - εἶπαν - ἐχάθη! Μὰ ὁ Θεὸς τοὺς ἐφώτισε κι ἔστειλαν μιὰ βάρκα γιὰ νὰ ἴδῃ. Ἀμα ἐζύγωσε κι εἶδα πὼς ἦταν δική μας, ἔβαλα τὶς φωνές. Ἐπιτέλους ἦλθαν, μ' ἐπήραν καὶ μ' ἐπήγανε στὸ πολεμικὸ.

»Ὁ καπετὰν Κριεζῆς εἶπε καὶ μ' ἄλειψαν μὲ οἰνόπνευμα. Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πόδι μου ἐγίνε ἀσήκωτο. Ἐκάναμε παννιὰ γιὰ τὴν Ὑδρα· μὲ ἔβγαλαν ἔξω σ' ἓνα σπίτι καὶ μ' ἔρριξαν στὸ κρεβάτι. Τὴν ἴδια ἡμέρα ἓνας Ἑγγλέζος ἦρθε καὶ εἶδε τὸ πόδι μου. Σὲ λίγο τὸν βλέπω κι ἔρχεται μὲ μιὰ κασετίνα καὶ μέσα ἓνα πριόνι.

— Βρέ, σκυλὶ ἀθεόφοβο, νὰ μοῦ κόψης τὸ ποδάρι μου ἦρθες; αἱ;

» Καὶ παίρνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό μου δυὸ πιστόλες πού'χα καὶ τὸν σημαδεύω τὸν Ἑγγλέζο. Ἡ θωριά του ἐγίνε κατάχλομη· ἄφησε κασετίνες καὶ πριόνια καὶ τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

»Ἐρχεται ὁ καπετὰν Κριεζῆς :

— Βρὲ Στρατῆ, θὰ πεθάνης βρέ, σὰν δὲν ἀφήσης νὰ σοῦ κόψουν τὸ πόδι!

— Κάλλιο νὰ πεθάνω, καπετάνιε μου, παρὰ νὰ ζῶ μισός, πριονισμένος, ἀνώφελος· γιὰ ὀλάκερος, γιὰ καθόλου! Δὲν τὸν θέλω τὸν Ἑγγλέζο· ἓνας Γιαννιώτης εἶν' ἐδῶ· μακάρι, ἄς πεθάνω στὰ χέρια του, αὐτὸν θέλω.

»Ἦρθε!, Χρηστάκη τὸν ἔλεγαν, καὶ μοῦ λέει: Σὲ δεκαεπτὰ ἡμέρες θὰ σὲ σηκώσω! Μοῦ ἔβανε κάτι ἀλοιφές, κάτι πράματα.... Στὶς δεκαεπτὰ, εἶπε, στὶς δεκαοκτῶ ἐσηκώθηκα κι ἐκατέβηκα μὲ τὰ δεκανίκια ὡς κάτω στὴν πόρτα».

«Ἑστία» 1895

Ἀριστοτέλης Κουριτίδης

Διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1828 ὁ στρατάρχης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ θρυλικὸς γέρος τοῦ Μωριά, ἔκανε ἀπὸ τὴν Πνύκα, τὸ ἴδιο τὸ ἀρχαῖο βῆμα, τὴν πνευματικὴ του διαθήκη στὴ νεολαία.

«Ἡ δημηγορία ἐκείνη, λέει ὁ Τερτσέτης, μὲ τόσον κάλλος φυσικὸ, εἰς τὴν θαυμασίαν Πνύκα, ἀπὸ Ἑλληνα πολεμιστὴν, στεφανοφόρον τὰ ἄθλα τῆς νίκης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἦταν ὡς μία νεκρανάστασις τοῦ ἄμβωνος τοῦ Δημοσθένους».

Ἦταν οἱ μαθητὲς τοῦ γυμνασίου μὲ τοὺς δασκάλους καὶ τὸν γυμνασιάρχη Γεννάδιο. Ὁ Γέρος ἀφοῦ ἱστορήσε τὴν δουλεία στοὺς Τούρκους καὶ τὸν μεγάλον ἀγῶνα τῆς λευτεριάς, εἶπε ἀνάμεσα στ' ἄλλα:

«Ἡ προκοπὴ σας καὶ ἡ μάθησίς σας νὰ μὴ γίνῃ σκεπάρνι μόνο γιὰ τὸ ἄτομό σας, ἀλλὰ νὰ κοιτάξῃ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος καὶ μέσα εἰς τὸ καλὸ αὐτὸ βρίσκεται καὶ τὸ δικό σας. Ἐγώ, παιδιὰ μου, κατὰ κακὴ μου τύχη, ἀπὸ τίς περιστάσεις ἔμεινα ἀγράμματος καὶ γιὰ τοῦτο σᾶς γυρεύω συχώρηση γιὰτὶ δὲ σᾶς μιλῶ καθὼς οἱ διδάσκαλοί σας. Σᾶς συμβουλεύω νὰ ὠφεληθῆτε ἀπὸ τὰ περασμένα καὶ νὰ φοβῆσθε τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς διχόνοιας» νὰ τὴ μισήτε καὶ νὰ ἔχετε ὁμόνοια.

Ἐμᾶς μὴ μᾶς τηρᾶτε πιά, τὸ ἔργο μας καὶ ὁ καιρὸς μας πέρασε· καὶ οἱ ἡμέρες τῆς γενιᾶς ποὺ σᾶς ἄνοιξε τὸ δρόμο θὰ περάσουν σὲ λίγο κι αὐτές. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ζωῆς μας θὰ ῥθῇ ἡ νύχτα τοῦ θανάτου μας, καθὼς μετὰ τὴν ἡμέρα τῶν Ἀγίων Ἀσωμάτων—αὐτὴ τὴ γιορτὴ τοὺς μιλοῦσε—θὰ ῥθῇ ἡ νύχτα καὶ ἡ αὐριανὴ ἡμέρα. Σ' ἐσᾶς μένει νὰ γιαιτρέψετε καὶ νὰ στολίσετε τὸν τόπον ποὺ ἐμεῖς λευτερώσαμε· καὶ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχετε θεμέλια τὴν ὁμόνοια, τὴν θρησκεία καὶ τὴν λευτεριά....

«Ὁ Γέρος τοῦ Μωριά», τόμ. Β'

Σπ. Μελάς

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΙΑ

“Ένας γέρος Κρητικός έστεκόταν έμπρός στην έπαλη του Φιρκά * κι έκοίταζε, έκοίταζε, έκοίταζε τη σημαία.

Είχε βγάλει τὸ μαντήλι τῆς κεφαλῆς του· ὁ ἥλιος τὸν ἔψηνε· κι αὐτός, ἀκουμπημένος στὸ προπέτασμα τοῦ μώλου, έκοίταξε τὴ σημαία....

Ήταν ἡ δεύτερη ἡμέρα, ποὺ τὴν ὕψωσαν, κι ἡ τρίτη ἡμέρα, ὕστερα ἀπὸ τὴ λήξη τῆς διεθνοῦς κατοχῆς.

Τὸν ἀντελήφθησαν δύο τρεῖς περαστικοί. Ἐξανάπερασαν ἀργότερα κι αὐτὸς έκοίταζε, έκοίταζε τὴ σημαία!

— Τί τὴνέ θωρεῖς, καπετάνιε, τὴ σημαία; Δὲν τὴν έχόρτασες νά τὴνέ θωρῆς; Δὲν τὴν εἶδες χθές; τὸν ἠρώτησαν ἓνας.

— Τὴν εἶδα, παιδί μου· τὴν εἶδα χθές γιὰ τὸν ἑαυτό μου! Σήμερα... σήμερα τὴνέ θωρῶ γιὰ ἄλλονε, γιὰ ἓνα σύντεκνο μου, ποὺ λαβῶθηκε στὰ 97 κα πέθανε ἀπὸ τὴν πληγή. Πρὶν νά ξεψυχήσῃ ὅμως, ἀπλώνοντας τὸ χέρι του κατὰ τὰ Χανιά, ἐπρόφθασε καὶ μοῦ εἶπε:

«Ἄν ἐσὺ ζήσης, σύντεκνε, κι ἀξιωθῆς νά δῆς τὴ σημαία μας νά στηθῇ ἐ τ σ ἄ, σὴν ντάμπια * νά πᾶς νά τὴνέ δῆς, νά τὴνέ καλοδῆς, καὶ νά ῥθῆς στὸ μνημα μου νά μοῦ φωνάξῃς δυνατὰ: «Τὴν εἶδα, σύντεκνε!» Κι ἐγώ, ἔννοια σου, καὶ θά σ' ἀκούσω....»

Ἐσῶπασεν ὁ γέρω Κρητικός, κοιτώντας πάντα τὴ Σημαία. καὶ αὐτοί, ποὺ τ' ἄκουαν ἐδάκρυσαν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔσβησαν τὴν περιέργεια νά μάθουν τὸ ὄνομα τοῦ συντέκνου του.

— Ποιὸς ἦταν ὁ γέρω καπετάνιος; ἐρώτησα ἓνα, ποὺ μοῦ ἔλεγε τὸ γεγονός, ὕστερα ἀπὸ δυὸ ἑβδομάδες.

— Δὲν τὸ κατέχω. Δὲν ἐσυλλογίσθηκα νά τὸν ρωτήσω. Φύγαμε.

Ἐφυγαν· κι ὁ γέρος έκοίταζε, έκοίταζε....

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

‘Η Ἀρετὴ τοῦ στρατιώτου.

‘Η ἀπελευθέρωσις τῆς Ἡπείρου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φροντίς τῆς Πατρίδος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ποὺ ἀπετίναξε τὰ δεσμά της. Ἀλλὰ ἡ μοῖρα μόλις τὸ 1912-1913 ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ φλογερὸς αὐτὸς πόθος ἐλευθέρων καὶ σκλάβων Ἑλλήνων.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰς καθημερινὰς μάχας καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἥρωικά ἐπεισόδια ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ μέσα εἰς τὰς χαράδρας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλωμένην Ἡπειρον.

Δὲν θὰ περιγράψω τὰ κατορθώματα ἐπάνω εἰς ἀπότομα ὄρη καὶ βραχώδη ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ἄσχημα καὶ ἀνώνυμα ἔως χθές, ἔγιναν διάσημα, διότι τὰ καθηγίασε τὸ τίμιον αἶμα τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου καὶ τὰ ἐβάπτισεν ἡ Δόξα εἰς τὰ ἀθάνατα νερά της. Ἡ ἀπαράμιλλος ἀνδρεία καὶ ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ Μαβίλη, ποὺ κατέστησε ὀνομαστὸν τὸν Δρίσκον*, οἱ πτερωτοὶ μας εὐζωνοί, ποὺ κατέστησαν ἀθάνατον τὴν Ἀετορράχην*, τὸ βαρὺ πυροβολικόν, ποὺ ἀνέδειξεν τὴν ἀφανῆ Κανέταν*, καὶ ὁ ἥρως ταγματάρχης Βελισσαρίου, ποὺ ἀνέβη πρῶτος τὴν ἀπόκρημνον Μανωλιάσαν*, ὡς νικητὴς δρομεὺς Μαραθωνίου, καὶ τὴν ἔκαμε θρυλικωτέραν ἀπὸ τὸ ὄνομά του, δλα αὐτὰ δὲν εἶναι τὸ θέμα μου τώρα, καθὼς οὔτε καὶ τὸ πολυθρύλητον Μπιζάνι.*.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω, μικροὶ μου φίλοι, μίαν ἀρετὴν τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου, ἡ ὁποία πρὸ πάντων ἀνεδεί-

χθη κατὰ τὸν μακρὸν καὶ ἐπίπονον αὐτὸν ἀγῶνα. Καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερίᾳ.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὁ ὁποῖος ἐμάχετο εἰς τὴν Ἠπειρον, δὲν ἀντιμετώπιζε μόνον ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, μάχιμον καὶ ἀνδρεῖον. Ἐπολέμει ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἄλλου ἐχθροῦ ἀοράτου καὶ φοβερωτέρου, δηλαδὴ ἐναντίον αὐτῆς τῆς Φύσεως, τὴν ὁποῖαν εἰς τὸ τέλος ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσε.

Τὸ κλίμα εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν χώραν δὲν εἶναι συνήθως εὐκρατον· κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες ἀφθνοῦν, τὸ δὲ ψῦχος εἶναι δριμύ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου.

Καὶ ὁ χειμὼν τοῦ 1912 ἦλθε πολὺ ἄγριος. Κατὰ τὸ διάστημα τριῶν περίπου μηνῶν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου μέχρι τῆς δοξασμένης ἡμέρας τῆς 21 Φεβρουαρίου, ποὺ ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας ἐκυμάτισεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, αἱ ραγδαῖαι βροχαί, αἱ θύελλαι, αἱ χιόνες καὶ τὸ δριμύτατον ψῦχος ἐπεκράτουν σχεδὸν συνεχῶς.

Ἡ θέσις τῶν στρατιωτῶν μας ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσπολεμήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε δεινὴ. Τραγικὴ ἰδίως ἦτο ἡ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπεβάλλοντο οἱ ἄνδρες τῶν προφυλακῶν.

Ἐμενον ἐκεῖ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς βράχους καὶ μέσα εἰς χαράδρας, εἰς πρόχειρα ὀχυρώματα, χωρὶς στέγην, βρεγμένοι, παγωμένοι, συνήθως δὲ καὶ νηστικοί. Διότι ὁ ἐπισιτισμός των ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἀδιακόπως ἐσάρωνε τὰ πάντα. Καὶ τὸ χειρότερον, ἔμενον αὖπνοι, διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν καὶ τὴν νύκτα ἕνεκα τῶν συνεχῶν αἰφνιδιασμῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Παγωμένοι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνάπτουν πυράς, διὰ νὰ θερμανθοῦν, διότι ἡ λάμψις των θὰ ἐχρησίμευεν ὥς στόχος ἀσφαλῆς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, μόλις εὑρισκόν ἀνάπαυσιν ἐπάνω εἰς τὰ ὑγρὰ χώματα ἢ εἰς τὰ χιόνια. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τραυματίαι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιμένουν πολλὰς ὥρας χωρὶς γογγυσμοὺς ἢ διαμαρτυρίας, ἕως ὅτου γίνῃ δυνατόν νὰ μεταφερθοῦν μετὰ πολλὰς προφυλάξεις εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον.

Καί τὰς κακουχίας αὐτὰς τὰς ὑπερανθρώπους καί τὰς στε-
ρήσεις ὑπέφεραν μὲ ἥρωικὴν καρτερίαν ἄνδρες ὄχι σκληραγω-
γημένοι, ἀλλὰ συνηθισμένοι πολλάκις εἰς τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν
ἀνεσιν. Ἡ ἀδαμάντινος ψυχὴ τῶν ἔμενεν ἀλύγιστος, καὶ ὅταν
ἀκόμῃ τὸ σῶμα ἐκάμπτετο διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τοὺς κόπους
καὶ τὰς ἀγρυπνίας.

Πῶς οἱ μέχρι τῆς χθὲς ἀβροδαίτοι* ἔγιναν διὰ μιᾶς Σπαρ-
τιᾶται τοῦ Λεωνίδα ἢ παλαίμαχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου;
Μόνον ἢ Πίστις καὶ ἡ ὑπέροχος φιλοπατρία, τὴν ὁποίαν διὰ μέ-
σου τῶν αἰώνων ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐγκλείῃ ἡ γῆ τοῦ Παρθε-
νῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, δύνανται νὰ κάμουν παρόμοια
θαύματα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας.

Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ τὰ ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδι-
ῶν μαρτύρων τῆς ἀθανάτου ἐποποιίας, διὰ ν' ἀντιληφθῇτε τὸ
μέγεθος τῆς θυσίας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Ἡπείρου. Πρὸς
τοῦτο σταχυολογῶ μερικὰς περικοπὰς, ἐξ ὧσων ἐδημοσιεύθησαν
εἰς τὰς ἐφημερίδας.

«... Τὴν ἡμέραν, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς προφυλακὰς, μέ-
νουν διαρκῶς κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ προχώματα. Οὔτε ση-
κῶννται ἐπάνω οὔτε κυκλοφοροῦν διόλου. Οἱ ἄλλοι εὐρίσκον-
ται ὀπίσω εἰς τὰ ὑψώματα. Πέραν εἰς τὴν γραμμὴν τὰ πράγμα-
τα εἶναι κάπως διαφορετικά.

»Ἐκεῖ ὅμως—εἰς τὰς προφυλακὰς—κοιμώμεθα μὲ τὰ ἀντί-
σκηνα καὶ μὲ τὰς κουβέρτας μας ὡς στέγην. Βοηθοῦν καὶ τὰ
πυρνάρια καὶ αἱ πέτραι, ὅπου μένομεν. Ὅταν βρέχη, τὸ πρᾶ-
γμα εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἐπίσης ὅταν χιονίζη. Ἐπανεπιλη-
μένως τὸ χιόνι ἔχει σκεπάσει καὶ ἡμᾶς καὶ τ' ἀντίσκηνά μας.

»Ὁ στρατὸς μας ζῇ, κυκλοφορεῖ, πολεμεῖ ἐπάνω εἰς ἓνα
λευκὸν ἀπέραντον τάπητα.

» Καὶ ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐφεδρείας ἢ εἰς τὴν δευτέραν
γραμμὴν μετριάζουν τὴν κακουχίαν τοῦ ψύχους μὲ τὴν φωτιάν,
ἢ ὅποια νυχθημερὸν καίει. Εἰς τὰς προφυλακὰς ὅμως οὔτε φω-
τιάν ἡμποροῦν ν' ἀνάψουν οὔτε τ' ἀντίσκηνά των νὰ στήσουν.
Ἐκεῖ διὰ στῶμα καὶ διὰ σκέπασμα ἔχουν μόνον καὶ διαρκῶς
τὸ χιόνι!

» Τὴν νύκτα ἔρχονται καὶ μᾶς φέρουν ἕως τὰς προφυλακὰς τὴν κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον. Πρέπει νὰ σημειώσετε ὅτι δὲν μαγειρεύουν κοντὰ εἰς τὰς γραμμάς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωτιά καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἔτσι δίδεται στόχος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ. Μαγειρεύουν εἰς μακρινὰ μέρη ἀφανῆ. "Ενεκα τούτου βραδύνει νὰ ἔλθῃ τὸ συσσίτιον εἰς τὰς προφυλακὰς, ὅταν τὸ πῦρ εἶναι σφοδρὸν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Ἐννοεῖται ὅτι βρέχεται συχνὰ ἡ κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον καὶ χαλοῦν.

Ἴδου καὶ μερικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς των εὐθυμα :

«Κουβεντιάζομε στὶς προφυλακὰς διαρκῶς μὲ τοὺς Ἀρβανίτες. Τοὺς λέμε νὰ παραδοθοῦν. Μᾶς λένε καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια. Τοὺς λέμε ὕστερα, ὅτι θὰ πάρωμε τὰ Γιάννινα. Δὲ θὰ τὰ πάρετε ! μᾶς ἀπαντοῦν. Ἐμεῖς ἐπιμένομε πὼς θὰ τὰ πάρωμε. Μᾶς βρίζουν τότε ἡμεῖς τοὺς κοροῖδεύομε· κ' ἔτσι περνᾷ ἡ ὥρα...

» Εἶναι ὥραϊα, ὅταν καμιά φορὰ τῇ νύχτᾳ ρίχνῃ τὸ πυροβολικό. Εἶναι πανόραμα οἱ φωτιές του. Ἐπειτα ἀκοῦς καὶ βουτίζουν οἱ λαγκαδιές καὶ ἀκούονται σὰ μουγκρητὰ ἀπὸ μακριὰ οἱ κρότοι του.

» Ὡραϊα εἶναι ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἡσυχία. Σιγοτραγουδοῦμε ἡμεῖς ἀπὸ τῇ μιᾷ μεριά, τραγουδοῦν ἀμανέδες ἀπὸ τὴν ἄλλῃ οἱ Τοῦρκοι ».

Ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τὰ ἴδια χρώματα ποικίλλεται πάντοτε· διότι ὁ χαρακτήρ τῆς ἰσχυρᾶς ἐλληνικῆς φυλῆς μένει ἀναλλοίωτος· τουλάχιστον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ γνωρίσματα.

Τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους ἀντήλλασσον οἱ Ἀχαιοὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος μὲ τοὺς Τρῶας εἰς τὰ τεῖχη τοῦ Ἰλίου. Τοὺς αὐτοὺς ἀστεῖςμοὺς ἀντήλλασσον οἱ ἥρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου μὲ τοὺς Ἀραβας τοῦ Ἰμπραήμ, οἱ ἥρωικοὶ ὑπερασπιστὰί τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς Τουρκαλβανοὺς τοῦ Κιουταχί.

Νίκη καὶ χαρά.

Ἄλλ' ἡ ἀγία ἡμέρα τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐσκόρπισε χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Τὰ Ἰωάννινα κατελήφθησαν ! Ὅ,τι ἔγινεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἀξιωμαχίαν

νευτον αὐτὴν ἡμέραν, ἢ ὅποια εἶδε τὴν Ἑλευθερίαν νὰ στήνῃ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ θρυλικά Ἰωάννινα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῇ.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, ἦτο ὁ μυριόστομος στεναγμός ἀνακουφίσεως, ὁ ὁποῖος ἐχαιρέτιζε τὸ θριαμβευτικὸν τέρμα τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ—τὰ ὅποια τόσους μῆνας ὑπέφεραν, ἐκρύωσαν, ἐπάγωσαν, ἡσθένησαν — ἐπολέμησαν ὥς μυθικοὶ ἥρωες, διὰ νὰ δώσουν τὴν ἑλευθερίαν εἰς τὴν σκλαβωμένην Ἠπειρον! Εἶπαν ὅτι θὰ πάρουν τὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἐπῆραν! Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χαρὰ ὅλων τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων εἶναι ἀνέκφραστος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἕως χθὲς ὑποδούλων, ἀρχοντικῶν καὶ ταπεινῶν, ἡ χαρὰ δὲν ἦτο μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ἡ ἐλευθέρα Πατρίς.

Ἀπὸ τὰς σκηναὶς αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μία πρὸ πάντων ὑπερέχει διὰ τὸ δραματικὸν μεγαλεῖον τῆς καὶ δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς διὰ τὴν ποθητὴν ἑλευθερίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ἀναφέρω.

Τὴν στιγμὴν ποὺ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πόλιν οἱ ὑπερήφανοι νικηταί, εἰς ἐκ τῶν κατοίκων, πατριώτης, ἀφοῦ ὤρμησεν, ἤρπασε τὸν πόδα τοῦ ἵππου ἐνὸς τῶν εἰσερχομένων Ἑλλήνων προσκόπων ἱππέων· ἀφήρσεν ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τοῦ πέταλον τοῦ ζῶου, ἔτρεξεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γηραιοῦ πατρὸς του. Καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησε διὰ τοῦ περιστρόφου του εἰς τὸν ἀέρα, ἐφώναξε συγκινημένος :

— Πατέρα, τὸ χῶμα ποὺ κοιμᾶσαι, ἔγινε ἑλληνικὸ !

Καὶ θὰ ἤκουσε βεβαίως ὁ κοιμώμενος γέρων τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα καὶ τοὺς ἀναστασίμους πυροβολισμούς, καὶ θὰ ἐσκίρτησεν εἰς τὸ μνήμα του, διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ψαλμός :

« Ἀγαλλιᾶσονται ὁστέα τεταπεινωμένα.... » (Ψαλμ. Ν στ. 10).

« Νῆκαι κατὰ βαρβάρων »

Χ. Ἀννίος

Μεγάλοι κυματώδεις λόφοι, αποτελούν τὸ Κιλκίς.

Εἶναι ὑψώματα γῆς, ἀλλεπάλληλα, στενώτατα συνδεδεμένα μεταξύ των, ἄλλα μαλακά καὶ ἄλλα ἀπότομα, τὰ ὅποια καταλήγουν εἰς τὸν καθαυτὸ λόφον τοῦ Κιλκίς. Αὐτὸς εἶναι πρᾶσινος βράχος καὶ φέρει εἰς τὴν κορυφήν, ὡσάν λευκὸν στέμμα, τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Πλησίον εἶναι καὶ ὁ λόφος τῶν 605 μέτρων. Ὑψηλός, ἀπότομος, ἄγριος. Δύο μεγάλοι βαθεῖται χαράδραι τὸν σχίζουν καθέτως

Ὅλα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὰ φαντασθοῦν οἱ Βούλγαροι, ὅχι ὅμως ὅτι καὶ ὁ λόφος ἐκεῖνος θὰ ἐκυριεύετο μὲ τὴν λόγχην ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν σάρκα καὶ ὀστέα καὶ οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι γίγαντες οὔτε ἐκατόγχειρες, οὔτε ἄτρωτοι ὅπως ὁ Ἀχιλλεύς.

Ἀλλὰ εἶχον ὑπολογίσει χωρὶς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος.

Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν φονικωτάτην μάχην τοῦ Κιλκίς ἐκεῖνο, ποῦ ἔχει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς εἶναι ἡ ψυχὴ ἑνὸς στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ὠδήγει ἡ θεία Νέμεσις. Ἡ πολεμικὴ τακτικὴ, ἡ διάταξις κανόνων καὶ ἀριθμῶν, ὅλα τὰ στρατιωτικὰ διδάγματα, διεγράφησαν ὑπὸ τῶν εὐζώνων μας. Ὁ ἀπαράβατος νόμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ στρατὸς δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῇ ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης ἀπὸ ἀποστάσεως μεγαλυτέρας τῶν διακοσίων μέτρων, κατηργήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔσυρε τὴν λόγχην καὶ τὴν προσήρμοσεν εἰς τὸ τουφέκι δύο χιλιάδες μέτρα μακρὰν τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Καὶ ἐπτέρωσε τοὺς πόδας του! Καὶ ὥρμησε δεκατιζόμενος, θεριζόμενος, ἀραιούμενος, ἀλλ' ἀκράτητος, ἀτρόμητος, ἀκατάσχετος!

Ἀπέναντί του εἶχε τοὺς σφαγεῖς, τοὺς δημίους τῶν ἀθώων, τοὺς ἐμπρηστάς.

Οἱ στρατιῶται μας, προχωροῦντες, ἐπέρνων διὰ μέσου ἐλληνικῶν χωρίων πυρπολημένων ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Καὶ τὸ θέαμα αὐτὸ δὲν ἤμποροῦσε παρὰ νὰ ἐξαγριώσῃ τὰ ἀγαθὰ καὶ καλόβολα Ἑλληνικὰ μάτια καὶ νὰ γεμίσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἐκδικήσεως. Ἐπτὰ ὥραῖα ἐλληνικὰ χωρία, μαῦροι σωροὶ καπνιζόντων ἐρειπίων, ἐτροφοδότησαν τὸ Ἑλληνικὸν μένος.

Ἀπὸ τρία διάφορα σημεῖα ἐπροχώρησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τῆς λοφοσειρᾶς τοῦ Κιλκίς.

Ἄλλ' ἡ προέλασις ἦτο πολὺ δύσκολος. Κάτω ἡ πεδιάς ἦτο ἀνοικτὴ εἰς τὰ στόματα τῶν τηλεβόλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐχύνετο ὁ θάνατος· τὰ ὑψώματα ἐκρυπτον ὀπίσω των τὸν ὄλεθρον. Ἦτο ἀδύνατος ἡ τοποθέτησις τῶν ἰδικῶν μας τηλεβόλων. Ἐνῶ ἀκόμη μία πυροβολαρχία ἐζήτει τὴν θέσιν της, αἱ ὀβίδες τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἐθέριζον τριάκοντα ἵππους καὶ τοὺς περισσοτέρους πυροβολητάς. Ἄλλ' παρ' ὅλα ταῦτα, ἐπροχώρουν ἀπτόητοι. Καὶ ἐνῶ ἀπὸ τὴν πεδιάδα ἀνέβαινον οἱ πεζοὶ ἀκάλυπτοι, ἀκατάσχετοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν τὴν παραμικρὰν προφύλαξιν, δεξιὰ οἱ εὐζωνοὶ ἐπήδων τὰ ὑψώματα, σπεύδοντες εἰς αὐτὸν τὸν ὥρα ὃν ἄθλον, ὁ ὁποῖος λέγεται ἄλωσις τοῦ 605.

Οἱ Βούλγαροι οἱ ὁποῖοι τὰ εἶχον ὑπολογίσει ὅλα, οἱ ὁποῖοι τὰ εἶχον μετρήσει μὲ προσοχὴν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐργασθῇ μὲ τέχνην καὶ ἐπερίμενον μὲ ἀσφάλειαν, εἶδον εἰς διάστημα ὀλίγης ὥρας νὰ ἀνατρέπωνται ὅλοι των οἱ ὑπολογισμοί. Ἐπολέμησαν καλῶς· ἀντετάχθησαν μὲ λύσσαν· ἐγέμισαν μὲ τὰ πτώματά των τὰ χαρακώματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπολέμουν ὄρθιοι. Ἄλλ' αἱ κορυφαὶ τοῦ ἐνὸς μετὰ τὸν ἄλλον λόφον των ἐστεφανώνοντο ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸν στρατόν. Καὶ ὅταν μίαν στιγμὴν, μέσα εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῆς μάχης, ἠκούσθησαν αἱ ζητωκραυγαὶ τῶν εὐζωνῶν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ 605, οἱ Βούλγαροι, κατὰπληκτοὶ ἀπὸ τὸ θαῦμα, ἐξεχύθησαν κάτω ἀπὸ τοὺς λόφους, τρέχοντες, ὡς ἀλλόφρονες.

Ὅσα καὶ ἂν γραφοῦν περὶ τῆς μάχης αὐτῆς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ νοῦς ἀνθρώπου τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου κύματος, τὸ ὁποῖον ὠγκώθη, ἄφρισε, ἐχύθη, συνήρπασε, ἐσκόρπισε, ἐξηφάνισε. Τόση ἦτο ὁρμὴ τοῦ ἑλλη-

νικοῦ στρατοῦ. Οἱ Βούλγαροι ἐλύγισαν ὡς καλάμια εἰς τὴν πνοῇν σφοδροῦ ἀνέμου.

Ἐμπρὸς ἀκριβῶς εἰς τὸν κυρίως λόφον τοῦ Κιλκίς καὶ εἰς τὰ πλάγια τοῦ ὑψώματος 605 ἡ μάχη διεξήχθη εἰς μερικά σημεῖα ὅχι πλέον μὲ τὸ τουφέκι ἢ μὲ τὴν λόγχην· τὸ τουφέκι δὲν εὗρισκε καιρὸν νὰ γεμισθῇ καὶ αἱ λόγχαι ἐλύγιζαν. Καὶ τότε ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ χέρια.

Εἰκὼν ὀλέθρου ἀγρία!...

Αἱ πρῶται φλόγες πυρκαϊᾶς, αἱ ὁποῖαι ὑψώθησαν ἀπὸ τὸ Κιλκίς, ἐσημείωσαν τὴν φυγὴν τῶν Βουλγάρων. Ἡ νίκη, ἡ ὠραία ἐλληνικὴ νίκη, εἶχε συντελεσθῇ. Οἱ Βούλγαροι, ἐξαντλήσαντες καὶ τὴν τελευταίαν σταγόνα τοῦ θάρρους τῶν, ἔφευγον πλέον κάτω ἀπὸ τὰ βουνά, πετώντες τὰ πάντα, ζητοῦντες σωτηρίαν, ὡς κοπάδια τρομαγμένων θηρίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν πλέον ὄνυχας καὶ ὀδόντας.

Κάτω εἰς τὴν πεδιάδα καὶ εἰς τὰ διάμεσα ὅλων τῶν λόφων καὶ ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων καὶ εἰς τὰς πλευράς τῶν βουνῶν, ὁ θάνατος εἶχε θερίσει... Τριῶν ἡμερῶν ἀγὼν ἔρριψε κάτω τὸ ἄνθος τῆς ἐλληνικῆς νεότητος καὶ οἱ γενναῖοι ἐσκέπαζον τὴν ξανθὴν γῆν καὶ τὰ πτώματα τῶν ἡρώων εἶχον σωριασθῇ «σάν τὰ θερισμένα στάχυα εἰς τοὺς ἀγρούς».

Πυροβοληταὶ καὶ εὐζῶνοι, πεζοὶ καὶ ἵππεις, πολεμισταὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ κληρωτοὶ, ἐνὸς μηνὸς στρατιῶται, καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ σωματάρχαι προσέφερον τὸ αἷμα τῶν μὲ ἴσῃν αὐταπάρνησιν, διὰ νὰ γραφῇ ἡ ὑπέροχος αὐτῇ σελὶς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Τὸ Ἕθνος ἡνωμένον εἰς ἓνα παλμόν καὶ εἰς μίαν θέλησιν ὑπὸ τὸν Βασιλικὸν ἀρχιστράτηγον Κωνσταντῖνον τὸν IB' κατήγαγε τὰς περιλάμπρους ἐθνικὰς νίκας τοῦ 1912 καὶ 1913.

Χαρμόσுνοι καὶ πάνδημοι πανηγυρισμοὶ τῶν ἀπαραμύλλων καὶ περιλάμπρων ἐκείνων νικῶν ἐδόνησαν τὴν ἀρραγὴ ψυχὴν τοῦ Ἕθνους.

Γ. Τσοκόπουλος

Διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητράκοπούλου

“ΟΧΙ,, 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

—“Ημουν στην Αθήνα. Οί πρωινές σειρήνες της ιστορικής εκείνης ημέρας μ’ άνεστάτωσαν, όπως δά όλους, καί μάλιστα μ’ έτρομοκράτησαν, όταν έμαθα σέ λίγο την αίτία των: ‘Η Ιταλία του Μουσσολίνι μās έστειλε τελεσίγραφο! ‘Αποκριθήκαμε μ’ ένα μεγάλο «ΟΧΙ», κι από την ίδια ώρα θ’ άρχιζε ή είσβολή. Αί! δέν ήταν μικρό. Όλα ήμποροϋσε κανείς νά τά φοβάται. Ένας γίγαντας προετοιμασμένος, ώργανωμένος, τά έβαζε αίφνιδιαστικά μ’ ένα νάνο άνύποπτο κι άπροετοιμάστο... ‘Αλλά όταν, σέ λίγες άγωνιώδεις ήμέρες, έτυχε ν’ άκούσω από τό στόμα του ίδιου του Κυβερνήτη: «Μās άφησαν νά συμπληρώσω με την έπιστράτευσή μας!» άρχισα νά ήσυχάζω.

Πραγματικά, οί ‘Ιταλοί, από την πρώτη ήμέρα, έσκότωσαν με τ’ άεροπλάνα των τά μαθητουδάκια της Πάτρας καί με τόν διαβόητο κόντε Τσιάνο επί κεφαλής, έβομβάρδιζαν τη Θεσσαλονίκη! ‘Αλλά δέν έκαναν τίποτε καί για νά παρεμποδίσουν την έπιστράτευση μας. Καί σέ λίγο, όλος ό στρατός, που ήμποροϋσε νά διαθέση ή μικρή Έλλάδα, εύρισκόταν άντιμέτωπος τών Ιταλικών Λύκων καί Κενταύρων της Άλβανίας καί της ‘Ηπείρου!

Καί με τί πατριωτικό ένθουσιασμό, με ποιά ιερά άγανάκτηση, με πόση έπιθυμία για νίκη, για συντριβή, για ρίξιμο στη θάλασσα! Αί! δέν ήταν μικρό. Όλα ήμποροϋσε κανείς νά τά έλπίζη. Ό νάνος μου έφαινόταν πιά γίγαντας καί ό γίγαντας νάνος! Κι όταν άνηγγέλθηκαν οί πρώτοι θριαμβοι της έλληνικής λόγχης, όχι πιά με σειρήνες, αλλά με κωδωνοκρουσίες, δοξολο-

γίες καὶ σημαιοστολισμούς, γιὰ μένα ἦταν κάτι, ποὺ τὸ ἐπερίμενα· κάτι ποὺ ἤμουν βέβαιος, πὼς θὰ ἐγινόταν.

— Θυμᾶμαι. Τὴν ἡμέρα τῆς πρώτης μεγάλης νίκης, ἔτυχε νὰ συναντήσω ἓνα φίλο μου, ἀπὸ τοὺς στενοὺς φίλους τοῦ Κυβερνήτη. Τὸν ἐφίλησα, σὰ νὰ ἐφιλοῦσα τὸν κυβερνήτη τὸν ἴδιο, ἢ τὸν ἀρχιστράτηγο, ἢ τὸν εὖζωνο μὲ τὴ θρυλικὴ λόγχη, ἢ τὸν ἀνώνυμο, τὸν ἄγνωστο στρατιώτη.

— Τὸ ἐπερίμενες; μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου μὲ συγκίνηση.

— Ὡ, ναί! ἤμουν τόσο βέβαιος! τοῦ ἀπεκρίθηκα.

— Αὐτὸ σημαίνει πὼς τοὺς ξέρεις καλύτερα ἀπὸ ἐμένα.

— Ποιούς;

— Τοὺς Ἰταλοὺς.

— Ὅχι, φίλε μου. Ξέρω βέβαια καὶ τοὺς Ἰταλοὺς, ἀλλὰ καλύτερα ξέρω τοὺς Ἑλλήνες. Ἔτσι πολεμοῦν, ἔτσι νικοῦν, ἔτσι θαυματοουργοῦν, ὅταν ὁ ἀγώνας τῶν εἶναι «ὕπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ «Ἴτε, παῖδες» ὡς τὰ σήμερα. Οἱ κακόμοιροι οἱ Ἰταλοὶ τοῦ Μουσσολίνι πολεμοῦν γιὰ μιὰ κατάκτηση, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἐνθουσιάζῃ. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ τὸ ἴδῃς, ἔτσι θὰ πᾶμε ὡς τὸ τέλος: Θὰ τοὺς ριξῶμε στὴ θάλασσα!

— Ἀμήν! Τώρα εἶμαι βέβαιος κι ἐγώ.

Δυστυχῶς, δὲν ἐπῆγαμε ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Ἄλλος ἐχθρὸς, μεγαλύτερος, δυνατώτερος, πολεμικώτερος, ἦλθε πρὸς βοήθειαν. Κι οἱ δυὸ στρατιᾶς μᾶς ἔβαλαν στὴ μέση. Δὲν ἦταν δυνατό νὰ μὴν ὑποκύψωμε μπροστὰ στὴν ἀσύγκριτη ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ στὴν ἀδιέξοδη περικύκλωση. Ἀλλὰ ὁ πόλεμος, ὁ ἀγώνας μας «ὕπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», δὲν ἐτελείωσε μὲ τὴν ἥττα μας ἐκείνη· ἄλλαξε μόνο φάση. Ἐγινε δυσκολώτερος, σκληρότερος, αἱματηρότερος. Ἦταν πιά ἡ ἀντίσταση ἐναντίον τῶν κατακτητῶν. Κι ἡ ἀντίσταση ἐτελείωσε κι αὐτὴ μὲ τὴν ἀπελευθέρωση καὶ τὴ νίκη.

Ἄλλο τὸ ζήτημα ἂν ἦταν μοιραῖο νὰ μὴν ἐπωφεληθοῦμε, κι αὐτὴ τὴ φορά, ἀπὸ τὴ νίκη μας, ὅσο ἔπρεπε. Καὶ σ' αὐτὸ βέβαια δὲ φταίει οὔτε ὁ κυβερνήτης, οὔτε ὁ ἀρχιστράτηγος, οὔτε ὁ εὖζωνος, οὔτε ὁ ἄγνωστος στρατιώτης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ

Χτυπά ή καμπάνα.... Πόλεμος! Βουτζει τὸ χωριό....
περήφανες ὑψώνονται σημαῖες στὸν ἀγέρα!
σκύβουν λεβέντες καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τὸ δεξιὸ
τῆς μάννας, τοῦ πατέρα.
Τὸ τρέμουλο ἀπὸ τῇ φωνῇ νὰ κρύψουν οἱ γονιοὶ
μάταια πασχίζουν, ὅταν λέν: «Παιδιὰ μὲ τὴν εὐχή μας!»
κι αὐτοὶ ἀποχαιρετῶντας τοὺς ξεσποῦν σὲ μιὰ ἰαχή:
Ἡ νίκη εἶναι δική μας!

Ἐφημερὶς «Ἐμπρὸς»

Σωτήρης Σκίλης

ΕΜΠΡΟΣ

Ἐμπρός! Ὀλόρθοι, ἀτράνταχτοι
μαυρίλα, ἀστροπελέκι,
νά τὸ σπαθὶ γοργάστραψε,
καὶ νά ἡ βροντὴ ντουφέκι!

Στὴν Πίνδο ἀπ' τὸν Ταῦγετο
καὶ στὰ Βαλκάνια ὡς πέρα
κι ἕνας ὁ νοῦς: Ἐμπρός!

Ἐμπρός! βουνά, ψηλῶστε μας,
καὶ σὺ θάλασσα, νά ἡ ὥρα!
στοίχειωσε τὰ καράβια μας
καὶ βοήθα νικηφόρα!

Ξανά τοῦ Ρήγα ἡ σάλπιγγα,
ποὺ πάει στὰ μεσουράνια
Μαυροβουνιοῦ καπλάνια
κι Ὀλύμπου σταυραῖτοί!

Ἐμπρός, ἀδέρφια, ἀτράνταχτοι!
κι ἄς πέφτῃ ἀστροπελέκι,
νά τὸ σπαθὶ γυμνάστραψε
καὶ νά ἡ βροντὴ ντουφέκι.

Κρήτη, ὁ Μωριάς, ἡ Ρούμελη,
ἐμπρός ἡ Ἑλλάδα λάμπει,
ἀχολογοῦν οἱ κάμποι,
καῖνε οἱ καρδιές. Ἐμπρός!

Κωστῆς Παλαμᾶς

ΔΙΑΚΟΣ

Ήταν μαύρο καί σκοτεινό τὸ βράδυ τῆς 31ης Ὀκτωβρίου. Οἱ λόγχες τῶν Ἀλπινῶν, ἐπὶ τέσσαρες μέρες, σκαρφάλωναν στὸν ὀρεινὸ ὄγκο Σμόλικο-Γράμμου, προσπαθοῦν ν' ἀνοίξουν τὸν δρόμο πρὸς τὴν Σαμαρίνα καὶ τὸ Μέτσοβο. Καὶ τὸ σχέδιό τους νὰ κόψουν τὴν στρατιά μας τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τὴ στρατιά τῆς Μακεδονίας, φαίνεται νὰ πετυχαίνει. Τὰ πρῶτα μικρὰ τμήματα στὴν προκάλυψη ἔχουν ἀνατραπῇ ἀπὸ τίς ἰταλικές μαζες κρούσεως βαριά ὠπλισμένες. Ἡ μεραρχία «Τζούλια» ἔχει πατήσῃ σὲ πολλὰ σημεῖα τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Πίνδου καὶ βαδίζει ἀκάθεκτη πρὸς Σαμαρίνα-Μέτσοβο. Τὰ πάντα φαίνονται ἀπελπιστικά.

Ἀλλά, καθὼς ξημέρωνε ἡ ἄλλη μέρα, πῶς ἄρχισαν ν' ἀλλάζουν ὅλα. Ἕνας ἄνθρωπος παρουσιάστηκε, πού ἡ ζωὴ του συνωψίσθη σὲ μιὰ καὶ μόνη πράξη, ὑπέρλαμπρη, τὴν ἀπράξιν τῆς σωτηρίας.

Ἕνας νέος, ἕνας μικρὸς ἀξιωματικός, ἀπὸ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, τὰ μαρτυρικά Δωδεκάνησα. Ὁ Ἀλέξανδρος Διάκος. Γυρεύει σὰν χάρη νὰ τὸν στείλουν στὴ φωτιά, ὥς νὰ πρόκειται γιὰ πανηγύρι.

— Βάλτε με μπροστά, παρακαλεῖ τὸν ταγματάρχην του· βιάζομαι νὰ πολεμήσω.

Ἡ «χάρη» τοῦ γίνεται· τὸν στέλλουν νὰ καταλάβῃ τὴν Τσοῦκα, ἕνα ὕψωμα πού δεσπόζει τῶν ὁδεύσεων πρὸς τὴν Σαμαρίνα, πού πρέπει νὰ κρατηθῇ μὲ κάθε θυσιᾶ.

Ὁ Διάκος ξέρεي καλὰ ποῦ καὶ γιατί τὸν στέλλουν. Ὅταν φθάνῃ στοὺς πρόποδας τοῦ φοβεροῦ ὕψωματος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δευτέρου λόχου — ἐμπροσθοφυλακῇ τοῦ πρώτου τάγματος — οἱ ἴταλοι τὸν ὑποδέχονται μὲ κατακλυσμὸ βλημάτων. Ἡ πέτρα καίγεται. Ἀτρομος, ὀρθιος, φωνάζει:

— Ἐμπρὸς διὰ τῆς λόγχης. Ἐμπρὸς καὶ τοὺς φάγαμε. Καὶ ρίχνεται πρῶτος. Καὶ οἱ ἄνδρες πίσω του, ἀληθινὴ ἀνθρωποθύελλα. Οἱ ἴταλοι σαρώνονται, τὰ φανταράκια πατοῦν στὴν κορυφὴ τῆς Τσοῦκας. Μὰ ὁ λόχος δὲν ἔχει προλάβῃ νὰ ἐγκατα-

σταθῇ, καὶ ὁ ἐχθρὸς κινεῖται σὲ λυσσασμένη ἀντεπίθεση. Ὁ Διάκος χάνει τὸ ὕψωμα.

—Ἐδῶ, κοντὰ μου, πίσω μου ὄλοι! φωνάζει στοὺς ἄνδρες του, νὰ τοὺς τσακίσωμε γιὰ δεύτερη φορά.

Καὶ ρίχνει πάλι τὸ λόχο του στὴ φωτιά καὶ ξαναπαίρνει τὸ

ὕψωμα γιὰ δεύτερη φορά. Οἱ Ἀλпинισταὶ ἀφρίζουν ἀπὸ τὸ κακό τους. Δεύτερη ἀντεπίθεση. Ὁ Διάκος ξαναχάνει τὴν Τσοῦκα. Συντάσσει πάλι τὸν λόχο του, ρίχνεται σὰν λιοντάρι, τὴν ξανακερδίζει γιὰ τρίτη φορά. Τὰ πτώματα τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν δικῶν μας σκεπάζουν τὴν πλαγιά. Οἱ Ἰταλοὶ συγκεντρώνουν βαρεῖς ὄπλα καὶ κάνουν τρίτην ἀντεπίθεση. Καὶ παίρνουν γιὰ τρίτη

φορά την Τσούκα. 'Ο Διάκος όμως δεν έννοει νά τους άφήση τó σημαντικό ύψωμα, πού είναι τó κλειδί της τοποθεσίας της μάχης καί της Νίκης. 'Ανασυντάσσει τόν λόχο καί ὀρθιος, πάντα, μέ τó πιστόλι στό χέρι, ρίχνεται γιά τέταρτη φορά φωνάζοντας :

—'Εμπρός γιά μιá μεγάλη 'Ελλάδα... 'Εμπρός γιά μιá ἐλεύθερη Δωδεκάνησο!...

Μιά ριπή πολυβόλου τόν ρίχνει κάτω τήν ὥρα πού πατοῦσε, γιά τέταρτη φορά, τó περιμάχητο ύψωμα. Είναι ὁ πρῶτος νεκρός ἀξιωματικός στήν τρισένδοξη μάχη της Πίνδου καί ὅλου τοῦ 'Ελληνοϊταλικοῦ πολέμου. 'Η θυσία του ἐξησφάλισε τήν νίκη. «'Ο ἥρωισμός τοῦ ὑπολοχαγοῦ Διακού καί ἡ ἐνέργεια τοῦ λόχου του — λείει στήν ἐπίσημη ἔκθεση του ὁ διοικητής τοῦ τάγματός του — ἐπεβράδυνε τήν κίνησιν τοῦ ἐχθροῦ καί ἐπέτρεψεν εἰς τά ἡμέτερα τμήματα νά προκαταλάβωσι τά ὑψώματα της Σαμαρίνας».

Τό βραδάκι, ὅταν ἀκόμα βροντοῦσε τó κανόνι, λίγοι φαντάροι γλίστρησαν στό νεκροταφεῖο τοῦ μικροῦ χωριοῦ Ζούζουλη, νά τόν θάψουν... Σ' ἓνα πρόχειρο σταυρὸ ἔγραψαν : «'Εδῶ κοιμᾶται ὁ ἥρωας της Τσούκας, ὁ ὑπολοχαγὸς Διάκος».

'Ο Οἰκονόμου, ὁ καθηγητής του στή Σχολή τῶν Εὐελπίδων, γράφει γι' αὐτόν : «Τὸν ἐνθυμοῦμαι μαθητὴ ἀγνὸν ὡς κρίνον τοῦ ἀγροῦ, προοιωνιζόμενον ὅτι θὰ καθίστατο συσσωρευτὴς ὅλου τοῦ Δωδεκανησιακοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅλου τοῦ 'Ελληνικοῦ ἡρωισμού, ἐκδικητὴς τῶν δεινῶν της Ἰδιαιτέρας του πατρίδος». 'Αλλ' ἡ τύχη τὸν προώριζε πολὺ πέραν τούτου : "Ἡρώα, τοῦ ὁποῖου μία πράξις, ἐξερχομένη τῶν ὁρίων της 'Ελλάδος, τὸν κατέλεξε, διὰ της συνεπείας της, εἰς τὴν κορυφὴν τῶν παγκοσμίων ἡρώων.

'Ο Μαλακάσης τοῦ ἀφιερώνει αὐτοὺς τοὺς στίχους :

Τιμὴ καὶ δόξα! Ἀνδρεία νεανική.
Τὴ δάφνην πὺν πότισε ἡ δροσοῦλα τοῦ αἵματός σου
κλίνει ἡ 'Ελλάδα ἐπάνω σου
καὶ τὴν προσφέρει εὐλαβικὴ
σὴν μνήμη τὴν ἀθάνατη τοῦ ὀνόματός σου!

«'Αλέξανδρος' Διάκος»

Σπ. Μελάς

ΜΟΝΟΝ ΕΛΛΗΝΕΣ

Δύο στρατιώτες.

Ἀπόψε κάνω συντροφιά μὲ δυὸ στρατιώτες τοῦ πεζικοῦ κοντὰ στὴ φωτιά. Ὁ ἓνας ἦρθε ἀπὸ τὴν πολιτεία ἄφησε τὸ γραφεῖο του, τὶς δουλειές του, τὴ γυναῖκά του, τὸ παιδί του· εἶναι ὁ Μῆτσος. Ὁ ἄλλος ἦρθε ἀπὸ τὸ χωράφι του, ὅπου ἄφησε τὸ ἀλέτρι μισοχωμένο στὴ γῆ, ἔδωσε τὸ μουλάρι του στὴν ἐπίταξη, φίλησε τὴ γριά μάννα του καὶ ἀποχαιρέτησε βιαστικά τὴν ἀρραβωνιαστική του· εἶναι ὁ Ἀποστόλης.

Αὐτοὶ οἱ δύο στρατιώτες βρέθηκαν ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον στὸ χαράκωμα. Μὲ τὸ ἴδιο χακί, μὲ τὸ ἴδιο ὄπλο, ἀπέναντι στὸν ἴδιον ἐχθρό. Ἰσοπέδωσις καὶ ἀδελφοσύνη. Καὶ ὁ χωρικός μου λέει γιὰ τὸ δικηγόρο :

— Ξέρεις τί Ἕλληνας εἶναι αὐτός ;

Ἄλλὰ τὸν διακόπτει προστακτικὴ ἐπέμβασις.

— Πᾶψε, Ἀποστόλη, τοὺς ὕμνους σου !

— Αἶ, τότε, βρὲ Μῆτσο, γιὰτ ζήτησες νὰ μείνης μονάχος σου στὸ χαράκωμα καὶ νὰ τουφεκᾷς ;

Ἔτσι ἔμαθα δύο ἱστορίες, ἀπὸ τὶς μυριάδες ὁμορφες ἱστορίες, ποὺ φυτρώνουν στὰ ἄγρια Ἑπειρώτικα βουνά, ὅπως φυτρώνουν τὰ πρῶτα φύτρα τῆς ἀνοίξεως, παραμερίζοντας τὸ χῶμα, γιὰ ν' ἀντικρύνουν τὸν ἥλιο. Εἶναι δύο ἱστορίες ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια, ποὺ γίνονται σιωπηλά, ἀθόρυβα καὶ μὲ πολλὴ ἀφέλεια σ' αὐτὸν τὸν ἅγιο πόλεμό μας.

Ἱστορία τους.

— Πές το, Ἀποστόλη, εἶπα, καὶ ἂς λήῃ ὁ Μῆτσος.

Καὶ ὁ Ἀποστόλης παίρνει βαθειὰ ἀναπνοή, παραμερίζει τὰ καστανὰ μουστάκια του, ποὺ τοῦ φράζουν τὰ χεῖλη, καὶ ἀρχισε :

— Ἐπρεπε νὰ πᾶμε γυροβολιὰ στὸ βουνὸ νὰ χτυπήσωμε ἀπὸ πῶς τοὺς Ἰταλοὺς. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς εἶπε κι ἔστησαν μερικά κράνη ἀπάνω στὸ χιόνι ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ χαράκωμά μας, γιὰ νὰ τὰ βλέπη ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ ρίχνη.

Καὶ ζήτησε ἓνα ἀπὸ μᾶς νὰ μείνη ἐκεῖ, νὰ βάλλη μοναχός

του πότε πότε με τὸ πολυβόλο, γιὰ νὰ ξεγελά τὸν Ἰταλό, ὡς πού νὰ πᾶμε τῇ γυροβολίᾳ. Καὶ ἔμεινε ὁ Μῆτσος καὶ δέχτηκε πολυβολισμούς, ὀλμούς, ὀβίδες· ἔφαγε ὅλη τὴν κόλαση ἐκείνη μονάχος του!

— Καὶ τὸ βρίσκεις ἐσὺ σπουδαῖο; Ρώτησε ὁ Μῆτσος.

— "Α, μπά! καθόλου! εἶπε ὁ Ἀποστόλης. Σοῦ παράγγειλαν, νὰ εἰποῦμε, κάθισε ἐδῶ νὰ μαζεύεις τὰ δαμάσκηνα πού πέφτουν, γιὰ νὰ μὴ σοῦ τὰ πάρη ἄλλος, κι ἐσὺ κάθισες! Γελοῦμε ὅλοι με τὴν ἀγροτική εἰκόνα τοῦ χωρικοῦ.

Ὁ Μῆτσος φάνηκε, ὅτι πειράχτηκε, καὶ εἶπε :

— Κι ἐσὺ τί εἶσαι, Ἀποστόλη, πού πήδησες πρῶτος στὸ ἐχθρικό χαράκωμα με τὴν ξιφολόγχη καὶ ἔφερες ἄνω κάτω τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἔπιασες αἰχμαλώτους τὸ λοχία καὶ τρεῖς στρατιῶτες καὶ πήρες τὸ ἀριστεῖο;

— "Ενας ἀπλὸς Ἑλληνας· ἀπάντησε με ἀφέλεια ὁ Ἀποστόλης.

— Αἱ, τότε, ἕνας ἀπλὸς Ἑλληνας εἶμαι κι ἐγώ· εἶπε ὁ Μῆτσος.

— Ἀλλὰ ἐσεῖς εἶστε καὶ οἱ δύο ἥρωες· εἶπα ἐγώ.

— "Α, ὄχι, εἴμαστε μόνον Ἑλληνες! Ἀπάντησαν με μιὰ φωνή, λὲς κι ἦσαν συνεννοημένοι.

— Τί νὰ τοὺς εἰπῶ; Κατάλαβα ὅτι οἱ πολεμιστὲς μας, πού κάνουν τὰ λαμπρὰ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα θαυμάζει ὁλος ὁ κόσμος, δὲν τοὺς ἀρέσει ν' ἀνήκουν στοὺς ἥρωες, ἀλλὰ στοὺς Ἑλληνες. Προτιμοῦν νὰ εἶναι μόνον Ἑλληνες!

(Διασκευὴ ἀπὸ πολεμικὴ ἀνταπόκριση)

Ν. Α. Κοντόπουλος

Ἡ Ἑλλὰς ἀνεπτέρωσε τὶς ἐλπίδες καὶ τὴν πεποίθηση ὅλων γιὰ τὴν τελικὴ νίκη. Ποτὲ στὴν ἱστορία της δὲν ὑπῆρξε ἐκστρατεία ἐνδο-ξοτέρᾳ ἀπὸ αὐτὴ πού διεξάγει τώρα ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός.

Ἐφημερίς « Ἡμερήσιος Τηλέγραφος » τοῦ Λονδίνου

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

Ἡ στορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πρωτόγονα πολεμικὰ μέσα καὶ φθάνει ἕως τὰ σύγχρονα πολεμικὰ πλοῖα.

Ὅσο κι ἂν ἀλλάζουν καὶ τελειοποιοῦνται οἱ πολεμικὲς μηχανές ἓνα μόνο μένει σταθερό: Ἡ ψυχὴ τοῦ ναύτη.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ναύτη εἶναι ἡ ἀρετὴ ἐκείνη, ποὺ ἐκίνησε τοὺς ναυμάχους τῆς Σαλαμῖνος, ποὺ καθωδήγησε τοὺς πυρπολητὲς τῆς Χίου καὶ τῆς Ἑρεσσοῦ, ποὺ ὠλοκλήρωσε τὴ νίκη τῶν βαλκανικῶν συμμάχων, ποὺ ἐ χάρισε τὴν ἐλευθερίαν στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου.

Ἀμέτρητα ἥρωικὰ κατορθώματα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ στόλος μας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου Ἑλληνοϊταλλικοῦ πολέμου. Ἡ συμβολὴ τοῦ ναυτικοῦ μας ἀγώνα ὑπῆρξε σημαντικὴ κι ἡ δράση του σπουδαία καὶ σύμφωνη μὲ τὶς ἱστορικὲς του παραδόσεις.

Πλοῖα πολεμικὰ, πλοῖα ἐμπορικὰ, πλοῖα βοηθητικὰ, κυβερνήτες κι ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦτες ἐγίνηκαν ὀλοκαυτώματα στὸν ἱερὸ βωμὸ τῆς Πατρίδος κι εὗρηκαν ἔνδοξο θάνατον ἢ στοὺς βυθοὺς μακρινῶν θαλασσῶν ἢ στὰ καταγάλανα νερά τῶν θαλασσῶν μας, προασπίζοντας τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς τρισοδεασμένης Ἑλλάδος καὶ ταυτόχρονα τὴν παγκόσμια ἐλευθερίαν.

Ὁ κόσμος ὅλος ἀνεγνώρισε τὸ ἀληθινὸ θάυμα, ποὺ λέγεται «Ἑλληνικὸ Ὅχι» καὶ τὴν ἀναγνώριση τὴ διεδήλωσε μὲ κάθε τρόπο:

«Ἀντιπροσωπεύω μιὰ χώρα 200 χρόνων καὶ σεῖς ἀνήκετε σὲ μιὰ χώρα 3.000 ἐτῶν—ἐμήνυε ὁ πολὺς Πρόεδρος Ροῦσβελτ— Καὶ γνωρίζων τὰς ναυτικὰς σας ἱκανότητας καὶ παραδόσεις σας λέγω: σὰς παραδίδομεν ἓνα ὑποβρυχιο, ἀξίζετε ὅμως περισσότερα ἀπὸ πολλὰ θωρηκτὰ».

Κι οἱ ἐχθροὶ ἀκόμη ἀνεγνώρισαν τὴν μανίαν μὲ τὴν ὁποία ἐπολέμησαν οἱ ἥρωικοὶ ναυτικοὶ μας.

«Διέταξα ἐπίθεση μὲ βόμβες βυθοῦ! ἐδήλωνε ἐπίσημα ὁ γερμανὸς κυβερνήτης ἑνὸς ἀνθυποβρυχίου, ποὺ κατεβύθισε τὸν ἐν-

δοξο Τρίτωνα τότε, και δε μπορώ ακόμη να το πιστέψω, ενώ έσκεπάζαμε το υποβρύχιο με βόμβες, το πληρωμά του μάς ξεκόντιζε τορπίλλες. Ο Τρίτων έπολέμησε ως την ύστατη στιγμή».

Ο Άγγλος Άρχηγός του στολίσκου υποβρυχίων Μεσογείου με το ύπ' αριθ. 261205 - 9 - 43 σήμα του έβεβαίωσε :

«Ο Κυβερνήτης και το πλήρωμα του «Κατσώνη» μάς ενέπνευσαν το παράδειγμα της άφοσίωσης προς το καθήκον και την αὐτοθυσίαν».

Ο Α' Λόρδος του Βρεττανικού Ναυαρχείου έδήλωνε :

Είμαι καθήκον μου να υπενθυμίσω το έργο του Έλληνικού Βασιλικού Ναυτικού, που το διακρίνει μοναδική άφοσίωση στο καθήκον. Τα Έλληνικά υποβρύχια έβύθισαν πιδό πολύ από 50.000 τόννους σε Έταλικά σκάφη, που μετέφεραν έφόδια για τόν Έταλικό στρατό. Δύο Έταλικά υποβρύχια έβύθισαν ό «Τρίτων» και τα «Ψαρά». Ο στόλος της Μεσογείου είναι υπερέφανος για τους θαλασσινούς συμμάχους του Έλληνας και το Συμβούλιο του Ναυαρχείου εύγνωμονεί για τη σημαντική τους βοήθεια στόν άγωνα».

Άλλος Α' Λόρδος του ίδιου Ναυαρχείου, ό Άλεξάντερ, έδήλωσε :

«Μόνο ό μεγάλος βαθμός της άφοσίωσης προς το καθήκον έδωκε στους Έλληνας ναυτικούς την εύκαιρία έπιτυχίας στο στενό του Ότράντο! Γιατί μιá δράση σε χώρο στενό σαν την Άδριατική, και με τους Έταλους κατέχοντας τις δυό άκτές, έφαινόταν απ' την αρχή καταδικασμένη σ' άποτυχία».

Η Βρετανική Κυβέρνησις έτηλεγραφούσε για τις έπιχειρήσεις της Τυνησίας :

«Η όλόψυχη κι αδιάκοπη προσπάθεια της δυνάμεώς σας έσυμπλήρωσε την Άφρικανική έπιτυχία κι άπεδείχθη ασφαλές αποτέλεσμα για τη Νίκη».

Κι ό πολύδοξος Αϊζενχάουερ, ό άρχιστράτηγος της Νίκης, έτηλεγραφούσε : «Είμαστε εύτυχείς γιατί αί ναυτικά σας μονάδες έπολέμησαν μαζί μας κι έβοήθησαν στην όλοκλήρωση της Νίκης της Τύνιδας» 17-5-43.

Χ. Δημητρακόπουλος

Ἀπίστευτο.

Τὸ Ροῦπελ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ποὺ γεννήθηκαν νὰ γράφωνται σὲ μάρμαρο. Δὲν ὑπάρχουν εὐκολα φράσεις ἀνάλογες μὲ τὸ χυμένο ἐδῶ αἷμα. Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας καὶ ἡ παλληκαριά, ποὺ ξέσπασαν σὲ τούτους δά τοὺς χωματόλοφους τὴν ἀνοιξη τοῦ 1941, δὲν ἔχουν τὸ ταίρι τους παρὰ στίς καλύτερες στιγμὲς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Στιγμὲς ἀθάνατες ποὺ ξανανιώνουν τῇ φυλῇ. Κάνουν παλιούς καὶ νέους χρόνους νὰ σμίγουν. Κάνουν τοὺς τάφους νὰ ἐνώνωνται μὲ τὴ ζωή.

Ἐδῶ, στὸ Βυζαντινὸ Ρουπέλιον, λίγες χιλιάδες Ἑλληνοπούλα ἔβαλαν τ' ἀδύνατα κορμιά τους κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πάνοπλης Γερμανίας. Καὶ τὴ βάσταξαν.

Τὴ διαταγὴ τῆς ἀντίστασης μέχρις ἐσχάτων δὲν τὴν εἶχαν διαβάσει πουθενὰ οἱ στρατιῶτες μας. Τὴ βρῆκαν γραμμένη μέσα στὴν ψυχὴ τους. Δέχτηκαν χωρὶς ἀντίρρηση, σὰν θέλημα Θεοῦ, τὴν ἀνάγκη νὰ πεθάνουν οἱ ἴδιοι γιὰ νὰ μείνῃ ὀρθὴ ἡ Πατρίδα· ἡ φτωχιά τους ἡ πατρίδα, ποὺ δὲν εἶχε χρήματα, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὀχύρωση τῶν συνόρων, οὔτε ἀρκετὰ πυροβόλα, οὔτε μεγάλους ἀσύρματους ἢ προβολεῖς, οὔτε ἀφθονα πυρομαχικά νὰ τοὺς δώσῃ.

Ἀνέτοιμη καὶ μισοτελειωμένη βρῆκε τὴ γραμμὴ τοῦ Ροῦπελ ἡ ἐπίθεση τῆς 5 Ἀπρίλη· ἀλλὰ οἱ στρατιῶτες τῆς φρουρᾶς τόσο εἶχαν ἐρυθροπυρωθῇ ἀπὸ τὰ περιβόητα κατορθώματα τῶν συναδέλφων τους τῆς Ἀλβανίας, ὥστε μόλις ἀκούστηκαν οἱ μακρι-

νές έκρήξεις και διαδόθηκε σαν άστραπή ή είδηση, πώς άρχιζε ό άγώνας, ζητωκραύγασαν άποφασισμένοι νά νικήσουν. "Όχι νά πολεμήσουν μόνο· νά νικήσουν!

Πέντε ήμέρες άγωνίστηκε ό αντίπαλος νά τούς δαμάση με στούκας, πού δέν έμπόδιζαν τó έργο τους 'Ελληνικά άεροπλάνα' με μεραρχίες θωρακισμένες και τάνκς, πού δέν ύπήρχαν άντιαρματικά κανόνια για νά τά σταματήσουν' με φλογοβόλα και καπνογόνα, πού γέμιζαν τις στοές των όχυρών με τη φαρμακίλα τους και ανάγκαζαν τούς φαντάρους νά βγαίνουν άνυπεράσπιστοι στο ύπαιθρο· με έκατοντάδες πυροβόλα είδικά για τις πολεμίστρες, πού τις κατέστρεφαν συστηματικά, τη μιá μετά την άλλη και βούβαιναν τά 'Ελληνικά αυτόματα όπλα' με συντάγματα βαρύτατου πυροβολικού πού κοπανούσαν τά φρούρια, όπως ένα μηχανικό σφυρί βροντίζει άκατάπαυστα τó άμόνι, ώσπου νά τó σπάση' με τόσο πλήθος τέλος καλογυμνασμένου πεζικού, ώστε δέν πρόφθαιναν οί ύπερασπιστές νά σκοτώνουν.

Πέντε ήμέρες άγωνίζονταν τά 'Ελληνόπουλα έναν άνισον άγώνα, αλλά κρατούσαν άσπαστη την άλυσίδα της άμυνας τους. 'Ακόμη και όταν καταστρέφονταν όλότελα μερικά φρούρια έβγαιναν έξω οί φαντάροι με τά πολυβόλα τους κι έξακολουθούσαν τη μάχη, ξεσκέπαστοι, στην κόλαση της γερμανικής φωτιάς. "Έδειχναν μ' αυτή την πράξη τους, πώς δέν ήταν τά τσιμέντα των φρουρίων, πού έφραζαν τó δρόμο του Χίτλερ, παρά τó άτσάλι της αδόύλωτης καρδιάς τους.

Οί πέντε ήμέρες του ήρωικού άγώνα θά γίνονταν πολύ περισσότερες, χωρίς νά μπορέσουν οί έχθροι νά περάσουν προς τη Θεσσαλονίκη, αν δέν έσπαζε τó Σερβικό μέτωπο στη Στρώμνιτσα και δέν κατέβαιναν τά γερμανικά μηχανοκίνητα από την όμάλια* της Γευγελής ως τη θάλασσα.

Τά δοξασμένα φρούρια, πού πάμε τώρα νά προσκυνήσωμε δέν ύπάρχουν πιά· τίποτε δέν σώζεται από τις κατασκευές τους. Οί Βούλγαροι τά τίναξαν στον άέρα, όταν τά παράλαβαν από τούς Γερμανούς για μισθό της προδοσίας τους· έξαφανίστηκαν όλα από τó πρόσωπο της γής.

Ἀλλά κι ἂν χάλασαν οἱ Βούλγαροι μὲ δυνάμει τὰ μπετόν καὶ ἂν ἐξαφάνισαν κάθε ἴχνος ὀχύρωσης ἀπὸ τὶς πλαγιὲς τοῦ Ροῦπελ, ὅμως τὸν ἥρωισμό μὲ ποιο τάχα μέσο θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ τὸν τινάξουν στὸν ἀέρα καὶ νὰ τὸν ἐξαφανίσουν;

Ὅταν οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὴν συνθηκολόγησι, πού ὑπόγραψε ἡ Διοίκηση Θεσσαλονίκης, ἐβαλαν χέρι στὴ γραμμὴ τῶν συνόρων καὶ εἶδαν ἀπὸ κοντὰ πόσα λίγα ὅπλα εἶχαν τὰ ὄχυρά, ἀπόρησαν...

Στὰ πόδια τοῦ ὀχυροῦ Λύσσε κείτονταν σωρὸς ἄρματα μάχης καὶ ὁ καστανὸς κάμπος του μαύριζε ἀπὸ τὰ ἀναποδογυρισμένα σιδηρικά. Τὶ μυστικὲς μηχανὲς εἶχαν στὰ χέρια τους οἱ Ἕλληνες, γιὰ νὰ φράξουν τὸ δρόμο σὲ ἕναν καστρορίχτη ὁτρατό, πού κανένας ἄλλος δὲν τὸ κατάφερε; Ἡ περιέργεια τῶν Γερμανῶν ἦταν μεγάλη νὰ μελετήσουν ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωσι τοῦ Λύσσε καὶ τοῦ Ροῦπελ· ἔψαξαν τὶς στοῆς τους μὲ γερμανικὴ λεπτολόγο μέθοδο ν' ἀνακαλύψουν ἀπόκρυφα ὅπλα. Καὶ ὅταν τὰ ἔφεραν γύρω, ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, καὶ ἀπὸ δεξιὰ ὡς ἀριστερά, χωρὶς νὰ βροῦν τίποτε, ρώτησαν τὸν Ἕλληνα ἀξιωματικὸ, πού τοὺς ὡδηγοῦσε σιωπηλός:

— Αὐτὸ εἶναι ὄλο τὸ φρούριο;

— Μάλιστα.

— Μόνο ἑπτὰ κανόνια καὶ ὅλοι ὅλοι τριακόσιοι στρατιῶτες

— Μάλιστα.

— Ἀπίστευτο!

Σὲ προσκυνῶ.

Πῶς νὰ τὸ πιστέψουν! Τὸ σπουδαιότερο, τὸ ἀσύγκριτο μέσο πολέμου τοῦ στρατιώτη, τὴν παλληκαριά του, δὲν τὴν βλέπεις παρὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης. Μόλις σταματήσῃ ὁ ἀγώνας, ξεκούμπωτος καὶ ξέγνοιαστος, ὅπως κάθεται, μοιάζει μὲ παιδί, ἀνίκανο νὰ στρωθῇ σὲ σοβαρὸ ἔργο.

Ἕλληνα στρατιώτη, ἤρθαμε νὰ γονατίσωμεν ἐμπρὸς στὰ ἀπομεινάρια τῶν ὀχυρῶν, ἐνῶ σοῦ πρέπει ἐσένα, ἐσένα, πού, ὅταν σὲ φλόμωνε* ἡ πνιγούρα τῶν καπνῶν τῶν ὀχυρῶν, ἔκανε ξεοδο μὲ τὴ λόγχη καὶ πηγαινες νὰ ὀχυρωθῇς πίσω ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς βράχους. Ἐσένα, πού κάθε φορά, πού ὁ ἐχθρὸς

κατάφερνε νά μπαίνει μέσα στis στοές σου, σάν τρελός χυο-
μοῦσες καταπάνω του κα τόν βαρειοχτυποῦσες. Ἐσένα, ποῦ
κάθε νύχτα ἀφαιροῦσες ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Γερμανοῦ μ' ὀρμη-
τικὲς ἀντεπιθέσεις, ὅσους λόφους εἶχε πάρει τὴν ἡμέρα, λόφους
σάν τὸ χωριὸ Κλειδί, ποῦ ὅταν τὸ ἀνακατάλαβες, ξημερώματα
στis 7 τοῦ Ἀπρίλη, δὲν ἤξερες, πὼς στὸ ἴδιο ἀκριβῶς μέρος
εἶχε τσακίσει τοὺς Βουλγάρους ὁ Βουλγαροκτόνος.

Ὅχι στ' ἄψυχα ντουβάρια, παρὰ σ' ἐσένα, στρατιώτη, ἀνή-
κει θαυμασμός, γιατί ὅταν τὰ στούκας σφυροκοποῦσαν τὸ πυ-
ροβολικὸ τοῦ ὄχυροῦ σου, ἐσύ μὲ τοὺς ἀπαράμιλλους ἀξίωμα-
τικούς σου, καθόσουνα ἀκάλυπτος καὶ ἐξακολουθοῦσες τὰ πυ-
ρά σου, λὲς κι ἦταν ὁ θάνατος πανηγύρι, ὥσπου σὰς σκέπασε
ὅλους, πυροβολητὲς κα βαθμοφόρους, ἡ ἀναστατωμένη γῆ τοῦ
ὄχυροῦ. Ἐσένα, πού, ὅταν ἐνίωθες, ὅτι πλησίαζε τὰ ὄχυρά τὸ
Γερμανικὸ πεζικὸ δὲ δίσταζες νὰ πετάγεσαι ἔξω, στ' ἀνοιχτά,
γιὰ νὰ σταματήσης καλύτερα μὲ τὰ πολυβόλα σου τὴν ἐχθρική
πλημμύρα, ποῦ ἀλλιώδως ἴσως νὰ μὴν πρόφθαινες νὰ συγκρατή-
σης τὰ κύματά της. Ἐσένα, ποῦ ὅταν ἓνα πυροβολεῖο σου τὸ
ἐπισήμαιναν οἱ ἐχθροὶ μὲ τὰ σατανικά εὐθυτενῇ βλήματά τους
καὶ θανάτωναν ὅσους βρίσκονται μέσα, σὺ ἔτρεχες πρόθυμα
στὴν ἐπικίνδυνη αὐτὴ θέση καὶ ἔστεκες δίπλα στοὺς νεκροὺς
συντρόφους νὰ ὑπηρετήσης τὸ πυροβόλο, μολονότι ἐνίωθες πὼς
ἐκεῖ ἡ ζωὴ σου ἦταν μετρημένη.

Πὼς νὰ μὴ σὲ καμαρώνω, ἀφοῦ δὲ φοβήθηκες τὰ τάνκς,
φωτιὰ κινητὴ καὶ πολυκέφαλη, ποῦ γέμισε τρομάρα τὴν Εὐρώπη,
παρὰ τοὺς ἐπέτρεπες νὰ σὲ πλησιάζουν ὥς τὰ 400 μέτρα, τὰ
ἄφηνες νὰ σοῦ ρημάζουν συρματοπλέγματα καὶ παρατηρητές,
πρὶν τὰ κοπανίσης; Καὶ ὅταν τέλος, χωρὶς ἐσύ νὰ θέλεις, σὲ
διάταξαν νὰ σταματήσης τὴ μάχη καὶ νὰ παραδοθῇς, σὲ πῆ-
ραν, καλέ μου, τὰ δάκρυα, σάν νὰ μὴν ἦσουν δοξασμένος λε-
βέντης, ἀλλὰ παραπονιάρικο παιδάκι.

Ἐλλῆνα στρατιώτη, σήμερα δὲν προσκυνῶ κανένα ἀρχαῖο
ἐρεῖπιο, οὔτε κἂν τὸ Ροῦπελ, ἐρεῖπιο νέο· σήμερα προσκυνῶ
μονάχα ἐσένα, γιατί ἀξίζεις ὅλα μαζί τὰ παλιά, ἀφότου δημι-
ούργησες τοῦτα τὰ νέα!

« Περιβόλι τῶν Θεῶν »

Χρήστος Π. Ζαλοκώστας

Η 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1941

[*Από τις πρώτες ημέρες της μαύρης Κατοχής ή ελληνική ψυχή, άλλοτε οργανωμένα και άλλοτε αδόμητα, έδειξε στους τυράννους, πώς δεν ήταν διατεθειμένη να άνεχθῇ τὴ δουλεία. Εύρισκε τὸν τρόπο νὰ ἐκδηλώνῃ φανερά, χωρὶς δισταγμὸ καὶ φόβο, τὴν ἀντίστασίν της στὸν κατακτητὴ. Μία ἀπὸ τὶς ἄπειρες αὐτὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ ὅλο καὶ πολλαπλασιάζονταν σὲ ἀριθμὸ καὶ αὐξάναν σὲ ἔνταση, δημιουργώντας στὸν ἐχθρὸ δυσκολίες ἀνυπέροβλετες, θὰ ἀναφέρουμε, ποὺ ἔγινε στὴν πρωτεύουσα τὸν πρώτο χρόνο τῆς σκλαβιάς τῆς πατρίδος].*

Οἱ προκηρύξεις.

Οἱ Ἴταλοί μὲ τὸ βαθύ συναίσθημα τοῦ ἐνόχου καὶ τὸν ἔντονο φόβο μπροστὰ στὸν περίεργο αὐτὸ λαό, ἐφρόντισαν νὰ πάρουν ἐκ τῶν προτέρων διάφορα μέτρα ἀπὸ τὶς παραμονὲς τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1941, τῆς πρώτης ἐπετείου τῆς προδοτικῆς τῶν ἐπιδρομῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Προληπτικὲς συλλήψεις ἔγιναν ἀπὸ τὶς προηγούμενες ἡμέρες, καὶ τὴν νύχτα τῆς 27 πρὸς τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ περίπολοι στοὺς κεντρικοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν.

Λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ὅμως ἐσήμαναν αἱ σειρῆνες τοῦ συναγερμοῦ καὶ σὲ λίγο ὁ κρότος ἀπὸ τὰ ἀντιαεροπορικὰ κανόνια καὶ τὶς βόμβες, ποὺ ἔσκαζαν στὰ γύρω τῶν Ἀθηνῶν, ἐγέμιζε τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς συσκοτισμένης πόλεως. Οἱ καλοὶ μας σύμαχοι μᾶς εἶχαν θυμηθῇ κατὰ τὴν παραμονὴ τῆς μεγάλης μας ἑορτῆς. Καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ ζημία, ποὺ προκαλοῦσαν στὶς ἐχθρικὲς πολεμικὲς ἐγκαταστάσεις καὶ ποὺ ἔρριχνε πάντα βάλασμο στὶς πονεμένες Ἑλληνικὲς ψυχές, προσέφεραν καὶ μιὰ ἄλλη ἐκδούλευση: "Ἐτρεψαν τοὺς δειλοὺς τῶν Ἱταλικῶν περιπόλων σὲ φυγὴ πρὸς τὰ καταφύγια καὶ ἔτσι ἐπέτρεψαν στοὺς μικροὺς ἀγωνιστὰς τῆς ἐλευθερίας νὰ ξεχυθοῦν στοὺς δρόμους καὶ νὰ γεμίσουν τοὺς τοίχους τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὴν κατάλληλη ἑορταστικὴ διακόσμηση, τὶς ἐπιγραφές, ποὺ ἐτόνιζαν τὴν ἀκλόνητὴ Ἑλληνικὴ ἐμμονὴ στὸ ἥρωικὸ «ΟΧΙ» τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Ἀπὸ τὴν παραμονὴ εἶχαν κυκλοφορήσει πολλὲς προκηρύ-

Ξεις τυπωμένες πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸ λαό. Μία ὅμως προκήρυξις ἀπευθυνομένη στίς Ἑλληνίδες προεκάλεσε πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρον στὸν ἀθηναϊκὸ κόσμο. Τὰ ἀντίτυπά της εἶχαν πεταχθῇ ἀπὸ ἄγνωστὰ χέρια στὰ γραμματοκιβώτια τῶν σπιτιῶν ἢ κάτω ἀπὸ τίς πόρτες, εἴτε εἶχαν μεταφερθῇ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο κρατικὸ ταχυδρομεῖο. Κλειστή σὰν φακελάκι ἡ προκήρυξις εἶχε ἀπέξω τὴν χαριτωμένη ἐπιγραφή: «Προμηθευτικὸς συνεταιρισμὸς οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον...» καὶ ἔτσι δὲν ἐνέπνευσε καμιά ὑπόνοια στοὺς Ἱταλοὺς λογοκριτὰς τοῦ ταχυδρομεῖου. Μέσα ὅμως ἡ προκήρυξις καλοῦσε τίς Ἑλληνίδες καὶ τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀφοσίωσιν των στὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος:

«Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς νύχτας, ποὺ ἄδικοι ἐχθροὶ τὴν εἶχαν ὀρίσει νύχτα θανάτου γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μὰ ποὺ ὁ Θεὸς καὶ τὰ παιδιὰ της τὴν ἔκαναν νύχτα Ἀναστάσεως. ... Μὲ ἀξιοπρέπεια, μὲ θάρρος, νὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου... Ὁ Ἀγνώστος εἶναι τὸ παιδί μας, εἶναι ὁ ἀδελφός μας, γιατί ἔχει ἀδέλφια του τὰ παλληκάρια μας τῆς Πίνδου, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Θράκης, τῆς Κρήτης. Ἐχει ἀδέλφια του τὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀδέλφια μας, ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ χίλια ἀκρογιάλια τῆς πατρίδας καὶ πᾶνε νὰ συνεχίσουν σὲ μακρινὲς στεριὲς καὶ θάλασσες τὸν μεγάλο ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος. Τὴν 28 Ὀκτωβρίου αὐτοὺς ὅλους θὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου. Κάθε μιὰ ἀπὸ σὰς θὰ πᾶν ἓνα λουλουδάκι, ἓνα κλωνάρι δάφνης, λίγη πρασινάδα νὰ καταθέσῃ μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση ἀπάνω στὸ Μνημεῖο. Τὰ λουλούδια μας εἶναι λιγοστὰ τώρα. Μᾶς τὰ ρήμαξαν κι αὐτὰ οἱ ἀκρίδες. Ἀλλὰ καὶ λίγα ποὺ εἶναι, φθάνουν. Τοῦ χρόνου θὰ τοὺς πᾶμε βονὰ τὰ λουλούδια».

Οἱ Ἑλληνίδες.

Ἡ ἀπήχησις ποὺ εἶχε ἡ προκήρυξις αὐτή, ἦταν καταπληκτική. Ἀπὸ τὰ ξημερώματα σχεδόν, γυναῖκες τοῦ λαοῦ, κορίτσια ποὺ ἐπήγαιναν στὰ γραφεῖα των, μικροῦλες ποὺ ἔτρεχαν στὰ σχολεῖα των, κυρίες καὶ δεσποινίδες ποὺ ἐβγαίνουν γιὰ τὴν φιλανθρωπικὴ δουλειὰ των, ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου γιὰ τὴν εὐλαβικὴ αὐτή, τὴν σιωπηρὴ, καὶ ὅμως τόσο

εὐγλωττη πατριωτικὴ ἐκδήλωση. Ἡρεμα, χωρὶς μιὰ φωνή, χωρὶς μιὰ λέξη, ἐπλησίαζαν στὸ Μνημεῖο, ἐγονάτιζαν καὶ ἄφηναν τὸ μπουκετάκι, τὸ κλωνάρι τῆς δάφνης, τὴν λίγη πρασινάδα, ποὺ εἶχαν φέρει μαζί τῶν.

Οἱ Ἴταλοί, ποὺ εἰδοποιήθηκαν γρήγορα γι' αὐτὴν τὴν ἐκδήλωση, ἔσπευσαν νὰ στείλουν ὀλόκληρη δύναμη ἀπὸ καραμπινιέρους, ποὺ ἀπέκλεισε ὅλο τὸ χῶρο γύρω ἀπὸ τὸ Μνημεῖο καὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ στήσουν καὶ πολυβόλα σὲ διάφορες γωνίες. Ἀργότερα ἔφθασαν καὶ δυὸ τρία θωρακισμένα αὐτοκίνητα ποὺ ἐκρύφθηκαν στοὺς γειτονικοὺς δρόμους. Πολυβόλα καὶ τάνκς γιὰ τὶς ἄοπλες γυναῖκες, ποὺ ἄφηναν ἓνα λουλούδι ἐπάνω σ' ἓνα μνημεῖο!

Ἀργότερα, κατὰ τὶς ἑννέα, ἡ σιωπηρὴ αὐτὴ ἐκδήλωσις ἔπαιρνε κιόλας τέτοιες διαστάσεις, ὥστε οἱ Ἴταλοί ἄρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν κι ὁ «γενναῖος» ἀρχιστράτηγος Τζελοζο διέταξε νὰ ἀπαγορευεῖται στὶς γυναῖκες νὰ πηγαίνουν στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Μερικὲς ἀπὸ τὶς Ἑλληνίδες, ὅταν ἔβλεπαν ὅτι δὲν μποροῦσαν νὰ ἐκπληρώσουν τὸ πατριωτικὸ αὐτὸ καθήκον, ἔφευγαν κι ἐπήγαιναν νὰ καταθέσουν τὰ λουλούδια των στὶς προτομὲς τοῦ Σολωμοῦ ἢ τοῦ Βαλαωρίτη μέσα στὸν βασιλικὸ κήπο. Ἀλλες ὅμως ἔμεναν ἐπίμονα, θαρραλέα, μπροστὰ στὸν πυκνὸ φραγμὸ τῶν Ἱταλῶν καραμπινιέρων, ποὺ ἀπέκλειαν τὴν προσέγγισι στὸ Μνημεῖο.

Πρὸς τὶς 11 οἱ Ἴταλοί ἐπίσημοι ἐκατάλαβαν, ὅτι ἦταν πῶς ἐπικίνδυνον καὶ δυσάρεστο γι' αὐτοὺς ν' ἀφήνουν τὶς Ἑλληνίδες νὰ μαζεῦνται ἔτσι ἀπειλητικὰ καὶ ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ τὶς ἀφήνουν νὰ καταθέτουν τὰ λουλούδια των στὸ Μνημεῖο καὶ νὰ φύγουν ἔπειτα. Ἔτσι ἐπέτρεψαν πάλι τὴν κατάθεση λουλουδιῶν.

Τρεῖς τέσσερες φορὲς ὡς τὸ βράδυ, οἱ δῆθεν «κατακτηταὶ» ἄλλαξαν τὶς ἀποφάσεις των. Πότε ἐπέτρεπαν καὶ πότε ἀπαγόρευαν! Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως τὰ λουλούδια ἐπάνω στὸ κενοτάφιο τοῦ Ἀγνώστου εἶχαν γίνει βουνό. Καὶ ὅσες Ἀθηναῖες δὲν εἶχαν πάρει τὴν προκήρυξη, ἔμαθαν ἐν τῷ μεταξύ τὴν εὐλαβικὴ ἐκδήλωση καὶ ἔσπευδαν νὰ προσφέρουν καὶ αὐτὲς τὸ δικό των προσκύνημα...

Οἱ ἀνάπηροι.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἔγινε μιὰ ἀπλὴ τελετὴ, ἴσως ποτὲ ἄλλοτε τόσο συγκινητικὴ καὶ τόσο ὥραία. Πενήντα ἢ ἑξήντα ἀνάπηροι, μὲ τὰ πόδια ἢ τὰ χέρια κομμένα, ἄλλοι μὲ τὰ καροτσάκια τῶν καὶ ἄλλοι μὲ τὶς πατερίτσες τῶν, ἐμφανίσθηκαν μπροστὰ στοῦ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Οἱ καραμπινιέροι ποὺ φρουροῦσαν ἀκόμη ἐκεῖ, ἀπεπειράθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Ἀλλὰ ἦταν τόσο ἐπιτακτικὴ καὶ περιφρονητικὴ ἡ χειρονομία, μὲ τὴν ὁποῖαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς ἀνάπηροι τοὺς διέταξαν — ναί, τοὺς διέταξαν — νὰ παραμερίσουν, ἐθύμιζε τόσο πολὺ σκηνές ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ μέτωπο, γνώριμες ἴσως καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς καραμπινιέρους, ὥστε ἄθελα καὶ σὰν ὑπνωτισμένοι παραμέρισαν καὶ τοὺς ἄφησαν νὰ περάσουν.

Οἱ ἀνάπηροι ἐσχημάτισαν ἔτσι ἕνα ἡμικύκλιο γύρω ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ Μνημεῖου καὶ τρεῖς ἀπ' αὐτοὺς ἐπροχώρησαν, γιὰ νὰ καταθέσουν ἕνα ἀπέριττο δάφνινο στέφανο. Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀναπήρους, ποὺ μόλις κατάρθωνε νὰ περπατήσει μὲ τὰ ξυλοπόδαρά του, ἐστάθηκε σὲ προσοχὴ καὶ εἶπε,

— « Νεκροὶ ἥρωες, ἀδελφία μας.

Ἔχουμε πολλὰ νὰ σᾶς ποῦμε. Ἀλλὰ καταλαβαίνετε ὅτι μὲ τὶς σημερινὲς συνθήκες, αὐτὰ ποὺ θέλουμε νὰ σᾶς ποῦμε, δὲν μποροῦμε νὰ τὰ ποῦμε δυνατὰ. Ἐσεῖς ὅμως δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ φωνές καὶ λόγια, γιὰ νὰ μᾶς καταλάβετε... Ἀκοῦστε τί ἔχουμε νὰ σᾶς ποῦμε ! »

Ἐδῶ ἐσιώπησε γιὰ δυὸ λεπτά. Καὶ μιὰ νεκρικὴ σιγὴ ἀπλώθηκε πάνω ἀπὸ τὴ συνταρακτικὴ σκηνή. Ἐπειτα κατέληξε ἀπλά :

— « Τώρα σᾶς εἶπαμε ὅτι θέλαμε νὰ μάθετε. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι μᾶς νιώσατε ».

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐλέγχθησαν ὠραιότερα λόγια μπροστὰ στοῦ Ἐθνικοῦ Μνημεῖο, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἄκουσαν αὐτιά θνητῶν τὸ πρωτὶ ἐκεῖνο τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1941. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐδόθηκε ἱερώτερος ὅρκος στοὺς δοξασμένους νεκροὺς μας καὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐτηρήθηκε τόσο πιστά !

« Σκλαβωμένοι Νικητές »

Ἀχιλλεὺς Α. Κύρου

ΓΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ

Τό πρωί της 28 'Οκτωβρίου 1940, πού ἄρχισε ὁ ἀγώνας ἐκεῖνος, πού εἶναι ἀπό τοὺς πιό μεγάλους καί πιό δύσκολους, πού ἐγνώρισε στήν ἱστορία της ἡ 'Ελλάδα, ἐκεῖνο τό πρωί ἐγίναμε ὅλοι ἓνα σῶμα καί μιὰ ψυχή. Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπός, ὁ ὑψηλὸς σκοπός, πού μᾶς ἐνέπνευσε ὅλους, πού μᾶς ἐμψύχωσε, πού μᾶς ἐσπρωξε πρὸς τὸν κίνδυνο, πρὸς τὴ νίκη, πρὸς τὸ θάνατο; Μὲ ποιὰ λέξη νὰ τὸν ὀνομάσωμε αὐτὸν τὸν σκοπὸ ; Μόνο μιὰ ὑπάρχει «ΕΛΛΑΔΑ».

Μόνο μέσα σ' αὐτὴ χωροῦν ὅλα, ὅσα θὰ ἠθέλαμε νὰ ἐκφράσωμε κι ὅσα τότε ἐσυσσωρεύονταν κι ἐσυνωστιζόνταν στὴ ψυχὴ μας.

«ΕΛΛΑΔΑ !»

Δὲ σημαίνει ἓνα γεωγραφικὸ χῶρο ἡ λέξη 'Ελλάδα' γιατί ἡ 'Ελλάδα εἶναι κάτι, πού μόνο λίγες πατρίδες μποροῦν νὰ εἶναι : 'Η 'Ελλάδα εἶναι μιὰ ἰδέα !

Μπορεῖτε νὰ εἰπῆτε, πῶς ἡ Βουλγαρία, ἡ Σλοβακία, ἡ Οὐκρανία εἶναι μιὰ ἰδέα ; Θὰ ἦταν ἀστεῖο καί νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς. Ὅμως ὅλη ἡ ἐλεύθερη διανόηση τῆς οἰκουμένης ἀναγνωρίζει τὴν 'Ελλάδα ὡς ἰδέα. Γιὰ μιὰ ἰδέα ἐπολέμησε ὁ φαντάρος τῆς 28ης 'Οκτωβρίου 1940. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ἰδέα ;

'Η 'Ελλάδα δὲν ἐκφράζει κανένα ἰδανικὸ ὕλικῆς δυνάμεως καί βίας, ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ μιᾶς ἠθικῆς ἀνωτερότητας καί μιᾶς πνευματικῆς ὑπεροχῆς. 'Η 'Ελλάδα δὲν ἀγωνίσθη μέσα στίς χιλιετηρίδες τῆς ἱστορίας, παρὰ γιὰ ἰδανικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ὕλικὴ δύναμη καί τὴν ὠμὴ κατάκτηση.

'Αγωνίσθη γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴ δική της καί τῶν ἄλλων, γιὰ τὴν δικαιοσύνη, γιὰ τὴν εἰρήνη. Αὐτὸ θὰ μείνῃ ἡ ἀποστολή της.

Οἱ φαντάροι πού ἐξώρμησαν τὴν 28 'Οκτωβρίου 1940 ἦσαν ἀγωνιστὲς τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς εἰρήνης.

Κωνσταντῖνος Τσάτσος

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένα
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένα
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἑλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένα, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νὰ ἴθῃ ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ ὅσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά
ἓνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες : Πότε, ἄ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἔρμιές ;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές !

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάσματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζε αἷμα,
πληθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα,
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχή.
Δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ.

"Ἄλλος, σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἄλλ' ἀνάσασα καμιά.

"Ἄλλος, σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φριχτά.

"Ἄλλοι, ὦμέ ! στὴ συμφορὰ σου,
ποὺ ἐχαίροντο πολὺ,
Σῦρε νὰ ἔβρης τὰ παιδιὰ σου,
σῦρε ! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

Ναί ! ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει,
ἢ τὴ νίκη, ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Γ'
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

ὦ σπῖτι μας, καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορές ᾗς εἶσαι εὐλογημένο...

Γ. Στρατήγης

ΤΑ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΑΤΑ

Μᾶς ἔφεραν μιὰ ὑπρέτρια Μυτιληνιά. Ἦταν Πλωμαρίτισσα, ἀπὸ τὸ Καμένο Χωριό.

Ὅταν ἔβλεπε ἀπὸ τὸ παράθυρο καράβια νὰ περνοῦν, πολ-
λὲς φορὲς ἄφηνε τὴ δουλειά της κι ἔτρεχε στὸ παράθυρο ποὺ
ἔβλεπε τὴ θάλασσα καὶ κουνοῦσε τὸ μαντήλι της· πότε ἔκλαιε
καὶ πότε γελοῦσε. Τότε ἡ θεία μου τὴν ἐμάλωνε κι ἐκείνη τρα-
γουδοῦσε δίστιχα παραπονετικά.

Ἐγὼ ἤμουν ὁ γραμματικός της. Τῆς ἔγραφα τὰ γράμματα
καὶ διάβαζα ἐκεῖνα ποὺ ἤρχονταν. Δύο τρία δίστιχα βαμμένα
μὲ τὸ φαρμάκι τῆς ξενιτειᾶς καὶ κατόπι τὰ χαιρετίσματα δυὸ
σελίδες σὲ ὅλες καὶ ὅλους, μὲ ὀνόματα καὶ ἐπίθετα.

Πολλὲς φορὲς μοῦ φαίνονταν αὐτὸ ἀνυπόφορο μαρτύριο
κι ἔγραφα τὰ μισά. Δὲν ἤξευρα ὅτι κι αὐτὸ ἦταν ἀπάτη καὶ ὅτι
μποροῦσε νὰ ἔχη μιὰ τέτοια παράλειψη, κανένα κακὸ ἀποτέλε-
σμα. Ἀλλὰ ἤλθε στιγμή νὰ καταλάβω τὸ σφάλμα μου καὶ πι-
κρά νὰ μετανοήσω.

Ὁ θεὸς μου, καρaboκύρης γνωστὸς σ' ὅλα τὰ ὠραῖα λι-
μάνια τῆς Μυτιλήνης, μὲ παρέλαβε τὸ καλοκαίρι νὰ θαυμάσω
κι ἐγὼ τὰ μαγικά τῆς Μυτιλήνης περιγιάλια, μὲ τὸν ἐργατικὸ
της λαό.

Ἡ Ἀμερσοῦδα (ἔτσι τὴν ἔλεγαν τὴν ὑπρέτρια) μὲ παρε-
κάλεσε νὰ τῆς κάμω ἓνα γράμμα.

Μὰ ἡ εὐλογημένη, ἀράδιασε τόσα ὀνόματα, καὶ τόσο βια-
στική ἤμουν ἐγὼ, ὥστε δυὸ - τρία μονάχα ὀνόματα ἔγραψα καὶ
μόνον ὅταν τὴν εἶδα νὰ φιλῇ τὸ γράμμα καὶ νὰ μοῦ λέγῃ : «νὰ
πῆς τῆς μαννούλας μου πὼς ἐδῶ τὸ φίλησα· νὰ, σωστά ἀπάνω
στὰ χαιρετίσματα», μετάνοιωσα λιγάκι, ἀλλὰ ἔκρυσά τὸ γράμ-
μα, ἐνῶ ἐκείνη μ' ἔλεγε : «Κωνσταντέλα, νὰ πᾶς τὴν Κυριακὴ
στὸν Πλάτανο νὰ δῆς ποὺ κουνιοῦνται στὴν κούνια καὶ τραγου-
δοῦνε τὰ κορίτσια, νὰ πᾶς καὶ στὴν Παναγιά τὴν Ἀγιασώτισ-
σα νὰ ὀῆς μορφιά».

Ἐκαμὰ τὸ πρῶτο μου ταξίδι μὲ θαυμάσιο καιρὸ κι ἐγνώ-
ρισα τὰ μαγικά ἀκρογιάλια τοῦ νησιοῦ τῆς ἐλιᾶς καὶ τοῦ τρα-
γουδιοῦ, τῆς Λέσβου. Ὅταν ἐφθάσαμε στὸ Πλωμάρι, ἐγὼ πήρα

ἄδεια ἀπὸ τὸ θεῖο μου κι ἀνέβηκα μὲ μουλάρι στὸ Καμένο Χωριό. Ἐλιές καὶ πεῦκα γλυκοφιλοῦνταν κι ἐσκίαζαν τὸν περιποιημένο δρόμο, ποῦ ἐνώνει τὸν ποταμὸ μὲ τὸ Καμένο τὸ Χωριό.

Βρύσες μαρμαρένιες στὸ δρόμο, μὲ τούρκικες καὶ ἑλληνικὲς ἐπιγραφές «δροσίσου, ξένε, καὶ προσευχήσου γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ δεῖνα, ποῦ ἔκανε τὴ βρύση».

Ὁ ἀγωγιάντης ἤξερε τὴν οἰκογένεια τῆς Ἀμερσοῦδας :

— Καλοὶ ἄνθρωποι, νοικοκύρηδες. Τὸ κορίτσι ξενιτεύθηκε γιὰ νὰ ξεχρεωθοῦνε καὶ νὰ τελειώσῃ καὶ τὸ σπίτι της, γιατί ἐδῶ πρέπει κάθε κορίτσι νὰ ἔχῃ τὸ σπίτι του καὶ ὅλο τὸ νοικοκυριό του χωρὶς αὐτὰ δὲν παντρεύεται.

Ἐφθάσαμε στὸ σπίτι τῆς Ἀμερσοῦδας. Ἡ μητέρα της, ὠραία ἀκόμα, μᾶς ἐδέχθη στὸ δῶμα της μ' ἀγάπη καὶ συγκίνηση. Μᾶς ἐπρόσφερεν ὀπωρικά καὶ ρακί. Κατόπιν ἄρχισε τὰς ἐρωτήσεις γιὰ τὴν Ἀμερσοῦδα : — Τράνεψε ; θυμάται ;

Ἔδειξα τὸ γράμμα καὶ μαζεύτηκαν γύρω στὸν ἀργαλειό, ὅλοι οἱ συγγενεῖς. Ἦρθε κι ἡ γιαγιά μὲ τὸ δεκανίκι της.

Τότε ἡ Κουζινὴ, συγγενικό κορίτσι, διάβασε τὸ γράμμα καὶ τὰ στιχάκια. Μὰ ὅταν ἡ γριά, ποὺ τὴν κατὰ τρωγε μὲ τὰ θαμπά της μάτια, δὲν ἄκουσε τ' ὄνομά της στὰ χαιρετίσματα, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της μέσα στὸ μαῦρο μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ της κι ἔκλαψε πικρά. Κι ἡ νουνά της, μιὰ θεώρατη γυναῖκα, πικράθηκε κι ἐκείνη καὶ δὲν τὸ κράτησε, μόνο εἶπε : « ἔ, στὴν ξενιτειὰ ξεχνοῦνε καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὸ συγγενὴ καὶ τὸ φίλο ». Δυὸ χοντρά δάκρυα ἔβρεξαν τὸ χοντρὸ πρόσωπο τῆς νουνᾶς, καὶ γύρισα καὶ εἶδα γύρω μου πικραμένα πρόσωπα, καὶ μιὰ σιωπὴ κατάρρα γιὰ τὴν ξενιτειὰ φτερούγιζε τριγύρω μου.

Ἡ γριά ἄρχισε τότε νὰ τραγουδῇ παραπονετικά· γιατί ἐδῶ στὴν πατρίδα τῆς Σαπφοῦς καὶ τοῦ Ἀλκαίου τραγουδοῦν τὴ χαρὰ καὶ τὴ λύπη τους.

Ἡ συνειδήσις μ' ἔτυπτε. Ποῦ νὰ φαντασθῶ πὼς τὰ χαιρετίσματα ποὺ παράλειψα θὰ ζωντανέψουν ἐκεῖ ἀντίκρυ μου σὲ δυὸ ἀνθρωποσειρές, νὰ μὲ βλέπουν παραπονετικά !

Ἐδάκρυσα, θυμήθηκα τὸ φίλημα ποὺ ἔδωκε ἡ Ἀμερσοῦδα στ' ἄγραφα χαιρετίσματα ἐπάνω καὶ εἶπα :

— Τὸ καράβι ἔφευγε, καὶ δὲν πρόφθασα νὰ γράψω τὰ χαιρετίσματα γιὰ ὅλους σας, ποὺ μὲ παρακαλοῦσε νὰ γράψω ἡ Ἀμερσοῦδα. Μὰ δὲν ξεχνᾷ ἐκείνη κανένα· ὅλους σὰς θυμάται πάντα, καὶ σὰς ἀγαπᾷ.

Ἡ γριά ἄνοιξε τὸ κατάμαυρο μαντήλι της καὶ φάνηκε γελαστό τώρα τὸ πρόσωπό της.

ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ταξίδευα τις προάλλες από το νησί μας στην Πόλη. Το βαπόρι μας δέν είχε πολλούς επιβάτες, μ' απ' την βορεινή πόλη του νησιού ανέβηκε κάποιος σάν Φράγκος, μ' ως τόσο τον βαρκάρη του τον έστόλιζε μ'ε καθάρια ρωμαίικα. Τί πράμα είναι πάλι αυτός! Είπα μέσα μου.

Σάν ξεκίνησε το βαπόρι, τον σιμώνω, τον χαιρετώ κι άνοιγω όμιλία μαζί του.

— Καί ποϋθε είσθε; του λέγω.

— Άπό τό μέρος, πού μ'ε είδατε νά μισεύω.

— Καί γιά ποϋ, άν θέλη ό Θεός;

— Γιά την Εύρώπη· πέρασα εκεί την νιότη μου όλη. Ήρθα νά 'δω τους δικούς μου καί τώρα γυρίζω πίσω.

Μ'ε τ'α λόγια γενήκαμε φίλοι. Καθίσαμε στο κατάστρωμα οί δυό μας τό βράδυ καί κοιτάζοντας την ήρεμη θάλασσα καί τ'α βουνά, λέγαμε, έγώ τ'α δικά μου κι εκείνος τ'α δικά του.

Ήτανε μεγάλη καί πολύπαθη ή ιστορία του. Μ'ε παρεκάλεσε όμως νά μ'ην την ξαναπώ κανενός έξόν αυτό τό μέρος, πού θ'α σ'α διηγηθώ τώρα.

«Έφυγα από τό νησί μας μικρός. Καί 'ισια σ'α μακρινά τ'α ξένα. Ίσια στην Εύρώπη, εκεί πού λέτε σεις οί πολύξεροι πώς είναι τ'α φώτα, μ'ε έγώ την βρήκα γεμάτη σκότος καί τό λησμονοβότανο σ'α θλιβερά μονοπάτια της. Είκοσι χρόνια μ'ε μισοκοίμιζε τό φοβερό βοτάνι. Είκοσι χρόνια μ'ε έτρωγε της πατρίδας ό άθάνατος πόθος.

Στ'α είκοσι τ'α χρόνια, τό καταπόνεσε ή λαχτάρα τό λησμονοβότανο. Ξύπνησε ή καρδιά μου, ξύπνησε ό νοϋς μου, όλα μου ξύπνησαν καί πατρίδα ζητούσαν.

Παίρνω τό βαπόρι κι 'ισια κάτω κατ'α τ'α νησιά μας. Τ'α βρήκα όλα σ'όν τόπο τους. Όλα γελοϋσαν ακόμη, καθώς ποϋ γελοϋσαν τότε, πού μ'ε κατεϋδωναν. Ήτανε βράδυ βράδυ, σάν έφτάσαμε, κι ώσπου ν'α άράξη τό βαποράκι έξω απ' τό λιμανάκι μας, σκοτείνιασε.

Τρέχει ό καπετάνιος στή σφυρίχτρα καί σφυρίζει μισή ώρα δίχως νά πάρη άναπνοή.

"Ε, φτάνει καπετάνιο ! Νά, ή βάρκα έρχεται.

"Ηρθε ή βάρκα με μερικά παλληκαράκια χαρούμενα. 'Ανεβήκανε γλήγορα και με καλωσωρίσανε ντροπαλά.

Και ποιοι είστε σεις ;

'Εγώ είμαι άναδεξιμιός σου. 'Εγώ ό ξάδελφός σου, ό γαμπρός σου !

Πικρός κι άνάποδος είσαι, ω κόσμε, μά έχεις και τις παρξενιές σου και τις γλύκες σου.

"Εσκιζε ή βάρκα τά κύματα και πήγαινε κατά τη σκάλα. 'Ακόμα δέν έδεσε το παλαμάρι ό μπάρμπα Σταμάτης και δρόμο νά προφτάση πρώτος τά συχαρίκια.

Τώρα πιά δέ με γελάτε, φώναξα σάν πάτησα χώμα. Σās ξέρω όλους έσας. Νά ό θεός μου ! "Ασπρισε όμως. Νά κι ό Ζήσης με τó αιώνιό του γέλιο ! Και ξεκινήσαμε για τó σπίτι.

'Από μέσα όμως με βασάνιζε βαρεία συλλογή. Συλλογιόμουν κι έλεγα, πώς ν' άνταμώση άνθρωπος μάννα ύστερα από τόσα χρόνια, και πώς χρειάζετ' έδω θάρρος για νά μñ πάθη τίποτα κι ή γριά. Πήρα λοιπόν τόν άέρα, πού παίρνουν οί μεθυσμένοι, σά θέλουν νά δείξουν πώς δέ μέθυσαν τάχα.

Περπατούσα γερά και χτυπούσα τó ραβδί μου κάτω με άπόφαση. Σέ λίγο βρεθήκαμε έξαφνα ό ένας αντίκρυ στόν άλλον ! Σέ μιá στιγμή άκουμπήσαμε τά δυό πρόσωπα τó ένα στ' άλλου τόν ωμο. Λέξη δέν άκουγες. Παραστεκόντανε σαράντα ως πενήντα δικοί και φίλοι με μιá κατάνυξη, σά νά 'βλεπαν ιερó μυστήριο. Κι ήταν τó ιερώτερο μυστήριο τής ζωής μου, γιατί ένα φιλι μοϋ σφούγγιζε μιās ολάκερης ζωής άμαρτίες.

Σά μπήκαμε στο σπίτι, με πήρανε στο σαλόνι. Τó σπίτι ήταν άπάνω κάτω τó ίδιο, μά τά επιπλα φράγκικα τώρα.

'Ανάθεμά σε, Φραγκιά, πού ως κι έδω ήρθαν τά σημάδια σου, είπα με τó νοϋ μου.

Μά δέν πρόφτασα νά ξεστομίσω τίποτε, γιατί γέμισε άμέσως τó σπίτι τρεις γενεές, τις δυό πού ήξερα, και πού μεγάλωσα μαζί τους και την καινούρια πού ξεφύτρωσε κατόπιν.

Τί χάζι, σάν τά έπαιρνα ένα ένα τά παιδιά και τούς έλεγα τίνος ήσαν. 'Εσϋ είσαι τοϋ δεινα, έσϋ τής τάδε. Και κανένα λάθος δέν έκανα. Τόσο καλά τά θυμόμουν τά παλιά τά χρόνια.

"Ε, παλιά χρόνια! Βρίσκω τὰ σ῏κα, τ' ἀρμάρι μὲ τὰ γλυκά, τὶς τηγανίτες τὸ πρῶι πρὶν φέξη, κάθε τι πού σοφίζονται οἱ μαννάδες γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Πηγαίνω στὰ καινούρια τὰ σπιτικά καὶ βλέπω καινούρια πρόσωπα, κι ἀκούγω καινούρια τραγούδια, ὡς καὶ τὰ τραγούδια τ' ἄλλαξαν. "Αχ, τραγούδια τῆς πατρίδος μου πονεμένα! Ἐγὼ ὁ ξενιτεμένος σᾶς τραγουδοῦσα κι οἱ ἀξενίτευτες ἐκεῖνες κοπέλλες μόνο τραγούδια τῆς ἐποχῆς ἤξεραν.

Πᾶμε στὴν ἐξοχή μας; Λέω μιὰ μέρα τῆς μάννας. Κι ἂς εἶναι κι Ὀκτώβρης μῆνας. Ἐκεῖ δὲ θ' ἄλλαξε τίποτε. Πραγματικά ἔτσι ἦταν. Κι ὁ πύργος, κι οἱ λεῦκες κι ἡ βρύση.

Οἱ πλάτανοι παραπάνω, τὰ κοπάδια στὰ βουναλάκια τριγύρω μὲ τὰ κουδούνια τους, ἡ θάλασσα παρακάτω, ὅλα, ὅλα τὰ ἴδια. Μῆτε γεράσανε, μῆτε θὰ γεράσουν ποτέ τους. Ἐτοιμα νὰ σέ χαιρετήσουν καὶ νὰ σ' ἀναστήσουν ὅσο γέρος, ὅσο βαρεμένος κι ἂν εἶσαι! Παίρνω τὴ γριά μου στὸ ξωκλήσι τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Προσκυνοῦμε, ἀνάβουμ' ἓνα κερ' καὶ τάζουμε νὰ περάσουμε μαζί τὰ στερνὰ χρόνια ἐκεῖ πέρα.

Μόνο νὰ ξαναπάω ἄλλη μιὰ, τῆς λέω, στὰ ξένα καὶ ὄρκο σοῦ κάνω πὼς δὲν θ' ἀργήσω πιά.

Εἶδε τὴ λαχτάρᾳ μου καὶ δὲν εἶπε ὄχι.

« Νησιώτικες; Ἱστορίες »

Ἀργύρης Ἑφταλιώτης

ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σε μιὰ γωνιά περαστική
γέρος πτωχός έχει καθίσει
κόσμος πολὺς περνᾶ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήση
καμιὰ ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σε λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος πτωχός. Τὸν δυστυχῇ!
μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη
εἶναι τυφλός, τυφλός· δὲν βλέπει!

“Αχ! Τί ζευγάρι θλιβερό!
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γερατειὰ τὰ μαραμμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάι-πλάι.

“Ὅμως καθεὶς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκέπαστα λυπάται
στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιὰ
καὶ τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται·
μὰ οὔτε ἓνας τοὺς δὲν δίνει
καὶ στὸν τυφλὸν ἐλεημοσύνη.

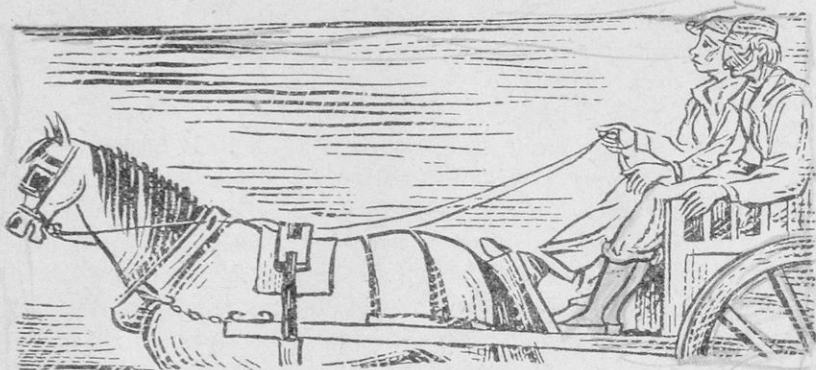
Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάγη...

“Αχ! θὰ περάση τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάγη...
—γι’ αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει;
καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει...

ἔξαφνα, Μὰ κάποιος ζητᾷ
μέσ’ στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
chrήματα λίγα, μ’ ἄρκετὰ
ἓνα ψωμί γιὰ νὰ πληρώση·
«σοῦ εὔχετ’ ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες ἄρχοντά μου!»

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ
τυφλὸς ποὺ ἦτο δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ,
πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι,
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γ. Δροσίνης

ΑΠΟ ΤΟ ΦΛΟΓΟΣΤΡΟΒΙΛΟ *

Ο οδοκαθαριστής.

Ήταν μιὰ τρώγλη χωρίς παράθυρα. Σ' αὐτὴ τὴν τρώγλη λοιπὸν ἓνα πρωί, ἀφοῦ εἶχε φέξει πιά καλὰ, χτυποῦσε τὴν παλιόπορτά της ἓνα παλληκάρι ὡς εἴκοσι χρόνων, ὁ Σταῦρος Γεώργιους· εἶχε βγῆ ἀπὸ μιὰν ἀντικρινὴ καμαρούλα στὴν ἴδια μάντρα. Καὶ χτυπώντας δυνατὰ:

— Σήκω, μπαρπα - Μελέτη! Φώναξε. Σήκω. Ἡ μάννα μου μ' ἄφησε νὰ μὲ παραπάρῃ ὁ ὕπνος κι ἄργησα. Ἐτοιμάσου, ὅσο νὰ ζέσω τ' ἄλογο.

— Ἐτοιμος εἶμαι, παιδί μου Σταυρή, ἀποκρίθηκε ἀπὸ μέσα μιὰ ἀδύνατη φωνὴ κι ἀμέσως βγῆκε ἓνας ἄνδρας, ποὺ εἶχε περάσει τὰ πενήντα, ἀλλὰ ποὺ φαινόταν εἴκοσι χρόνια καὶ παραπάνω μεγαλύτερος.

Τόσο ἦταν κακοπαθημένος ἀπὸ τὴ φτώχεια, τὴ μοναξιά καὶ τοὺς καημοὺς ὁ Μελέτιος Ἰωσηφόγλου, ποὺ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεῖς τὴν κατάντια του, φθάνει νὰ εἰπῶ, πὼς ἦταν «πρόσφυγας», ποὺ ὁ μικρασιατικὸς φλογοστρόβιλος* τὸν εἶχε πετάξει ὡς ἐκεῖ.

Κάθισε χάμω, κρατώντας ὀρθὸ ἓνα σκουπόξυλο, ποὺ στὴν ἄκρῃ ἦταν δεμένη σφιχτὰ μιὰ δέσμη ἀπὸ ἀφάνες* καὶ περίμενε τὸ Σταυρὴ νὰ ζέσῃ τὸ ἄλογο στὸ σκουπιδιάρικο κάρο.

Ἡ φορεσιά του ἦταν χωρικοῦ μικρασιάτη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό, ξηλωμένη ποῦ καὶ ποῦ, ἀλλὰ χωρικοῦ νοικοκύρη, ἀπὸ τσόχα ἀκριβὴ μάλιστα.

Ἔξεψε πιά τὸ παιδί, ἀνέβηκε στὸ κάρο καὶ δίνοντάς του τὸ χέρι τὸν βοήθησε ν' ἀνεβῇ κι αὐτὸς καὶ νὰ καθίση δίπλα του, ἔμψυχο κι αὐτὸς σκουπίδι στῶν σκουπιδίων τὸ κάρο.

Ξεκίνησε τότε τραβώντας κατὰ τοῦ Μακρυγιάννη*, ὅπου θὰ τὸν κατέβαζε, γιατί ἐκεῖ γύρω στοὺς δρόμους ποὺ διασταύρωναν τὴν ὁδὸ Φαλήρου, ἦταν, νὰ εἰποῦμε, ἡ περιφέρεια τῆς ἐξουσίας τοῦ Μελέτη Ἰωσηφόγλου, τοῦ ὁδοκαθαριστῆ. Κι αὐτὴ ἡ δουλειὰ γινόταν κάθε μέρα, ποῦ τὸν ἔπαιρνε ἔτσι τὸ ψυχόπονο παιδί, γιὰ νὰ μὴν ἀποκάνη στὸ δρόμο καὶ πηγαίνει ἐξαντλημένος στὴ σκληρὴ δουλειὰ του.

Καθὼς κατέβαιναν, ἄκουσε ὁ Σταυρὴς τὸ γέρο ν' ἀναστενάξει. Ἦταν συχνὸ αὐτό· τοῦ φαινόταν πὼς μ' αὐτὸ ξαλάφρωνε.

— Πάλι ἀναστενάγματα, μπαρμπα - Μελέτη; Τοῦ εἶπε μ' ἕνα στοργικὸ γλυκομάλωμα. Τί ξέρεις; ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος!

— Σταυρὴ μου, ποῦ μὲ βλέπεις νὰ βαριαναστενάζω, μάθε, πὼς δὲν εἶναι γιὰ τὴ φτώχεια. Τὴν καλοπέραση τὴ γνώρισα μὲ τὸ παραπάνω. Μόνο ὅς μὴ μοῦ'παιρνε ὁ Θεὸς τὴν κυρά μου καὶ τὰ παιδιά μου, τὴν Τασίτσα μου καὶ τὸ Λάμπρο μου. Μοῦ ἔφθανε νὰ τοὺς ἔχω καὶ δὲ θὰ μ' ἐμπόδιζε ἡ φτώχεια νὰ εἶμαι εὐτυχισμένος.

— Μὴν ἀπελπίζεσαι, μπαρμπα - Μελέτη. Ὅλοι ὅσοι σκόρπισαν, δὲν πέθαναν. Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος, σοῦ λέω πάλι. Νὰ ἰδῇς ποῦ καμιά φορὰ θὰ σοῦ τοὺς στείλῃ!

— Πᾶνε, Σταυρὴ μου, τώρα ἐξῆ μῆνες ἀπὸ τὸ χαλασμό. Καὶ τί δὲν ἔκανα ὅσο εἶχα τὴν ἐλπίδα, γιὰ νὰ τοὺς βρῶ. Εἶναι χαμένοι, σοῦ λέω.

Καὶ τὰ δάκρυα κύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Κι ἀπὸ τὸ παιδί αὐτὸ περίσσεψαν τότε δυὸ δάκρυα ἀπὸ τοὺς δικούς του καημοὺς—πρόσφυγας ἦταν κι ἐκεῖνο— γιὰ τοῦ ξένου ἀνθρώπου τὴ δυστυχία.

Ἄμα ἔφθασαν, κατέβασε τὸ γέρο. Κι αὐτὸς, μὲ ἀργὸ βῆμα,

μέ τη σκούπα στὸν ὄμο τράβηξε ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Φαλήρου.

Ἦταν ὅ,τι ἔκανε νὰ βγῇ ὁ ἥλιος ἀπὸ τοῦ Ὑμητοῦ τὶς κορυφές, ποῦ πρῶτα-πρῶτα ἔρριξε τὴ λάμψη του στὰ χρυσοκόκκινα μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀρχίζει ὁ γερο - Μελέτης αὐτὴν τὴν ὥρα τὴ δουλειά του. Σκουπίζει, σκουπίζει εὐσυνείδητα τοὺς δρόμους, ποῦ τὸν ἔχουν διατάξει.

Λίγες ὥρες, τὶς πρωινές μονάχα, βαστᾷ τὸ σκούπισμα τοῦ γέρου, ὅσο νὰ περάσῃ πάλι γεμᾶτο τὸ κάρο τοῦ Σταυρῆ νὰ τὸν μαζέψῃ, ποῦ ποτὲ δὲν τὸν λησμονοῦσε τὸ ἀγαθὸ παιδί, ἀκόμη κι ἂν ἦταν ἀνάγκη νὰ λοξοδρομήσῃ ἀπὸ τὸ δρόμο του.

Ἀλλὰ ἔφθαναν οἱ λίγες ὥρες, γιὰ νὰ τὸν ἀποτελειώνουν κάθε μέρα περισσότερο.

Λίγο μπόρεσε νὰ βαστάξῃ σ' αὐτὴ τὴ σκληρὴ ζωὴ ὁ γερο - Μελέτης. Καὶ ἦρθε ἡ μέρα, ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὰ φτωχικά του ροῦχα, ποῦ ἦταν ἐπάνω τους ξαπλωμένος στὴν τρώγλη του.

Δὲν τὸν ἄφησαν ὅμως νὰ χαθῇ. Κι ὁ Σταυρῆς κι ἡ μάνα του, ἡ Κυριακὴ, τὸν κοίταξαν καὶ τὸν νοσήλεψαν κι οἱ δυὸ σὰ νὰ ἦταν ἀδερφὸς καὶ πατέρας τους. Ἡ Κυριακὴ μάλιστα, ποῦ πάντα τὸν παρακαλοῦσε ν' ἀφήσῃ τὴν τρύπα του καὶ νὰ πάῃ μαζί τους, χωρὶς νὰ τὸ κατορθῶνῃ, αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν περίμενε τὴ συγκατάθεσή του. Τὸν ἄρπαξε μὲ τὴ βία καὶ τὸν ξάπλωσε στὴν καμαρούλα τῆς.

Ἔλυσε τὸ κομπόδεμά της καὶ δὲν τοῦ ἔλειψε τίποτε· οὔτε ὁ γιατρός, οὔτε τὰ γιατρικά, οὔτε ἡ κατάλληλη γιὰ ἄρρωστο τροφή, ποῦ δὲν κοστίζει λίγο. Καὶ κατάφερε νὰ φθάσῃ γιὰ ὅλα τὸ κομπόδεμά της, γιατί τὸ ἔτρεφε πάντα ἡ ἀκούραστη δουλειὰ τῆς Κυριακῆς μὲ τὰ μάλλινα πλεχτά, ποῦ μέρα νύχτα ἔπλεκε.

Καὶ νὰ μὴ φανῇ παράξενη ἡ τόση θυσία αὐτῶν τῶν φτωχῶν γιὰ ἓναν ξένο. Γιατί τοὺς ἐνώνει αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἡ κοινὴ δυστυχία. Οἱ συμφορὲς τοὺς κάνουν τὴν καρδιά μαλακὴ σὰν τὸ κερί, ποῦ νὰ λειώνῃ ἀπὸ τοὺς ξένους τοὺς καημοὺς καὶ νὰ φουντώνῃ στὴν ψυχὴ ἓνα ἀνίκητο αἶσθημα γιὰ τὴ βοήθεια.

Τόσο καλά τὸ ἀναλύει τὸ λαϊκὸ γλωσσικὸ: «'Απὸ δικό μου πόνεμα, πονῶ τοὺς πονεμένους».

Καινούρια ζωή.

Σὲ κανένα μῆνα ἔγινε καλὰ ὁ γέρος. Ἀλλὰ ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ ξαναπιάσῃ τὴ δουλειά του. Τὸ καταλάβαινε καὶ μονάχος του. Καὶ ὅμως ἐπέμεινε ἕνα πρῶτὶ νὰ τὸν ἀνεβάσῃ στὸ κάρο του ὁ Σταυρὴς. Ἡ μάννα του κι αὐτὸς δὲν τὸν ἄφηναν. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἤξερε τί ἤθελε. Κι ἀπὸ τὴν ἀπόφασή του δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τοῦ γυρίσῃ τὸ μυαλό, οὔτε μὲ τὸν ἐργάτη* τοῦ καραβιοῦ. Ἄλλο δὲν ἔλειπε, παρὰ νὰ τοὺς καθίσῃ βάρος, νὰ τὸν ζωοτρέφουν αὐτοὶ οἱ δυστυχισμένοι! Ὅχι ὥς ἐκεῖ! Ὅλα κι ὅλα!

— Θὰ μὲ πάρῃς, τοῦ εἶπε, Σταυρὴ μου, ἐπάνω στὸ κάρο, ἐξὸν ἂν θέλῃς νὰ σπρωθῶ μὲ τὰ πόδια μου, πού τὸ ξέρεις, θὰ μείνω στὴ μέση τοῦ δρόμου.

Δὲ μίλησε τὸ καλὸ παιδί. Μόνο τὸν βοήθησε ν' ἀνεβῇ καὶ τοῦ ἔδωσε πρῶτος αὐτὸς ἐλεημοσύνη τὸ δάκρυ τοῦ πόνου του. Βέβαια αὐτὴ ἡ ἐλεημοσύνη δὲν ἦταν καθόλου θοερπικὴ. Ἀλλὰ θὰ τὴν εὐλόγησε ὁ Θεός, γιατί στάθηκε πολὺ τυχερή.

Κι ἔτσι κάθε πρῶτὶ τὸν κατέβαζε ὁ Σταυρὴς μὲ τὸ κάρο του. Καὶ στὴν ἐπιστροφή του, ὅπου κι ἂν βρισκόταν, δὲν τὸν ξεχνοῦσε ποτέ· περνοῦσε τακτικὰ καὶ τὸν ἔπαιρνε καὶ τὸν κατέβαζε στὴν πόρτα τῆς μάντρας, ὅπου συνήθιζε νὰ τοὺς περιμένῃ ἡ μάννα του.

Τὸν κατέβαζε τότε στὴ φωλιά του, πού ἦταν τώρα πιά τὸ δικό τους δωμάτιο. Ζοῦσε πιά, σὰ νὰ λέμε, μέσα σὲ ξενοδοχεῖο ὁ μπαρμπα-Μελέτης, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ πληρωμὴ του γιὰ κατοικία καὶ φαγητὸ ἦταν τὸ μερδικό του στὰ ἔξοδα τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὸ φτωχὸ μεροδούλι του.

Πλησίαζε τὸ μεσημέρι. Κι ὁ γερο-Μελέτης, καθισμένος ἀκουμπιστὸς σ' ἕναν τοῖχο περιμένοντας τὸ Σταυρὴ, ἔγυρε τὸ κεφάλι στὸ στήθος κι ἄθελά του τὸν πῆρε ὁ ὕπνος. Ἕνας ὕπνος ἀνάλαφρος, γλυκός.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἀνέβαιναν τὴν ὁδὸ Φαλήρου δυὸ γυναῖκες.

Ἡ μιὰ σαράντα, ἡ ἄλλη ὥς δεκαπέντε χρόνων κόρη. Ἦταν φτωχοντυμένες, ἀλλὰ μὲ ὁλοκάθαρα νοικοκυρήσια ροῦχα. Ἐρχονταν ἀπὸ ἓνα ἐργοστάσιο ταπητουργίας. Ἦταν κάποια σκόλη καὶ δὲν εἶχαν πιάσει δουλειά. Ἐξαφνα εἶδαν χάμω δίπλα τους τὸ γέρο, ποὺ κοιμόταν σκυμμένος.

— Κοίταξε, μάννα, εἶπε ἡ κόρη, αὐτὸν τὸ γέρο, κοίταξε τὴ φορεσιά του. Λὲς κι εἶναι ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ἀλλὰ ἔτυχε νὰ σηκώσῃ ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ κεφάλι ὁ γέρος. Δυὸ ταυτόχρονες κραυγὲς ἀνέβηκαν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τῶν δυὸ γυναικῶν στὸ στόμα, διάτορες* κραυγές, ποὺ δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ εἰπῇ ἂν ἦταν ἀπὸ βαθύ σπαραγμὸ ἢ ἀπὸ ἀφθαστὴ χαρά· ἡ ἀλήθεια ἦταν πὼς ἦταν καὶ τὰ δυό :

— Μελέτη μου !

— Πατέρα μου, γλυκὲ μου πατέρα !

Τί ἀκολούθησε, τὸ ξέρεي μονάχα ἐκεῖνος, ποὺ γνωρίζει νὰ πλήττῃ καὶ νὰ γιατρέυῃ, νὰ ρίχνῃ κεραυνὸ καὶ φωτιά, ἀλλὰ καὶ τὴ δροσιά τὴν παρηγορήτρα, ποὺ ἀνασταίνει.

— Ὅχι ἀκόμη, τοὺς εἶπε, καθὼς μπόρεσε νὰ μιλήσῃ. Θὰ σταθοῦμε ἐδῶ λίγο ἀκόμη. Ὅπου νὰ εἶναι φθάνει αὐτὸς ποὺ περιμένω.

Καὶ τοὺς διηγήθηκε μὲ λίγα λόγια τὴν ἱστορία τοῦ Σταυρή καὶ τῆς μάννας του, ποὺ ἦταν κι ἡ δική του ἱστορία, τοῦ ξενιτεμοῦ μου. Καὶ στὸ τέλος τοὺς εἶπε :

— Δὲ θὰ εἶχαμε ἀνθρώπου καρδιά, ἂν φεύγαμε καὶ νὰ ἐρχόταν ἐδῶ τὸ παιδί καὶ νὰ μὴ μὲ βρῇ· καὶ νὰ μὴν ξέρῃ τί ἀπόγιναι, ἀφοῦ σ' αὐτὸ καὶ στὴ μάννα του χρωστῶ ὅτι μὲ βρήκατε ζωντανό.

Εἶναι τώρα κι οἱ τρεῖς τους στὴν προσφυγικὴ καμαρούλα τῆς γυναίκας του καὶ τῆς κόρης του. Ἀλλὰ ὄχι μονάχα οἱ τρεῖς τους. Μαζί καὶ ἡ κυρα-Κυριακὴ κι ὁ Σταυρὴς. Χωροῦν τόσο ἀπλόχωρα καὶ στὴν πῶ στενόχωρη μεριά ἐκεῖνοι, ποὺ τοὺς ἐνώνει ἡ ἀγάπη. Αὐτὸ δὲ ἔλειπε, νὰ τοὺς ἀφήσουν αὐτοὺς, ποὺ τοὺς φύλαξαν καὶ τοὺς ἀπόδωσαν τὸ στήριγμά τους, νὰ μαρτυροῦν σ' ἐκείνη τὴν τρώγλῃ τῆς μάντρας.

Ὅλοι δούλευαν ἐκεῖ μέσα· Ἔτσι οἱ δυὸ οἰκογένειες ἔβαναν

τὸ μερδικό τους γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ, ἔρανο ἀρκετό, γιὰ νὰ διώξη τελειωτικά ἀπὸ κεῖ μέσα κάθε στέρηση καὶ κάθε ἀνάγκη. Δούλευαν ἡ Μελέταινα καὶ ἡ Τασίτσα στὴν ταπητουργία· δούλευε κι ὁ Σταυρὴς μὲ τὸ κάρο του κι ἡ μάννα του ἡ Κυριακή μὲ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ δὲν τῆς ἔπαιρναν καὶ πολὺν καιρὸ καὶ μὲ τὸ πλέξιμο, ποὺ δὲν τὸ ἄφηνε ἀπὸ τὰ χέρια της.

Ἄλλὰ θὰ εἰπῆτε ἀκόμη, καὶ ὁ Μελέτης; Αὐτὸς ὁ πενηντάρης, ποὺ τὸν εἶχε ἀγουρογεράσει ἡ δυστυχία κι ὁ πόνος τοῦ Λάμπρου του, ποὺ τὸν εἶχε χαμένο, ἄλλαξε ἐπάγγελμα. Καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά τῆς ὁδοῦ Ἀριστείδου, πουλοῦσε τὴν κουλούρια. 1

Ἦταν μιὰ Κυριακή. Μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχη κανεὶς τους δουλειὰ — μέρα ποὺ ἦταν — εἶχαν ὅλοι μαζευτῇ στὸ μεσημεριανὸ φαγητό. Κι ὅ,τι ἀπόφαγαν, ὁ Σταυρὴς πῆρε τὴν ἐφημερίδα. Εἶχε τὰ ὀνόματα προσφύγων, ποὺ ἔφερε ἡ «Ἐλση» ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη.

— Μὰ γιὰ στάσου, εἶπε· βλέπω ὀνόματα ἀπὸ τὸν τόπο μας. Μπορεῖ ἀπ' αὐτοὺς νὰ μάθωμε τίποτε γιὰ τὸ Λάμπρο. Μπορεῖ κάτι ν' ἄκουσαν. Κάτι νὰ ξέρουν. Λογαριάζεις; «Νομαρχία Ἰκονίου» — Ἐγερδὶρ... Ἀνθούλα Βραμαλίδου...

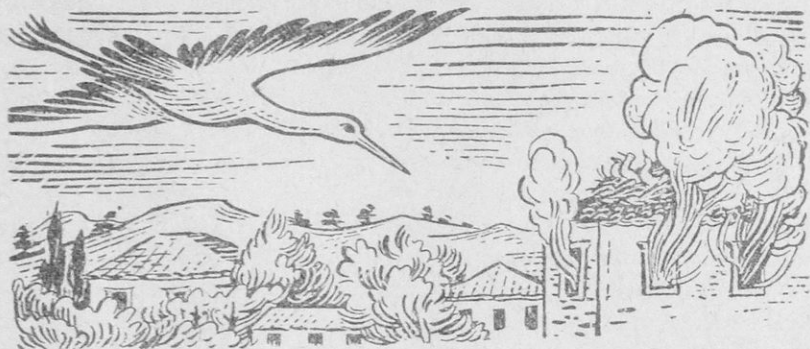
— Μὰ γιὰ σταθῆτε, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σταθῆτε! «Νομαρχία Ἰκονίου — Ἐγερδὶρ... Λάμπρος Μελετίου Ἰωσηφόγλου».

Μιὰ τριπλὴ κραυγὴ ἀκούστηκε τότε, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀναγγελία αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Τὴ χαρὰ τους ὅς τὴ βρῆ μὲ τὴ φαντασία του ὁ ἀναγνώστης, βάζοντας τὸν ἑαυτὸ του στὴ θέση τους.

« Νέα Λιγυήματα »

Ἐμμ. Λυκούδης
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας, ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεά, κατεσκευασμένη ἐκ καλάμων καὶ ξηρῶν χόρτων.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοίξεως, ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ὑπόλευκον ζευγὸς πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν τοῦ στέγην. Ἵσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος, ὥς νὰ ἐχαιρέτιζον τὴν ἀγαπητὴν κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πεινητὴν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης δυνατοὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται ἀπὸ παντοῦ:

— Πυρκαϊά! Πυρκαϊά!

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅτε ἤλθον εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, εἶδον ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, εἶχε περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν. Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσεπάθουν νὰ σώσουν τὴν οἰκίαν ἐκείνην.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐκόλον τὸ πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῇ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παραθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε ν' ἀναφλέγεται.

Ἐνῷ ὅμως οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἷς πελαργὸς πετᾷ ὀρμητικῶς πρὸς αὐτήν. Ἦτο ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης, καὶ τοὺς ὁποίους αἱ φλόγες καὶ νέφος καπνοῦ εἶχον τώρα περικυκλώσει.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ περίξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος ὀρμᾷ πρὸς τὴν στέγην διὰ μέσου τῶν φλογῶν. Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται κρατοῦσα εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον τοποθετεῖ εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς δένδρου.

Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ ὀρμᾷ διὰ δευτέραν φοράν ἐντὸς τῶν φλογῶν, α' ὁποῖαι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνεи δυνατώτεραι. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγὰς τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσούς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἡρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλὰ δὲν ἐξηλθε πλέον. Ἐσκέπασε μὲ τὰς πτέρυγὰς τῆς τοὺς δύο νεοσσούς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τῆς τέκνα, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἄρ. Κουτσίδης

Η ΦΩΛΙΑ

Στή μαύρη τή σπηλιά, τήν καπνισμένη
ἀπ' τή φωτιά που ἀνάβουν οἱ ψαράδες,
τὰ χελιδόνια ἔχουνε χτισμένη
φωλιά, μέσα στοῦ βράχου τῖς σχισμάδες.

Ὅλημερῆς φωνάζουν καὶ γυρίζουν
ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ πέταγμα ἑλαφρό,
πότε τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς ἀγγίζουν
καὶ πότε τοῦ πελάγου τὸν ἀφρό.

Ψαράδες, ποὺ ψαρεύουν μὲ τὴν τράτα,
κοιτάζουνε μ' ἀγάπη τὴ φωλιά τους
τὰ γρήγορα φτερά τους τὰ σπαθᾶτα,
κι ἀκοῦνε τὸ μικρὸ κελάδημά τους.

Παράξενα ἡ φύσις ταιριασμένα
χαρίζει στὴ σπηλιά τρελλὰ πουλιὰ
καὶ στὰ βουβὰ τὰ βράχια, τ' ἀγριεμένα
ἀχτίδα ἀγάπης· πρόσχαρη φωλιά!

Ν. Δαμιανός

ΦΥΛΑΞ ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ *

[Τὸ θέρος τοῦ 1865 εἶχον καταπλεύσει εἰς τὴν Σκιάθον πολλὰ ἰστιοφόρα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων εἶχον σημειωθῇ κρούσματα τῆς ἐπιδημίας χολέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἔθεσαν τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν * εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Τσουγγριάν καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων μετ' αὐτά.]

Ὁ διορισμός.

— Θεῖα - Σκεύω! Ὁ γυιός σου εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ χολέρα στὴν Τσουγγριά... Ἦκουσε τὸ δυσάρεστον καὶ σκληρόν ἄγγελμα ἀπὸ ἓν παιδίον ἀπὸ μίαν λέμβον, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν της ἡ πτωχὴ χήρα Σκεύω.

Ἡ Σκεύω δὲν ἤκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν μόνην, ἡ ὁποία ἀντηχοῦσεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά της καὶ εἶχε χαραχθῇ με πύρινα γράμματα εἰς τὴν μητρικὴν της καρδίαν.

Ἐπανῆλθεν ἔρημος εἰς τὸ «σπιτάκι» της. Πῶς ἦυρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνεθυμεῖτο! Ἦνοιξε τὴν θύραν της. Πῶς ἠμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πῶς δὲν ἔπεσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν της, τὴν μικρὰν ἀσημωμένην Παναγίτσαν. Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν "Αἰ - Νικόλα της, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητὴς καὶ σωτὴρ εἰς τὰ ναυάγια. Ἐκράτησε τὸ μέτωπόν της μετὰς δύο χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἀνοίξῃ, τοὺς κροτάφους, διὰ νὰ μὴ ραγισθοῦν τὴν καρδίαν της, διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ χεὶρ της ἢ δεξιὰ ἦτο μολυβδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἴπῃ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ» καὶ ἡ γλῶσσα της δὲν ἐγύριζε καὶ τὰ χεῖλη της δὲν ἐκινουῦντο· μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐτυχῶς εἰς τὸν νοῦν της.

Ἐπειτα ἄφησεν αἶφνης μίαν κραυγὴν καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε ἡσθάνθη ἀνακούφισιν καὶ ἔλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηυχήθη ἐπὶ μακρόν διὰ τὸ παιδί της. Ἐμεινεν ἐπὶ ὥρας γονατιστὴ καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ κάματος καὶ ἐξηπλώθη ἄσυν-

αισθητῶς ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης τῆς, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφώνως :

— Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο θὰ πάω ! Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο !

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας βραχύσωμον γερόντιον παρυσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. ὑγειονόμου, τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ τοῦ λιμενάρχου, οἱ ὅποιοι εἶχον συνέλθει εἰς συμβούλιον εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Εἰς τὸν προθάλαμον εὐρίσκοντο πέντε ἢ ἕξ ἄλλοι γηραιοί, πρώην ναῦται, οἱ ὅποιοι ἐπερίμεναν νὰ μάθουν ἂν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσφορά τῶν. Ἦσαν ἄλλοι ὑποψήφιοι φύλακες τῶν ὑπὸ κάθαρσιν πλοίων.

Τὸ γερόντιον ἐφαίνετο, ὅτι τὸ ἐπροστάτευεν ὁ φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, ὁ μπαρμπα-Νίκας. Οὗτος εἰσήρχετο, ἐξήρχετο, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου συνεδρίαζον οἱ τρεῖς δημόσιοι λειτουργοί, ἐπήγαινε πλησίον τοῦ γεροντίου, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ «αὐτί του», ἔλεγε δύο λέξεις καὶ ἀπεσύρετο.

Τέλος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῶσιν οἱ περιμένοντες. Οἱ ἕξ γέροντες, πρώην ναυτικοί, ἐπλησίασαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θύραν τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου, ἀφήρεσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τὰ χονδρὰ σκιάδι* των, εἶπεν ἕκαστος τὸ ὄνομά του καὶ ἀνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυλάκων τῆς καθάρσεως. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς μικρὰν προκαταβολὴν ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον θὰ ἐλάμβανεν ὡς φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ ἀπεσύρθη.

Τελευταῖος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῇ ὁ βραχύσωμος γέρων. Τὸ γερόντιον εἶχε ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἦτο σπανόν. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ξεθωριασμένα καὶ παμπάλαια.

Ἐσηκώθη μὲ βῆμα διστακτικόν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐσωτερικοῦ γραφείου. Ὁ μπαρμπα-Νίκας, ὁ προστάτης του, τὸν συνώδευεν ἐκ τῶν ὀπισθεν.

— Ποιὸς εἶν' αὐτός πάλι ; εἶπεν ὁ λιμενάρχης μὲ δύσπιστον βλέμμα. Πρώτην φορὰν τὸν βλέπω.

— Ἀ ! ἐσὺ εἶσαι, μπαρμπα-Σταμάτη Γυρατσίνη, ἀνέκραξεν

ὁ ὑγειονόμος, ἅμα εἶδε τὸ γερόντιον καὶ τὴν αἴτησίν του.

— Ἐγὼ εἶμαι, κύρ ὑγειονόμε, ἀπήντησε μὲ σταθερότητα τὸ γερόντιον.

— Δὲν μοῦ τὸν εἶπες Σταμάτη Γυρατσίνη, μπαρμπα - Νίκα, εἶπεν ἀποτεϊνόμενος πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του ὁ ὑγειονόμος. Κάπως ἀλλιῶς μοῦ τὸν εἶπες.

— Ναί... ναί, Σταμάτης Γυρατσίνης ἤθελα νὰ εἰπῶ, κύρ ὑγειονόμε, εἶπε τραυλίζων ὁ μπαρμπα - Νίκας· δὲν ἐνθυμούμην τὸ δνομα καλά.

Ὁ ὑγειονόμος ἐπαραξενεύθη.

— Τί συγγενῆς σου εἶναι αὐτός, δπου δὲν θυμᾶσαι τὸ δνομά του; εἶπε γελῶν.

Ὁ μπαρμπα - Νίκας ἤρχισε νὰ ξύη ἐν τῇ ἀμυχανίᾳ τὸ κρανίον του. Ἐξαφνα τὸ βλέμμα του ἔλαμψεν ἀπὸ νοημοσύνην. Ἐκυψε πρὸς τὸν κ. ὑγειονόμον καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸν λένε καὶ Καρδαράκη... μὰ αὐτὸ εἶναι παρανόμι καὶ δὲν τὸ δέχεται ὁ ἴδιος... τὸ καθαυτὸ δνομά του εἶναι Σταμάτης Γυρατσίνης.

— Ἀ! ἔκαμεν ὁ ὑγειονόμος, ὁ ὁποῖος ἐπέισθη ἐντελῶς.

Μόνον ὁ λιμενάρχης, ὁ γηραιὸς πλωτάρχης τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ὑποψίας. Ἐκοίταζε μὲ δυσπιστίαν τὸ γερόντιον καὶ ἔλεγεν: Αὐτὸς μοιάζει σὰ γριά ζαρωμένη! Τέλος ἐπέισθη καὶ αὐτός.

Ἐδωσαν λοιπὸν τὸν διορισμὸν εἰς τὸν Σταμάτην Γυρατσίνην, τοῦ ἐμέτρησαν δύο τάλληρα ὡς προκαταβολὴν καὶ τὸν διέταξαν νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς αὔριον.

Εἰς τὸ ἔργον.

Πράγματι ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης ἢ Καρδαράκης ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον «σύνταχα πρῶι», νύκτα ἀκόμη, ἂν ἦτο δυνατόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέφερον, ἔτοιμα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, διὰ τοῦτο τὸ μυστηριώδες γερόντιον ἐκρύβη ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν φωλεάν του ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ μόνον τὴν ἑσπέραν περὶ τὴν

δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπεβιάσθη εἰς τὴν λέμβον τοῦ Ἀλέξη Παποράκη.

Ὁ Ἀλέξης Παποράκης τὸν μετέφερεν εἰς τὴν ἐρημόνησον Τσουγγριάν, ὅπου ἦτο τὸ λοιμοκαθατήριον.

Εἶδεν περὶ τοῦ υἱοῦ της — διότι θὰ τὸ ἐμαντεύσατε ὅτι τὸ γερόντιον ἐκεῖνο ἦτο ἡ Σκεύω — δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ οὔτε ἀπὸ τὸν Ἀλέξην, οὔτε ἀπὸ ἄλλον λεμβοῦχον, οὔτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν διὰ μέσου τοῦ Νίκα.

Αὕτῃ θὰ ἐπήγαιναν εἰς τὴν «καραντίναν», τὸ λοιμοκαθατήριον, εἰς τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄν ἔξῃ ὁ υἱός της, θὰ τὸν εὑρίσκειν. Ἄν ἦτο διὰ ζωὴν, θὰ τὸν ὑπηρετεῖ, αὐτὴ καὶ ὁ χι ἄλλος, θὰ τὸν ἐνοσήμευε. Θὰ ἐβοηθοῦσε τὸ ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἂν ἦτο ἀπὸ Θεοῦ νὰ ζήσῃ. Τὴν χολέραν αὕτῃ δὲν τὴν ἐφοβεῖτο. Ἄς ἐκολλοῦσεν αὕτῃ, δὲν τὴν ἔμελεν. Ἄς ἐζοῦσε τὸ «παιδάκι» της καὶ ἄς ἀπέθνησκεν αὕτῃ. Ἄν ἦτο πάλιν διὰ θάνατον — Θεὸς νὰ τὸ φυλάῃ τὸ παιδί της — τότε θὰ τὸ ἐβλεπε, θὰ ἀπέθαιναν εἰς τὰ χέρια της, δὲν θὰ εἶχε παράπονον. Φθάνει νὰ τὸ ἐπρόφθανε μόνον ζωντανόν, καὶ δὲν θὰ εἶχε παράπονον! Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὸ παράτολμον τοῦτο διάβημα, καὶ τὰ πράγματα ἤρχοντο εὐνοϊκὰ ἕως τώρα.

Ἡ λέμβος τέλος ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν Τσουγγριάν.

Ἡ γραῖα Σκεύω, ὥς νὰ ἐνεθυμήθῃ τὰ νιάτα της, ἐπήδησεν ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἄμμον, ἔβρεξεν ὀλίγον τὰ ὑποδήματά της εἰς τὸ κύμα, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ εἶπε: «Πάντα κατεύοδιον».

Ἡ καρδιά της ἦτο ζεστή. Μόνον ἐκρύωσε κάπως, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν ἐρημόνησον καὶ ἤυρε τὸν Γιάννην τὸν Μπρίκον, τὸν γείτονά της, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Κατ' ἀρχὰς ἐχάρη, ὅταν τὸν εἶδεν. Ἀλλὰ πόσον ἄτυχά της ἐφάνη, ὅταν ἐκεῖνος δὲν ἤξευρεν, ὅπως ἔλεγε, τί γίνεται ὁ υἱός της, ὁ Σταῦρος. Αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν σημεῖον καὶ δι' αὐτὸ ἡ θερμὴ της καρδιά ἐκρύωσε κάπως, ὅπως εἶπομεν. Ἡ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καθησυχαστικόν, ἢ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Σταῦρος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, ὅποτε ἦτο ἀπελπιστικόν.

Ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης πολὺ θὰ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀπαλλάξουν, ἐάν ἦτο δυνατόν, τῆς ἀνάγκης νὰ τὸν ἐξετάσῃ ὁ ἰα-

τρός, αλλά δὲν ἦτο κατορθωτὸν πράγμα. Ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος τοῦ εἶχε δώσει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον τῶν καθάρσεων* ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἱατρὸν καὶ ἂν μάλιστα ἦτο φύλαξ, ὁ ἱατρός θὰ τὸν ἐδέχετο, θὰ τὸν ἀνεγνώριζε καὶ θὰ τὸν ἐτοποθέτει ὀριστικῶς εἰς ἓν τῶν πλοίων ἢ ἔξω εἰς τὴν ξηράν. Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ κ. ὑγειονόμου.

Αὐτὸς δέ, ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, διότι εἶχεν ἀναλάβει τὰ ἔργα τοῦ πορθμέως* ἐντὸς τοῦ τύπου τῶν καθάρσεων, εἶχεν ἀτομικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτου· καὶ ἂν παρέβαινε τὸ καθήκον του, θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα μετὰ φυλάκισιν. Τὸ καλὸν μόνον ἦτο διὰ τὸν Γυρατσίνην, ὅτι ἡ παρουσίας εἶνε νύκτα. Καὶ ἀκόμη καλύτερον ἦτο, ὅτι θὰ τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ μάθῃ ἀμέσως παρὰ τοῦ ἱατροῦ, ποῦ ἦτο καὶ τί ἐγίνετο ὁ Σταῦρος.

Ἔνεκα τούτου ἡ Σκεύω ἠκολούθησε μετὰ ἐλπίδα καὶ φόβον τὸν Γιάννην Μπρίκον, ἐνῶ τὰ γόνατά της ἔτρεμον.

Ἀφοῦ ἔλαβεν ὁ ἱατρός τὸν φάκελον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωσεν ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, τὸν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφο. Τὸ ἔγγραφο ἦτο διορισμὸς καὶ πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ ἀποστελλομένου φύλακος, τὸν ὁποῖον ὁ ὑγειονόμος ἐπέμενε νὰ ὀνομάζῃ Σταμάτην Γυρατσίνην.

Ὁ ἱατρός ἔκαμε ζωηρὸν κίνημα δυσφορίας καὶ τὸ ἔγγραφο τοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης ; φέρε τον ἐδῶ.

Ὁ Γιάννης ἐστράφη πρὸς τὸν ὀπισθὲν τοῦ γέροντα καὶ τοῦ τὸν ἔδειξε.

— Νάτος, εἶπεν.

Ὁ ἱατρός ἐμειδίασεν, ἐστάθη ὀλίγον συλλογισμένος, ἐκάγχασεν, ἐκάπνισε θορυβῶδως τὴν πίπαν του, ἐπλατάγισε τὰ χεῖλη, ἄφησε σύννεφον καπνοῦ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔπειτα εἶπεν :

— Ἐλὰ ἐδῶ· ποῖος εἶσαι ;

Ἡ θεια—Σκεύω ἐπλησίασε τρέμουσα.

— Ἐγὼ εἶμαι, γιατρέ, εἶπε.

— Καί εἶσαι τοῦ λόγου σου Σταμάτης Γυρατοίνης ;

Ἡ Σκεύω ἔκαμε διαφορούμενον νεῦμα*, κάτι τὸ ὅποιον ἡδύνατο νὰ νομίσῃ κανεὶς ὡς ναὶ καὶ ὡς ὄχι.

Ὁ ἰατρὸς ὕψωσε τὸ κηρίον, τὸ ὅποιον ἐκράτει, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐκοίταξε τὸ μυστηριώδες ἄτομον.

— Ἐλα πλησιέστερα, εἶπε.

Μὲ ἀποφασιστικότητα ἀξίαν θαυμασμοῦ ἢ θεία—Σκεύω δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐπιθεώρησίν του, ἀλλ' ἀφοῦ ἔσκυψε πρὸς τὸ «αὐτί του», τοῦ εἶπεν :

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ Σκεύω ἡ Γιαληνίτσα...

Ὁ ἰατρὸς ἀνετινάχθη ὅλος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του καὶ ἐκάγχασε θορυβωδῶς.

— Χά, χά, χά !.. Νὰ πάρῃ ἡ εὐχή ! Ἐκεῖνος ὁ εὐλογημένος ὁ ὑγειονόμος, ποὺ εἶναι καὶ φίλος μου, δὲν ἤρε ἄλλο ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ, ἐνὸς ζωντανοῦ, μόνο σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἐνὸς πεθαμένου ; Χά, χά, χά !.. Ἐπειτα ἐπρόσθεσε :

— Καλά, τί λέω ἐγώ ; τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶναι κάποιου... τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου δὲν ἔχει ἰδιοκτήτη, εἶναι ἔρημο... Ἐξυπνος ἐφάνῃ ὁ ὑγειονόμος, ποὺ σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου !

Καὶ ἀμέσως ἠρώτησε :

— Καὶ τί σοῦ ἤρθε, Σκεύω, νὰ τὸ κάμῃς αὐτό ;

Ἡ Σκεύω τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἐπερίμενε.

— Γιὰ τὸ Θεό, γιατρέ, νὰ ᾗχῃ πολλὴ ζωὴ... καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς... νὰ ᾗχῃ καὶ καλὴ ψυχὴ... Δὲ μοῦ λές τί γίνεται ὁ γυιὸς μου ὁ Σταῦρος ; εἶναι καλὰ ; ζῇ ; τὸν εἶδες τοῦ λόγου σου ;

Ὁ ἰατρὸς, ὁ ὅποιος ἐξακολουθοῦσε τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν του, διεκόπη, ἀνεκάλεσε τὰς ἐντυπώσεις του τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν :

— Ἀ ! ὁ Σταῦρος... τοῦ Γιαλῆ... ὁ λοστρόμος... εἶναι γυιὸς σου... Ἀ ! ναὶ... εἶναι ἄρρωστος... ὑπέφερε πολὺ... ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη... θὰ ζήσῃ.

— Ν' ἀγιάσῃ τὸ στόμα σου, γιατρέ, ἀπήντησεν ἡ Σκεύω, ποὺ εἶπε τὸν καλὸ λόγον.

Ὁ ἰατρὸς ἐκολακεύθη ἐκ τῆς εὐχῆς καὶ ἔπειτα ἐξαναγύρισεν εἰς τὸν φίλον του, τὸν ὑγειονόμον.

— Τι τοῦ ἦρθε τοῦ φίλου μου, τοῦ ὑγειονόμου, στραβός ἦτο καὶ ἔστειλε φύλακα γυναῖκα ; Ἡ ἤθελες τοῦ λόγου σου ;

— Ἐγὼ ἤθελα ἦρθα νὰ μάθω γιὰ τὸ γυιό μου, νὰ τὸν ἰδῶ καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶ.

— Ἀ ! καὶ ἐγέλασες τὸν ὑγειονόμο ;

— Δὲν τὸν ἐγέλασα τόσο ἐγώ, εἶπεν ἡ Σκεύω μὲ ἀμηχανίαν, ὅσο γελάστηκε μοναχός του.

— Πῶς ;

Καὶ ὁ ἰατρός ἐξακολουθοῦσε νὰ ροφᾷ μεγάλας εἰσπνοὰς καπνοῦ, νὰ ἐκβάλλῃ πυκνὰ νέφη, νὰ ἀκτινοβολῇ ἀπὸ χαρὰν καὶ πολλάκις νὰ γελᾷ θορυβῶδως μὲ τὴν διήγησιν τῆς Σκεύως.

Ἡ Σκεύω, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἰατροῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς — πῶς ἐφόρεσε τὰ ἀνδρικά, πῶς συνεννοήθη μὲ τὸν Νίκαν νὰ τὴν προστατεύσῃ κ.τ.λ.

Μετὰ δύο ὥρας ἡ Σκεύω μετέφερεν ἀπὸ τὸ πλοῖον τὸν υἱὸν τῆς — εἶχε βάλει πάλιν τὰ γυναικεῖα φορέματα — καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κελλίον τοῦ ἀγαθοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τῆς τὸ παρεχώρησεν. Ὁ ἀσθενὴς ἦτο πολὺ καλύτερα καὶ ὁ ἰατρός συνεκέντρωσε μέγα μέρος τῆς ἐπιμελείας του εἰς τὸν υἱὸν τῆς Σκεύως.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἰατροῦ καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ συνετέλεσαν ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ ἀναρρώσῃ ὁ Σταύρος.

Ἡ ἐπάνοδος

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔδωκε τὴν ἄδειαν ὁ ἰατρός νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὁ ὁποῖος εἶχε δυναμώσῃ ἀρκετά. Τὴν ἐπομένην ὁ Σταύρος καὶ ἡ μήτηρ τοῦ ἀνέβησαν εἰς τὸν λόφον, διὰ ν' ἀποχαιρετήσωσι τὸν πάτερ Νικόδημον, καθόσον ἠτοιμάζοντο νὰ ἐλευθεροκοινωνήσουν.* Ὑποκάτω εἰς ἓνα γηραιὸν πεῦκον, ἀνάμεσα εἰς πυκνοὺς θάμνους, εὔρον τὸν μοναχὸν νὰ κάθηται καὶ νὰ δροσίζεται.

Ἦτο δεκάτῃ ὥρᾃ τῆς πρωίας. Ὁ ἥλιος ὑψώνετο εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἡ θερμότης ἠδῆσανεν, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρασίνοὺς θάμνους ἦτο δρόσος καὶ εὐωδία καὶ τὸ πρῶτον φθινόπω-

ρον — δευτέρα ἄνοιξις — ἤρχισε νὰ στολίζῃ μὲ λευκὰ ἀνθύλλια τὴν χλόην πλησίον εἰς τὰς ρίζας τῶν σχοίνων.

Ἄμα εἶδεν ὁ Νικόδημος τὴν Σκεύω καὶ τὸν υἱὸν τῆς, ἐσηκώθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ. Ἔβαλε τὸν ἐν ἀναρρώσει ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐπὶ μιᾶς κάπας, διὰ νὰ μὴν τὸν βλάβῃ ἡ δρόσος καὶ ἡ ὕγρασία τῶν δένδρων.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν βοσκὸν του, τὸν διέταξε νὰ σφάζῃ τὸ μόνον ἐρίφιον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε μείνει, διὰ νὰ φιλεύσουν τοὺς ἐπισκέπτας.

Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ ἱατρός. Ἐφθασεν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, ποῦ ἦτο ἕτοιμον τὸ «κοκορέτσι». Διότι ὁ βοσκὸς εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε θυσιάσει τὸ μικρὸν ἐρίφιον, τὸ εἶχε περάσει εἰς τὴν σούβλαν, εἶχεν ἀνάψει πῦρ, εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ «κοκορέτσι» καὶ ἔψηνε συγχρόνως τὸ ἐρίφιον.

Εὐθὺς παρετέθη ἐπάνω εἰς στῶμα ἀπὸ φτέρην τὸ «κοκορέτσι» καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ ψητὸν ἐρίφιον. Ὁ μοναχός, ὁ ἱατρός καὶ ἡ Σκεύω μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκάθισαν παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου καὶ ἔφαγαν...

Μετὰ τινὰ ὥραν ἠκούσθησαν γλυκεῖς φθόγγοι φλογέρας, τὴν ὁποίαν ἔπαιζεν ὁ βοσκός, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ὅπισθεν τῶν θάμνων, ὅπου ἦτο ἡ μάνδρα του. Οἱ φθόγγοι τῆς συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὖρας, ἡ ὁποία ἐφύσα εἰς τοὺς κλώνους τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀπετέλουν θείαν ἁρμονίαν.

— Ἀκούς, ἱατρέ; εἶπεν ὁ Νικόδημος.

— Τὸ ἀκούω. Ἔτσι μ' ἄρῃσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι...

Ἦναψε τὴν πίπαν τοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφευγαν τώρα σύννεφα καπνοῦ, ἔγειρεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου καὶ κατενθουσιασμένος ἔβλεπε τὸ βαθυπράσινον καὶ ψιθυρίζον ἀπὸ τὴν πρωινήν αὖραν βελονωτὸν φύλλωμα τοῦ δένδρου...

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου ὁ ἱατρός, ἡ Σκεύω καὶ ὁ υἱὸς τῆς. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπέπλευσαν ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ τελευταῖα καθαρισμένα πλοῖα.

«Τὰ Χριστούγεννα τοῦ τιμῆλη»

*Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης

(Διασκευὴ ὑπὸ Ν. Α. Κορτοπούλου)

ἀντίθετος

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάννα μου καὶ τ' ἄσπρο τῆς τ' ἀχείλι
 σὰ φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι, ποὺ σπαράζει.
 Ἡ ἀδερφοῦλα μου, «ἔχε γειά» μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι·
 μιὰ τὸ σαλεύει· κι ἔπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ βάζει.

Κι ὁ ἀδερφός μου ὡς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
 μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπὸ, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια,
 μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει,
 πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

«Κούφια καρδιά»

Ἀλέξανδρος Πάλλης

Δ'

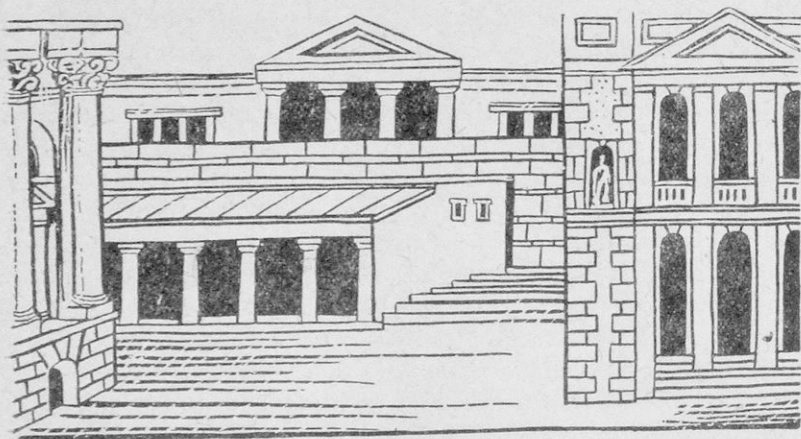
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Μονάχα ἡ καλωσύνη,
ὅλα στὸν κόσμον χάνονται, μόνη ἀπομένει ἐκείνη.

Ι. Πολέμης

A stylized signature or mark, possibly the artist's or publisher's, consisting of several overlapping, sweeping lines.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

‘Ο ‘Ανδρέας Συγγρός, Χίος την καταγωγήν, ἦτο υἱὸς ἱατροῦ. ‘Ο πατήρ του, μὴ κατορθώσας, φαίνεται, νὰ διαγνώσῃ τὴν ἰδιοφυΐαν του, τὸν προώριζε καὶ τὸν ἀνέτρεφε δι’ ἐπιστήμονα. ‘Αλλ’ ὁ μικρὸς ‘Ανδρέας, μαθητὴς τότε τοῦ γυμνασίου Σύρου, ἐφλέγετο ἀπὸ τὸν πόθον νὰ γίνῃ ἔμπορος. ‘Εχρειάσθησαν χίλια βάσανα, μέσα καὶ παρακάλια, διὰ νὰ μεταπεισθῇ ὁ ἄκαμπτος καὶ ἐπίμονος πατήρ του καὶ ν’ ἀποφασίσῃ, ἅμα ἐτελείωσεν τὸ γυμνάσιον, νὰ τὸν στείλῃ « χάριν δοκιμῆς » εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ μαθητεύσῃ ἐκεῖ εἰς γραφεῖον ἐμπορικόν.

‘Αλλ’ ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς δοκιμῆς ὑπερέβη τὰς προσδοκίας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Διὰ νὰ τὴν ἐκτιμήσετε καλύτερα, θὰ σᾶς ὁμιλήσω μὲ ἀριθμούς. ‘Ο ‘Ανδρέας Συγγρός ἦτο μόλις δεκαεξαετής, ὅταν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Δαμιανοῦ· τὸ γραφεῖον αὐτὸ ἦτο ὑποκατάστημα μῆς τῶν μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶχε τελειώσει, ὡς εἵπομεν, τὸ γυμνάσιον· ἤξευρεν ἄρκετὰ γαλλικά, ὀλίγα ἰταλικά καὶ ἀγγλικά, εἶχε σπουδάσει κατὰ τοὺς μῆνας τῶν διακοπῶν στοιχεῖα διπλογραφίας καὶ λογιστικῆς, καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐντὸς ἑξ μηνῶν, κατώρθωσε νὰ μάθῃ καὶ τὰ τουρκικά, τὰ ὅποια τῷ ἐχρειάζοντο

διὰ τὴν ἐργασίαν του. Μετὰ ἓν ἔτος, εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν, ὁ ἀπλοῦς μας μαθητευόμενος ὠνομάζετο πρῶτος γραμματικός καταστιχάρης εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Δαμιανοῦ, δηλαδή μὲ ἄλλους λόγους ὑποδιευθυντής! Εἴκοσι ἐτῶν εἶχεν ἤδη σχηματίσει τὸν πυρῆνα τῆς περιουσίας του, ἀπὸ τὰς οἰκονομίας του καὶ ἀπὸ μικρὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας εἶχε τὸ προνόμιον νὰ κάμνῃ διὰ λογαριασμόν του· εἶχε τότε ἕως 40.000 φράγκα ἰδικὰ του. Εἰκοσιδύο ἐτῶν προσλαμβάνεται ὡς συνεταῖρος τῆς μεγάλης ἐταιρείας, μὲ συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη κατὰ 5 καὶ μετ' ὀλίγον κατὰ 7 τοῖς ἑκατόν. Ὁ Δαμιανὸς εἶχεν ἀποθάνει, καὶ αὐτὸς ἦτο πλέον ὁ διευθυντής τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποκαταστήματος καὶ εἰς τῶν κυριωτέρων μοχλῶν τῆς ἐταιρείας. Εἰκοσιδύο ἐτῶν, φαντασθῆτε! Εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι μόλις ἀρχίζουν τὸ στάδιόν των, ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς ἦτο ἤδη μεγάλεμπορος, μ' ἐτήσιον κέρδος πολλάκις ἄνω τῶν ἑκατὸν χιλιάδων!

Ὁ μανθάνων αὐτὰς τὰς λεπτομερείας δὲν ἀπορεῖ πλέον πῶς ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς κατάρθωσε νὰ κάμῃ τόσον μεγάλην περιουσίαν. Ἐπὶ ἔτη ἀκόμη πολλὰ ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ μὲ τὴν ἴδιαν ἐπιτυχίαν. Τὸ στάδιόν του ἦτο ὡς μία κλίμαξ, τῆς ὁποίας σταθερῶς, ἀσφαλῶς, ἀνέβαινε καθ' ἑκάστην μίαν βαθμίδα. Ποτὲ δὲν ἐστάθη, ποτὲ δὲν ὠπισθοχώρησεν ἀπὸ ἀδυναμίαν. Πάντοτε ἐμπρός, πάντοτε πρὸς τὰ ἑπάνω! Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι κατεῖχε τὸ μαγικὸν τετράφυλλον τριφύλλι, ποῦ ἀνοίγει ὅλας τὰς θύρας καὶ καταλύει ὅλα τὰ προσκόμματα. Καὶ τὸ μαγικὸν αὐτὸ τριφύλλι ἦτο ἡ θέλησις, ἡ ἱκανότης, ἡ ἰδιοφυΐα, ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ φιλεργία ἡ ἀδιάκοπος.

Καὶ ἔπειτα, μετὰ τὸν θησαυρισμόν, ἡ ὥραία ἐκείνη χρῆσις τοῦ πλοῦτου. Ἐμβλημα τῆς ζωῆς του ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς κατέστησε τό: κάμνε τὸ καλόν. Τὰς πολυαριθμούς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησε ζῶν ὁ μέγας εὐεργέτης, ἐσυνέχισε καὶ μετὰ τὸν θάνατον διὰ τῆς διαθήκης του, ἡ ὁποία δικαίως ἐπωνομάσθη «ποίημα εὐποιίας». Διὰ τοῦτο ὀλίγων πλουσίων τὸ ὄνομα παραμένει τόσον λατρευτὸν καὶ εὐλογητόν, ὅσον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ.

ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥ

Εἶπε ἡ δροσιὰ στὸ δάκρυ γεμάτη περηφάνεια
« Στὴ γῇ παραριγμένο ἡ μοῖρα σ' ἔχει φέρει!
Δὲν μοιάζεις σὺ μ' ἐμένα τὴν κόρη τὴν οὐράνια,
τὴν ἀδελφὴ τ' ἀνέμου, τῶν λουλουδιῶν τὸ ταίρι.»

Κι εἶπε τὸ δάκρυ πάλι· « Γεγνιέμαι ἀπ' τὸν πόνο
καὶ βγαίνω ἀπ' τῶν ἀνθρώπων τὸ μάτι τὸ κλαμένο...
Ἐσὺ ἀπ' τὰ οὐράνια στὴ γῇ σταλάζεις μόνο
Ἐγὼ ἀπ' τὴ γῇ ὅδω κάτω στὸν οὐρανὸ πηγαίνω! ».

« Ἀμάραντα »

Γ. Δροσίνης

ΙΠΠΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΝ ΗΛΕΙΑΙ

[Εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς κομποπόλεις, τελοῦνται μετὰ τὸ Πάσχα λειτουργίαι εἰς τὰ ἐξωκλήσια εἰς τιμὴν τοῦ ἐπωνύμου τῆς ἐορτῆς Ἀγίου μετὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν γίνονται πανηγυρικοὶ χοροὶ ὡς καὶ ἀγῶνες δρόμου, εἴτε μεταξὺ δρομέων εἴτε μεταξὺ ἵππων, τῶν ὁποίων ἱππεύουν οἱ ἴδιοι οἱ κάτωχοι. Ὡς ἀναμνηστικὸν ἑπαθλὸν τῆς νίκης δίδεται εἰς τὸν νικητὴν ἕνας ἄγρος πολυτελείας εἰς σχῆμα κουλούρας, φέρων συνήθως καὶ κόκκινα αὐγὰ κ.τ.λ. Ἀθλοθέτης δύναται νὰ εἶναι οἰοσδήποτε, ἂν καὶ κατὰ κανόνα εἶναι οἱ πρόεδροι τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων. Εἰς τοὺς ἀγῶνας φιλοτιμοῦνται νὰ μετάρσχων ὅλοι οἱ δυνάμενοι ὄχι βέβαια χάριν τοῦ πτωχοῦ ἐπάθλου, ὅσον διὰ τὴν τιμὴν τῆς νίκης. Ἐπειτα ἀπὸ τίσους αἰῶνας δὲν παύουν νὰ ζοῦν οἱ ἀρχαῖοι ἀγῶνες τοῦ κοτίνου καὶ τῆς δάφνης. Τοὺς ἀγῶνας τούτους παρακολουθεῖ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἐορταστῶν, ποὺ συρροῦν ἀπὸ κάθε γειτονικὸν χωρίον.

Τοιοῦτους ἀγῶνας ἱππικοὺς — ἵπποδρομίας — περιγράφει ὁ Καρκαβίτσας εἰς τὴν «Δυσερῆν», τῶν ὁποίων παραθέτουμεν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα.]

Τὸ καλύτερον τῆς πανηγύρεως εἶναι ὁ ἵππικὸς ἀγών. Φαντασθῆτε, μόλις ἐδόθη τὸ σημεῖον, καὶ ὅλη ἐκείνη ἡ μυρμηκία τοῦ παρακολουθοῦντος πλήθους ἤρχισε ν' ἀνυπομονῇ, νὰ στενοχωρῆται, νὰ παθαίνεται ὡς ἓν καὶ μόνον σῶμα. Ὁ κάμπος ἠπλώνετο ἐπικλινῆς* ὀλίγον, ὁμαλὸς ὅμως, καταπράσινος, με ὀλίγα σφερδούκλια* ἐδῶ κι ἐκεῖ, με μίαν ἀγριαπιδιάν εἰς τὴν μέσην κι εὐρύς, ἀπεριόριστος εἰς τὸ βλέμμα τῶν θεατῶν.

Ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως δὲν διέκρινε κανεὶς κατ' ἀρχὰς ἄλλο τίποτε παρὰ μελανὰ μόνον στίγματα, σκιάς ἄνω τοῦ ἐδάφους, φερομένας ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔπειτα διεκρίθησαν οἱ πόδες τῶν ἀλόγων, κινούμενοι ἐμπρὸς ὅπ-

σω μετὰ ταχύτητος, ὥς πτερωταὶ μύλου, καὶ τέλος ἐφάνησαν οἱ
καβαλλάρηδες ὥς λευκὰ συννεφάκια ἀνὰ τὴν ἀπέραντον ἑκτασιν.
Ὁ νικητὴς ὁμῶς ἦτο ἀδύνατον νὰ διακριθῇ ἀκόμῃ. Ἡ φορὰ τῶν
ἀλόγων ἔνεκα τῆς μεγάλης ὀρμῆς τῶν ἡλλασσε κατὰ λεπτόν,
καὶ οἱ πρῶτοι ἤρχοντο ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι ἐπροπορεύοντο,
ὥστε κατήντησεν ἀμφίβολον τὸ τέλος. Τὸ πλῆθος ἀνυπόμονον
ἔκαμνε τὰς κρίσεις του, ἔλεγε τὰς εἰκασίας* του καθεὶς, ὥσει
θέλων νὰ ταχύνη τὸ ἀποτέλεσμα.

— Νὰ τὸ ψαρί, τὴν ἄρπαξε.

— Μπά, δὲν βλέπεις τὸ μπάλιο*, ποὺ τὸ φέρνει κατὰ πόδι ;

— Θὰ τὸ περάσῃ, θὰ τὸ περάσῃ !

— "Α ! ἄ ! ἄ ! ἄ !

Κι ἐφώναζαν ὥς μανιώδεις, κινοῦντες χεῖρας καὶ πόδας,
ὥς νὰ μετεῖχον κι αὐτοὶ τοῦ ἀγῶνος...

Αἶφνης, νά ! πίπτει ἓνας καβαλλάρης καὶ φεύγει τὸ ἄλογόν
του μακρὰν τριποδίζον. Δύο ἄλλοι βλέποντες φανερὰν τὴν ἀπο-
τυχίαν ἀποσύρονται τοῦ ἀγῶνος ἄλλὰ, διὰ νὰ μὴ ἐντροπια-
σθοῦν, φεύγουν μακρὰν τῶν θεατῶν.

"Αλογα τέσσαρα ἔμενον διαφιλονικοῦντα τὸ βραβεῖον. Τὸ
λευκὸν ἤρχετο πρὸς τὰ ἐμπρός, μὲ τὸν καβαλλάρην κολλημένον
ὥς κἀνθαρὸν ἐπάνω του. Αἶφνης πλησίον του ἐπέρασε τὸ μαῦ-
ρον, μὲ τὸ λευκὸν ἀστέρι εἰς τὸ μέτωπον, κι ἐβάδισε τώρα κατ'
εὐθεΐαν εἰς τὸ τέρμα. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο, μὲ τρίχωμα
βαθὺ ἀσπρόμαυρον, ἦλθε παραπλευρῶς ζητοῦν τὴν νίκην... Καὶ
οἱ θεαταὶ ἐξηκολούθουν τὰς συζητήσεις κι ἔλεγαν τὰ συμπερά-
σματά των ἀνυπόμονοι :

— Ἀνδραβιδιώτης εἶναι τ' ἀστεράτο.

— Ναί, τοῦ Σκαμνάκη.

— Καὶ τ' ἄλλο, τὸ σιδέριο ;

— Γαστουνιώτης.

— Θὰ τὴν φάη τὴν χυλόπιττα !

Καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας ἐξ αἰτίας του, μὴ
παραδεχόμενοι νὰ ἐντροπιασθῇ τὸ ἄλογον τοῦ τόπου τῶν.
Ἀλλ' αἶφνης ὁ ψαρὺς προπορευόμενος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶ-
νος ἐστάθη εἰς τὴν μέσῃν τοῦ δρόμου ἀκίνητος, παρὰ τὰς πα-

ροτύνσεις* τοῦ αὐθέντου του καὶ κρατῶν ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν παρετήρει ὅλα τὰ σημεῖα, ὥς νὰ ἡρεῦνα τὸν ὀρίζοντα, ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω ἀποτόμως συνεπιφέρων ἄκοντα καὶ τὸν κύριόν του.

—“Αφες τον, πάει γιὰ βροῦβες, εἶπαν.

“Εμειναν πλεον τρία εἰς τὸ ἵπποδρόμιον· τὰ δύο ἐπήγαιναν ἐμπρὸς καὶ ὀλίγον ὀπισθεν, σχεδὸν ἐπὶ τὰ ἵχνη των, ἐβάδιζε τὸ τρίτον.

“Ηρχετο τοῦτο κανονικῶς τρέχον, χωρὶς νὰ παραλλάσσει τὸν βηματισμόν του, ὥς νὰ ᾔτο βέβαιον περὶ τῆς νίκης του, καὶ ἄφινε τ’ ἄλλα νὰ κοπιᾶζουν ἀδίκως. Καὶ δι’ ἐνὸς πηδήματος ἐπέρασεν αἴφνης μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐπλησίασε σπεῦδον τὸν κρατοῦντα ἐπὶ κοντοῦ τὴν κουλούραν, τῆς νίκης τὸ ἔπαθλον.

— Γεῖά σου, πουλί μου! ἐφώναξαν οἱ θεαταὶ κατενθουσιασμένοι, φιλοῦντες τὸ ἄλογον ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἐνῶ ὁ Γεώργιος Βρανᾶς, ὁ καβαλλάρης καὶ ὁ κύριός του, ὠχρός, συγκεκινημένος, ὠρθοῦτο καὶ ἐπεδεικνυεν εἰς τὸ πλῆθος τὴν κουλούραν, ἐν ἐξάλλῳ* ἀποθεώσει.

“Ἡ νίκη ἐνὸς ἀλόγου δὲν θεωρεῖται μικρὸν κατόρθωμα μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ὁ νικητὴς τιμᾷ ὅχι μόνον τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ τὸν κύριόν του, ἀκόμη καὶ τὸν τόπον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατάγεται...

“Ἡ νίκη του, διὰ τῶν μυρίων στομάτων τῶν παρατυχόντων θεατῶν, διασπείρεται εἰς τὰ πέριξ χωρία ὥς μέγα γεγονός. Οἱ συναντῶμενοι καρολόγοι μεταδίδουν τὸ ὄνομα, τὸ χρῶμα καὶ ἐν γένει τὰ χαρακτηριστικά του, αὐξάνει δὲ τὴν τιμὴν του εἰς ἐνδεχομένην πώλησιν, ὥς ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα προσόντα του. Οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ χωρία των, διὰ τὴν ἔλλειψιν καθημερινῶν νέων, ἐπὶ ἐβδομάδας, ἐπὶ μῆνα ὅλον, συζητοῦν μὲ ἐνδιαφέρον τὰ προσόντα αὐτοῦ καὶ τὰς ἀφορμὰς διὰ τὰς ὁποίας οἱ ἄλλοι ὑστέρησαν. Διὰ τοῦτο τώρα οἱ συγχωριανοὶ του ἐτράπησαν εἰς θορυβώδη διαδήλωσιν ὑπὲρ τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ἀλόγου του...

« *Λυγροῦ* »

« *Νυκτὸς Κακοκαίτας* »

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΥ

Κατά τὸ 1899 ἡ Ἀγγλία ἐπολέμει κατὰ τῶν Μπόερς τῆς Νοτίου Ἀφρικής.

Οἱ Μπόερς ἠπειλοῦν τὴν πολιτείαν Μαίηφκιν, τὴν ὁποίαν περιεκύκλωσαν αἰφνιδίως διὰ σημαντικῶν δυνάμεων στρατοῦ. Ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως, Ὁ Αγγλος Συνταγματάρχης Βαϊδεν Πάουελ, εὐρέθη εἰς δυσχερῆ θέσιν. Δὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ κατὰ τῶν πολιορκητῶν, εἰμὴ μόνον 700 Ἀγγλους στρατιώτας καὶ ἐπὶ πλέον περὶ τοὺς 300 ἰθαγενεῖς ἐθελοντάς, ἀγυμνάστους καὶ ἐντελῶς ἀπείρους περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων.

Οἱ πολιορκηταὶ ἐπίεζον δεινῶς τὴν πόλιν, ὁ δὲ θάνατος καὶ οἱ τραυματισμοὶ ἠρᾶινον ἐπικινδύνως τὰς τάξεις τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Μαίηφκιν.

Ὁ διοικητὴς Πάουελ, ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης ἀνησυχίας του διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν τύχην τῶν ὀκτακισχιλίων γυναικοπαίδων αὐτῆς, ἐσκέφθη νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πράγματα ἐκ τῶν ἐνόντων.

Εἶχε τὴν εὐτυχὴ ἔμπνευσιν νὰ χρησιμοποίησῃ, κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ὥραν, τὰ παιδιά τῆς πόλεως εἰς βοηθητικὰς ἐργασίας καὶ ν' ἀνακουφίσῃ οὕτω τοὺς καταπεπονημένους ὑπερασπιστὰς τῆς πόλεως.

Ἀνέθηκε λοιπὸν εἰς τὸν ἀρχαιότερον ἀξιωματικόν του, τὸν λόρδον Ἐδουάρδον Σέσιλ — τὸν μετέπειτα θερμὸν θιασώτην τοῦ θεσμοῦ «τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν» — νὰ συγκεντρώσῃ τὰ παιδιά τῆς πόλεως καὶ νὰ τὰ ἐνδύσῃ στρατιωτικῶς πῶς, νὰ τὰ συντάξῃ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποίησῃ.

Τὰ ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν πᾶσαν πρόβλεψιν.

Ὅλοι αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι ἐγίνοντο ἀπὸ τὸ νεαρὸν σῶμα τῶν μικροσκοπικῶν στρατιωτῶν. Μεταβίβασις διαταγῶν, ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, ἐπίδεσις τραυμάτων, μεταφορὰ τραυματιῶν, νυκτεριναὶ περίπολοι καὶ πᾶσα βοηθητικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀπὸ τὸ πρωτότυπον σῶμα.

Οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς Μαίηφκιν, ἀπερίσπαστοι ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ εἵδους τούτου — αἱ ὁποῖαι εἶναι ὄντως ἀπαραίτητοι, ἀλλ' ἀπορροφοῦν μέγα μέρος τῶν κυρίων στρατιωτικῶν δυνάμεων — ἀφωσιώθησαν εἰς τὸν κύριον προορισμόν των. Ἡ ἥρωικὴ ἄμυνά των ἔσωσε τὴν πόλιν καὶ οἱ ἐπίσης γενναῖοι Μπόερς ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ ὑπεχώρησαν.

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ νεαροῦ στρατιωτικοῦ σώματος καὶ ἰδίως ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ πίστις, μετὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο ἐξεπλήρωσε τὰ ἔργα του, ἐξετιμῆθησαν δεόντως. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐκόσμησε τὸ στήθος ἐκάστου Προσκόπου μετ' τιμητικῶν μετάλλιον.

Ἀπὸ τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐνεπνεύσθη ὁ Πάουελ ὁλόκληρον σύστημα ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξεν εἰς εἰδικὰ βιβλία.

Ἡ ἐνεργητικότης, ἡ πειθαρχία, ἡ ἀγάπη τοῦ ὑπαίθρου, ἡ ὑγιεινὴ διαίτα, ἡ ἀπόκτησις πρακτικῶν γνώσεων, ἡ φιλαλληλία, ἡ μεγαλοφροσύνη, ἡ αὐτοθυσία, ὁ ἀλτρουϊσμός, τὰ ὁποῖα πάντα ἐπιδιώκει ν' ἀναπτύξῃ ὁ Προσκοπισμός, εἶναι ἀρεταὶ ὕψισται.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προσκοπισμοῦ ὑπῆρξε καταπληκτικὴ. Πλέον τῶν 700.000 ὑπελογίζοντο προπολεμικῶς οἱ Πρόσκοποι ὅλου τοῦ κόσμου.

Καὶ εἰς τὴν Πατρίδα μας ἐπεξετάθη ὁ θεσμός ἀπὸ τοῦ 1910 μετὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα! ἔσχάτως δὲ ἤρχισαν νὰ συνιστῶνται καὶ ἀνάλογα σώματα Ἑλληνίδων προσκόπων καὶ ὁδηγῶν. Ἦδη ὁ προσκοπισμός, τοῦ ὁποῖου Ὑπατος ἀρχηγός εἶναι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Παῦλος Α', λαμβάνει καθ' ἡμέραν ἀξιοπρόσεκτον ὥθησιν πρὸς τὸ καλύτερον.

Χ. Δημητρακόπουλος

1. Ἡ πρώτη ὁμάς ἐσχηματίσθη ἐν Ἀθήναις τὸν Μάρτιον τοῦ 1910 ὑπὸ τοῦ γυμναστοῦ Α. Λευκαδίτη.

Ο ΠΡΟΣΚΟΠΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Βοηθὸς τοῦ πνιγομένου.

“Ελα, Ἀλέξανδρε, νὰ παίξης μαζί μας” τοῦ ἐφώναξαν μερικοὶ συμμαθηταὶ του κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψυχαγωγίας.

— Εἴμεθα πέντε καὶ μᾶς χρειάζεται ὁ ἕκτος νὰ παίξωμε «τὰ σκλαβάκια»· τί ἔχει νὰ γίνῃ σήμερα! προσέθεσεν ὁ Πέτρος Θεοφιλίτης, ὁ ὁποῖος ἠγάπα τὰ παιγνίδια περισσότερον ἀπὸ τὰ μαθήματα καὶ τὰ γλυκίσματα ἀκόμη.

— “Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος” ἐδανείσθην ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῆς ὁμάδος μου τῶν προσκόπων ἐν βιβλίον ὑγιεινῆς καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγνώσω ἐγκαίρως, διὰ νὰ τὸ ἐπιστρέψω.

— “ὦ! Τὸ ἔξερα ἐγώ! Εἶσαι «Ξυλόσοφος» πρόσκοπος καὶ δὲν μᾶς καταδέχεσαι! Εἶπεν ὁ Θεοφιλίτης καὶ ἔκαμεν ἓνα μορφασμὸν περιφρονήσεως καὶ ἀγανακτήσεως.

Ἡ γενναιοφροσύνη τοῦ προσκόπου δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ν’ ἀπαντήσῃ οὔτε εἰς τὴν δηκτικὴν εἰρωνίαν τοῦ συμμαθητοῦ του, οὔτε εἰς τὸν ὑβριστικὸν μορφασμὸν του. Πικραμένος διὰ τὴν ἄδικον ἐπίθεσιν ἀπεκρίθη ξηρῶς:

— Πρέπει νὰ τὸ τελειώσω πρῶτα· ἔπειτα θὰ παίξω καὶ ἐγὼ μαζί σας.

— Μᾶς ὑποχρέωσες, «κ. Ξυλόσοφε!..».

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔμεινε μόνος, ἐκάθισεν εἰς μίαν ἄκραν τῆς ἀμανδρώτου ἀπεράντου αὐλῆς τοῦ σχολείου καὶ ἤρχισε ν’ ἀναγινώσκῃ μὲ προσοχὴν τὴν συνέχειαν τοῦ βιβλίου. Ἡ ἀνάγνωσις τὸν ἀπερρόφησεν ἐντὸς ὀλίγου τόσοσιν ὥστε, ἐνὼ γύρω του ἐβασίλευεν ἡ μεγαλυτέρα θορυβώδης χαρὰ, αὐτὸς δὲν ἤκουεν οὔτε τὰς φωνάς, οὔτε τὰ γέλια τῶν συμμαθητῶν του, ὡς ἐὰν ἐπεκράτει ἀπόλυτος ἡσυχία.

...Ἡ Ὑγιεινὴ—ἀνεγίνωσκεν—εἶναι μία ἐπιστήμη τόσοσιν πολῦτιμος. Μὲ αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ διατηρήσουν τὸ πρῶτον ἀγαθόν, τὴν ὑγείαν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει, δύναται νὰ φανῇ χρήσιμος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· δύναται καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των νὰ σώσῃ...

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κεφα-

λαίου, ήγέρθη καὶ διηυθύνετο πρὸς τοὺς συμμαθητάς του. Ἐβάδιζε μὲ τὴν κεφαλὴν ὕψηλά, εὐχαριστημένος δι' ὅσα ἔμαθε, καὶ ἀνέπνεε μὲ ἐλεύθερον στήθος τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς. "Εξαφνα τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς τῶν μαθητῶν διεδέχθησαν φωναὶ ἀγωνίας. "Ετρεξε τώρα ταχύς· εὗρεν ὄλους τοὺς συμμαθητάς του κατατρομαγμένους νὰ παρατηροῦν εἰς τὸν μικρὸν ποταμόν, ποὺ ἐκύλιε τὰ νερά του ὄχι μακρὰν τοῦ σχολείου.

— Πέτρο, καημένε Πέτρο! ἐφώναζον οἱ μαθηταί, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τελειώσουν τὴν σκέψιν των.

— Τί τρέχει; Τί σᾶς συμβαίνει; Ἠρώτησε τραυλίζων ὁ Ἀλέξανδρος.

— Νά, ἐπνίγη ὁ Πέτρος Θεοφιλίτσης! ἀπήντησε μὲ δισταγμὸν κάποιος μαθητής.

Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, πλησίον τοῦ σχολείου, τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἦτο πολὺ βαθύ. Ὁ Θεοφιλίτσης ἔσκυψεν εἰς τὴν ὄχθην νὰ κόψη ἐν σπάνιον ὠραῖον ἄνθος, ποὺ ἦτο φυτρωμένον ἐκεῖ, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν του καὶ εὐρέθη εἰς τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώριζε νὰ κολυμβᾷ, ταχέως ἐχάθη μέσα εἰς τὰ νερά.

Ὁ Πέτρος Θεοφιλίτσης ἦτο εἰς πολὺ ζωηρὸς μαθητής, ἀλλὰ ἐπιμελής καὶ πρὸς ὄλους τοὺς συμμαθητάς του ἐφέρετο μὲ εὐγένειαν· ἐν τούτοις ἐν μαῦρον νέφος ἐσκίαζε τὴν κατὰ τὰ ἄλλα καλὴν διαγωγὴν του. Ἐδείκνυεν ἀνεξήγητον ἐχθρότητα πρὸς τὸν πρόσκοπον Ἀλέξανδρον· δὲν ἄφινεν εὐκαιρίαν νὰ μὴ ἐκχύσῃ ἐναντίον του τὸ δηλητήριον τῆς γλώσσης του. Ἄς ἀφήσωμεν τὰς ἄλλας συνεχεῖς ὕβρεις του καὶ τὰ πειράγματα καὶ ἃς ἐνθυμηθῶμεν τὴν τελευταίαν εἰρωνίαν του καὶ τὸν ὑβριστικὸν μορφασμὸν του πρὸς τὸν ἀτυχῆ Ἀλέξανδρον, ποὺ εἶδομεν μόνοι μας, διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἄδικον συμπεριφορὰν του.

Ματαίως ὁ γέρον διδάσκαλος μὲ νοουθεσίας καὶ μὲ τιμωρίας ἀκόμη προσεπάθησε νὰ τὸν διορθώσῃ. Ἦτο ἀδύνατον· μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλιν πάλιν τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Φαίνεται ὅτι τὸν ἠνώχλει ἡ μεγάλη φιλομάθεια τοῦ προσκόπου καὶ τὸ γενναῖον του φρόνημα. Καὶ ὅμως τὰ δύο αὐτὰ προτερήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου πόσον ἦσαν ἄξια προσοχῆς.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνῶ ἔναυλοι * ἦσαν οἱ πικροὶ λόγοι τοῦ Πέτρου, τὰ ἐλησμόνησεν ὅλα· μόνον ἡ σωτηρία τοῦ Θεοφιλίτη ἀπησχόλει τὸν νοῦν του. Εὐτυχῶς ἐγνώριζεν ὥς πρόσκοπος νὰ

κολυμβᾶ καλῶς. Ἐπέταξε λοιπὸν τὸ σακκάκι του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν· ἐκολύμβησεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διέκρινε κάτω εἰς τὴν ἄμμον τὸ σῶμα τοῦ Πέτρου, τὸν ἐπίασε μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἀπὸ τὴν ζώνην, καὶ κολυμβῶν μετὰ κόπου μὲ τὴν ἄλλην κατῶρ-

θωσε νά επανέλθῃ εἰς τὴν ὄχθην· τὸν ἀνέβασεν ἔπειτα ἐπάνω, ὅπου καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ γυμνὸν ἔδαφος.

“Οἱ αἰ ἔτρεξαν γύρω ἀπὸ τὸν Θεοφιλίτην· πρῶτος ἦλθε καὶ ὁ γέρων διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἔσπευσεν ἀπὸ τὸν μικρὸν λόφον, ὅπου εἶχεν ἀνεβῆ διὰ νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τοὺς ἐκεῖ παίζοντας μαθητάς. Ἀλλὰ ὁ Πέτρος οὔτε ἐκινεῖτο οὔτε ἀνέπνεε πλέον.

Πέθανε! Εἶπεν εἰς μαθητῆς· νὰ εἰδοποιήσωμε τοὺς γονεῖς του.

— Εἶναι λάθος· λέγει ὁ γέρων διδάσκαλος. Πρέπει νὰ περιποιηθῶμεν τὸν καημένον τὸν Πέτρον, ἴσως δὲν εἶναι ἀποθαμένος. Τρέξε ἐσύ, Ἀγασίλαε, νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν ἱατρόν, καὶ σύ, Θοδωράκη τοὺς γονεῖς του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἔσκυψε νὰ προσφέρῃ τὴν βοήθειάν του εἰς τὸν δυστυχῆ μαθητήν.

Περίθαλψις τοῦ πνιγμένου.

“Ο Ἀλέξανδρος οὔτε τώρα ἐνεθυμήθη τὴν διαγωγὴν τοῦ Θεοφιλίτη· εἰς τὸν νοῦν του ἐκυριάρχει ἤδη ἀπολύτως μία μόνον ἄλλη ἰδέα, πῶς νὰ σώσῃ τὸν πνιγμένον. Ἡ ἀπελπιστικὴ κατάστασις τοῦ Πέτρου δὲν τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ τὰς ἐλπίδας καὶ τὸ θάρρος του. Τουναντίον ἡ ψυχραιμία τοῦ γέροντος διδασκάλου τὼν καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ ἐνὸς συμμαθητοῦ του, ἐνὸς ἀνθρώπου τέλος πάντων, ἔστω καὶ ἐχθροῦ του, τοῦ ἔδωκαν νέαν δύναμιν.

Ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην του ὅ,τι εἶχεν ἀναγνώσει σχετικῶς εἰς τὸ πολύτιμον βιβλίον τῆς Ὑγιεινῆς, ὅ,τι εἶχε διδαχθῇ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ομάδος του καὶ ὅ,τι εἶχεν ἴδει εἰς παρόμοιον δυστύχημα τὸ περασμένον θέρος εἰς τὴν κατασκήνωσιν τῶν προσκόπων.

— Κύριε, εἶπεν εἰς τὸν διδάσκαλον, σὰς παρακαλῶ, σηκώθητε σεῖς καὶ ἀφήσετε ἐμὲ νὰ κάνω σὰν πρόσκοπος τὸ χρέος μου· ἕως ὅτου ἔρθῃ ὁ γιατρός, ἐγὼ θὰ ἐφαρμόσω ὅ,τι παραγγέλλει ἡ Ὑγιεινὴ.

“Ο γέρων διδάσκαλος γνωρίζων τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἱκανότητά του τὸ ἐπέτρεψεν.

“Ο Ἀλέξανδρος ἤρχισεν ἀμέσως σύντονον ἱατρικὴν περί-

θαλψιν. Πρῶτον ἔβαλε τὸν πνιγμένον μὲ τὴν κεφαλὴν ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ κενωθῇ ὁ στόμαχος ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Ἀντικατέστησε τὰ βρεγμένα ροῦχα μὲ στεγνὰ καὶ ζεστά καὶ πότε ἐθέρμαινε τὸ παγωμένον σῶμα μὲ ἐντριβάς, πότε μετεχειρίζετο τὸν ἓνα τρόπον καὶ πότε τὸν ἄλλον, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ πνιγμένου. Εἰς μάτην ὁ Θεοφιλίτης παρέμενεν ἀκίνητος καὶ παγωμένος. Οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ προστρέξει, καὶ οἱ μαθηταὶ ἐκίνουν μὲ δισταγμὸν τὴν κεφαλὴν.

— Ἐμεινε πολλὴν ὥραν εἰς τὸ νερόν· ἔλεγον. Εἶναι χαμένος, ἄδικος κόπος !

Ἀδιάφορον ! Ἀπήντησεν ὁ πρόσκοπος. Ἐπανάφεραν εἰς τὴν ζωὴν πρόσωπα, τὰ ὅποια παρέμειναν εἰς τὸ νερόν μίαν καὶ πλεον ὥραν. Ὡ, δὲν ἀποθαρρύνομαι !

— Εὖγε παιδί μου ! Εἶπεν ὁ γέρων διδάσκαλος. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ χάνῃ ποτὲ τὸ θάρρος του.

Ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ ὁ ἱατρὸς δὲν ἐφαίνετο. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηκολούθει τὰς περιποιήσεις του ἀλλάσσων κάθε τόσον τρόπον θεραπείας. Ὁ γέρων διδάσκαλος μὲ καταφανῇ συγκίνησιν παρηκολούθει τὴν ἀγωνιώδη προσπάθειαν τοῦ νεαροῦ προσκόπου· οἱ γονεῖς τοῦ Πέτρου, οἱ ὅποιοι πρὸ ἄρκετοῦ χρόνου εἶχον φθάσει, μόλις καὶ μετὰ βίας συνεκράτουν τοὺς λυγμούς των.

Ὁ πρόσκοπος μὲ τὰ δάκρυα τώρα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διότι αἱ ἐλπίδες του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξησθένουν, ἐσυνέχιζε τὸ ἐπίμοχθον* ἔργον του. Ἐνεθυμεῖτο, ὅτι εἶχε ἀναγνώσει, ὅτι πνιγμένοι ἐπανῆλθον εἰς τὴν ζωὴν μετὰ φροντίδας ἐξ ὠρῶν, εἰς τὸ φαινόμενον μάλιστα ἀνωφελεῖς, καὶ αὐτὸ τοῦ ἔδιδε τὸ ὕστατον θάρρος.

Τέλος μετὰ μακρὰς προσπαθείας, ὅταν ἐπλησίαζε τὸ στόμα του εἰς τὸ στόμα τοῦ ὕβριστοῦ του, διὰ νὰ φυσῇ ἐκεῖ μέσα ὀλίγον ἀέρα νὰ προκαλέσῃ ἀναπνοὴν, ἤσθάνθη μίαν ἐλαφρὰν πνοὴν νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἰδικήν του. Εἰς ἐλαφρὸς παλμὸς ἀνετάρασσε τὸ στήθος τοῦ δυστυχοῦς παιδιοῦ.

— Ζῆ ! Ἐφῶναξεν ἐξαλλος* ἀπὸ χαρὰν ὁ Ἀλέξανδρος. Πέτρο ! Πέτρο ! Καὶ τὸν ἐφίλησε τρυφερῶς εἰς τὸ μέτωπόν.

— Παιδί μου, νά ζήσης καί νά προκόψης! Ἡκούσθη συγχρόνως ἀπό τὰ δύο στόματα τῶν γονέων, ἐνῶ τέσσαρες χεῖρες ἐξετείνοντο εἰς ἐναγκαλισμόν τοῦ προσκόπου, καί ἄλλαι δύο τοῦ γέροντος διδασκάλου.

— Δώστε μου γρήγορα ἕνα ζεστό, πολύ ζεστό, ποτό· εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Τοῦ ἔφεραν ἐν κύπελλον τεῖτου· ἔχυσε μέ προσοχὴν κατ' αῤαῖα διαστήματα ἀπὸ μίαν μικρὴν κουταλιὰν εἰς τὸ στόμα τοῦ Πέτρου. Ὁ νεαρὸς πνιγμένος ἀνεζωογονήθη. Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀνεστέναξε βαθέως καί παρετήρησε τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁλίγον κατ' ὀλίγον συνήρχετο. Δάκρυα ἤρχισαν νὰ βρέχουν τὸ πρόσωπόν του. Πικρὰ δάκρυα μετανοίας! Θερμὰ δάκρυα συγγνώμης.

Ὁ γιατρός, ὁ γιατρός! Ἐφώναξαν ἑξαφνα γύρω ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ ἱατρός ἔλειπεν εἰς γειτονικὸν χωρίον, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ἕνα ἀσθενῆ του, ὅπου καί τὸν ἀνεζήτησαν. Ἐσπευσε λοιπὸν νὰ ἐπανέλθῃ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν Θεοφιλίτην. Τὸν ἐξήτησεν ἀμέσως καί τὸν εὗρε πολὺ καλά. Παρεκάλεσεν ἔπειτα νὰ τοῦ διηγηθοῦν τί συνέβη. Ἀφοῦ ἤκουσεν ὅλας τὰς λεπτομερείας, ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ προσκόπου καί τὴν ἔσφιξε τρυφερώτατα.

— Παιδί μου, τοῦ εἶπεν, ἔσωσες τὴν ζωὴν τοῦ συμμαθητοῦ σου. Ἐγὼ ἦλθα πολὺ ἀργά, ἀλλὰ σὺ ἔκαμες, ὅ,τι θὰ ἔκαμνα καί ἐγὼ ὁ ἴδιος. Σὲ συγχαίρω...

— Καί αὐτὸς ὁ συμμαθητὴς του ἦτο ὑβριστὴς του, ἦτο ἐχθρὸς του· εἶπεν ὁ γέρον διδάσκαλος, κατὰπληκτος ἀπὸ θαυμασμόν διὰ τὴν ἐξοχὸν συμπεριφορὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— Ἀ, αὐτό, εἶπεν ὁ ἱατρός, εἶναι ἀκόμη γενναιότερον· φαίνεται ὅτι ὁ πρόσκοπός μας εἶναι ἀνώτερος ἀνθρώπος, πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους! Καί ἔσκυψε καί ἐφίλησε τὸν μικρόν.

— Εὖγε, παιδί μου!

Δυὸ διαμαντάκια ἐκύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Ἀλεξάνδρου. Προσπαθεῖ νὰ τὰ κρύψῃ μέ τὸ χαμόγελον, λέγων:

— Δὲν ἔκαμα καί σπουδαῖα πράγματα, διὰ νὰ ἀξίζω τόσους ἐπαίνους. Ἀπλῶς ἔκανα τὸ καθήκον μου!

Ν. Α. Κοντοπούλου

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΦΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ

Μικρά μικρά κουκιά τῆς ἄμμου,
μικρὲς νεροῦ σταλαγματιές,
κάμνουν τῇ γῇ μας ἐδῶ χάμου
μὲ τόσες θάλασσες πλατιές.

Μικρὴ μικρὴ λογιέται μόνο
κάθε στιγμή προσωρινή,
μὰ τὸν αἰώνιο τὸ χρόνο
στιγμές τὸν κάνουν νὰ γενῇ.

Μικρὴ μικρὴ κάθε ἀδικία
καὶ σφάλμα καὶ παρακοή·
μ' αὐτὰ γεννοῦν τὴν ἁμαρτία
καὶ κάμνουν κόλαση τῇ γῇ.

Μικρὴ μικρὴ κι ἡ καλωσύνη
κι ἡ ἀρετὴ τοῦ καθενός,
κάμνουν τὸν κόσμον αὐτὸ νὰ γίνῃ
παράδεισος ἀληθινός.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1899

« Οὐρανίου τῶν Παίδων » 1895

Γ. Βιζυηνός

Γ. Βιζυηνός

ὁ μικρὸς
σοὺ φέρνει
τὰ μεγάλα

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωρίζομαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ τὸ μικρό του τ’ ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλο κρᾶζει,
στὰ μυστικά μας δὲ μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά,
ξέρει καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μετὰ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τίς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρά,
γιά βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα.

Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; “Όλοι θλιβεροί, κι ἀπ’ τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας τὸν βᾶφει τὸν ἄερα.

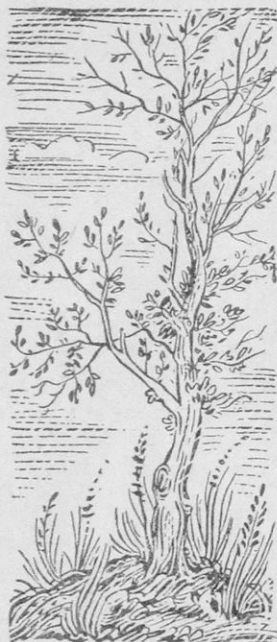
Διάπλατα τίς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνοῖ
καὶ στοῦ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα
κι ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ, γιορτὴ, καθημερινή,
θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κουπά.

Χώρια ἀπ’ τίς ἐγνοίες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μὲς στίς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγροὺς
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πινητὲς στοῦ χαμομήλι...

« Πρωῖνό ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Ε΄.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗ, ΖΩΗΝ

Στὴ γαλανὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δένδρι, τὸ πρὸ φτωχὸ χορτάρι.

Γ. Δροσίνης

Πειρασία

Ο ΑΤΤΙΚΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

Χ "Όταν λέγουμεν περί ενός τόπου διτ ἔχει ὠραῖον οὐρανόν, ἐννοοῦμεν κυρίως διτ ἔχει ὠραῖαν ἀτμόσφαιραν. Μήπως ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι παντοῦ ὁ ἴδιος ; Ἡ ἰδίᾳ ἄπειρος ἔκτασις, ὁ ἴδιος ἥλιος, ἡ ἰδίᾳ σελήνη, οἱ ἴδιοι ἀστέρες ; Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν κατὰ τόπους διαφορετικὰ, δηλαδὴ μὲ περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν λαμπρότητα, εἶναι ἡ ποιότης τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὡς τῆς διαυγείας, ὡς τῆς λεπτότητος, ὡς τῆς καθαρότητος τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀτμοσφαίρας. Πόσον λαμπρὸς εἶναι ὁ οὐράνιος θόλος, τὸν ὁποῖον σχηματίζει ἄνωθέν μας ; Πόσον γλυκὺ, πόσον ὄνειρῶδες εἶναι τὸ κυανοῦν τοῦ χρώμα ! Μὲ ποῖαν μεγαλοπρέπειαν λάμπει ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἥλιος ! Μὲ ποῖαν ἱλαρότητα ἐκτοξεύει τὰς μελιχράς τῆς ἀκτῖνας ἡ σελήνη ! Πόσον ζωηρὰ εἶναι ἡ μαρμαρυγὴ τῶν ἀστέρων ! Ἀλλὰ καὶ τὰ γήινα ἀντικείμενα πόσον ἐξωραΐζονται διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἀτμοσφαίρας !

Πόσον δὲ φαίνονται ὅλα καθαρὰ, εὐκρινῆ, ὠραῖα, ἀρμονικά, φωτεινὰ, ἐορτάσιμα ! Ποῖαν χάριν ἔχουν αἱ καμπύλαι τῶν βουνῶν, αἱ διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ! Πόσον ὠραῖα καὶ ποικίλα εἶναι τὰ χρώματα ποὺ ἐνδύεται κάθε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον λούει ἡ μάγος αὐτὴ ἀτμόσφαιρα ! Ἰδέτε τὸν τραχὺν καὶ γυμνὸν ἐκεῖνον τοῖχον· Ἰδέτε τὸν πετρώδη καὶ ἄμορφον ἐκεῖνον λοφίσκον· Ἰδέτε τὸ χέρσον καὶ κονιορτώδες αὐτὸ τεμάχιον τοῦ ἐδάφους· Ἰδέτε τὸ ἰσχνὸν καὶ ἀσθενικὸν αὐτὸ δενδρύλλιον. Πῶς ἐξιδανικεύονται ὅλα τὰ ἄψυχα καὶ ἔμψυχα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας !

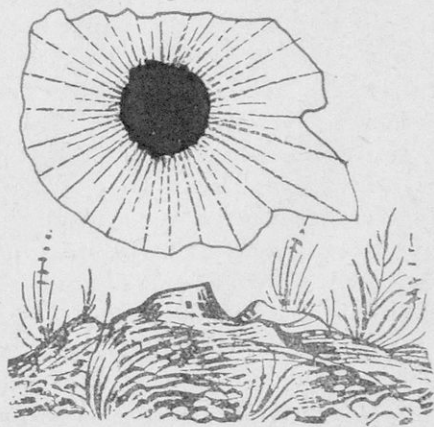
Εἰς τὸ φῶς αὐτὸ τὸ λαμπρόν, νομίζετε ὅτι εἶναι πλασμένα ἀπὸ τὴν πολυτιμότεραν ὕλην, ὅτι εἶναι στολισμένα μὲ σαπφείρους καὶ μὲ ἀδάμαντας, ὅτι εἶναι σκεπασμένα μὲ κόνιν χρυσοῦ. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ μαγεία ἐνὸς οἰουδήποτε ἀθηναϊκοῦ τοπίου, καὶ τοῦ ἀπλουστέρου, ὑπὸ ἔποψιν γραμμῶν, διότι κυρίως εἶναι μαγεία χρωμάτων.

Καὶ ἀκριβῶς ἐκείνη ἡ ξηρότης, τὴν ὁποίαν ἐθεωρήσαμεν ὡς ἔλλειψιν τῆς ἀττικῆς φύσεως, εἶναι ὁ κύριος παράγων τῆς θαυμασίας αὐτῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ ἀπαραιλλοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν θ' ἀπαντήσῃ κανεὶς εὐκολὰ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου· ἰδοὺ ὅλον τὸ θέλγητρον, ὅλη ἡ γοητεία τῆς ἀθηναϊκῆς φύσεως. Ἄν τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν ἦτο διαφορετικόν, ἂν εἶχε ἄφθονα νερὰ καὶ ἄφθονον φυτείαν, ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν θὰ ἦτο τόσον ὥραία. Τότε οἱ ἀτμοὶ θὰ τῆς ὀλιγόστευαν τὴν διαφάνειαν καὶ τὴν καθαρότητα, καὶ θὰ ἦτο μία ἀτμόσφαιρα μᾶλλον ὕγρα καὶ ὀμιχλώδης, καὶ οὔτε ὁ ἥλιος θ' ἀκτινοβολοῦσε δι' αὐτῆς μὲ τόσῃν μαγείᾳ, οὔτε τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἦτο τόσον γλυκύ, οὔτε τόσον λαμπρῶς ἐξωραϊσμένη ἡ ὄψις τῆς Ἀττικῆς γῆς.

Ἡ ἀθηναϊκὴ φύσις γύρω μας θὰ ἀπέκτα ἄλλας καλλονάς, ἀλλὰ θὰ ἔχανε τὸν ὥραϊον αὐτὸν χρωματισμόν, τὸν ὁποῖον θαυμάζομεν σήμερον, εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους, εἰς πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός.

«Διάπλασις τῶν Παίδων» 1899

Γρηγ. Ξενοπούλος

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἥλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
ποὺ μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντο αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιὰ,
ποὺ δίνεις τῇ ζωῇ καὶ τῇ ἡμέρα
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς — κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει,
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη,
καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ·
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνῃ,
καὶ τότε τὴν παρηγοριά νὰ βρῇ καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδίκημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο,
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχό
δίνεις τὸ φῶς, τὸ τρισευλογημένο·
Κι ὅταν βαθιά μέσα στὴ φυλακὴ
καμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα
μπαίνει κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ καλὴν ἐλπίδα.

Ὅταν ἡ ροδοδάκτυλη αὐγὴ
πάρῃ καὶ ζέψῃ τ' ἄτια τὰ χιονᾶτα
στὸ πορφυρένιο ἀμάξι της, καὶ βγῇ
γιὰ νὰ σ' ἀνοίξῃ τὴν οὐράνια στράτα,

μαζεύει τ' ἄστρα ἢ νύχτα βιαστική,
ἢ μάννα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου,
καὶ ρίχνεται μὲ φόβο ὀρμητικὴ στὸν "Αἰθ' κάτου !

Τότε προβάλλεις, "Ηλιε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται, πὼς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλᾶση,
πουλιά, λουλουδία, θάλασσα καὶ γῆ, λίμνες καὶ δάση!

Κι ὅταν ψηλά τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ
στὰ μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἄσεβῃ
ὅπου τολμήσει νὰ σὲ ἰδῇ στὰ μάτια.
Τότε κι ἐσὺ θεὸς τρισφωτεινός,
ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὠργισμένος
καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινὸς καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ θά 'ρθῇς,
κανεῖς δὲν ἤμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ,
μέσα στὴ θάλασσα θ' ἀφανισθῇς
ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θά πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψη ἀληθινή,
πὼς ἔχει τέλος κάθε βασιλεία,
καὶ πὼς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ θεοὶ
δὲ σβηροῦν, δὲ χάνονται σὰν τοὺς ἀνθρώπους·
αὔριο θά φέρῃς πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, στοὺς ἴδιους τόπους.
Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τὴ μιλή,
θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα :
« Χαῖρε, θεέ, ἀφέντη, βασιλιά, χαῖρε, πατέρα ».

ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Τὸ καλοκαίρι ἔχει τὶς χάρες του
ποιὸς τὶς ἀρνιέται, ποιὸς λέγει τ' ὄχι ;
μὰ κάποιες χάρες ἔχει ἐξῶρες
τοῦ Ἀη Δημητριοῦ τὸ πρωτοβρόχι.

Τὰ πεῦκα, ἀπ' τὶς βροχὲς δροσόλουστα
μῶσκοβολοῦν σὰ θυμιατήρια
νερό γεμάτα τὰ χλωράγκαθα
γίνονται τῶν πουλιῶν ποτήρια.

Ὁ πλάτανος, ποὺ ἀνεμοδέρνεται
γυμνὸς καὶ ξέφυλλος, ἀντρεϊεύει
τοὺς κλώνους ἔχει ἐλαφοκέρατα
καὶ μὲ τ' ἀερικὰ παλαίβει.

Τ' ὠριμο κούμαρο ὀλοκόκκινο
τὰ πράσινα κλαδιὰ ματώνει
χρυσὴ ἢ σταρήθρα στὰ μεσοῦρανα
χορταίνει φῶς καὶ ξεφαντώνει.

Τῶν θυμαριῶν τὰ ξεροκλώναρα
πρώιμα πρασινοφυλλιάζουν,
καὶ τὴ σοδιὰ ἀπ' τὶς ἀποθήκες τους
βρεμένη τὰ μυρμήγκια λιάζουν.

Στὸ κυπαρίσσι κάθε ἀπόβραδο,
ποὺ τὸ 'χουν πύργο καὶ παλάτι,
φωνάζουν οἱ σπουργίτες, τρώγονται,
ποιὸς νὰ 'βρῇ πιὸ ζεστὸ κρεβάτι.

Καὶ μὲ ξυπνὰ κάθε ξημέρωμα,
οἱ μακρινοῦ βοσκοῦ φλογέρα,
κάτω ἀπ' τὸ σφάλιστό παράθυρο
τοῦ καλογιάννου ἢ καλημέρα.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΕΩΣ

Κούκου - κούκου - κούκου !

Ίδου ἕν προνομιοῦχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ· Κορφολογεῖ τὴν ἀνοιξιν τὸ τραγοῦδι, δίχως νὰ τὸν βαρύνῃ καμία πεζὴ ὑποχρέωσις. Ἀκόμῃ καὶ τὰ αὐγά του, ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάζουν τὰ πουλιά του, τὰ τρέφουν, τὰ ποτίζουν, τὰ μεγαλώνουν.

Μόνος ὁ κοῦκος πετᾷ τὰ αὐγά του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἀφορμὴν θέλει διὰ νὰ πλάσῃ ἀτελειώτους ἱστορίας, ἔγραψε εἰς δόξαν τοῦ κούκου ἕνα ὁλοκληρὸν χάρτην προνομίων. Πρῶτα - πρῶτα ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικὸν ὅτι δὲν ταξιθεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογόν του εἶναι ἕνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «Κουκάλογο».

Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον ἀπὸ τὸν κοῦκον· καὶ ἡ παράδοσις λέγει ὅτι τὸ στέλλει ὁ κύριός του, ὁ κοῦκος, διὰ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἦλθεν ἡ ἀνοιξίς εἰς τὰ βουνά. Τὸ «κουκάλογο» περιπλανᾶται ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει, διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν καβαλλάρην.

Ποτὲ ὁ κοῦκος δὲν κáηται ὅπου καὶ ὅπου, διὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἀνοιξιν· «Ἐχει ὠρισμένους λόφους καὶ ὠρισμένα δένδρα, ἀκόμῃ καὶ ὠρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικοὺς. Εἰς ἕνα λόφον, ἀντικρὺ ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἦτο ἕνας γηραλέος πρῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρχιζε ὀστεροτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κάποτε ὁ βορριᾶς ἔσπασε τὸν πρῖνον καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολονδὶ γύρω του εἶναι καὶ ἄλλοι πρῖνοι.

Λέγουν ἀκόμῃ ὅτι εἶναι τὸσον ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἕν μέρος, δὲν ἐπανέρχεται ποτὲ πλέον ἐκεῖ. Κάποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν ὅτι πλάγια ἀπὸ τὴν καλύβην του ἤρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἕνας κοῦκος καὶ τὸν «ἐχαιρέτιζε πρῶι πρῶι». Ἀλλὰ μίαν φορὰν τὸν ἐπετροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

— Καί διατί τόν έπετροβόλησες; τόν ήρώτησα.

— Μοῦ «κόμπωνε» τά παιδιά μου.

Γενική πρόληψις ὑπάρχει ὅτι, ἅμα ἀκούσῃς τόν κοῦκον πρῶι - πρῶι νησιτικός, θά «κομπωθῇς», θά αἰσθανθῇς δηλαδή

εἰς τόν λαιμόν σου στενοχωρίαν, ἡ ὁποία θεωρεῖται κακὸν προμήνυμα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν ἄνοιξιν φροντίζουν νὰ μὴ ἀκούσουν τὸν κοῦκον νησιτικό.

Τόσον ἡ λαϊκὴ παράδοσις θεωρεῖ τὸν κοῦκον ὡς προνομι-

οὖχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε παραδέχεται ἀκόμη ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ ἰδιαιτέραν τροφήν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. "὘ν μικρὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον φυτρώνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σταφύλι τοῦ Κούκου».

— Μὰ εἶδατε νὰ τρώγῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἤρωτησα κάποτε ἓνα ποιμένα.

— Ἀκοῦς! τὸν βλέπομεν... Μήπως τρώγει καὶ τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πρᾶγμα νὰ πείσῃς τὸν χωρικὸν ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδικαιολόγητος χασομέρης, ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν.

Διὰ τὴν ἀτυχῇ τρυγόναν, μάλιστα! αὕτῃ εἶναι «τεμπέλα». Δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γένναν τῆς, ὅπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει ὀλίγα ξυλάκια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ὅλη φωλεὰ τῆς.

— Μὰ αὕτῃ ἐπὶ τέλους, — ἔλεγον εἰς τὸν φιλόσοφον μυλωνθρὸν τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζῴων — μὰ αὕτῃ ἐπὶ τέλους κάμνει μίαν φωλεάν, κλῶθει μόνῃ τῆς τὰ αὐγὰ τῆς καὶ τραγουδεῖ τὴν ἄνοιξιν.

— Δὲν σοῦ λέγω ὅχι. Καὶ αὕτῃ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλὰ αὐτὰ πρέπει καὶ νὰ δουλεύουν...

— Καὶ ὁ κοῦκος διατὶ νὰ μὴ δουλεύῃ;...

— Διότι αὐτὸς φέρει τὴν ἄνοιξιν. Τὸ πᾶν εἶναι ποῖος θὰ κάμῃ τὴν ἀρχήν. Νὰ ἤξευρες πῶς πηδᾷ ἡ καρδιά μας, ὅταν τὸν ἀκούωμεν ἡμεῖς οἱ ἐργατικοί...

Ἀλήθεια τί εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ! Ἀληθινὴ σάλπιγξ Θεοῦ εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου εἰς τὰ μέρη μας! Ἀνθρώποι μὲ βόδια, ἄλογα καὶ ἄροτρα χύνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ξεκλειδώνουν τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ τοῦ κούκου διακόπτει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περίπου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς. Εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς γέας ἐσοδείας τῶν ἀγρῶν· εἶναι ὁ μακρινὸς ἤχος τῶν ποιμνίων, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀπὸ τὰ χειμαδιά, τῶν προβάτων μὲ τοὺς γαλακτεροὺς μαστοὺς καὶ μὲ τὰ ἄφθονα μαλλιά.

«Τὰ ἀγέμια καὶ τὰ ἡμεῖρα
τοῦ βοῦνοῦ καὶ τοῦ λόγγου»

Στέφανος Γρανίτσας

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Βαθιά στο δάσος κελαδεῖ τὸ μαῦρο ὀλημερῆς
πουλὶ δὲ βλέπεις πουθενά, πλὴν ὅσο προχωρεῖς
μέσ' ἀπ' τὰ σύδενδρα φωνή
σὲ θέλγει πάντα σιγανή,
κούκου, κούκου, κούκου.

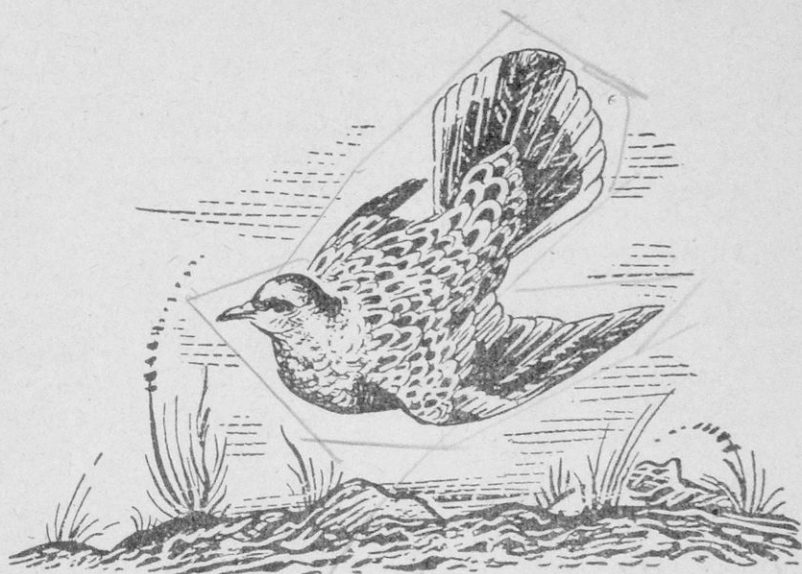
Τὰ δάση λάμπουν στὶς λοξὲς ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς,
κι ἡ αὔρα παίζει τίς βραδιῆς μετὰ τῇ δροσίᾳ τῆς γῆς·
ὅμως βράδυ καὶ πρωὶ
πάντοτ' ἀκούεται ἡ βοή
κούκου, κούκου, κούκου.

Βαθιά κι ἀόρατη φωνή, λὲς κι εἶν' ἐξωτικό,
καὶ σὲ παλάτι προσκαλεῖ κρυφὸ καὶ μαγικό,
ποῦ δὲν πατεῖ ποτὲ ψυχὴ,
πλὴν στ' ὄνειρο, κι ὅταν ἡχῇ
κούκου, κούκου, κούκου.

Εἶναι τοῦ δάσους τὸ στοιχειό, ποῦ ψάλλει χαρωπὸ
τὴν ποίηση τῆς μοναξιᾶς στοῦ δάσους τὸ σκοπό·
γι' αὐτὸ εἶναι τόσο φυσικὴ
στὰ δάση τέτοια μουσικὴ,
κούκου, κούκου, κούκου.

Ἡλίας Τανταλίδης

Η ΤΡΥΓΟΝΑ

Παράδοσις πανελλήνιος σχεδόν. Ἄμα σκοτωθῇ τὸ ταῖρι της δὲν πίνει τὸ νερὸ γάργαρο, ἀλλὰ τὸ θολώνει πρῶτα.

Ὡσαύτως γενικὴ παράδοσις, τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπαντήσετε εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς, εἶναι ὅτι μένει πλέον διὰ παντὸς χήρα.

Ὡς σύζυγος δὲν εἶναι τύπος καλῆς νοικοκυρᾶς. «Τεμπέλά σαν τὴν τρυγόνα» λένε οἱ χωρικοί. Ἡ φωλιά της εἶναι ὀλίγα φρύγανα κακοβαλμένα ἀπάνω στὸ δέντρο, ὥστε μερικοὶ λέγουν, ὅτι βλέπεις τὸν οὐρανὸν ἀνάμεσα ἀπ' τὸ νοικοκυριὸ της, καὶ ὅτι εἶναι νὰ παραξευθεῖται κανεὶς πῶς δὲν πέφτουν κάτω τ' αὐγὰ της.

Μεγάλῃ ἔγνοια της δμως ἡ δροσιά. Ἐννοεῖ νὰ διαλέξῃ δέντρο πού νὰ μὴν τὴν ἀγγίξῃ ἡ ζέστη.

Ἄλλὰ τί κάνει ἐπὶ τέλους; Λίγη φωλιά, λίγο λάλημα, λίγο κάμπο, λίγο βουνό, λίγη ζημιὰ καὶ λίγη ὠφέλεια στὰ σπαρτά. Τουλάχιστον ἐκεῖνος ὁ ἄλλος ὁ χάσομέρης τοῦ λόγγου, ὁ Κοῦκος, χαίρεται τὴν τεμπελιά του. Δὲν ἐννοεῖ μισὰ πράγματα.

Πετὰ τ' αὐγά του στίς ξένες φωλιές κι ἄς βασανίζεται ὁ χαμᾶλης λαὸς τῶν ἄλλων πουλιῶν νὰ τοῦ τὰ κλωσσέψη, νὰ τοῦ τὰ βγάλη πουλιά, νὰ τοῦ τὰ θρέψη. Αὐτὸς θὰ πιάσῃ τὸ πουρνάρι καὶ θὰ τὸ γλεντήσῃ. Καὶ ἅμα τὸ καῦμα ἀνεβῇ, ὦρα καλή, γιὰ τὰ κρύα τὰ νερά.

Μὲ λίγα φρύγανα συγυρίζεται κι ἡ τρυγὸνα [ἀλλὰ ποῖος εἶδε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μητρικῆς ἀγωνίας καὶ δὲν ἔκαμε τὸν σταυρόν του ; Διαλέγει μέρος ἀπόγωνο, δυσκολοεύρετο ἀπὸ τὰ φίδια καὶ τίς χελῶνες, ἀγκαθωτό, τουφωτό, μὲ γυράντα χαλίκιων, διὰ νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ παιδιὰ τῆς τῇ μεγάλῃ ὁμοιότητά τοῦ χρώματός των μὲ τὰ κεχρολίθια.

Τὸ κυνήγι ὅμως τῆς τρυγόνας εἶναι ἡ ἀνωτέρα κυνηγετικὴ τέχνη. Ἐνῶ ἡ πέρδικα καὶ ἡ μπεκάτσα νομίζετε ὅτι κανονίζουν τὸ πέταγμά των, ὥς νὰ προσπαθοῦν νὰ σοῦ κάμουν τὸν καλύτερον στόχον, τὸ τρυγόνι καὶ τ' ἀγριοπερίστερο εἶναι βάσανο τοῦ ματιοῦ, τοῦ ὑπολογισμοῦ, τῆς σβελτοσύνης, τῆς ψυχραιμίας. Γι' αὐτὸ ὅπως καὶ στ' ἀγριοπερίστερα, ἔτσι καὶ στὰ τρυγόνια λογαριάζουν τρεῖς τουφεκιές γιὰ κάθε κομμάτι.

Λέγουν ὡσαύτως κυñγοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, ὅτι ἂν πηγαίνετε στὸ δρόμο σας ἄοπλοι καὶ συναντήσετε τρυγὸνα, εἶναι πιθανὸν νὰ περάσετε δίπλα τῆς χωρὶς νὰ σαλέψῃ. Ἄν ὅμως ἔχετε ὅπλον καὶ ἐτοιμασθῇτε νὰ τουφεκίσετε θὰ φύγῃ μόλις κινήθῃτε ὕποπτα.

Λέγουν ἀκόμη ὅτι τὸ τρυγόνι ἔχει φοβερὴ ἀντοχὴ στὴν πληγὴ. Φεύγει μὲ τὸ κορμί του σπαρμένο σκάγια. Οἱ χωρικοὶ ὥς τόσον, ἄγνωστον ἂν ἀπὸ ποιητικὴν διάθεσιν ἢ ἀπὸ μεγάλην γνῶσιν τῆς γυναικός, μεταχειρίζονται συχνὰ τὸ ὄνομα τοῦ πουλιοῦ αὐτοῦ ὥς βαπτιστικόν.

Τὴν ἀνάμια καὶ τὰ ἡμέρα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου.

Στέφ. Γρανίτσας

Ο ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ

Μὲ τὰ φτερά τὰ σταχτερά,
μὲ τὸ μικρὸ διάδημα,
πετάει στὸν αἰθέρα·
μὲ ζῶηρό καὶ λιγυρὸ
καὶ καθαρὸ κελάδημα
ξυπνᾷ τὴν ἀτμοσφαῖρα.

Σιγὰ - σιγὰ μὲ τὸ ρυθμὸ
ἀνέβη καὶ δὲν φαίνεται
μὲ φῶς περιχυμένο·
στὸν οὐρανὸ — τὸν γαλανὸ
ἀόρατο κυμαίνεται
τὸ τρισευτυχισμένο !

Ἄλλὰ γιατίι τὰ παραιτεῖ
ἐξαίφνης τὰ οὐράνια,
καὶ γρήγορα ἐπιστρέφει
στὰ χαμηλὰ τὰ μέρη ;
ἔχει φωλιά — κι ἔχει πουλιά,
κι ἀγαπημένο ταίρι.

Εἶναι καλὰ εἰς τὰ ψηλὰ
τὰ καθαρὰ κι ἀπόνηρα
τῶν οὐρανῶν στοιχεῖα·
ἀλλὰ στὴ γῇ εἶναι ἡ στοργή,
τ' ἀληθινὰ του ὄνειρα,
ἡ ὅλη του εὐτυχία !

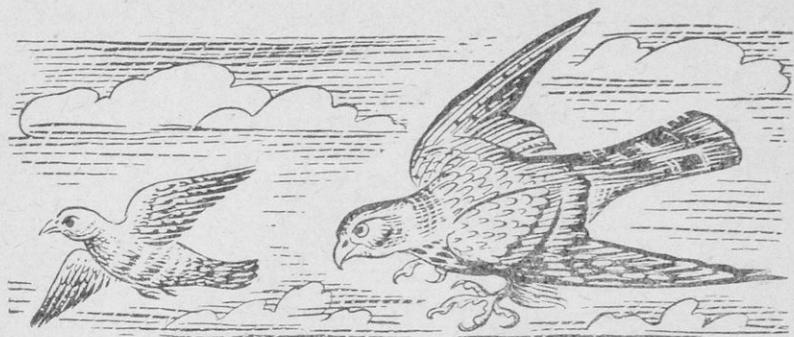
Μόνο γι' αὐτὰ τὰ διαλεχτὰ
σκορπίζει τραγουδάκια του
στὸν Πλάστη ἀπ' τὴν καρδιά του·
κι ἀφοῦ τὰ πῆ σὰν ἀστραπὴ
μαζεύει τὰ φτεράκια του
καὶ στρέφει στὴ φωλιά του.

Πῶς ἀγαπῶ κάθε σκοπὸ
 ποὺ ψάλλεις μὲ κατάνυξη,
 ξανθὸ κορυδαλάκι!
 εὐλογητὸς — ἅς εἶν' Αὐτὸς
 ποὺ στόλισε τὴν ἄνοιξη
 μὲ σὰν ἑσὲ ψαλτάκι!

« Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων » 1899

Γ. Βιζυηνός

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ήταν ένα φθινοπωρινό απόγευμα. Καθόμαστε με δυο φίλους μου, πού 'χαν έλθει στο έξοχικό μου για να μ' επισκεφθοῦν, στὸν έξώστη τοῦ πύργου καὶ κοίταζα τὸν ἀπέραντο Θεσσαλικὸ κάμπο. Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ ρεύματά του πολὺ κοντὰ μας. Εἶχαμε μπροστὰ μας ἕνα σωρὸ χωριά. Κι ἀπὸ μακριὰ μας ἐρχόταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, πού βοσκοῦσαν ὁλόγυρα.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ ἡ γῆ διψοῦσε γιὰ νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύγνεφο δὲ φαινόταν πουθενὰ κανένα καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἕνα συγνεφάκι, ἄσπρο κάτασπρο, σὰν λάγαρο ἀσήμι, κάθισε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦρθεν ἕνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ ζητήση κάτι καὶ στάθηκε μπροστὰ μας. Εἶδε τὸ συγνεφάκι στὸ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου, πού στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσο ψηλὰ βουνά, σὰν βουνοβασιλιάς, μὲ τίς σαρανταδυὸ του κορφές καὶ τίς ἐξηνταδυὸ του βρυσοῦλες.

Τὸ σύγνεφο μεγάλωνε, ὅπως μεγαλώνει ὁ καπνός, ὅταν παίρνη δρόμο τὸν ἀνέφορο.

— «Τοῦ βλέπτι αὐτὸ τοῦ σύννιφου; εἶπε. Θὰ φέρ' νιρουπουντιά. Εἶνι βλουγημένου...»

Μιά ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κοντὰ στὸν Ὀλυμπο κι ἀστραπὴ φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύγνεφο, ποὺ γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἔγινε γιὰ μιὰ στιγμή κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολὺ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συγνεφάκι γίνηκε γίγαντας καὶ χύθηκε σ' ὅλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὥς τ' Ἀγραφα κι ὥς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροπόταμου. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν ἀριῆς ἀριῆς οἱ πρῶτες σταλαματιῆς τῆς βροχῆς, χοντρές σὰν καρύδια καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ σὰ φλογισμένα φῖδια καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ὅλη ἡ Θεσσαλία λουζόταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη καὶ φεγγοβολοῦσε καὶ τρανταζόταν ἀπ' τ' ἀστροπελέκια.

Ἀπ' τὶς πρῶτες σταλαματιῆς ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μῆκαμε στὴν ἀπέραντη κάμαρα τοῦ πύργου καὶ κοιτάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρὴ βροχή, ποὺ ἔπεφτε καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν. Ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε καὶ χαϊρόμαστε τὸ περίλαμπρο θέαμα ἀκοῦμε «τράγκ»! στὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ καὶ δυὸ μεγάλα πουλιὰ κατάβρεχα, τὸ ἓνα μπροστὰ καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ πίσω, μπῆκαν μέσα. Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλυτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, ποὺ γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰ μολύβι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ, ἦταν μιὰ ωραία πετροπέρδικα, καὶ τὸ ἄλλο, μὲ μάτι ἄγριο, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ἓνα γεράκι! Ἐρχονταν ἀπὸ τὰ Πετροβούνια, γιατί μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες, «πῶχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά, τὰ κόκκινα ποδάρια», ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπήσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς βουνήσιες, κι οὔτε οἱ βουνήσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπήσιες στὰ βουνά. Οἱ βουνήσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριώτερες κι ὁμορφότερες ἀπὸ τὶς καμπήσιες καὶ τὶς βουνήσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν μανία νὰ σκλαβώνουν τὰ καημένα τὰ πουλιὰ καὶ νὰ τὰ βάζουν στὰ κλουβιά, γιὰ νὰ ἀκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους λάλημα καὶ νὰ εὐχαριστοῦνται μὲ τὴ δυστυχία τους.

Πιάσαμε καὶ τὴ δειλὴ πέρδικα, ποὺ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο τῆς, καὶ τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, ποὺ εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα ἄγριο καὶ φοβερό, καὶ τὰ βάλαμε σὲ χωριστὰ κλουβιά.

‘Η πέρδικα ήταν προωρισμένη από το συνάδελφό μου για το κλουβί και το γεράκι για δώρο σέ κανένα κυνηγό, που μπορούσε να το γυμνάση να κυνηγάη στὸν ἀέρα πουλιά.

Τὴ νύχτα, ὅταν κοιμήθηκα, δὲν μοῦ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν ὅτι ἦρθε στὸ πύργο μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρῆκε σκλαβιά.

Γιὰ τὸ γεράκι δὲν μ’ ἔνοιαζε. ‘Η ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά κι ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ’ ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ καὶ νὰ μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι’ αὐτό.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ που γύριζα ἄυπνος στὸ κρεββάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερί καὶ πῆγα ἐκεῖ, ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουβιά. ‘Η πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸ λαιμό του χωμένο στὶς πλάτες καὶ μονάχα ὅταν ζύγωνα μὲ τὸ φῶς, ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύρισε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας καὶ τὸ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ κι εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί :

“Αἰ, στὸ καλὸ σου ! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες κι ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου καὶ ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις μικρά, που σέ καρτεροῦν !

‘Η πέρδικα, σὰ νὰ μὴν πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν’ ἀποκτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. ‘Η καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ τὰ πόδια μου φαινόταν, πῶς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα.

Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του καὶ γύρισα νὰ πάω στὸ κρεββάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. ‘Εκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρίστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μ’ ἀνθρώπινη φωνή :

— Λευτέρωσέ με κι ἔμένα τὸ καημένο ! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη !

Σφίχτηκε ἡ καρδιά μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ. Πόσα πουλιά ἄφησε χωρὶς μάννα καὶ πόσες μάννες χωρὶς πουλιά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ βουβὴ φωνή, ποὺ μοῦ φώναζε :

— Λευτέρωσέ με κι ἔμένα τὸ καημένο ! Δῶσ' μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη !

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ δοῦλος, ραγιάς τοῦ Σουλτάνου, κι ἤρθα στὴ θέση του. Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο γυαλί...

— Ἀλλά... τί πάω νὰ κάμω ; εἶπα μέσα μου. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι μπορεῖ νὰ τὴ φτάσει πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο κατὰ τὴ νοτιὰ, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο ! Πάει, ἀπόκτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά ! Ὡρα του καλὴ !

Κρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοικτὴ κοντὰ στ' ἀνοικτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα θαρρεῖς στὸ Παράδεισο. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα ξανακάμει ποτέ !

« Διηγήματα Θεσσαλίας »

Χρ. Χριστοβασίλης

ΤΟ ΣΤΑΦΥΛΙ

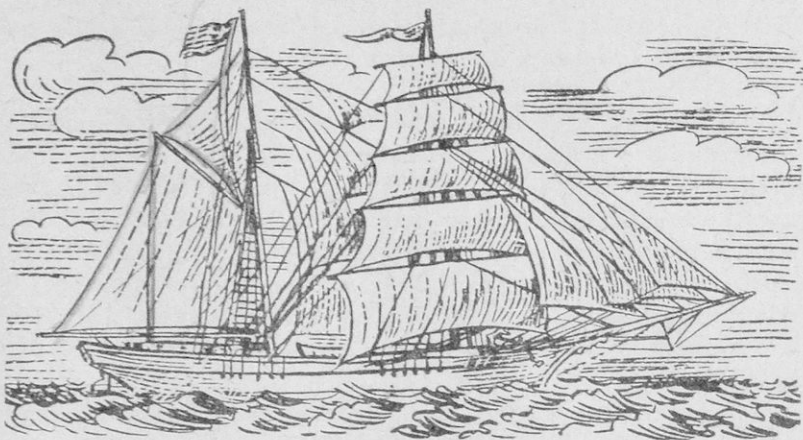
Πολλά εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σάν τὸ ρόδο οὔτε ἓνα,
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σάν τὸ σταφύλι οὔτ' ἓνας.
Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς καὶ στοὺς καρποὺς ἐσὺ εἶσαι
σταφύλι, τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριὰ καὶ σὺ πολυθωριάζεις,
ἀπ' τὴ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στήν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
κι ἀπ' τὴ χλομάδα τοῦ κεριοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.
Μικρὸ ἢ μεγαλόρωγο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφρᾶτο,
σάν ἀκροδάχτυλο μακρὺ καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι,
καὶ καρτερὸ ἀπ' τὸν Ἀη-Λιά ὡς τοῦ Χριστοῦ τὴ Γέννα·
πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,
πότε ψηλὰ στήν κρεβατιά κρέμεσαι σάν καντήλι.
Ἐσὺ εἶς' ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατοῦσα ἢ ἄλεποῦ γιὰ σέ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει.

« Κλισιὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

ΕΝΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΦΙΛΟΣ

Καπετάνιος καὶ σκύλος.

‘Ο πατέρας μου, απόμαχος τώρα πιά τῆς θάλασσας, κάθε βράδυ στο παραγώνι μᾶς ἔλεγε κι ἀπὸ μιὰ ἱστορία. Κι ἐμεῖς, καθισμένοι σταυροπόδι στὰ μάλλινα στρωσίδια, ἀκούαμε τὸ θαλασσόλυκο νὰ ἱστορῇ, πότε γιὰ τὶς τρικυμίες τῆς θάλασσας, πότε γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν ναυμάχων τοῦ Εἰκοσιένα καὶ πότε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ναυτικῶν.

Μιὰ βραδιά, σὰ μαζευθήκαμε γύρω του, ἄρχισε :

— Ταξίδεψα, παιδιά μου, μὲ τὴ σκούνα* τοῦ καπετάν Μανόλη ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὴ Μασσαλία. ‘Ο λοστρόμος* μαρκάρησε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τὸ σκύλο του, τὸν ‘Αράπη, ἓνα πολὺ ὁμορφο σκύλο κατάμαυρο, μὲ τρίχωμα γυαλιστερό, ράτσας εὐγενικῆς.

‘Αλλὰ ὁ καπετάνιος μας, χωρὶς κανένα λόγο, πολὺ λίγο συμπαθοῦσε τὰ ζῶα καὶ μάλιστα τοὺς σκύλους. ‘Η ἀπέχθειά του ἦταν τόση, ὥστε δὲν ἔπαιρνε ποτέ του καραβόσκυλο στὸ καράβι του. Γι’ αὐτὸ μὲ μεγάλη του δυσἀρέσκεια εἶδε τὴν παρουσία τοῦ ‘Αράπη. Συγκρατήθηκε ὅμως νὰ μὴν εἰπῇ τίποτε,

γιατί άγαπούσε έξαιρετικά τὸ λoστρόμο του, ἓνα φιλότιμο στὴ δουλειά του παλληκάρι ὡς τριάντα χρόνων.

Μόλις περάσαμε τὸν καβο - Πάπα*, ὁ Ἄράπης ἀπρόσκλητος μπήκε στὸ καμαρίνι τοῦ καπετάνιου. Πλησίασε τὸ μικρὸ τραπεζάκι του, ποὺ ἔπινε ἐκείνη τὴν ὥρα τὸν καφέ, καὶ ἀνύποπτος κουνούσε τὴν οὐρά του δείχνοντας τὴ μεγάλη του εὐχαρίστηση γιὰ τὴν παρουσία του στὸ διαμέρισμα τοῦ καπετάνιου. Ἄλλὰ σὲ κάποια στιγμή ἓνας βρόντος ἀκούστηκε ξαφνικός. Ἡ οὐρά τοῦ ἀθώου ζώου γκρέμισε τὸ μελανοδοχεῖο, ποὺ ἦταν στὸ τραπέζι μαζί μὲ τὰ ναυτιλιακὰ ἐγγραφα τοῦ καπετάν Μανόλη.

Ἀγριεμένος σηκώθηκε ὀρθιος τότε ὁ καπετάνιος, κι ἀρπάζοντας κάποιο σανίδι, χτύπησε πολλές φορὲς βάρβαρα καὶ σκληρὰ τὸ δυστυχισμένο ζῶο. Ὁ Ἄράπης οὐρλιασε πονετικά δείχνοντας τὰ μεγάλα του δόντια. Κι ὁ λoστρόμος ἀκούοντας τὸ οὐρλιασμα τοῦ ἀγαπημένου του σκύλου, ἔτρεξε στὸ καμαρίνι. Τόση φρίκη καὶ τόση ὀργή τοῦ προξένησε ἡ ἄγρια πράξη τοῦ πλοιάρχου, ποὺ χωρὶς δισταγμὸ τοῦ ρίχτηκε.

Στὶς φωνὲς τρέξαμε κι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι κι ἔτσι δὲν πρόκαμαν νὰ ῥθουν στὰ χέρια.

Ὁ καπετάν Μανόλης, καλόκαρδος ὅπως ἦταν στ' ἄλλα του, γρήγορα μετάνιωσε γιὰ τὴ σκληρή του πράξη καὶ μάλιστα σὰν ἔμαθε, ὅτι ἄλλοτε ὁ Ἄράπης εἶχε σώσει τὴ ζωὴ τοῦ λoστρόμου ἀπὸ βέβαιο πνιγμὸ, τὸ περασμένο καλοκαίρι στὴν πατρίδα του, τὴ Μύκονο.

Ἀπὸ τὴν ὥρα ὅμως ἐκείνη τὸ καημένο τὸ ζῶο δὲν ἔπαυε νὰ φανερῶνῃ τὴν ὀργή του γαβγίζοντας τὸν καπετάνιο, ὅταν τύχαινε νὰ τὸ πλησιάσῃ. Μάταια ὁ λoστρόμος προσπαθοῦσε νὰ τὸ ἡμερώσῃ, γιατί φοβόταν γιὰ τὴ ζωὴ του.

Εὐτυχῶς δὲν εἶχε ἄλλη συνέπεια ἡ ἔχθρα τοῦ καπετάνιου καὶ τοῦ σκύλου. Ὁ πλοίαρχος, ἀναγνωρίζοντας τὸ σφάλμα του, ὑποχωροῦσε στὰ γαβγίσματα τοῦ ἀδικημένου ζώου κι ἐκεῖνο περιοριζόταν μόνο σ' αὐτὲς τὶς ἀπειλές.

Μεταμέλεια.

Ἐνα πρῶι ὁμως ὁ καπετάν Μανόλης — εἶχαμε περάσει τὰ στενὰ τῆς Σικελίας — μὲ τὸ ἓνα πόδι ἐπάνω στὸ μπαστούνι* καὶ τὸ ἄλλο στὰ σανίδια τοῦ πλοίου παρακολουθοῦσε μιὰ συντροφιά δελφινιῶν, ποὺ χοροπηθοῦσαν δεξιά μας. Ἐξαφνα γλίστρησε κι ἔπεσε στὴ θάλασσα.

— Ὁ καπετάνιος στὴ θάλασσα! Φώναξαν οἱ ναῦτες κι ἔτρεξαν νὰ κατεβάσουν μιὰ βάρκα, γιὰ νὰ τὸν σώσουν. Μερικοὶ ἄλλοι κατέβασαν τὰ πανιά, γιὰ νὰ κόψῃ τὸ δρόμο τῆς ἡ σκούνα.

Ἀλλὰ μόλις ἔρριξαν τὴ βάρκα, εἶδαμε κάτι πολὺ φοβερό· εἶδαμε δηλαδὴ νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν πλοίαρχο τὸ φοβερότερο ψάρι, ἓνας μεγάλος καρχαρίας.

— Γρήγορα, γρήγορα, παιδιά, ἀλλιῶς θὰ φθάσωμε ἀργά! φώναξε ὁ Γιάννης Πέτρου, ἀνιψιὸς τοῦ καπετάνιου καὶ ὑπαρχηγὸς τῆς σκούνας.

Ἐξαφνα ἀκούσαμε νέον κρότο στὰ νερά, κάτι εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ καράβι μας. Γυρίσαμε κι εἶδαμε τὸν Ἀράπη νὰ κολυμπᾷ. Ἐσχίζε γρήγορα-γρήγορα τὰ νερά, γιὰ νὰ φθάσῃ τὸν κατὰκοπο πλοίαρχο. Ὁ καπετάν Μανόλης, ἀναποφάσιτος, δὲν ἤξερε ἂν ἔπρεπε νὰ πλησιάσῃ τὸ σκύλο—θὰ ἦταν σωτήρας τοῦ ἡ ἐκδικητῆς;—ἢ ν' ἀφεθῇ στὴν τύχη του.

— Τραβᾶτε, παιδιά, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Ξαναφώναξε ὁ Πέτρος.

Κι ἡ βάρκα ἀκολουθοῦσε τὸ σκύλο, ποὺ μᾶς εἶχε προσπεράσει.

Ἀργὰ ὁ κουρασμένος κολυμβητῆς ἔσκιζε τὴ θάλασσα· ἄρχισε πότε πότε νὰ βυθίζεται στὸ νερό, ἔνω πῖσω του ὁ θόρυβος τοῦ θηρίου τὸν εἰδοποιοῦσε ὅτι πλησίαζε τὸ τέλος του.

— Χωρὶς ἄλλο ὁ καρχαρίας θὰ καταπιῇ τὸν ἓναν ἢ τὸν ἄλλον ἢ καὶ τοὺς δύο, ἂν δὲ βάλωμε ὅλα τὰ δυνατά μας. Εἶπε πάλι ὁ ὑπαρχηγός.

Ἡ σκηνὴ δὲν κράτησε καὶ πολὺ. Προτοῦ νὰ μπορέσῃ νὰ φθάσῃ ἡ βάρκα μας τὸ σκύλο, ὁ καρχαρίας πλησίασε—ὅσο τρεῖς κουπιές— τὸν καπετάνιο. Ἀναποδογύρισε ἔξαφνα μὲ τὴν

κοιλιά πρὸς τὰ ἐπάνω — γιατί ἀνάσκελα μόνο μπορεῖ νά καταβροχθίσῃ — καί ἄνοιξε τὸ μεγάλο στόμα του δείχνοντας τὰ κοφτερά τριγωνικά του δόντια.

Σπαραχτική κραυγὴ ἄφησε τότε ὁ καπετάνιος, γιατί εἶδε ζωντανὸ τὸ Χάρο. Ἄλλά, νά! Ὁ Ἀράπης μὲ μιὰ νέα προσπάθεια ἔφθασε κι αὐτός. Οὐρλιασε ἄγρια, πήδησε ἐπάνω στὴν ἀστραφτερὴ κοιλιά τοῦ καρχαρία κι ἔμπηξε τὰ δόντια του στὶς σάρκες τοῦ θηρίου. Ἐμεῖς ὅλο καὶ πλησιάζαμε.

Τὸ θηρίο ἀναποδογύρισε σπαράζοντας ἀπὸ τὸν πόνο, ἐνῶ ὁ σκύλος, κολλημένος μὲ τὰ δόντια, βρέθηκε ἔτσι βυθισμένος στὴ θάλασσα.

Τὴ στιγμή αὐτὴ ἔφθασε κι ἡ βάρκα. Ὁ λοστρόμος ρίχνεται στὴ θάλασσα μ' ἓνα μαχαίρι στὰ δόντια, ἔτοιμος νά ὑπερασπίσῃ τὸν ἀγαπημένο του σκύλο. Ἀλλά πολὺ γρήγορα ὁ Ἀράπης ἀνέβηκε στὴν ἐπιφάνεια, μὲ βλέμμα ἄγριο καὶ μὲ δόντια ἀπειλητικά.

— Γρήγορα, τὸν πλοίαρχο ἐπάνω, φώναξε ὁ Πέτρου, γιατί ὁ φίλος μας ὁ καρχαρίας θά ξαναγυρίσῃ!

Ἔσυραν οἱ ναῦτες τὸν ἀναίσθητο πλοίαρχο πρῶτα, ἀνέβησαν ἔπειτα καὶ τὸ σκύλο. Ὅταν ἀνέβαινε τελευταῖος ὁ λοστρόμος, νά πάλι, τὸ φοβερό θηρίο ξαναβγῆκε στὴν ἐπιφάνεια κι ἔκανε δεύτερη ἔφοδο· ἀλλά ἦταν πιά ἄργά. Μὲ μιὰ κουπιὰ στὰ μάτια τὸ ἀνάγκασε ὁ ὑπαρχηγὸς νά ξαναβυθιστῇ καὶ νά μὴν ξαναφανῇ.

Μὲ δυνατὲς κουπιὲς φθάσαμε γρήγορα στὴ σκούνα. Σὲ λίγη ὥρα ὁ καπετάν Μανόλης, χλομὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν περιπέτεια, ἀκουμποῦσε στὴν κουπαστὴ καὶ χαίδευε τὸ σκύλο.

— Θά 'δινά τὸ δεξί μου χέρι, ἔλεγε, ἂν μποροῦσα νά σβήσω τὴν ἀγιάτρευτὴ αὐτὴ λαβωματιά στὴν οὐρά τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ φίλου, ποῦ τοῦ 'κάμα στὴν ὀργή μου.

Κι ἔδειχνε τὴν πληγὴ, ποῦ εἶχε προξενήσει στὸν Ἀράπη.

— Ἐγὼ ὁ σκληρὸς τὸν ἔκαμα νά πονέσῃ κι αὐτός, ἀντὶ νά μ' ἐκδικηθῇ, μοῦ ἔσωσε τὴ ζωὴ μὲ κίνδυνο τῆς δικῆς του!

— Πολὺ ἄργά τὸ κατάλαβες, καπετάν Μανόλη, τοῦ εἶπα, πόσο ἀξίζουν οἱ ἄλλαλοι σύντροφοί μας!

(Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

Ν. Α. Κοντόπουλος

ΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

“Όταν γλυκά στη θάλασσα φυσᾷ τὸ μαῖστράλι,
ὁ νοῦς μου ξεσηκώνεται, βαριέμαι τὴ στεριά.
Μὰ ὅταν βογκᾷ στὸ πέλαγος φουρτούνα τοῦ βοριᾶ
κι ἀφρίζουνε τὰ κύματα καὶ σποῦνε στ’ ἀκρογιάλι,

Τότε καὶ πάλι τῆς στεριᾶς τὸ χῶμα λαχταρῶ
ἐκεῖ ποῦ δρόσο κι εὐωδιὰ τὰ δάση μοῦ σκορποῦνε,
ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸν ἄνεμο καὶ τὸν κακὸ καιρὸ
τὰ πεῦκα ἀναταράζονται καὶ γλυκοτραγουδοῦνε.

Βαρεῖά ἡ ζωὴ ’ναι τοῦ ψαρᾶ’ τὴ βάρκα ἔχει φωλιά του,
τὰ ψάρια γιὰ κυνήγι του’ κι ἡ θάλασσα κακιὰ...
Κάλλι’ ἔχω νὰ κοιμοῦμαι ἐγὼ στὸν πλάτανο ἀπὸ κάτου,
ν’ ἀκούω μέσ’ στὸν ὕπνο μου τὴ βρύση τὴ γλυκειά,
ποῦ τρέχει κρύσταλλο νερὸ καὶ πάντα μουρμουρίζει,
σὰν νὰ μὲ νανουρίζη.

< Εἰδύλλια >

Μόσχος Συρακούσιος
Μετάφρασις ὑπὸ Γ. Δροσίνη

ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ

“Έτσι σ’ ἐγνώρισα παιδί, κι ἔτσι σέ βλέπω πάλι,
τῆς μαλακῆς σου ἀμμουδιᾶς ἢ ἀπλωμένη ἀγκάλῃ·
ἢ πράσινη τῶν κήπων σου καὶ τῶν ἀγρῶν σου ζῶνῃ,
ποῦ μέσα στὴν ἀπανεμιᾷ τῆς ρεματιᾶς φουντώνει·
τὰ σπῖτια τὰ κατάλευκα, τὸ ἀρχαῖο ρημοκλήσι,
ποῦ στὸ βουνὸ κατάκορφα καιροὺς ἔχει μετρήσει·
ἢ γαλανή σου θάλασσα μὲ βάρκες, τρεχαντήρια,
τὰ ὄρη τὰ ζωγραφιστὰ καὶ τὰ ψηλὰ ἀκρωτήρια,
στέκουν, πυργώνουν τ’ ἄγρια κι ἀπόκρημνα πλευρά των
καὶ δέχονται ἀτράντακτα τὴ λύσσα τῶν κυμάτων.
Στὴ μαγικὴ σου σιγαλιά, στὴ ζηλευτὴ ἡσυχία,
ποῦ γλυκονανουρίζεται θαρρεῖς ἢ εὐτυχία,
τί χεῖλῃ ἀναστενάξανε, τί δάκρυα ἔχουν στάξει,
πόσες καρδιὲς τοῦ χωρισμοῦ ἢ ὥρα ἔχει σπαράξει !
Λιμάνι τῆς πατρίδος μου ποῦ σ’ ἔχει ἀγκαλιάσει
ἢ φωτεινότατῃ αὐγῇ, γαληνεμένη πλάσῃ,
ἔτσ’ ἦσουν, εἶσαι σήμερα καὶ θά ’σαι στὸν αἰῶνα,
τίποτε δὲν ἐχάθηκεν ἀπ’ τὴ φαιδρὴ σου εἰκόνα !
Κι ἂν πιὸ βαθιὰ τὰ κύματα τοὺς βράχους ἔχουν φάγει,
καὶ ἄλλοι κυλιστήκανε μὲς στ’ ἄπατα πελάγη,
τὰ χρόνια κι οἱ ἀντάρες των περάσανε σὰν χάδια
ἀπάνω στ’ ἀκατάλυτο, πελώριο κορμί σου,
κι ἀπ’ τὸ βαθὺ κι ἀστεῖρευτο ποτάμι τῆς ζωῆς σου
σταλαματιὰ δὲν ρούφηξαν τὰ χρόνια, ποῦ ἀλλάζουν
ἀλύπητα τὴν ὁμορφιά, τὴ δύναμη, τὴ χάρη,
σὲ κυρτωμένο ἀδύνατο καὶ ἄσχημο κουφάρι.
“Έτσ’ ἦσουν κι ἔτσι ἀπ’ ἀντικρὺ σέ βλέπω πάλι τώρα,
σὰν ζωγραφιὰν ἀσάλευτῃ σὲ μαγεμένη χώρα.

« Ἑστία » 1894

*Αρ. Προβελόγγιος

- ‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπί θυμώνει
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι:
— Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλαίβω,
βγαίνω στὸ γιαλό.
- Κι ἐνῶ ’γὼ μερόνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι
εἶσαι περιττό!
- Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα, σὰν θεριό, φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουπιά...
Τὸ κουπί ραγίζεται: — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά!

ζ'.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

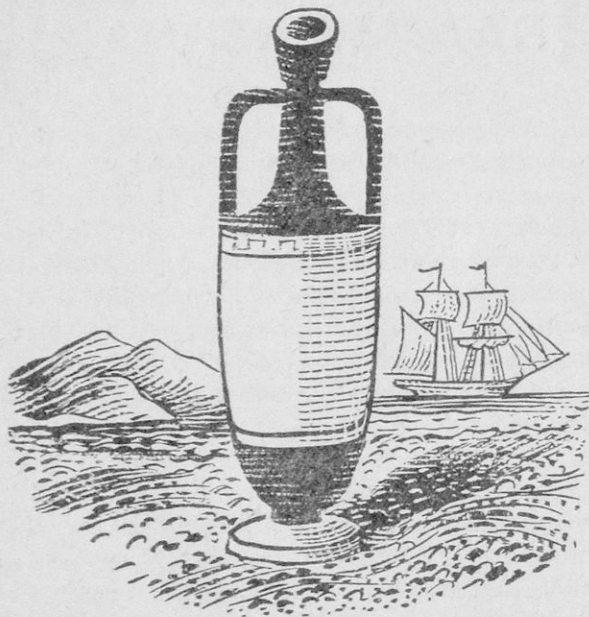
ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΜΟΥ

"Αν κάποτε ξενιτευτώ, για μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.
'Από τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ,
τοῦ ἀντικρινοῦ
κι ἀπὸ τὸν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριά ἔχω πάρει,
καὶ τὰ 'κλειςά σὲ φυλαχτό, σάν τὸ μαργαριτάρι,

"Αν κάποτε ξενιτευτώ, τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,
ποὺ δὲν θὰ βρίσκω ἄλλοῦ·
μοσκοβολιά τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἐκείνη
καὶ μιὰν ἄλλη, τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

<"Όταν φεύγουν οἱ ὧρες >

Στέλιος Σπεράντζας

Θά σᾶς ὀδηγήσω τώρα εἰς τὰς Τουρκοκρατουμένας Ἀθήνας. Σήμερον πλέον αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἔχουν τεῖχος οὔτε καὶ πύλας, ἐνῶ μέχρι τοῦ ἀγῶνος εἶχον· ἄλλο ὅμως ἦταν τὸ τεῖχος τῶν πρὸ τοῦ ἔτους 1778 καὶ ἄλλο τὸ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατασκευασθέν, τὸ ὁποῖον ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα κατὰ τὸ 1821.

Τὸ παλαιότερον ὅμως τεῖχος τῶν Ἀθηνῶν ποὺ ὑπῆρχε μέχρι τοῦ ἔτους 1778 ἦτο πολὺ παράδοξον. Ἀπετελεῖτο δηλαδὴ ἀπὸ ἐρειπωμένα κομμάτια τῶν τειχῶν, πάντων τῶν αἰώνων, ποὺ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν, ποὺ ἦσαν τοποθετημένοι ἐπίτηδες μετὰ τὴν ἔξω αὐτῶν πλευρὰν χωρὶς παράθυρα, διὰ νὰ συμπληρῶνουν τὰ κενὰ μέρη τοῦ ποικιλωτάτου αὐτοῦ τείχους.

Τὸ τεῖχος ὅμως τοῦ 1778 μετὰ τὰς ἐπτὰ του πύλας, εἶχε μεγαλύτεραν περιφέρειαν τοῦ παλαιότερου καὶ τὸ πρὸς οἰκοδομήν του ὕλικόν ἦτο ποικιλώτατον, διότι διὰ τὴν κατασκευὴν του ἐχρησιμοποιήθη πλὴν τοῦ ὕλικου τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν τειχῶν καὶ τὸ ὕλικόν παντὸς ἐτοιμορρόπου βυζαντινοῦ καὶ ἀρ-

χαίου ἀκόμη μνημείου, τὸ ὁποῖον εἶχον σεβασθῇ τόσοι καὶ τόσοι αἰῶνες.

Ὡς ἐργάται ἐχρησιμοποιήθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως μεγάλοι καὶ μικροί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἄρχοντες καὶ νοικοκυραῖοι. Διὰ τὴν ἐννοήσετε δὲ τί ἐγένετο τότε, ἀρκεῖ νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι τοῦ ἔργου προῖστατο ὁ περιβόητος Χασεκῆς κρατῶν ἓνα βούρδουλαν μὲ τὸν ὁποῖον ἐκολάκευε τὴν φιλοτιμίαν τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ πόλις ἐχωρίζετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς διαμερίσματα, πλατώματα ὀνομαζόμενα, εἰς συνοικίας καὶ εἰς ἐνορίες.

Θὰ σὰς ὁδηγήσω σήμερον εἰς ἓν τμήμα τῆς παλαιᾶς πόλεως διατηροῦν τὴν ὅλην ὅπως δὴποτε φυσιογνωμίαν του, εἰς τὸ Ριζοκάστρον, εὐρισκόμενον εἰς τὴν ρίζαν τοῦ κάστρου, δηλαδὴ ὑπὸ τοὺς βορεινοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀπὸ ἓνα ὕψωμα τοῦ Ριζοκάστρου ἄς παρατηρήσωμεν τὴν ἀπέναντί μας παλαιὰν πόλιν, τὰς Ἀθήνας, μὲ ὅλην τὴν γραφικότητα καὶ τὸν ἀληθινὸν χαρακτήρα. Διατηροῦνται ἀκόμη τὰ ἡμερα καὶ ἀπέριττα σπιτάκια τῆς. Δὲν ὁμιλοῦμεν διὰ τὰ σπίτια τῶν ὀλίγων ἀρχόντων μὲ τὸν θαυμάσιον ξενῶνα, τὸν ὁποῖον, ὥς ἐκ τοῦ ἀξιώματός των, ἤσθάνοντο κάποιοι ὑποχρέωσιν νὰ ἔχουν.

Ὅμιλοῦμεν διὰ τὰ σπίτια τῶν πολλῶν. Τί νὰ τὰ κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τουρκοκρατίας τὰ μεγάλα σπίτια; Τὰ ἤθελαν ὅσο διὰ νὰ χωροῦν καὶ διὰ νὰ ζοῦν μέσα εἰς αὐτὰ καλὰ καὶ εὐρηνικά. Ἡὔξανεν ἡ οἰκογένεια; Προσετίθετο κάπου καὶ ἓν δωμάτιον. Ἐπαντρεῦοντο τὰ παιδιὰ; Ἄς εἶναι καλὰ τὰ πεθερικά καὶ ἡ γιαγιά ποῦ ἐπροίκιζε τὸν ἐγγονόν τῆς καὶ ἰδίως τὴν ἀγαπητὴν τῆς ἐγγόνα, μὲ τὸ σπιτάκι ποῦ εἶχε κληρονομία ἀπὸ κάποια θεία τῆς.

Μεγάλον κτίριον ἦταν τότε ἡ ἐκκλησία. Οἱ ἄνδρες εἶχαν καὶ τὸ παζάρι, ὠραῖον, παστρικὸν καὶ σκεπασμένον μὲ κληματαριές. Οἱ ἄρχοντες εἶχαν καὶ τὸ Κουσέγιο, τὸ Δημογεροντεῖον νὰ ποῦμε.

Τὸ σπιτάκι τῶν παλαιῶν Ἀθηνῶν ἦτο μικρὸν ἀλλὰ ἡ αὐλή του ἦτο πάντοτε περιποιημένη καὶ ὠραία, Εἶχε τὸ πηγαδάκι τῆς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου βωμοῦ...

Εἶχε λεμονόδενδρα· ἡ μυρουδιά τοῦ ἀνθοῦ των ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Βύρωνα τὸ ποίημα « Ζωὴ μου σ' ἀγαπῶ » καὶ στὸ πλατύσκαλον ἀπάνω ἐκουνιότανε καμαρωτὸς στὸ φύσημα τοῦ βοριά ὁ φουντωτὸς βασιλικός. Τί νὰ κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μέγα. Καὶ ὁ Σωκράτης σπιτάκι εἶχε.

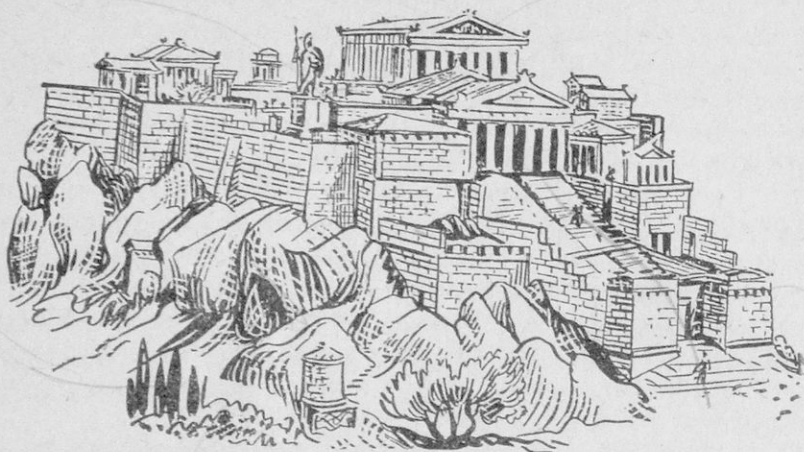
Κοιτάξτε, καμαρῶστε τὰ πρασινισμένα κεραμίδια μὲ τὶς τρυπητὲς καμινάδες. Πόσες ψυχὲς νὰ ἦλθαν εἰς τὸν κόσμον καὶ πόσες νὰ φτερούγισαν μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ σπιτάκια ! Πόσα ὄνειρα νὰ ἔμειναν ὄνειρα καὶ πόσες ἐλπίδες νὰ ἐσκόρπισαν σὰν τὸν καπνόν, ποὺ ἀκόμη βγαίνει ἀπὸ τὶς τρυπίτσες των.

Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τὸ Γένος, τὸ σπίτι ἔσωσε τὸν Ἕλληνα. Ἡ Ἐκκλησία ὕμνησε τὸν μάρτυρα, ἀλλὰ τὸ σπίτι τὸν ἐδημιούργησε. Ἄν ὀφείλομεν πολλὰ εἰς τὸν Ἀμβωνα, δὲν ὀφείλομεν ὀλίγα εἰς τὸν στῦλον τοῦ Ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, τὴν γιαιάν. Αὐτὴ μὲ τὰ παραμῦθια τῆς διέσωσε τὴν ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐνα παραμῦθι τῆς κι ἓνα τραγουδάκι τῆς εἶναι χρησιμώτερα ἀπὸ δέκα τόμους γλωσσολογικοὺς καὶ λογοτεχνικοὺς.

« Τὸ Ριζόκαστρο »

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ Η ΠΟΛΥΧΙΛΙΕΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΥΤΗΣ

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι βράχος κρημνώδης καὶ απότομος πρὸς Μ. τῆς πόλεως, ὕψους 160 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, 70 δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἔχει μῆκος 300 μ. καὶ πλάτος 130 μ., σχῆμα δὲ ἐλλειψοειδὲς ἀκανόνιστον.

Εἰς οὐδένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου συνειργάσθησαν τόσον ἐπιτυχῶς Φύσις καὶ Τέχνη, ὅσον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου βράχου συνεκέντρωσαν οἱ αἰῶνες μνημεῖα δόξης καὶ τέχνης τόσα, τὰ ὅποια κα μόνα, θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ διαφωτίσουν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον καὶ νὰ καταδείξουν τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ πολλῶν χιλιετηρίδων π.Χ. ἐχρησιμοποιήθη ὡς κατοικία τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοῦ Κέκροπος, τοῦ Πανδίωνος, τοῦ Αἰγέως καὶ τοῦ Θησέως καὶ ὠχυρώθη μὲ τὰ αἰωνόβια ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Κυκλωπείας οἰκοδομικῆς.

Βραδύτερον ἔπαυσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς κατοικία βασι-

λέων και πολιτών. "Εμεινεν ἡ «'Ακρόπολις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατοικία τῶν Θεῶν».

Ἀνηγέρθη τότε ὁ Ἑκατόμπεδος (100 ποδῶν νάος) καὶ τὸ Ἑρέχθειον· ἤρχισε δὲ ν' ἀνεγείρεται καὶ ὁ Παρθενών. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις ὅλη, ἀντὶ ἀποκλειστικοῦ φρουρίου, ἐγίνεν ὠχυρωμένον τέμενος ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Πολὺ πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ἀποβῆ ἀξιδόλογον μνημεῖον τέχνης καὶ πολιτισμοῦ καὶ πάσης προόδου. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἔκτοτε ἀθάνατον καὶ εἶχεν ἐπισύρει τὸν φθόνον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς.

Οἱ Πέρσαι τὸ 480 π. Χ. παρέδωκαν τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀνέκοψαν πᾶσαν πρόοδον· κατέκαυσαν τὰ ἱερά, ἐβεβήλωσαν τοὺς βωμοὺς· συνέτριψαν πολυτιμώτατα ἀφιερῶματα καὶ ἐξηφάνισαν τὴν ἐργασίαν τῶσων αἰώνων.

Ἄλλ' οἱ ἀθάνατοι πρόγονοι ἡμῶν ἐπίστευαν εἰς τὸν θρόνον, ὅτι ἡ ἱερά ἐλαία τῆς Ἀκροπόλεως — τὴν ὁποῖαν κατέκαυσαν οἱ βάρβαροι — ἀνεβλάστησε κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα.

Ἐλεύθεροι οἱ πρόγονοι καὶ ὑπερήφανοι ἐκ τῶν ἐθνικῶν θριάμβων, ἐπεδόθησαν μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἀναδημιουργίαν. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων ἀνφοκοδόμησαν τὰ τεῖχη τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐφρόντισαν διὰ τὸν ἐξωραϊσμόν αὐτῆς.

Ἀνεφάνη τότε ὁ Περικλῆς. Καὶ ἤρκεσε μία τριακονταετία — ἡ ἔνδοξος τριακονταετία τοῦ Περικλέους — διὰ νὰ ἀνεγερθοῦν αἱ Ἀθῆναι ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ τῆς τέφρας, τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ἡ Περσικὴ εἰσβολή.

Καὶ ἀνφοκοδομήθη πλήρης χάριτος καὶ αἵγλης ἡ νέα πόλις κατὰ τὸν χρυσοῦν ἐκεῖνον αἰῶνα τῆς τέχνης.

Ὁ παντοδύναμος Περικλῆς ἐσκέφθη, ὅτι τοὺς πολεμικοὺς θριάμβους ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν θρίαμβοι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης καὶ εὐπορία τοῦ λαοῦ. Καὶ μετὰ τὸν θεόπνευστον γλύπτην Φειδίαν καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἴκτινον καὶ Καλλικράτην ἐπεδόθη εἰς τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν καταχρύσωσιν τῆς Ἀκροπόλεως.

Τότε ἐκτίσθη ἐκ μαρμάρου τῆς Πεντέλης ὁ νέος Παρθενὼν καὶ ἐστήθη ἐντὸς αὐτοῦ τὸ δεκάπηχον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου.

Τότε ἐστήθη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως τὸ κολοσσιαῖον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τῆς Π ρ ο μ ᾶ χ ο υ Ἀ θ η ν ᾶ ς, ἔργον τοῦ Φειδίου. Ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ χρυσῇ αἰχμῇ τοῦ δόρατος τῆς Θεᾶς ἦσαν ὁρατὰ καὶ ἀπὸ τὸ Σούνιον.

Τότε ἐκτίσθησαν τὰ Π ρ ο π ῦ λ α ι α καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀ θ η ν ᾶ ς Νί κ η ς.

Τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τότε, ὅτε ἐγίνοντο, ἐπροκάλουν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων τῶν. Τόσον δὲ ἦτο τὸ πλῆθος τῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὅποια ἀφιερώθησαν εἰς τὸ τέμενος τοῦτο τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Τέχνης, ὥστε ὁ Πλούταρχος ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἀκρόπολις ὅλη ἀπέτελει τρόπον τινὰ ἓν ἄγαλμα.

Ἡ Ἀκρόπολις ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς πόλεως καὶ τὴν φορὰν τῶν αἰώνων.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐπέφερε φοβερὰν καταστροφὴν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἀνακτήσουν τὴν προτέραν τῶν δύναμιν, ἂν καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν πρὸς τοῦτο. Μετὰ δὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπώλεσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν.

Παρ' ὅλα ταῦτα, τὸ χρονικὸν διάστημα μέχρι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἐπέρασεν ἄγονον διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολλοὶ ξένοι ἡγεμόνες φίλοι τῶν ἐξωρᾶν τὰς Ἀθήνας καὶ ἔκαμον καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια ἔργα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς χρόνους, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ζήλου τῶν νέων Χριστιανῶν, ἐπῆλθον σημαντικαὶ φθοραὶ εἰς τὰ παλαιότερα μνημεῖα τῆς τέχνης.

Εὐτυχῶς ὁμως τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως διέφυγον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φανατισμοῦ τῶν νέων Χριστιανῶν. Ὁ Παρθενὼν μετετράπη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ εἰς ναὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Ὑπερτάτην τοῦ Θεοῦ σοφίαν.

Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀνέβησαν μέχρι τοῦ Παρθενῶνος, ἀνέθηκαν τὰ ἐπινίκεια εἰς τὴν Παναγίαν καὶ περιέβαλψαν

τὸ ἀριστούργημα τῶν αἰώνων. Καὶ τὸ σύνολον τοῦ ἀριστουργήματος διεφυλάχθη ἀπὸ ἀνεπανόρθωτον καταστροφὴν.

Ἡσθάνθη ἀκολούθως ἡ Ἀκρόπολις τὸ πέλμα τῶν Ῥωμαίων, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Καταλανῶν· καὶ φέρει βαθέως χαραγμένα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν.

Ἠκολούθησαν οἱ μαυροὶ χρόνοι τῆς δουλείας. Πλὴν ὅμως τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀριστουργήματα προεκάλεσαν τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν ἀμαθῶν κατακτητῶν καὶ ἡ Ἀκρόπολις διέφυγε τελειωτικὴν καταστροφὴν.

Ἀλλὰ αἱ βόμβαι τοῦ Μοροζίνη ἐπέφερον ὀδυνηρὰς καταστροφὰς εἰς τὸ Δημιούργημα τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου.

Ἡ δὲ ἐπονείδιστος ἐπιδρομὴ τοῦ Ἑλγίνου ἀπεγύμνωσε τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος, ἀπορφάνισε τὰς Καρυάτιδας τοῦ Ἐρεχθείου καὶ κατέστρεψε τὴν ζωφόρον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

Τέλος τὴν 12ην Ἀπριλίου 1833, παρεδόθη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ τούρκου φρουράρχου Ὄσμάν ὁ Ἱερὸς Βράχος εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ ἐκυμάτισεν ἡ κυανόλευκος ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὰ ἀπαισίας μνήμης ἔτη τῆς Γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ ἐλληνικὴ σημαία, ὡς ἄλλος Χριστὸς ἀνὰ μέσον τῶν δύο σημαιῶν τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν, μέχρι τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1944, ὅτε καθηγιάσθη καὶ ἀφέθη μόνη καὶ ἐλευθέρα νὰ λικνίζεται εἰς τὰ αἰθέρια κύματα τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας.

Σήμερον, δυνάμεθα ὑπερηφάνως νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου :

«Ἐκαστον ἔργον εἶναι κατὰ μὲν τὸ κάλλος ἀρχαῖον, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν πρόσφατον καὶ νέον. Ἐπὶ πάντων τῶν ἔργων ἐπανθῇ νεότης τις, τῆς ὁποίας ὁ χρόνος δὲν μετέβαλε τὴν ὄψιν, ὡσάν τὰ ἔργα ταῦτα νὰ ἔχουν ἐντὸς τῶν αἰθεράλες πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἀγήρατον».

Χ. Δημητρακοπούλου:

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Φύσα, βοριά μου, φύσηξε. Ἴδου τώρα ὅπου φθάνομεν εἰς μίαν Ἑλληνικὴν χώραν ὀλωσδιόλου διαφορετικὴν ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ ὑπὸ ἔποψιν φυσικῆς καλλονῆς καὶ ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικῆς εὐδαιμονίας, ἡ ὁποία χώρα καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ χαρίσματα τῆς κινεῖ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκπληξιν τοῦ ταξιδιώτου.

Μία πυραμὶς θεουργικῇ, εἰς τὸ ἄκρον τῆς Χαλκιδικῆς ἀναδυομένη ἀπὸ τὸ πέλαγος, μὲ τὴν κορυφὴν τῆς οὐρανομήκης καὶ ἀνυψουμένην ὑπεράνω τῶν νεφελῶν καὶ ἕνα γινομένην μὲ τὸ στερέωμα. Ἀπὸ αὐτὴν κατέρχονται, ὄρη, βουνὰ καὶ φάραγγες καὶ κοιλάδες, ὅλα εὐμορφοστόλιστα μὲ ἄγρια βαθύσκια δάση καὶ μὲ τοὺς πλέον εὐώδεις θάμνους τῆς Ἑλληνικῆς χλωρίδος, οἷτινες μὲ ὄργανον ἀφάνταστον δοκιμάζουν, ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς δένδρα. Ἀπὸ παντοῦ ἀνακύπτουσι μοναστήρια καὶ σκῆται, κελλία καὶ ἡσυχαστήρια, ἐγκατεσπαρμένα μὲ ἀπερίγραφτον χάριν εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς δρυμῶνας. Ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τοῦ ταξιδιώτου, ὅστις ἀνάμεσα εἰς τῶν ἀπειραρίθμων ὠδικῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα, ἀκούει ἤχους σημάντρων, ὅπου γλυκὰ - γλυκὰ καλοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς προσευχὴν, εἰς δόξαν Θεοῦ τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ὁσφαίνεται τὰ καιόμενα θυμιάματα καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων, μὲ εὐχαρίστησιν εἰρηνικὴν.

Ὅσοι ἀγνοί, ὅσοι εὐγενεῖς, ἀποκαλυφθῆτε ! Εὐρίσκεσθε εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Εἰς τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας...

« Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα »

Ἀλ. Μωραϊτίδης

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Λίαν πρωτ' ἐξεκινήσαμεν ἐκ Λαρίσης πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ὀνομαστῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Εἶναι μὴν Ἰούνιος. Ἡ ἀμαξιτὴ ὁδὸς διέρχεται διὰ μέσου ἀγρῶν, οἱ ὅποιοι πρὸ ὀλίγου ἐθερίσθησαν. Οὐδαμοῦ φαίνονται δένδρα ἢ χλόη. Ἡ πεδιάς ὅλη εἶναι γυμνὴ καὶ κατάξηρος.

Διευθυνόμεθα πρὸς βορρᾶν· εἰς τὸ βάθος διακρίνεται πρὸς ἀνατολὰς μὲν ἡ Ὀσσα, τῆς ὁποίας προεξέχει φαλακρὰ ἢ κωνοειδῆς κορυφή, πρὸς βορρᾶν δὲ αἱ τελευταῖαι πρὸς τὴν Θεσσαλίαν παραφυάδες τοῦ πολυκορύφου Ὀλύμπου. Τὰ δύο ὄρη, τὰ ὁποῖα ἡ δημῶδης μοῦσα παρέστησεν ὡς φιλονικοῦντα διαρκῶς, προσεγγίζουν τόσον πολὺ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὥστε ματαίως προσπαθοῦμεν νὰ διακρίνωμεν ἀπὸ μακρὰν, ὅπου εἴμεθα, τὴν ἔξοδον τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος σύρεται ἡρέμα πρὸς τὰ ἀριστερά μας, ὡσὰν ὄφις γιγάντιος, καὶ ἀφοῦ διασχίσει τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ μέσου τῶν δύο αὐτῶν ὁρέων.

Ὑστερα ἀπὸ τεσσάρων ὥρῶν πορεῖαν ἀπὸ τῆς Λαρίσης, εὐρισκόμεθα ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Ὅσον προχωροῦμεν, τόσον ἡ κοιλάς στενεύει μέχρι τοῦ μέσου περίπου· ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ γίνεται πλατυτέρα ἕως τὴν ἔξοδον. Τὸ πλάτος τῆς κοιλάδος ποικίλλει μεταξὺ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα μέτρων, ἐνῶ τὸ μήκος αὐτῆς φθάνει τὰ δέκα χιλιόμετρα.

Ἡ ὁδὸς κατ' ἀρχὰς προχωρεῖ πλησίον τοῦ ποταμοῦ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ ἴδιον σχεδὸν ἐπίπεδον μὲ αὐτόν· ἔπειτα βαθμηδὸν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, γίνεται ἀνωφερὴς καὶ μᾶς φέρει εἰς ἀρκετὸν ὕψος· ἀπὸ τὸ μέσον τῆς κοιλάδος ἀρχίζει πάλιν νὰ κατέρχεται.

Ἀλλὰ τί βλέπουν οἱ ὀφθαλμοί μας κατὰ τὴν διόδον τῆς κοιλάδος! Πόση ποικιλία καὶ ἀρμονία τῆς φύσεως εἶναι ἐδῶ! Πόση ἀντίθεσις πρὸς τὴν μονοτονίαν τῆς γυμνῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος!

Δεξιὰ, ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς μας, ὑψώνεται ἡ κατάφυτος Ὀσσα· ἀριστερὰ ὀρθώνεται εἰς ὕψος δυσθεώρητον ὁ ἀπρό-

σιτος Ὀλυμπος. Αἱ πλευраὶ τοῦ εἶναι βραχῶδεις καὶ νομίζεις, ὅτι ἔχουν σχισθῇ ἀποτόμως· εἰς πολλὰ μέρη διακρίνεις ἐξοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς εἰσοχάς τῶν ἀπέναντι πλευρῶν τῆς Ὀσσης. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ἀναμφισβητήτως ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ὄρη πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦσαν ἠνωμένα καὶ ὅτι θὰ τὰ ἀπεχώρησε βιαίως ἰσχυρὰ σεισμικὴ δόνησις.

Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καὶ εἰς ὅλον τὸ μήκος αὐτῆς ἀπλώνονται θαλαραὶ τοποθεσίαι καὶ λειμῶνες χλοεροί.

Δένδρα ὑψηλὰ καὶ βαθύσκια ὑψώνονται καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ· οἱ κλάδοι τῶν συμπλέκονται ἐπάνω ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ καὶ σχηματίζουν πυκνὴν σκιάδα, τὴν ὁποῖαν μόλις δύνανται νὰ διαπεράσουν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Πλάτανοι, ἰτέαι, λύγοι, ἴασμοι, ροδοδάφναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος, φύονται ἀναμιξ εἰς τὴν κοιλάδα αὐτήν· ὁ δὲ ἀειθαλὴς κισσὸς ἐναγκαλιζέται μὲ στοργὴν τοὺς κορυμμοὺς καὶ τοὺς κλάδους τῶν ὑψηλῶν δένδρων καὶ ἀναρρίχεται πρὸς τὰς κορυφάς αὐτῶν, ἢ κατακαλύπτει τοὺς ἀποτόμους βράχους. Τὰ πάντα εἶναι καταπράσινα ἐδῶ. Πέτρα καὶ χῶμα δὲν φαίνεται οὐδαμοῦ.

Ὑδατα ψυχρὰ καὶ διαυγέστατα κυλίσονται ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τῶν δύο ὄρέων καὶ κελαρύζουν διὰ μέσου πυκνοτάτων δένδρων καὶ παχυτάτης χλόης· πηγαὶ ἀναβλύζουν κατὰ χιλιάδας. Ὅλα τὰ ὕδατα αὐτὰ συρρέουν εἰς τὸν βαθὺν Πηνειόν, ὁ ὁποῖος ἡρέμα ὥς ἔλαιον κυλίνει τὰ νερά του διὰ μέσου τῆς θαυμασίας αὐτῆς κοιλάδος καὶ προχωρεῖ μὲ μεγαλοπρέπειαν πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Πλησίον εἰς τὰς δροσεράς αὐτὰς πηγὰς καὶ κάτω ἀπὸ παχεῖαν σκιὰν πλατάνων σβήνομεν τὴν δίψαν μας μὲ ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν. Ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν δένδρων τὰ ποικιλόφωνα ἄσματα τῶν ἀηδόνων, τῶν κοσσύφων καὶ ἄλλων ὀδικῶν πτηνῶν καταθέλγουν τὴν ἀκοήν μας καὶ τὸ λεπτὸν ἄρωμα τῆς γύρω φύσεως μᾶς τέρπει.

Ἀληθινὴ πανήγυρις τῆς φύσεως εἶναι ἐδῶ. Μοναδικὴ ἀπόλαυσις τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ!

Τὰ Τέμπη εἶναι ἀληθῶς μία ἀπὸ τὰς ὠραιότατας τοποθεσίας τῆς γῆς.

Α. Σακελλάριος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Οί δημιουργοί τῆς λίμνης.

Τρεῖς ποταμοί, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἀλιάκμων, καὶ ὁ Λουδίας, ἐσχημάτισαν σιγὰ σιγὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας. Μετέφεραν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τὰ ὀροπέδια τὰ χῶματα, ἀπὸ ὅπου περνοῦν, καὶ ἐπρόσχωσαν τὴν θάλασσαν.

Τόσα πολλὰ χῶματα μεταφέρουν, ὥστε εἶναι φόβος νὰ φράξουν ὁλόκληρον τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ νὰ μεταβάλουν καὶ αὐτὸν τὸν λιμένα τῆς εἰς ἀγρούς καὶ ἔλη. Μήπως δὲν ἔκαμαν τὸ ἴδιον εἰς τὴν Πέλλαν καὶ τὴν Ἐδεσσαν, πόλεις παραλιακὰς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τῶν ὁποίων τὴν θάλασσαν μετέβαλαν μὲ τὰς προσχώσεις εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας;

Ὁ Ἀλιάκμων καὶ ὁ Λουδίας δὲν φαίνονται καὶ πολὺ σπουδαῖοι ποταμοί· εἶναι μικρότεροι καί, ὥς νὰ ἔχασαν ἀπὸ τὸν δρόμον τὴν ὁρμὴν των, κυλλιοῦν ἡσυχὰ τὰ νερά των. Ἀλλ' ὁ Ἀξιὸς εἶναι μέγας ποταμός, ρέει γοργὸς καὶ πολυθόρυβος καὶ εἶναι ἀδιάβατος. Καὶ αὕτῃ ἀκόμη ἡ γέφυρά του μὲ δυσκολίαν τὸν διαβαίνει· ἀναγκάζεται νὰ πατήσῃ ἐπάνω εἰς δέκα διαδοχικὰ βάρη, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀντικρινὴν ὄχθη.

Οἱ τρεῖς ὅμως αὐτοὶ ποταμοὶ μὲ τὰς προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμαν, συνειργάσθησαν ὡς ἀδελφικοὶ φίλοι, καθεὶς μὲ τὸν τρόπον του καὶ τὴν δύναμίν του, νὰ γίνῃ καὶ ἡ λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

Ἀλλὰ τῶρα ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἦτο ἡ λίμνη, ἀπλώνονται ἀγροὶ μὲ τόσον καλοθερμένον σῖτον, ὥστε ματαίως κοπιᾷζει ὁ δυνατός ἄνεμος νὰ τὸν πλαγιάσῃ.

Πολὺ δυσκολεύεται ὁ διαβάτης νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ γόνιμος αὕτῃ γῆ, ἦτο πρὸ εἴκοσι περίπου ἔτων ἡ λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν. Ἀλλὰ οἱ ὀλίγον γεροντότεροι ἐνθυμοῦνται τοὺς πυκνοὺς καλαμῶνας τῆς, τὰ φαρμακερά ἔλη τῆς, τὸν ἀπέραντον καὶ νεκρωμένον ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς τόπον, ὁ ὁποῖος εἶχε μοναδικὸν καὶ καθημερινὸν ἐπισκέπτην τὸν θάνατον.

Ἐνθυμοῦνται ἀκόμη ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ θανατηφόρον ἔλος κα-

τὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα οἱ γενναῖοι Μακεδονομάχοι μας ἠγωνίσθησαν σκληρότατα μὲ τοὺς κομιτατζήδες.

Ὡχυρωμένοι οἱ Βούλγαροι ἀνάμεσα εἰς τοὺς καλαμῶνας ἐντὸς καλυβῶν πασσαλοπήκτων* εἰς τὰ ὕδατα, ἐκυριάρχουν τῆς λίμνης καὶ ἔσπειρον τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν εἰς τὰ γύρω ἑλληνικὰ χωριά. Καὶ αὐτὸς ὁ τουρκικὸς στρατὸς δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς προσβάλλῃ.

Ἀλλὰ ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία καὶ ὑπομονὴ ἐνίκησαν· οἱ κομιτατζήδες ἐξεδιώχθησαν καὶ ἡ περιοχὴ ἀνέπνευσε. Καὶ τί δὲν χρεωστεῖ ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς γενναίους ἐκείνους! Τοὺς ἐθέριζον οἱ πυρετοί, τοὺς ἐσάπιζεν ἡ ὑγρασία τῶν νερῶν, τοὺς ἐνέκρωνον τὰ μέλη οἱ πάγοι καὶ τὰ κρύα τοῦ χειμῶνος, αὐτοὶ ὅμως ἔμειναν ἀκλόνητοι εἰς τὸ χρέος· τοὺς ἐθέρμαινεν ἡ Πατρίς! Ὁλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ πόρον εἰς πόρον καὶ ἀπὸ καλύβην εἰς καλύβην, ἐπάλαισαν ὥς νέοι Ἡρακλεῖς μὲ τὴν πολυκέφαλον ὕδραν τῆς βουλγαρικῆς πονηρίας καὶ σκληρότητος ἕως ὅτου ἀπήλλαξαν τὴν λίμνην ἀπὸ τοὺς ἐπιβούλους γείτονas.

Τὸ θαῦμα.

Πῶς ἔγινεν αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς καλλιεργησίμου τώρα πεδιάδος; Κανὲν ἐμπόδιον δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀντισταθῇ, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ θέλησις, λέγει ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε βεβαίως χρήματα, ἔπειτα ἀπὸ τόσοις πολέμοις· ἀλλ' εἶχε τέκνα. Τὰ τέκνα τῆς ἐνίκησαν εἰς τὸ 12 εἰς τὴν μάχην τῶν Γιαννιτῶν τοὺς Τούρκους καὶ ἐκέρδισαν τὴν πόλιν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου· τὰ ἴδια ἐνίκησαν καὶ τὴν δευτέραν ἐξ ἴσου ἔνδοξον μάχην εἰς τὸ ἴδιον μέρος πρὸς τὴν φύσιν καὶ μετέβαλαν τὴν θανατηφόρον λίμνην τῶν Γιαννιτῶν εἰς γῆν ζωηφόρον.

Τὰ χρήματα τὰ ὅποια δὲν εἶχεν ἡ Ἑλλάς, τὰ ἐδανείσθη καὶ τὰ παιδιὰ τῆς διέθεσαν τὸν νοῦν, τὴν θέλησιν καὶ τὰς χεῖρας τῶν καὶ ἔβαλαν ἐμπρὸς τὸ λαμπρὸν ἔργον. Ἐξερρίζωσαν τὰ δένδρα καὶ τοὺς καλαμῶνας, ἔφεραν τὰ νερά μὲ διώρυγας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παρέδωσαν τὴν γῆν εἰς τὴν καλλιέργειαν.

Ἐχάθησαν πλέον τὰ ἔλη, ἐχάθησαν οἱ κώνωπες, οἱ ὅποιοι ὡς μαῦρα σύννεφα ἐσηκώνοντο ἀπὸ τὰ πράσινα νερά, ἐχάθη-

σαν αἱ φωναὶ τῶν βατράχων καὶ τῆς νεροχελώνας. Αἱ ἀσθένειαι ἐξωρίσθησαν μακρὰν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ μονίμως ἡ ὑγεία καὶ ἡ χαρά!

Μία εὐφορος πεδιάς ἀπλώνεται τώρα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, μὲ καλοκτισμένους συνοικισμοὺς γεμάτους ζωῆν, μὲ ἀρδευτικούς αὐλακὰς ποὺ μεταβάλλουν τὸ ἔδαφος εἰς ἕνα καλλιτεχνικὸν δίσκον κατάφορτον ἀπὸ δῶρα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ γῆ ἐδῶ, ὅπως εἶναι ἀναπαυμένη τόσον μακρὸν χρόνον καὶ λιπασμένη ἀπὸ τὰ σαπισμένα ὑδρόβια χόρτα, ξύλα, δένδρα καὶ λοιπὰ παράσιτα τῶν νερῶν, ἀποδίδει πολλαπλάσια ἀπὸ κάθε ἄλλο χῶμα. Δὲν χορταίνει ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ βλέπῃ ὀπωροφόρα, λαχανικά καὶ στάχια, στάχια, στάχια καρπερά!

Χαίρει ὁ ἐπισκέπτης νὰ βλέπῃ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ τόπου· καὶ ἀκόμη θαυμάζει τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν ἱκανότητα τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κάμῃ τόσον σημαντικὰ ἔργα, δυσανάλογα μὲ τὴν πενίαν της, ἐνῶ δὲν ἔπαυσε ν' ἀγωνίζεται συγχρόνως καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν της.

Ν. Α. Κοντόπουλος

ΕΙΣ ΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Α'. ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Πρώτη ἔκπληξις.

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, ὄρεινὴν νῆσον, ζώσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἓν ζωόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνίου θαλάσσης νήσους σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἵτινες ὅμως στιγμιαίως, ὥς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη ἐν ἐμοὶ τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἔνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω.

— Μπά, βουτιχτέλια. * Μὰ περίεργο· ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστά τὰ βουτιχτέλια.

Ἀλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ἱστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὅποιον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν.

Δὲν εἶναι κύριε, οὔτε βουτιχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

Τὶ εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ δῆτε μόνος σας.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότες τὰς ἰσχυράς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώνησα μὲ ἔκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιά, μικρὰ παιδιά, ἐδῶ ἔξω στὸ πέλαγος!

Ἀλλ' ἤδη ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιά, ἄνηβα*, δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς αὐτῶν ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια τὸ ὀλιγότερον! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὥς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάζωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καὶ ἐνῶ ἡ Σαλαμινία* ἔπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης

μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Προεπονοῦντο οὕτως οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δύτου.

Ἄλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων *. Ἄν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολὰς, δὲν εἶναι ὅμως τόσον φρικαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Ὁλόγυμνος ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 — 9 ὀκάδων, εἰς ὅπῃν τοῦ ὁποῖου διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυιῶν· ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρητημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ· σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τῶν πολλῶν λεπτῶν.

Ἐὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σιδηροῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου· κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

Ἦδη ἡ καλλίμορφος * ἡμιολία * μας ποντίζει ὑπερήφανος εἰς τὸν λιμένα ἐγγύτατα τῆς προκυμαίας.

Ὑποδοχή.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰοῦδήποτε ὁ κάλαμος θὰ ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν, τῆς ὁποίας τὸ σκάφος τῆς Πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ

τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα· θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς Σαλαμινίας, ἡ Σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισίων.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ Ἀρχαὶ αἱ κοινοτικαί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαὸς μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς συγκινήσεως. Ὅλαι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὥς ὑπερτάτην τιμὴν, ὥς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγασμοῦ τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινὰ τῶν δύο τούτων νήσων, οὔτε ἦτο δυνατὸν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἄμνοι, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὀπώραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων* παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμητοῦ. Περί τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ ὡς εἶπον ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησίδα Ψέρημον, ἑπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἐξαιρέτους κυνηγετικούς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θύμον. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσῆκωσαν ἀπὸ τοὺς

θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον τοὺς ὀφθαλμούς μου· εἶχον τὸ χρώμα λευκὸν ὥς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφορ, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν * περιδέραιον περὶ τὸν λαμόν, ὥς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησιδὰ αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὁποῖον ὥς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

Β'. ΣΥΜΗ

Πόλις. Ἱστορία.

Ἀπὸ τῆς Καλύμνου ἐπλεύσαμεν εἰς Σύμην.

Ἡ κυρία πόλις τῆς Σύμης, ἡ νεόδημος, ἐκτείνεται παρὰ τὸν λιμένα Γιαλὸς μὲ ὥραίας οἰκοδομὰς καὶ καθαρὰς καὶ κανονικὰς ὁδοὺς. Ἀνωθεν ταύτης ἐκτείνεται ἡ παλαιὰ πόλις, ἣτις σήμερον λέγεται Χωριό· ταύτην δὲ στεφανώνει φρούριον κτισθὲν ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν* Ἱπποτῶν κατὰ τὰ μετὰ τὸ 1400 ἔτη, διότι καὶ ἡ Σύμη εἶχε καταληφθῇ ὑπ' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1309 ὑποβληθεῖσα εἰς ἐτήσιον φόρον.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς χρόνους, μοναδικὴ μνεῖα τῆς Σύμης εἶναι ἡ παρὰ Θουκυδίδη, ὅστις ἱστορεῖ ὅτι μετὰ τὴν ἐν Κνίδῳ ἦταν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Χαρμίνου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποβάντες ἐπ' αὐτῆς ἔστησαν τρόπαιον.

Ἄλλ' οἱ τίτλοι τῆς νήσου κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους εἶναι πολὺ ἐπισημότεροι. Διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλκει ἐκ τῆς Σύμης, θυγατρὸς τοῦ Ἰαλύσου* ὃ δὲ βασιλεὺς αὐτῆς Νηρεὺς, εἶχε συνεκοτρατεύσει μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῆς Τροίας.

Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι πλείοτερον βραχώδης τῆς Καλύμνου καὶ ἄγονος ὅλως. Οὐδὲ δύνανται νὰ μετριάσωσι τὴν ἐκ τούτου ἐντύπωσιν ἐλάχιστοι ἄμπελοι καὶ τινες ἄμυγδαλεαί, προϊόντα ὑπερτάτης προσπάθειας. Ἄλλ' ὁ πλοῦτος καὶ τῆς νήσου ταύτης εἶναι ἡ θάλασσα, πλοῦτος τὸν ὁποῖον οἱ φιλοπάτριδες Συμαῖοι

διαθέτουν εἰς ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα καὶ εἰς ἔργα κοινωνικῆς ὠφελείας.

Μ ο ν ῆ .

Θὰ ἀπετέλει ἀσύγγνωστον περιττολογίαν, ἂν ἀνελάβανον τὴν ἐπανάληψιν τῶν ὑπερτάτων ἐκδηλώσεων πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῶν ὁποίων ἐτύχομεν καὶ ἐν Σύμῃ, καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τὴν ἐπιλεγομένην τοῦ Πανορμίτου. Ἡ Μονὴ εὐρίσκεται κτισμένη κάτωθι ὕψηλων καὶ ἀποκρήμνων βράχων, πρὸ τοῦ λιμένος Πανόρμου, εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν τῆς νήσου ἐσχατιάν, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, τοῦ ὁποίου διαφυλάττει παλαιοτάτην θαυματουργὸν εἰκόνα.

Ἡ Μονὴ αὕτη εἶναι τὸ προσκύνημα ὄλων τῶν ναυτιλλομένων, ὅσοι διέρχονται πλησίον τῶν περὶ αὐτὴν παραλίων. Καὶ τὸ προσκύνημα τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ παραλίπη τὸ πρῶτον πολεμικὸν σκάφος, τὸ φέρον κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς Πατρίδος. Οὕτως ἀποπλεύσαντες τοῦ λιμένος τῆς Σύμης παρεπλεύσαμεν τὰς ἀνατολικὰς αὐτῆς ἀκτὰς, εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζονται διάφοροι ὅρμοι καὶ διελθόντες μεταξὺ Σύμης καὶ τῆς νησιδος Σεσαλῆ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἡ Μονή, μετὰ πλοῦν δέκα τεσσάρων μιλίων.

Πολὺ πρὸ τοῦ ἀγκυροβολίου μᾶς ὑπεδέχθη ὁμάς χηνῶν λευκότητος χιονώδους, ἐκπλεύσασα ἀπὸ τοῦ μυχοῦ * τοῦ κόλπου.

Μοῦ εἶπον ὅτι τὰς χήνας ταύτας, ἀνηκούσας εἰς τὴν Μονήν, ἐθίζουν νὰ ὑποδέχωνται οὕτω τοὺς ναυτιλλομένους, τοὺς μεταβαίνοντας πρὸς προσκύνημα εἰς αὐτήν.

Δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν ἀλήθειαν τῆς πληροφορίας ταύτης. Ἀλλὰ καὶ ὥς τυχαῖος οἰωνὸς ὑπῆρξε συγκινητικὸς προάγγελος τῆς ἀνωτέρας πάσης περιγραφῆς ἐνθουσιώδους ξενίας, μετὰ τῆς ὁποίας ἐγενόμεθα δεκτοὶ ἐν τῇ ὄντως ἱερᾷ καὶ πανσέπτῳ Μονῇ ταύτῃ.

« Ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις »

Ἐμμ. Λυκούδης

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Τὴν 1ην Ἀπριλίου 1946 ἐγένεν ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς πολυπαθοῦς καὶ μαρτυρικῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀρχαί.

Ἐπραγματοποιήθη οὕτω ἕνας ἀπὸ τοὺς προαιωνίους πόθους τοῦ Γένους μας.

Καὶ εἶναι ἡ ἑνωσις αὕτη, ὅχι μόνον πρᾶξις ἱστορικῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀποτελεῖ καὶ μίαν ἐκδήλωσιν ἐκτιμήσεως τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου πρὸς μίαν ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας καὶ λαμπροτέρας ἐστίας τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ μαρτυρικὸς λαὸς τῆς Δωδεκανήσου ἐκράτησεν ἐπὶ χιλιετηρίδας ὁλοκλήρους ἀκατάλυτον τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνοχῆς. Ἐκράτησεν ἀμόλυντα τὰ γνήσια ἑλληνικά του ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα.

Διεφύλαξεν ἀμίαντον τὴν πίστιν του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐφύλαξεν ἀκέραια καὶ σεβαστὰ πλεῖστα ὅσα κειμήλια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ἐλάμβανε πάντοτε, καὶ ἀπὸ τοὺς πρῶτους, μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐθνικὰς ἐξορμήσεις.

Ἡ Ρόδος, ἡ πατρίς τῶν σοφῶν, τῶν ποιητῶν, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν ρητόρων, ὁ περίλαμπρος αὐτὸς ἀδάμας τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συγκροτήματος καὶ τὰ ἄλλα ἑνδεκα μαργαριτάρια, τὰ ὅποια τὴν περιτριγυρίζουν, πολλάκις ἐγίναν ἀντικείμενον ἀρπαγῆς ἀπὸ τοὺς διαφόρους κατακτητάς.

Ὅμως πάντοτε ὠρθώθησαν ὡς κάρφος εἰς τὰ βάσκανα δμματα ὄλων αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τώρα λησμονοῦνται μόχθοι αἰώνων καὶ ταλαιπωρίαὶ μεγάλαι καὶ κακοτυχίαι ἄπειροι καὶ ἀγωνίαι δυσπερίγραπτοι.

Ἡ χαρά, ὠραιότης καὶ ἀνέκφραστος, κυριαρχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καταπλημμυρίζει τὴν καρδίαν τοῦ εὐγενικοῦ λαοῦ τῆς Δωδεκανήσου.

Εἶναι προνομιοῦχα ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ δώδεκα αὐτὰ νησιά τῆς Ἑλλάδος. ✚

Τὰ τοπεῖα τῶν, πλούσια εἰς φυσικὸν κάλλος, γοητεύουν

τὸν ἐπισκέπτῃν. Οἱ ἀνθόκηποι χύνουν ἀφειδῶς τὸ μεθυστικόν των ἄρωμα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

Τὰ γραφικὰ χωρία τῶν σὲ κάμνουν νὰ θαυμάζῃς τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων.

Ἀλλὰ καὶ πλουτοπαραγωγικὰς δυνατότητας δὲν ἔχει ὀλίγας ἢ ὡραία Δωδεκάνησος.

Καὶ κηπευτικά καὶ γεωργικὰ προϊόντα ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ ἀρκετά· καὶ τοὺς ἐλαιῶνας καλλιεργεῖ καὶ τὴν ἄμπελον περιποιεῖται καὶ ὑπέδαφος φαίνεται νὰ ἔχῃ πλούσιον. Ἔχει καὶ θεραπευτικὰς θειούχους πηγὰς· ἔχει καὶ θειοχῶματα καὶ σμύριδα παράγει.

Ἡ ἰχθυαλιεῖα τῆς δύναται ν' ἀποδώσῃ πολλὰ ἀκόμη· καὶ ἡ σπογγαλιεῖα τῆς εὐδοκιμεῖ σπουδαίως. Ἡ ὕφαντουργία τῆς εἶναι εὐκόλον νὰ γίνῃ ἀποδοτικωτέρα. Ἡ βιοτεχνία τῆς δύναται νὰ ἀξιοποιηθῇ. Ἔχει καὶ κλίμα ἡ Δωδεκάνησος ὑγιεινὸν εἰς τὸ ἔπακρον καὶ εἶναι εὐκόλον νὰ κερδίσῃ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὸν τουρισμόν. Καὶ ἐμπορικὸν δαιμόνιον ὄχι εὐκαταφρόνητον διακρίνει τοὺς κατοίκους τῆς.

Καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας τέλος, οἱ Δωδεκανήσιοι διακρίνονται καὶ ἀνέκαθεν πρωτεύουν.

Χ. Δημητρακόπουλος

ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Τὰ πρῶτα ἐρείπια.

Σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς μας τούτῃ τῇ φορὰ ἦταν νὰ ἐπισκευθοῦμε τὴ Δῆλο, τὸ ἱερὸ νησί τῶν ἀρχαίων. Ὅταν τὸ πλησιάσαμε μὲ τὸ βενζινόπλοιο, μείναμε κατὰπληκτοί· οὔτε ἄνθρωποι πουθενά, οὔτε ζῶα, οὔτε δένδρα τουλάχιστο· μόνο πέτρες, λίγο χῶμα καὶ σκόρπια χαλάσματα πρόβαλαν στὰ μάτια μας· ἀλλὰ τὸ πολὺ τὸ φῶς, ποὺ σκόρπιζαν ἀνεμπόδιστα παντοῦ οἱ χρυσὲς τοῦ ἡλίου ἀκτίνες, τὸ ἔδειχνε σὰν μαγικὸ καὶ παραμυθένιο.

Μαγεμένοι ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη θέα πατήσαμε τὸ πόδι μας στὸ ἔρημο ἀκρογιάλι του· τὰ παλιά, ἐρείπια σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀπουσίαζαν, ἔχουν κατεβῇ ὡς τὴ θάλασσα νὰ μᾶς καλωσορίσουν. Ὁ κ. καθηγητὴς τῆς συντροφιάς μας, ἓνας σοφὸς ἄνθρωπος, ἀνεβαίνοντας σὲ ἓνα σπασμένο μάρμαρο ἄρχισε:

— Κοιτάξετε, φίλοι μου, τίς ἐμπορικὲς ἀποθήκες τοῦ νησιοῦ, ποὺ βρίσκονται στὰ πόδια μας· εἶναι χτισμένες στὴν ἀκρογιάλιὰ γιὰ νὰ εἶναι ἢ μεταφορὰ σ' αὐτὲς εὐκολὴ καὶ ἀποθήκευαν ἐδῶ κάθε λογῆς ἐμπορεύματα· τὰ ἔφεραν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου Ἕλληνες καὶ ξένοι ἔμποροι.

Σ' αὐτὴν ἐκεῖ τὴν ἀποθήκη, ἀνάμεσα στοὺς γκρεμισμένους τοίχους, βλέπετε κάτι ποὺ μοιάζει μαρμάρينو λουτρό, ἀλλὰ δὲν εἶναι λουτρό· Εἶναι ἓνας πρωτόγονος στατήρ, μία πανάρχαια ἀγορανομικὴ πλάστιγγα τῆς πολιτείας, ποὺ ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐμπορικὴ τῆς φήμῃ ἀκριβοζυγίζοντας τὰ ἐμπορεύματα. Κρίμα ποὺ λείπει ὁ ἀδέκαστος τελώνης, γιὰ νὰ τὸν παρακολουθήσωμε στὰ ὑψηλά του καθήκοντα!

Ἄς στρέψωμε τώρα τὰ βλέμματά μας στὰ ἄλλα χαλάσματα· νὰ τὰ καταστήματα, νὰ καὶ τὰ γραφεῖα! Σ' αὐτὰ σκυμμένοι οἱ ἔμποροι, οἱ τραπεζίτες, οἱ ἐφοπλιστές, μελετοῦν τὰ βιβλία τους, κάνουν λογαριασμούς, δίνουν καὶ παίρνουν παραγγελίες...

Ἀκολουθώντας ἔπειτα τὸν κ. καθηγητὴ περάσαμε καὶ τὰ ἐρείπια. Εἶδαμε τὴν ἀγορὰ καὶ τίς στοές, ὅπου σύχναζαν οἱ πο-

λίτες, εἶδαμε καὶ τὶς ξεχωριστὲς λέσχες, ποὺ εἶχαν ἰδρύσει ἐπί-
τηδες οἱ διάφοροι σύλλογοι τῶν ξένων ἐμπόρων, γιὰ ν' ἀνταμώ-
νουν τὰ μέλη τους κατὰ παροικίαις. Ἐπισκεφθήκαμε τοὺς διά-
φορους ναοὺς καὶ τ' ἄλλα μνημεῖα καὶ σταθήκαμε στὸ μεγάλο
ναὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ προστάτου τοῦ νησιοῦ.

Σὲ κάτι ὀρθογώνιες μαρμάρινες πλάκες, ποὺ τώρα τὶς φυ-
λάγουν στὸ μουσεῖο, μπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς τοὺς λογαριασμοὺς
γιὰ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ναοῦ· τοὺς κατεχωρίζαν ἐκεῖ
τακτικά — ἀπὸ τὸ 600 π. Χ. ὡς τὰ 100 μ. Χ. — μὲ ἀκρίβεια καὶ
προσοχὴ οἱ ταμίεις του.

Ἕνας ναὸς ποὺ ἔχει εἰσοδήματα — τέλη εἰσαγωγῆς, λιμε-
νικά, φόρο ἀλιείας στὰ χωρικά ὕδατα κλπ. — καὶ ποὺ δέχεται
δῶρα καὶ ἀφιερῶματα πρέπει νὰ ἐμπνέη ἐμπιστοσύνη γιὰ τὴ δια-
χείρησή του. Γιὰ νὰ πληρώνουν ἀδιαμαρτύρητα οἱ φορολογού-
μενοι καὶ νὰ στέλνουν δῶρα οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ βλέπουν μὲ τὰ
μάτια τους τὴν τιμιότητά του. Καὶ τὸ κατῴρθωσε μὲ τοῦτες τὶς
πλάκες, ποὺ ὅλοι τὶς ἔβλεπαν καὶ καθέννας μποροῦσε νὰ τὶς
ἐλέγξῃ.

Στὴν ἀρχὴ ὁ θεὸς φύλαγε τὰ πλούτη του σὲ πιθάρια στὴ
γῆ σὰ φιλάργυρος· ἀργότερα σὰν πλήθυναν, ἄρχισε ν' ἀγορά-
ζῃ ἀκίνητα καὶ στὸ τέλος νὰ τοκίζῃ τὰ χρήματά του λαμβά-
νοντας ὅλες τὶς ἐγγυήσεις ποὺ παίρνουν ὅσοι δανεῖζουν, γιὰ
νὰ μὴ δοκιμάσουν δυσάρεστες ἐκπλήξεις ἀπὸ τυχὸν κακοπλη-
ρωτή!

Ὅσα εἶδαμε μᾶς τὰ ἐξήγησε ὅλα ὁ κ. καθηγητὴς· πότε δη-
λαδὴ καὶ ἀπὸ ποιὸν ἐγίνε τὸ καθένα, σὲ τί χρησίμευε καὶ τὰ
λοιπὰ. Ὅλα τὰ γινώριζε καὶ ὅλα τὰ ἤξερε, ὅπως καλοξέρει καὶ
τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του ἀπὸ τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, τὴ μορ-
φή τους.

Ἡ πόλις.

Ἐπάνω σὲ λόφους καὶ στὶς πλαγιές τους, λίγα λεπτά ψηλό-
τερα ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια, ἀπλώνεται ἡ πόλις. Ἀνεβήκαμε ἕως ἐκεῖ
μὲ τὸν ἴδιο πάντα ἀκούραστο ὁδηγὸ καὶ ἐξηγητὴ.

Ὁ χρόνος τῆς ἄφησε φανερά τὰ σημάδια του· μισογκρεμι-
σμένη ἀπὸ ἐδῶ, λιγώτερο ἢ περισσότερο ἀπὸ κεῖ, διατηρεῖ ὅλο

τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο της. Καμιὰ ἄλλη πόλη καὶ σὲ κανένα ἄλλο μέρος τῆς πατρίδος μας δὲν παρουσιάζεται ὅμοια μ' αὐτὴ τὴ νεκρὴ πολιτεία. Εἶναι τόσο ζωντανὴ καὶ ἀκέραια μὲ τὰ σπίτια της, τὸ θέατρό της, τὸ στάδιό της, ποὺ νομίζεις πὼς χθὲς τὴν ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοί της, γιατί κάποιος πολὺ πρόσφατος σεισμός τὴν γκρέμισε ζηλεύοντας τὴ μακροχρόνια ζωὴ της.

Περνοῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας τοὺς ἔρημους στενοὺς δρόμους της, σὰν νὰ εἴμαστε παλιοὶ κάτοικοι· στεκόμαστε καὶ ἐξετάζομε τὰ μαγαζιά της, σὰν νὰ θέλωμε νὰ ψωνίσωμε κάτι, ποὺ λησμονήσαμε. Καμαρώνομε τὰ σπίτια της· στοὺς τοίχους τοῦ δρόμου σὲ μικρὰ κοιλώματα ἦσαν τοποθετημένα λαδοφάναρα, γιὰ νὰ φωτίζουν τὴ νύχτα τοὺς περαστικούς. "Αθελὰ ἐρευνοῦμεν ἂν εἶναι στὴ θέση τους· δὲν εἶναι ἐκεῖ· κάποιος πέρασε καὶ τὰ πῆρε, ὅπως παίρνουν καὶ σήμερα κακοὶ ἄνθρωποι τοὺς λαμπτήρες τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἀπὸ τὴν ἐξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ μας.

Σὰν παλιοὶ γνώριμοι μπαίνουμε καὶ στ' ἀνοιχτὰ σπίτια τους. Νομίζομε ὅτι τὰ ἄνοιξεν ἐπίτηδες διάπλατα ὁ φιλόξενος νοικοκύρης, γιὰ νὰ μᾶς καλοδεχτῇ. "Ὡσπου νὰ ἔρθῃ περιεργαζόμεστε τὰ ὠραῖα μωσαϊκὰ στὰ ἐσωτερικὰ μαρμάρινα περιστήλια, ποὺ χάριζαν φωτισμὸ καὶ ἀερισμὸ στὰ σπίτια, γιατί κανένα τους δὲν εἶχε παράθυρα ἐξωτερικά. Ἀπὸ τοῦτα τὰ μωσαϊκὰ καταλαβαίνομε, ὅπως μᾶς ἐξήγησεν ὁ κ. καθηγητής, τὶ ἄνθρωποι κατοίκησαν σ' αὐτὰ τὰ σπίτια. Ἐκεῖνα π. χ. μὲ τὰ δελφίνια ἢ τίς ἄγκυρες καὶ τὰ ἄλλα θαλασσινὰ στολίδια θὰ ἦσαν σπίτια ἐφοπλιστῶν ἢ πλοιάρχων...

Ἐπιθεωροῦμε καὶ τίς ἀποθήκες τους, γεμάτες πιθάρια, τοὺς ὑπονόμους, τὰ πηγάδια καὶ τίς δεξαμενές, ὅπου ἔπιαναν τὰ βρόχινα νερά· ἂν εἴχαμε κουβὰ καὶ σχοιν θὰ ἀνεβάζαμε καὶ λίγο κρῦο νερὸ νὰ δροσιστοῦμε. Ἀπὸ τίς κλίμακες ἀνεβαίνομε καὶ στὸ ἐπάνω πάτωμα, γιὰ νὰ τὸ περιεργασθοῦμε κι αὐτό...

Ἱστορία.

— Δὲν πειράζει, εἶπε ὁ κ. καθηγητής, ποὺ λείπουν οἱ νοικοκυραῖοι· καλύτερα. Εἶδαμε ἔτσι μὲ ὅλη τὴν ἀνεσὴ μας ἓνα ἓνα τόσα ὠραῖα σπίτια. Θὰ μ' ἐρωτήσετε ἴσως τώρα, τί ἔγιναν οἱ

κάτοικοι καὶ πῶς βρέθηκαν ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ κατάξερο καὶ ἄγρο-
νο νησί, τόσο πλούσιοι ἄνθρωποι.

Ἐκεῖ πιὸ πέρα στὰ βόρεια, ποὺ φαίνονται ἐκεῖνα τὰ καλὰ-
μια, στοὺς πρόποδες τοῦ μικροῦ βουνοῦ, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια,
ἦταν μικρὴ λίμνη. Στὴν ὄχθη της ἦταν μιὰ φοινικιά, πλάγι στὰ
κελαρυστὰ νερά τοῦ Ἰνωποῦ ποταμοῦ. Κάτω λοιπὸν ἀπὸ τὴ φοι-
νικιά αὐτή, μέσα στὴ φωτολουσμένη καὶ γελαστὴ φύση, γέννησε
ἡ Λητώ δύο χαριτωμένα παιδάκια, τὸ θεὸ τοῦ φωτός Ἀπόλλωνα
καὶ τὴ θεὰ Ἄρτεμι.

Εἶναι τὸ πιὸ φυσικὸ νὰ φαντασθοῦν καὶ νὰ πιστέψουν οἱ
ἀρχαῖοι, πῶς μόνο σ' αὐτὸ τὸ φαλακρὸ καὶ κατάξερο νησί ἦταν
δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ὁ θεὸς τοῦ φωτός, ὅπου τίποτε δὲν ἐμποδί-
ζει τὴ δύναμη του καὶ τὴ λάμψη του, καὶ ὅπου ἡ κυριαρχία του
εἶναι ὀλοφάνερη. Ἄμα πᾶμε ὥς ἐκεῖ, μπορεῖ καὶ ν' ἀκούσωμε,
καὶ τώρα ἀκόμη τὰ καλὰμια νὰ τραγουδοῦν, στὸ δικό τους βέ-
βαια σκοπὸ, τίς φωνοῦλες τῶν μωρῶν...

Ἀπὸ τότε ἡ Δήλος, σὰν γενέτειρα τοῦ φωτεινοῦ θεοῦ, ἔγι-
νε ἱερὴ καὶ ἡ γῆ της πολυσέβαστη καὶ ἀπαραβίαστη.

Στὴν ἀρχὴ συνέρρεαν κάθε χρόνο ἐδῶ ἀπὸ ὅλα τὰ γειτο-
νικά νησιά οἱ Ἴωνες κάτοικοι μὲ τὰ παιδιά τους καὶ τὰς σεμνὲς
γυναῖκες τους νὰ προσκυνήσουν τὴ γέννηση τοῦ Ἀπόλλωνος.
Σιγὰ σιγὰ τὸ προσκύνημα πλάττεινε, ἔτρεχαν καὶ ἄλλοι Ἕλλη-
νες, ὥσπου ἔγινε πανελλήνιο καὶ ἐπαναλαμβανόταν καὶ κάθε
χρόνο καὶ ἐπισημότερα κάθε τέσσερα χρόνια. Ἰδιώτες, ὀλόκλη-
ρες οἰκογένειες, καὶ ἐπίσημες ἀντιπροσωπεῖες τῶν πόλεων «θε-
ωρίαι», ἐφθάναν νὰ προσκυνήσουν τὸ θεὸ, νὰ τοῦ φέρουν τὰ
πλούσια δῶρα τους καὶ νὰ λάβουν μέρος στοὺς λαμπροὺς ἀγῶ-
νες ἢ ἀπλῶς νὰ τοὺς χαροῦν ὥς θεατές.

Στὰ πολύκοσμα αὐτὰ πανηγύρια τῆς Δήλου, ποὺ εἶναι στὸ
κέντρο τοῦ Αἰγαίου, ἔτρεχαν κάθε λογῆς ἔμποροι ἀπὸ Ἀνατο-
λὴ καὶ Δύση, Νότο καὶ Βορρᾶ, νὰ πωλήσουν τὰ ἐμπορεύματά
τους. Τὸ μικρὸ νησί, μὲ τὸ κῦρος καὶ τὴν προστασία τοῦ μεγά-
λου θεοῦ, ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ μία διεθνὴς ἀγορὰ καὶ τὸ μεγα-
λύτερο στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμπορικοῦ λιμάνι.

Ἀλλὰ σύγχρονα ἔγινε κατ' ἀνάγκην καὶ κοσμοπολιτικὸ κέν-

τρο· ὁ Ἀπόλλων ἀπὸ ἐμπορικὸ συμφέρον δέχθηκε μὲ εὐμένεια ὄχι μόνον ὅλες τὶς φυλές, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς των, γιὰ νὰ γεμίξῃ τὰ ταμεῖα του. "Εἶσι ἀπόκτησε ἡ Δῆλος μεγάλη φήμη, πλοῦτο ἀνεξάντλητο καὶ πολλοὺς κατοίκους, ποὺ ἀνῆκαν σὲ ὅλες τὶς φυλές καὶ λάτρευαν ὁ καθένας τὸ δικό του θεό, χωρὶς καὶ νὰ κακοφαίνεται τοῦτο στὸν παμπόνηρο ἐπιχειρηματία Ἀπόλλωνα.

Ὁ μέγας ὅμως πλοῦτος τῆς στάθηκε αἰτία νὰ πάθῃ πολλά. Στὴν ἀρχὴ οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἐποχῆς μὲ χίλιες δυὸ προφάσεις ἀφαίρεσαν ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου λίγο ἢ πολὺ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ νησιοῦ καὶ ἔβαναν χέρι καὶ στὰ ἱερὰ πλοῦτη του ἀκόμῃ. Μάταια οἱ Δῆλιοι προσπαθοῦσαν νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴ θανάσιμῃ αὐτῇ προστασίᾳ, ποὺ τοὺς ἔπνιγε τὴν ἀναπνοή· οὔτε οἱ διαμαρτυρίες τους, πὼς ἦσαν ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι, οὔτε οἱ ἀπειλές, πὼς θὰ τοὺς τιμωρήσῃ ὁ θεὸς ὡς ἀσεβεῖς, μπόρεσαν ν' ἀπομακρύνουν τὸ κακό.

Καὶ σὰν τοῦτοι ἔχασαν τὴ δύναμή τους, ποὺ προστάτευε τουλάχιστο καὶ ἀσφάλιζε τὸ νησί, ἦρθαν μὲ τὴ σειρὰ τους τώρα, τρισεπιρότεροι, μακρινοὶ ἐχθροὶ καὶ πειρατές. "Επεσαν ἐπάνω του σὰν τὶς ἀκρίδες καὶ ἀφάνισαν κάθε ἀγαθὸ τῆς ἀνυπεράσπιστης νήσου. "Οσοι κάτοικοι ἀπόμειναν ζωντανοί, ζήτησαν νὰ σωθοῦν φεύγοντας. Τὸ ἱερὸ νησί ἔμεινε γιὰ πάντα πιὰ ἔρημο σὰν τόπος καταραμένος.

Στὰ χρόνια μας ὅμως δὲν λείπουν οἱ ἐπισκέπτες, "Ελληνες καὶ ξένοι. Τὰ λίγα ἱερὰ τοῦτα χῶματα, τὰ σεμνὰ ἐρεῖπια καὶ τὰ ἡλιόλουστα βράχια, τοὺς προσελκύουν καὶ τοὺς χαρίζουν κάτι ἀπὸ τὴ δική τους ἀνέκφραστη ὁμορφιά καὶ τὴ δική τους ἀδιατάρακτη γαλήνη.

Κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο ὀλοκάθαρο οὐρανὸ καὶ τὸν ἴδιο θεὸ τοῦ φωτός, τὸν ἀστραφτερὸ ἥλιο, ζοῦν λίγες ὄρες ἀνάμεσα σὲ περασμένους παραμυθένιους καιροὺς, ποὺ τοὺς φωτίζουν τὰ ὀλόλαμπρα ἀρχαῖα μεγαλεῖα τῆς Ἑλλάδος...

Ν. Α. Κοντόπουλος

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' άσπρα σπιτάκια του ένα ένα
σκόρπια άσυντρόφευτα κι άνάρια,
στή θάλασσα άντικρύ άπλωμένα
σά μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' άσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σέ πράσινα κλωνάρια
ήλιόφωτα, χαριτωμένα
μικρά, άβυστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορά όποιος τά θωρεϊ,
γλυκειά άνοιξιάτικην ήμέρα
άπ' τοϋ βουνοϋ τή ράχη πέρα

“Ημερα άρνάκια τά θαρρεϊ,
πού βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σέ χλωροπράσινο λειβάδι.

γὰρ πῶς ἔσθ' ἀπορρηγνύσθαι
ἐνδοξοῦντα μοῦν μὴ
ἔσθ' ἔτι περὶ τῆς
μοῦ ἐσθ' ἔτι
μοῦ ἐσθ' ἔτι

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Α

<i>ἀβροδίαιτος</i>	— ὁ ζῶν τρυφηλῶς· με πολλὴν καλοπέρασιν.
<i>ἀγριάμπελη</i>	— φυτὸν θαμνώδες· ἀναρριχητικόν, εὖοσμον με λευκὰ ἄνθη.
<i>ἀγνεία</i>	— καθαρότης, ἀθωότης, ἀγνότης.
<i>Ἀετοροάχη</i>	— βουνὸν μικρὸν πρὸ τῶν Ἰωαννίνων, δεξιὰ εἰς τὸν ἀναβαίνοντα· ἐκεῖ τὸ 1912-13 συνε- κροτήθησαν πεισματοῶδεις μάχαι κατὰ τῶν Τούρκων.
<i>αἰχμή</i>	— ἡ ἀκμή· ἡ μύτη παντὸς νύσσοντος (τρυπῶν- τος) ὀργάνου.
<i>ἀκατάσχετος</i>	— ὁ μὴ συγκρατούμενος, ἀκάθεκτος, ἀκράτητος, ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ.
<i>ἀκοῶμαι</i>	— ἀκούω με προσοχὴν, ἀφουκράζομαι, παρα- κολουθῶ τὸν λόγον.
<i>ἄληστος</i>	— ἀλησμόνητος.
<i>ἀλλόφρων</i>	— ἐκεῖνος ποὺ ἔχασε τὰς φρένας, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἑξαλλος, παράφρων.
<i>ἄλωσις</i>	— κατάληψις, κατάκτησις, ἐκπόρθησις.
<i>ἀμυχανία</i>	— ἔλλειψις μέσων, τρόπων πρὸς ἱκανοποίησιν ὕλικῶν ἢ πνευματικῶν ἀναγκῶν.
<i>ἄμιλλα</i>	— ἀνταγωνισμός, προσπάθεια διὰ νὰ ὑπερτε- ρήσῃ κανεὶς τὸν ἄλλον, ἀντιζηλία.
<i>ἀμυδρὸς</i>	— μόλις φαινόμενος, θαμπός.
<i>ἀνάγλυφος</i>	— γεγλυμένος κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμφανίζῃ προεξοχὰς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἐπὶ τῆς ὁ- ποίας εὐρίσκεται.
<i>ἀνακόπτω</i>	— παρεμποδίζω, συγκρατῶ, σταματῶ, ἀναχαι-
<i>ἀναμέλπω</i>	— ἀρχίζω τὸ ἔσμα, ἀνυμνῶ. [τίζω.
<i>ἀναρριχώμαι</i>	— ἀνέρχομαι, σκαρφαλώνω.
<i>ἀνασκολοπίζω</i>	— προσηλώνω, καρφώνω σὲ σκόλοπα (παλοῦκι).

ἀνηβος	— ἀνήλικος,
ἀντένα	— κεραία, κατάρτι.
ἀπηγής	— σκληρός, τραχύς, ἄγριος,
ἀποροῶξ	— κρημνώδης, ἀπότομος.
ἀπρόσιτος	— ἐκεῖνος πού δέν μπορεῖ κανεῖς νά τόν πλη- σιάσῃ, νά τόν προσεγγίσῃ, νά τόν φθάσῃ· ἄλλως ἀπροσπέλαστος, ἀπλησίαστος.
ἀπροσμάχητος	— ἀκαταμάχητος, ἀκαταγώνιστος, ἀκατανίκητος
ἀπίοτος	— ἐκεῖνος πού δέν πτοεῖται, δέν φοβεῖται· ἄφο- βος, ἀτρόμητος, ἄσκιαχτος.
ἄρμενα	— ἡ ἄρματωσιά· ὁ ἐξοπλισμός τοῦ πλοίου· τὰ ὄργανα καί σκεύη πού χρειάζονται εἰς τὸ πλοῖον.
ἄτρωτος	— ὁ μὴ τραθεῖς, μὴ τραυματισθεῖς· ἐκεῖνος πού δέν τόν πιάνει βόλι.
αὔτανδρος	— μὲ ὅλους τοὺς ἄνδρας, σύψυχος.
ἀράνα	— μικρὸς πυκνὸς ἀκανθώδης θάμνος· οἱ χωρικοὶ τόν χρησιμοποιοῦν ὡς σάρωθρον.
ἀφέλεια	— ἀφέλεια ἔχει ἐκεῖνος πού εἶναι ἀπλοῦς, ἀ- πέρितτος, φυσικός, χωρὶς κομπασμὸν καί ἐ- πίδειξιν.
ἀφορία	— ἔλλειψις καρποφορίας, ἀκαρπία, δυστυχία.

B

βεβηλῶνω	— μιαίνω, μολύνω, ἀσεβῶ.
βεβήλωσις	— μόλυνσις, ἀσέβεια, ἁμαρτία· μιανὰ, σιχαμέ- νη πράξις.
βουτιχέλια	— πάπιες πού βουτοῦν στὸ νερό.
βωμός	— κτίσμα μὲ βάσιν καί βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐθυσίαζον τὰ ζῷα οἱ ἀρχαῖοι.

Γ

γενναϊόφρων	— ἐκεῖνος πού ἔχει γενναῖα φρονήματα· γεν-
γιαταγάρι	— ξίφος καμπυλωτόν. [ναιόψυχος.
γιουρούσι	— ἐπίθεσις, ἔφοδος.

Ζ

ζυγώνω — προσεγγίζω, πλησιάζω, σιμώνω.

Η

ήδης — γλυκός.

ήλιόλουστος — λουσμένος από ήλιον, ήλιόχαρος, φωτολου-
σμένος, λαμπρός, ώραιος, εύμορφος.

ήμιολία — ίστιοφόρον πλοϊον με δύο ίστους κεκλιμένους
πρός την πρύμνην (κοινώς γολέτα).

Θ

θρασός — αναιδής, αὐθάδης, προπετής.

Ι

Ίάλυσος — αρχαιοτάτη πόλις της Ρόδου και βασιλεύς
αὐτῆς ὁ ὁμώνυμος Ίάλυσος.

ιδανικόν — τὸ διὰ τῆς σκέψεως ἐννοούμενον· τὸ ἄκρως
τέλειον.

Ίκόνιον — πόλις τῆς μέσης Τουρκίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

ιμάγης — ὁ ἀρχηγὸς τῆς προσευχῆς τῶν μουσουλμά-
νων (λέξις ἀραβική).

ἴτε — προχωρεῖτε, ἐμπρός, ἐμπρός.

Ίωαννῖται — ἱππὸται τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τῆς
Ἱερουσαλήμ, μοναχοὶ καὶ στρατιῶται ἐγκα-
τασταθέντες εἰς Ρόδον ἐπὶ 200 ἔτη.

Κ

Κάβο - Πάπας — ἀκρωτήριο Δ. τῆς Ἀχαΐας (Ἀραξος).

κάθαρις — (πλοίων) καθάρισμα ἀπὸ μολυσματικὴν νόσον
δι' ἀπομονώσεως τῶν ἐπιβατῶν ἐπὶ ὠρισμέ-
νας ἡμέρας, ὅταν τὸ πλοῖον ἔρχεται ἀπὸ
μέρος ὅπου ὑπάρχει ἐπιδημία.

καθηδόνω — γλυκαίνω, εὐαριστῶ

καλλίμορφος — ὁ ἔχων ὥραιαν μορφήν, ὥραιον σχῆμα.

Κανέτα — Τοποθεσία κρημνώδης καὶ δασώδης πλησίον
τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ συνήφθησαν αἱματη-
ραὶ μάχαι πρὸς τοὺς τούρκους ἀπὸ τοῦ Νο-
εμβρίου τοῦ 1912 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1913.

- Κόνιτσα* — αὐχὴν βουνοσειρᾶς Μανωλιάσσης, 20 χιλίωμ.
Ν. τῶν Ἰωαννίνων. Μάχαι 1912·13 διὰ τὰ
Ἰωάννινα.
- καρτερικὸς* — ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καρτερίαν, ὑπομονήν, ἀντο-
χήν, σταθεράν ἐπιμονήν διὰ κάτι.
- Καταράχι* — χωρίον εἰς ὄρος παρὰ τὰ Ἰωάννινα.
- καταυγάζω* — φεγγοβολῶ, ἀκτινοβολῶ, καταφωτίζω, λαμ-
πρύνω.
- καταχνιά* — ὁμίχλη.
- κέρας* — (κέρατα ζώων)· πτέρυξ παρατάξεως στρατοῦ.
- Κολοκοτρώνης* — ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ· ἡ πλέον συμπάθης καὶ
ἐξέχουσα φυσιognωμία τοῦ Ἀγώνος.
- κότινος* — ἀγριελαία ἐκ τῶν κλάδων τῆς ὁποίας ἔστε-
φανοῦντο οἱ ὀλυμπιονίκαι.
- κουπαστή* — τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ τοίχου τοῦ πλοίου ἢ τῆς
λέμβου ὅπου εἶναι οἱ σκαλμοί.
- κώνειον* — φυτὸν δηλητηριῶδες ἐκ τῶν σκιαδανθῶν (κοι-
νῶς βρομόχορτο).

Λ

- λειμὼν* — τόπος ἔχων χλόην· λιβάδι.
- λιννίζομαι* — κινεῖσθαι ὅπως εἰς τὸ λίκνον, κούνια.
- λιτότης* — ἀπλότης, ὀλιγάρκεια.
- λόγγος* — πυκνὸν δάσος.
- λοιμοκαθαρτήριον* — ὁ τόπος πρὸς καθαρισμὸν ἀπὸ μολυσματικὰς
νόσους.
- λοστρόμος* — ὁ πρῶτος τοῦ πληρώματος, ὁ ναύκληρος (λέ-
ξις Ἰταλική).
- λόχμη* — πυκνὸν μέρος τοῦ δάσους.
- λυτρῶνω* — λύω, ἐλευθερώνω, ἀπαλλάσσω τινὰ διὰ
χρημάτων.

Μ

- Μακρυγιάννη* — συνοικία τῶν Ἀθηνῶν παρὰ τὰ Ν. Δ. τῆς
Ἀκροπόλεως.
- Μανωλιάσσα* — χωρίον καὶ βουνὸν πρὸ τῶν Ἰωαννίνων. (Αἰ-
ματηραὶ μάχαι κατὰ τὸ 1912·13).

- μαρμαρυγή — λάμψεις, ακτινοβολία.
 μελίφθογγος — ό έχων γλυκεϊαν ός τό μέλι φωνήν.
 μένος — ψυχική όρμή, άκράτητος δύνამις, παραφορά, έξοργισμός.
 Μηδία — χώρα της 'Ασίας μεταξύ Περσίας—'Ασσυρί-
 ας—'Αρμενίας.
 Μηδος — κάτοικος της Μηδίας.
 Μοθωκόρωνας-Μόθωνας—μεταξύ Μεθώνης και Κορώνης.
 μονεζίνη — ό χότζας, ό καλών εις προσευχήν τούς Μου-
 σουλμάνους από τοϋ ύψους τοϋ μιναρέ
 (λ. 'Αραβ.).
 μονφτης — ό έρμηνευτής τών νόμων. Μουσουλμάνος θε-
 ολόγος.
 μπάλιος — ό στικτός με άλλο χρώμα.
 μπαστούνι — δοράτιον τών ίστιοφόρων πλοίων (λέξ. ιταλ.).
 Μπιζάνι — χωρίον Ν. Α. τών 'Ιωαννίνων επί τοϋ όμω-
 νύμου βουνοϋ· περίφημον όχυρόν τών Τούρ-
 κων (1912-1913).
 μπουρλότο — πλοϊον πυρπολικόν.
 μυσαρός — άπεχθής, βδελυρός, σιχαμένος, άποκρουστι-
 κός, άπαίσιος.
 Μυστρας — ή περίφημος πρωτεύουσα κατά τούς τελευταί-
 ους βυζαντινούς χρόνους τοϋ δεσποτάτου
 της Πελοποννήσου. Δ. της Σπάρτης 5 χλμ.
 μυχός — τό έσώτατον μέρος τοϋ λιμένος ή τοϋ κόλπου.
 μωλος — προεξοχή της ξηράς εις την θάλασσαν είτε
 φυσική είτε τεχνητή.

N

- ναύκληρος — ό λοστρόμος.
 νεϋμα — τό διά νεύσεως γινόμενον σημείον· νόημα,
 γνέψιμον.
 νεϋω — γνέφω, κάνω νεϋμα, κάνω νόημα.
 νέφος — νεφέλη, σύννεφον.
 ντάμπια — (τάπια και τάμπια) όχύρωμα, προμαχών (λέ-
 εις τουρκική).

Ο

- ὀκηρὸς — ἐκεῖνος ποῦ ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν, τεμπέλης, ἀκαμάτης.
- ὄλεθρος — καταστροφή, φθορά, ἀφανισμός.
- ὀλοκαύτωμα — θύμα καϊόμενον ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ βωμοῦ. Πᾶν τὸ ἐξ ὀλοκλήρου καταστρεφόμενον. («Ἑλληνικά ὀλοκαυτώματα»).
- ὀμάλια — ὀμαλότης, ὀμαλὸς τόπος.
- ὀντὰς — αἰθουσα.
- ὀρδῇ — στῖφος νομάδων, ἀπειθάρχητος συρφετὸς καὶ δὴ ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς ἀρπαγὰς, λεηλασίας, βιαιοπραγίας.

Π

- παρότρυνσις — παρόρμησις, παρακίνησις.
- πασσαλόπηκτος — στηριγμένος μὲ πασσάλους ἐμπεπηγμένους εἰς τὴν γῆν
- πάταγος — ἰσχυρὸς κρότος, θόρυβος ἐκ συγκρούσεως ἢ θλάσεως στερεῶν σωμάτων· θορυβώδης συζήτησις ἐπὶ φλέγοντος ζητήματος ἢ ἐνδιαφερούσης ὑποθέσεως.
- περίτεχνος — κατεσκευασμένος μὲ πολλὴν τέχνην.
- πολέμαρχος — (καὶ πολεμάρχος). ἀνώτερος ὀπλάρχηγός· πολεμικώτατος, ἀνδρείδιτατος μαχητής.
- πορθμεὺς — ἐκεῖνος ποῦ περνᾷ ἀπέναντι (ποταμοῦ ἢ θαλάσσης) ἀνθρώπους κλπ. περαματάρης.
- πραῦνω — καθησυχάζω, μαλακώνω.
- πρίνος — πρινάρι, πουρνάρι (δένδρον ἄγριον).
- προέλασις — ταχεῖα προχώρησις (πρὸς τὰ ἐμπρός).
- πρόληψις — παρεμπόδισις, ἀποσόβησις. Γνώμη ἢ ἀντίληψις κατὰ συνθήκην καὶ ἀβασανίστως παραδεδεγμένη.
- προπέτασμα — ὅ, τι ἡμπορεῖ νὰ ἀποκρύψῃ ἓνα πράγμα, ἓνα ἔργον (στρατόπεδον, πυροβολικὸν κλπ.).
- πρόσιεγον — ὑπόστεγος χῶρος τοῦ πλοίου ἄνω τοῦ πωροῦ καταστρώματος.

Ρ

ρῆγος — τρόμος ἔνεκα ψύχους ἢ φόβου.

Σ

- Σαλαμινία — ἡ ἱερὰ ναῦς τῶν Ἀθηναίων.
 σήμαντρο — ὁ πρόγονος τῆς καμπάνας· εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου. Σήμερον ὑπάρχουν τοιαῦτα μόνον εἰς τὰ μοναστήρια.
 σκάφανδρον — εἰδικὴ ὕδατοστεγῆς ἐνδυμασία τοῦ δύτου.
 σκιάδι — πλατύγυρος ψάθινος πῖλος.
 σκιρτῶ — τινάσσομαι αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν θέσιν μου, ἀναπηδῶ, πεδῶ· σκίρτημα=πήδημα.
 σκολιά — λοξή, καμπύλη, γυριστή, δυσκολοδιάβατος.
 σκούνα — δίστυλον ἱστιοφόρον μὲ τετράγωνα ἱστία, ταχὺ (λ. ἀγγλική).
 σμῆνος — (ἐπὶ περωτῶν ἐντόμων). πληθος (μελισσῶν, ἀκρίδων).
 σπερμολόγος — ὁ διαδίδων ἀδεσπότους φήμας· κοιν. κοτσομπόλης.
 σιάνη — ποιμνιοστάσιον, μάνδρα.
 σίγμα — σημάδι, βοῦλλα, λεκές· (ἡθικὴ μείωσις, ὄνειδος, ἐντροπή).
 σικκίος — ἐστιγμένος, σημαδευμένος, πλουμιστός, γεμάτος στίγματα.
 σίλβω — γυαλίζω, ἀκτινοβολῶ, λάμπω.
 σιλβηδών — σιλπνότης, γυαλάδα, ἀκτινοβολία.
 σιλπνός — γυαλιστερός.
 Στράβων — ὁ κατ' ἐξοχὴν γεωγράφος τῆς ἀρχαιότητος, 67 π.Χ. — 23 μ.Χ., ἐξ Ἀμασσεΐας τοῦ Πόντου καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς ἑλληνικοῦ γένους. Διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν τὰ «Γεωγραφικά» του ἐκ 17 βιβλίων.
 στορόμπος — συνεστραμμένον κυκλωτερώς σῶμα· τὸ σχοινίον τῶν σκαρμῶν.
 συναγωγή — ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξις καὶ ὁ τόπος τῆς συνάξεως· συγκέντρωσις, συλλογή, μάζεμα. Τό-

πος συνελεύσεως καὶ κοινῆς προσευχῆς τῶν
Ἰουδαίων εἶναι ἡ **Συναγωγή** (χάβρα).

- σύντεκνος** — ἀνάδοχος, νουνός, κουμπάρος.
σφερδοῦκλια — ἀσφόδελοι.

Τ

- τέμενος** — ἱερὸς χώρος ἀφιερωμένος εἰς ἀρχαῖον θεὸν
ἢ ἥρωα· μεταφορικῶς σημαίνει κάθε ἴδρυμα
ὅπου θεραπεύονται τὰ γράμματα ἢ αἱ τέ-
χναι. Τέμενος = εὐκτήριος οἶκος τῶν Μου-
σουλμάνων, τζαμί.
τεφρός — φαιός, φαιόχρους, στακτής, γκριζός.
τζιπ - χανές — οἰκία, διαμονή, ξενοδοχεῖον, νοσοκομεῖον.
τρῶγλη — μικρὰ κοιλότης γῆς φυσικὴ ἢ τεχνητή. Ἀνή-
λιος καὶ στενόχωρος κατοικία.

Φ

- φεργάδα-φεργάτα** — (φρεγάς-άδος) τριῖστιον πολεμικὸν πλοῖον.
Φιρκάς — φρούριον εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ λιμένος
τῶν Χανίων (Κρήτης).
φλογοστρόβιλος — ὁ στρόβιλος τῶν φλογῶν.
φλόκος — τὸ τριγωνικὸν ἰστίον τῆς πρῶρας.
φλομώνω — πνίγω διὰ φλόμου, δηλητηριώδους φυτοῦ. Με-
ταφορικῶς πνίγω διὰ καπνοῦ, πνίγω.
φοῦντο — πάτος, πυθμὴν.
φουσαῖτο — ὁ στρατός, (στῖφος ἐνόπλων, πλῆθος ὠπλι-
σμένων).
φορκαλίζω — σαρώνω, σκουπίζω μὲ τὴ σκούπα.

Χ

- χαλεπός** — δύσκολος, κοπιώδης, στενόχωρος.
χάρμα — πηγὴ χαρᾶς, χαρά, ἡδονή.
χρυσανγάζω — λάμπω ὡς χρυσός.

Ψ

- ψυχραιμία** — ἀταραξία πρὸ τοῦ κινδύνου.

Ω

- ῶμος** — ἄψητος, ἄγριος, ἄξεστος, σκληρός.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀθανασιάδου - Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐχρημάτισε μέχρι σήμερον ὑπουργός, βουλευτὴς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ τοῦ συλλογαὶ εἶναι : « *Πρωῖνὸ ξεκίνημα* », « *Καιρὸς πολέμου* », « *Ἀγάπη στὸν Ἑπαχτιο* ». Ἐκ τῶν διηγημάτων τοῦ ἡ συλλογὴ « *Ἀπλοϊκὲς ψυχὲς* » ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΑΝΝΙΝΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ (ΜΠΑΜΠΗΣ)

Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1934. Ἦτο δημοσιογράφος. Ἔργα τοῦ : « *Δυκανγές* », « *Ἐδῶ κι ἐκεῖ* », « *Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα* », « *Νίκαι κατὰ βαρβάρων* », « *Ὁ Σύλλογος τῶν Εἰσαγγελέων* » κ. ἄ.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1896. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης καὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν. Κατόπιν μετέβη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Γερμανίαν. Διηγηματογράφος καὶ ποιητὴς ἐκ τῶν ὀλίγων. Ἔργα τοῦ : Α') Ποιητικά : « *Κόδρος* », « *Ἀτιθίδες Ἀῦραι* » κ. ἄ. Β') Πεζά : « *Ποῖος ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου* ». « *Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου* » κ. ἄ. Γ') Δράματα : « *Βρυκόλακας* ». Δ') Ἐπιστημονικά : « *Περὶ καλοῦ* », « *Ἡ φιλοσοφία παρὰ Πλωτίνῳ* » καὶ ἄλλα.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἐγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, περιγραφὰς καὶ παραδόσεις περὶ ζώων, θεατρικὸν ἔργον τὸν Μητρούσην καὶ ἄλλα. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ εἶναι : «*Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου*».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1933 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐνώρις ὅμως κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Εἶναι κατὰ κύριον λόγον δημοσιογράφος καὶ ποιητής. Τὰ ἔργα τοῦ εἶναι πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἀγάπης διὰ τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Τὸ κυριώτερον τούτων εἶναι «*Οἱ Κρήτες μου*», συλλογὴ διηγημάτων.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ὑδραν. Ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ (1861—1919). Διετέλεσε καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

31159
wtsave
Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1859. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Διηύθυνε τὰ περιοδικὰ «*Ἑστία*», «*Μελέτη*», «*Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος*» καὶ «*Ἐθνικὴ Ἀγωγή*». Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἔργα τοῦ : Α') Ποιητικά : «*Ἰστοὶ Ἀράχνης*», «*Γαλήνη*», «*Σταλακτῖται*», «*Εἰδύλλια*», «*Ἀμάραντα*», «*Φωτερὰ Σκοτάδια*» κ. ἄ. Β') Πεζὰ : «*Ἀγροικαὶ ἔπιστολαί*», «*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*», «*Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις*» κ. ἄ.

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλ. Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Μόλυβον τῆς Λέσβου τὸ 1849 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀντίπολιν τῆς Γαλλίας τὸ 1923. Ἐξενιτεύθη μικρὸς καὶ εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη. Ἔργα τοῦ : Α') Πεζὰ : «*Νησιώτικες Ἱστορίες*», «*Φυλλάδες*

τοῦ Γεροδήμου», «*Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης*» κ. ἄ. Β') Ποιήματα : «*Παλιοὶ Σκοποὶ*» κ. ἄ. Γ') Μεταφράσεις : «*Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου*» καὶ μερικὰ ποιήματα Ὑγγλων ποιητῶν. Δ') Θεατρικά : «*Βουρκό-λακας*».

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἐσπούδασε μηχανικὸς χημικὸς εἰς Γερμανίαν. Ἐγραψε τὸ «*Γύρω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα*», βιβλίον ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν τοπιῶν καὶ διὰ τὰς πλουσίας εἰκόνας του.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀλικαρνασσὸν τὸ 484 π.Χ. Εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας. Ἐγραψεν ἱστορίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῶν βαρβάρων πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ λήγουσαν εἰς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ διηρέθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν εἰς 9 βιβλία ἐπιγραφόμενα ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐννέα μουσῶν.

ΚΑΛΛΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἤκμασε περὶ τὸ 700 π. Χ. Εἶναι ὁ ἀρχαιότατος τῶν Ἑλλήνων ἐλεγευστικῶν ποιητῶν.

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Νομικός, ἱστορικός καὶ λαογράφος. Ἐγένετο Ἀκαδημαϊκός. Ἀπέθανε τὸ 1942. Ἔργα του : Α') Ἱστορικά : «*Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας*», «*Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν*», «*Ἀναδρομαίης*», κ. ἄ. Β') Διηγήματα : «*Διηγήματα*», «*Ἀθηναϊκὰ διηγήματα*», «*Ἡ Κυρὰ Τρισεύγενη*» κ. ἄ. Γ') Δράματα : «*Τὸ παιδομάζωμα*», «*Ἡ Νεράιδα τοῦ Κάστρου*», «*Μῦθοι*» κλπ.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας καὶ ἀπέθανε τὸ 1922 εἰς τὸ Ἀμαρούσιον. Ὑπηρέτησεν ὡς ἱατρός εἰς τὸ ἑμπορικὸν ναυτικὸν καὶ κατόπιν ὡς στρατιωτικὸς ἱατρός. Ἔργα του : «*Ἀρχαιολόγος*», «*Διηγήματα*», «*Λυγερή*», «*Ζητιάνας*», «*Λόγια τῆς Πλώρης*» κ. ἄ. Εἶναι εἰς τῶν καλυτέρων διηγηματογράφων

μας. Είς τὰ διηγήματά του μᾶς παρουσιάζεται τέλειος ζωγράφος τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ ζωῆς.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἑλλην λόγιος καὶ παιδαγωγός. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μυριόφυτον τῆς Θράκης κατὰ τὸ 1858. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν. Ἀκολούθως μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐσπούδασε παιδαγωγικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Ὑπηρέτησεν ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου καὶ τῆς Δραματικῆς Σχολῆς, καθηγητὴς καὶ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου τοῦ Ἀρσακείου. Ἐγραψε καὶ μετέφρασε πλείστα παιδαγωγικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα, διηγήματα, ἄρθρα, μελέτας αἰσθητικὰς, φιλοσοφικὰς, παιδαγωγικὰς, παιδικὰ διηγήματα καὶ διαλόγους. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις (1928).

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἄρταν τὸ 1894. Ἐνῶ ἀκόμη ἦτο μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου Ἰωαννίνων ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα «Σχιαὶ τοῦ Ἀδου», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἥρωας τῆς Ἐπαναστάσεως. Καταδιωχθεὶς ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἔζησε βίον πλήρη στερήσεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης. Παρ' ὅλας τὰς στερήσεις τοῦ ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα : Α') Ποιήματα : «Ὁ Καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τὰ ἀγροικὰ», «Ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς σιάνης» κ. ἄ. Β') Πεζὰ : «Τὰ μάραθα», «Τὰ χαλάσματα», «Τὸ Πανηγύρι τῆς Καστρούτσας» κ. ἄ.

ΚΥΡΟΥ ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1898 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνωρίτατα ὁμως ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 διευθύνει τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἑστία». Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του : «Στὰ ὅπλα λεβεντιά» (δράμα), «Τὰ δνεῖρα» (διηγήματα), «Ὁ Δομήνικος Θεοτοκόπουλος», «Βασίλισσα Ὀλγα» (τὸ ἀντιτορπιλικόν), «Σκλαβωμένοι νικητές», «Ἡ Ἑλλὰς ἔδωκε τὴν νίκην», «Βησσαρίων ὁ Ἑλλήν» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦτο δικαστὴς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι : «*Κίμων Ἀνδρεάδης*», «*Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαιοῦ*», «*Διηγήματα*», «*Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας*», «*Ψαράδικες ἱστορίες*» κ. ἄ. Ἐγραψε καὶ νομικὰ ἔργα.

ΜΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1869 καὶ ἀπέθανεν εἰς Λαγκαδᾶν Θεσσαλονίκης τὸ 1913. Ὑπῆρξε πολιτικός, διακριθεὶς διὰ τὸν ἀγνὸν πατριωτισμὸν του καὶ δόκιμος ποιητής. Ἔργα του : «*Δόγια τῆς καρδιᾶς*» (ποιητικὴ συλλογὴ), ὡς καὶ πλεῖστα ποιήματα δημοσιευθέντα εἰς τὴν φιλολογικὴν «Ἑστίαν». Μετέφρασε λίαν δοκίμως τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους πολλάκις παιχθεῖσαν ἀπὸ σκηνῆς.

ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν τὸ 1836 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἔργα του : «*Ἠρώες Μαυροβονίου*», «*Τραγοῦδια*», «*Ἐθνικαὶ εἰκόνες*» κ. ἄ.

ΜΕΛΑΣ ΛΕΩΝ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1879. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην νομικὰ καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἔργα του : «*Γεροστάθης*», «*Ὁ μικρὸς Πλούταρχος*» καὶ ἄλλα.

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον τὸ 1883. Πολὺ νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὸ θέατρον. Ἀπὸ τοῦ 1935 εἶναι Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του : Α') Πεζὰ : «*Πολεμικαὶ σελίδες*», «*Τὰ Ταξίδια μου*», «*Ὁ Μιαούλης*», «*Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ*». κ. ἄ. Β') Θεατρικά : «*Ὁ γιὸς τοῦ Ἰσκιουν*», «*Τὸ Κόκκινο πονκάμισο*», «*Μιὰ νύχτα μιὰ ζωὴ*», «*Ὁ Μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται*», κ. ἄ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1948 ἐκδίδει τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «*Ἑλληνικὴ Δημιουργία*».

ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κύπρον τὸ 1872 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1933. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ὁξφόρδην καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του : « *Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας* », τοῦ Ἄγγλου Μώρρου (μετάφρασις), « *Στέφανος* », (μεταφράσεις ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ποιημάτων), « *Ἐπιγράμματα* » κ. ἄ.

ΜΟΣΧΟΣ

Βουκολικός ποιητής. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ἤκμασε τὸν Βον π. Χ. αἰῶνα. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἐσώθησαν ἐλάχιστα καὶ μερικά ἀποσπάσματα. Πλήρη ἐσώθησαν τὰ ποιήματα : « *Ἐπιτάφιος τοῦ Βίωνος* », « *Εὐρώπη* ».

ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἦτο πολὺ φιλόθερμος καὶ ἡγάπα τὰς ἑλληνικὰς χριστιανικὰς παραδόσεις. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ περιγραφάς. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι : « *Μὲ τοῦ Βοριᾶ τὰ Κύματα* », τόμοι 6, « *Διηγήματα* » τόμοι 6 κ. ἄ.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ πατέρα Ζακύνθιον τὸ 1867. Ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ παρηκολούθησε φυσικομαθηματικά εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἐγραψε 40 περίπου τόμους μυθιστορημάτων, διηγημάτων, θεατρικῶν ἔργων καὶ κωμωδιῶν. Πολλὰ του ἔργα μετεφράσθησαν εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἀπὸ τοῦ 1931 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιῶν καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1943. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Διετέλεσεν ἐπὶ πολ-

λὰ ἔτη Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 Ἀκαδημαϊκός. Ἔγραψε ποιήματα καὶ πεζά. Ἔργα του : Α') Ποιητικά : «*Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου*», «*Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν*», «*Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου*», «*Τάφος*», «*Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου*», «*Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ*» κ. ἄ. Β') Πεζά : «*Θάνατος Παλληκαριοῦ*», «*Διηγήματα*» κ. ἄ. Γ') Δράματα : «*Τρισεύγενη*».

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἔμπορος καὶ λόγιος. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ 1851. Ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἀπεχώρησε πολὺ ἔνωρίς καὶ μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐπεδόθη εὐδοκίμως εἰς τὸ ἐμπόριον, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ καλλιεργῇ καὶ τὰ γράμματα. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ 1935. Μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον φανατικῶν ὑπερμάχων τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα καὶ ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους Ἑλληνας διηγηματογράφους. Παρηκολούθησε μαθήματα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ εἰργάσθη ὡς μεταφραστὴς εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Περιέγραψε τὴν ζωὴν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς Σκιάθου. Ἔργα του : Α') Μυθιστορήματα : «*Ἡ Γυφτοπούλα*», «*Οἱ ἔμποροι τῶν Ἑθνῶν*». Β') Διηγήματα : «*Χριστογεννιάτικα*», «*Πρωτοχρονιάτικα*», «*Πασχαλινά*», «*Ἡ Φόνισσα*» κ. ἄ.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ἐγεννήθη εἰς Χάσκιοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1867 καὶ ἀπέθανε τὸ 1906. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδασκάλισσα. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ διηγήματα, ποιήματα καὶ χρονογραφήματα, εἰς ἰδιαιτέρους δὲ τόμους τὰ ἐξῆς : «*Δεσμὸς Διηγμάτων*» καὶ «*Περιπέτεια μιᾶς διδασκαλίσσης*».

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

και ως γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Τὰ ποιήματά του διακρίνονται διὰ τὴν διαύγειαν καὶ ἀπλότητά των. Ἔργα του ποιητικά: «Ποιήματα», «Χειμῶνανθοί», «Ἀλάβαστρα», «Παλιὸ βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κ. ἄ. Δράματα: «Τραγουδιστής», «Βασιλεὺς ἀνήλιαγος», «Μιὰ φορὰ κι ἓνα καιρό», κ. ἄ. Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου».

ΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1852 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1921. Ἔσπούδασεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἔπειτα ἐν Γερμανίᾳ. Τὸ 1890 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀσχοληθεὶς συστηματικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν. Ἔργα του: «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ», «Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων», «Νεοελληνικὴ Μυθολογία», «Παροιμίαι» καὶ ἄλλα.

ΠΟΡΙΩΤΗΣ Ν.

Ἕλλην λόγιος (1870) ἐκ Καλλιπόλεως τῆς Θράκης. Εἰργάσθη ἐν Σμύρνῃ καὶ Ἀθήναις εἰς ἡμερηίδας καὶ περιοδικά. Κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Μετέφρασεν ἀρχαῖα καὶ ξένα θεατρικὰ ἔργα. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ προαγωγὴν τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σίφνον καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1935. Ἔσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε βουλευτὴς καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του: Α') Ποιήματα: «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα», «Ἐμπρὸς στὸ Ἄπειρο». Β') Δράματα: «Ὁ Ρήγας», «Ἡ κόρη τῆς Δήμνου» κ. ἄ. Γ') Μεταφράσεις: «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε καὶ ἄλλα.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π.

Φιλολόγος - Παιδαγωγός. Ἐγεννήθη εἰς Ἐλαφότοπον Ζαγορίου κατὰ τὸ 1865. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν Ἰωαννίνων. Ὑπηρετήσεν καθηγητὴς καὶ Γυμνασιάρχης εἰς τὰ γυμνάσια Ρόδου, Κορυθῶς καὶ Σερρών. Διηύθυνε τὴν παιδείαν τῆς Ἡπείρου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἐχρημάτισεν Ἐκπαιδευτι-

κὸς Σύμβουλος καὶ Διευθυντὴς Διδασκαλείων. Ἠρμήνευσεν ἀρχαίους συγγραφεῖς κ.λ.π.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Λογοτέχνης καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1881, κατήγετο δὲ ἀπὸ σουλιωτικὴν οἰκογένειαν. Ἠκολούθησεν ἐν Παρίσις μαθήματα αἰσθητικῆς καὶ λογοτεχνίας, ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ποιητικὰς συλλογὰς, μετάφρασιν τοῦ Ἡσιόδου καὶ ξένων ποιητῶν καὶ δράματα.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1857. Ἐσπούδασεν νομικὰ εἰς Ἰταλίαν ἀλλ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἔργα του : «*Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν*», «*Ὁδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Δόρδου Μπάϋρον*», «*Ἡ Φαρμακωμένη*», «*Ὁ Λάμπρος*» κ. ἄ. Ὁ Σολωμὸς θεωρεῖται ὡς ὁ κορυφαῖος τῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ εἶναι ὁ Ἐθνικός μας ποιητής.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1887. Ἰατρός καὶ ποιητής. Διατελεῖ νῦν καθηγητὴς τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα του : «*Ἰάδες αὔραι*», «*Συμφωνίες*», «*Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες*» καὶ ἄλλα.

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ ΗΛΙΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1818 καὶ ἀπέθανε τὸ 1876. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Σχολὴν καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰργάσθη ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Ἔργα του «*Παίγνια ἢ ποιήματα*», «*Ἰδιωτικὰ στιχοῦργήματα*» καὶ ἄλλα.

ΤΣΙΑΤΣΟΣ Κ.

Κατάγεται ἀπὸ τὴν Εὐρυτανίαν. Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν· λογογράφος· λογοτέχνης. Ἔγραψεν ἐπιστημονικὰ ἔργα. Διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργός.

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ.

Ἀθηναῖος δημοσιογράφος - λογοτέχνης - θεατρικὸς - συγγραφεὺς - ἱστορικὸς μελετητὴς (1871 - 1923). Ἔργα του: «*Ἡ Βασίλισσα τοῦ Σαββᾶ*», «*Γυναῖκες τοῦ Βυζαντίου*», «*Ἀπὸ τὰ πεδία τοῦ πολέμου*» κλπ.

ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλῃ τῆς Ἠπείρου τὸ 1863 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸ 1937. Ἐζήσεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος του ἐπέστρεψεν εἰς Ἰωάννινα ὅπου ἐργάσθη ὡς δημοσιογράφος. Ἔργα του: Α') Διηγήματα: «*Τῆς Σιάνης*», «*Τῆς ξενιτειᾶς*», «*Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου*» κ. ἄ. Β') Δράματα: «*Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου*», «*Γιὰ τὴν τιμὴν*» καὶ ἄλλα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Α) Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ν. Α. Κοντοπούλου.

Σελίς

1. Ὁ Λουμπαδιάρης, <i>Δ. Καμπούρογλου</i>	20
2. Τὸ ξακλήσι τῶν σκλάβων (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	27
3. Ἐπιτάφιος, <i>Ἀλ. Μωραϊτίδης</i>	36
4. Πάσχα, <i>Α. Μωραϊτίδης</i>	39
5. Ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	57
6. Ἡ Ἅγια Τράπεζα (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	61
7. Τὸ κυπαρίσσι, (λαϊκὴ παράδοσις), (Συλλογὴ ὑπὸ <i>Ν. Γ. Πολίτου</i>)	62
8. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, <i>Κ. Ἀννίνου</i>	80
9. Τὸ σύνθημα (ποίημα), <i>Σ. Σκίση</i>	90
10. Διάκος, <i>Σπ. Μελά</i>	92
11. Μόνον Ἕλληνες, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	95
12. Ροῦπελ, <i>Στ. Π. Ζαλοκώστα</i>	99
13. Ἡ 28 Ὀκτωβρίου 1941, <i>Ἀχ. Κύρου</i>	103
14. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	10
15. Ἀπὸ τὸ φλογοστρόβιλο, <i>Ἐμμ. Λυκούδης</i>	121
16. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαγηρίου, <i>Ἀλ. Παπαδιαμάντης</i>	130
17. Χωρισμός (ποίημα), <i>Ἀλεξ. Πάλλης</i>	138
18. Ἱππικοὶ ἀγῶνες ἐν Ἡλείᾳ, <i>Α. Καραβίτσα</i>	144
19. Ὁ πρόσκοπος Ἀλέξανδρος, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	149
20. Ἐνας λαμπρὸς φίλος, <i>Ν. Κοντοπούλου</i>	177
21. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντζα</i>	187
22. Τὰ ἔργα τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	198
23. Εἰς τὰ Δωδεκάνησα, <i>Ἐμμ. Λυκούδης</i>	201
24. Στὸ ἱερό νησί τῶν ἀρχαίων, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	208

Β) Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Π. Σαμάρα.

1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), <i>Ἀρ. Προβελεγγίου</i>	11
2. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, <i>Ν. Γ. Πολίτου</i>	15
3. Χριστούγεννα (ποίημα), <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	31
4. Προπέρινα Χριστούγεννα, <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	3

	Σελίς
5. 'Ὡς τότε (ποίημα) <i>Καλλίνου</i> , μετάφρ. <i>Σ. Μενάνδρου</i>	50
6. Τραγούδι κλέφτικο (ποίημα), <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	63
7. Σπαθόγιαννος, <i>Α. Καραβίτσα</i>	64
8. 'Ο Κανάρης (ποίημα), <i>Γ. Μαρτινέλη</i>	74
9. 'Η πνευματική Διαθήκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, <i>Σπ. Μελά</i>	78
10. Τὰ χαιρετίσματα, <i>'Αλ. Παπαδοπούλου</i>	113
11. 'Αληθινὸ παραμῦθι, <i>'Αργ. 'Εφταλιώτη</i>	116
12. 'Ανδρέας Συγγρός, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	141
13. Δροσιά καὶ δάκρυ (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	143
14. Τὰ μικρὰ φέρουν τὰ μεγάλα (ποίημα), <i>Γ. Βιζυνοῦ</i>	155
15. 'Ο 'Αττικὸς οὐρανός, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	159
16. Πρωτοβρόχι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	163
17. 'Η τρυγὸνα, <i>Στ. Γρανίτσα</i>	168
18. 'Ο κορδαλὸς (ποίημα), <i>Γ. Βιζυνοῦ</i>	170
19. 'Η κυνηγημένη πέрдика, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	172
20. Τὸ σταφύλι (ποίημα) <i>Γ. Δροσίνη</i>	176
21. Στεριά καὶ θάλασσα (ποίημα), <i>Μόσχου</i> , (μετάφρ. <i>Γ. Δροσίνη</i>)	181
22. Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου (ποίημα), <i>'Αρ. Προβελεγγίου</i>	182
23. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), <i>'Ι. Πολέμη</i>	183
24. 'Απὸ τὰς παλαιὰς 'Αθήνας, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	188
25. Τὸ 'Άγιον 'Όρος, <i>Α. Μωραϊτίδη</i>	195
26. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	213

Γ') Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Χαριλάου Δημητρακοπούλου.

1. 'Η κατείδωλος πόλις τῶν 'Αθηνῶν ἐκχριστιανίζεται, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	12
2. Τὸ Τίμιο ξύλο, <i>Γ. Μ. Δαμβέργη</i>	17
3. 'Ο 'Ακάθιστος Ὕμνος καὶ ἡ ἱστορία του, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	28
4. 'Η Πατρίδα (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	45
5. 'Η ἀφοσίωσις στοὺς νόμους τῆς Πατρίδος (Πλάτ. Κρίτων), <i>Α. Μελά</i>	46
6. Χρυσαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας μας, Ἡροδότου, διασκευὴ ὑπὸ <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	51
7. Τὰ ἑλληνικὰ ὀλοκαυτώματα συνεχίζονται, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	70
8. 'Ο Πυρπολητής, <i>'Αρ. Κουρετίδου</i> , διασκευὴ <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	75
9. 'Ο νεκρὸς καὶ ἡ σημαία, <i>Ν. Ποριώτη</i>	79
10. 'Η ἐποποιία τοῦ Κιλκίς, <i>Γ. Τσοκοπούλου</i>	85
11. 'Οχι! > 28 'Οκτωβρίου, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	88
12. Ἐμπρός (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	91
13. Συνεχίζονται οἱ ναυτικὲς παραδόσεις μας, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	97
14. Γιατ' ἐπολεμήσαμε, <i>Κ. Τσάτσου</i>	107
15. Οἱ δύο πτωχοί, (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	119

	Σελίς
16. Φιλοστοργία πελαργοῦ, <i>Ἀρ. Κουρετίδου</i>	127
17. Ἡ φωλιά (ποίημα), <i>Ν. Δαμιανοῦ</i>	129
18. Ἡ ἱστορία τοῦ Προσκοπισμοῦ, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	147
19. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	156
20. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλίου, <i>Κ. Μάνου</i>	161
21. Ὁ πρῶτος ἄγγελος τῆς ἀνοίξεως, <i>Στ. Γρανίτσα</i>	164
22. Ὁ κοῦκος (ποίημα), <i>Ἡλ. Τανταλίδου</i>	167
23. Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ πολυχιλιετής ἱστορία αὐτῆς, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	191
24. Εἰκόνες ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, <i>Α. Σακελλαρίου</i>	196
25. Ἡ ἔνωσις τῆς Δωδεκανήσου, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	206

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α') Ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν.

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	11
2. Ἡ κατείδωλος πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐκχριστιανίζεται, Χ. Δημητρακοπούλου	12
3. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, Ν. Γ. Πολίτου	15
4. Τὸ Τίμιο Ξύλο, Ἰ. Μ. Δαμβέργη	17
5. Ὁ Λουμπαρδιάρης, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου	20
6. Τὸ Ξωκλήσι τῶν σκλάβων (ποίημα), Γ. Δροσίνη	27
7. Ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος καὶ ἡ ἱστορία του, Χ. Δημητρακοπούλου	28
8. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	31
9. Προπέρσινα Χριστούγεννα, Κ. Κρυστάλλη	32
10. Ἐπιτάφιος, Ἀλεξ. Μωραϊτίδου	36
11. Πάσχα, Ἀλεξ. Μωραϊτίδου	39

Β') Ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ζωὴν.

12. Ἡ πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	45
13. Ἡ ἀφοσίωσις στοὺς νόμους τῆς Πατρίδος, Πλάτωνος Κρίτων ὑπὸ Λ. Μελά	46
14. Ὡς πότε (ποίημα), Καλλίνου μετάφρ. ὑπὸ Σίμ. Μενάρδου	50
15. Χρυσαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας μας, Ἡροδότου, διασκευή ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου	51
16. Ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες, Ν. Α. Κοντοπούλου	57
17. Ἡ Ἅγια Τράπεζα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	61
18. Τὸ κυπαρίσσι (λαϊκὴ παράδοσις) (συλλ. Ν. Γ. Πολίτου)	62
19. Τραγοῦδι κλέφτικο (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	63
20. Σπαθόγιαννος, Ἄνδρ. Κασκαβίτσα	64
21. Τὰ ἑλλην. ὀλοκαυτώματα συνεχίζονται, Χ. Δημητρακοπούλου	70
22. Ὁ Κανάρης (ποίημα), Γ. Μαργινέλη	74
23. Ὁ πυρπολητής, Ἀρ. Κουρτίδου, διασκευή Χ. Δημητρακοπούλου	75
24. Ἡ πνευματικὴ διαθήκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, Σπ. Μελά	78
25. Ὁ νεκρὸς καὶ ἡ σημαία, Ν. Ποριώτη	79
26. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, Χ. Ἀννίνου	80
27. Ἡ ἐποποιία τοῦ Κιλκίς, Γ. Τσκοκοπούλου	85
28. «Ὅχι» 28 Ὀκτωβρίου, Γρηγ. Ξενοπούλου	88
29. Τὸ σύνθημα (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	90
30. Ἐμπρὸς (ποίημα), Κ. Παλαμά	91

	Σελίς
31. Διᾱκος, Σπ. Μελά	92
32. Μόνον *Έλληνες, Ν. Α. Κοντοπούλου	95
33. Συνεχίζονται οί ναυτικές παραδόσεις μας, Χ. Δημητρακοπούλου	97
34. Ροῦπελ, Χρ. Π. Ζαλοκώστα	99
35. Η 28η 'Οκτωβρίου 1941, 'Αχ. Κύρου	103
36. Γιατί έπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου	107
37. *Υμνος εις την 'Ελευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμού	108

Γ') 'Από την οικογενειακήν ζωήν.

38. Τά χαιρετίσματα, 'Αλ. Παπαδοπούλου	113
39. 'Αληθινό παραμῦθι, 'Αργ. Έφταλιώτη	116
40. Οί δύο πτωχοί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	119
41. 'Από τό φλογοστρόβιλο, Έμμ. Λυκούδη	121
42. Φιλοσοργία πελαργοῦ, 'Αρ. Κουρετίδου	127
43. 'Η φωλιά (ποίημα), Ν. Δαμιανού	129
44. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, 'Αλ. Παπαδιαμάντη	130
45. Χωρισμός (ποίημα), 'Αλ. Πάλλη	138

Δ') 'Από την κοινωνικήν ζωήν.

46. 'Ανδρέας Συγγρός, Γρηγ. Ξενοπούλου	141
47. Δροσιά καί δάκρυ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	143
48. 'Ιππικοί άγῶνες έν 'Ηλεία, 'Ανδρ. Καραβίτσα	144
49. 'Η ιστορία τοῦ προσκοπισμοῦ, Χ. Δημητρακοπούλου	147
50. 'Ο πρόσκοπος 'Αλέξανδρος, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
51. Τά μικρά φέρνουν τά μεγάλα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	155
52. Οί χωριανοί (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	156

Ε') 'Από την 'Ελληνικήν φύσιν καί την έν αὐτῇ ζωήν.

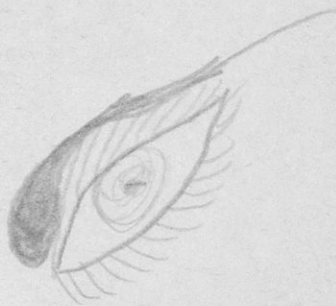
53. 'Ο 'Αττικὸς οὐρανός, Γρηγ. Ξενοπούλου	159
54. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	161
55. Πρωτοβρόχι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	163
56. 'Ο πρῶτος άγγελος τῆς άνοιξεως, Στεφ. Γρανίτσα	164
57. 'Ο κοῦκος (ποίημα), 'Ηλ. Τανταλίδου	167
58. 'Η τρυγόνά, Στεφ. Γρανίτσα	168
59. 'Ο κορυθαλδός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	170
60. 'Η κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χριστοβασίλη	172
61. Τὸ σταφύλι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	176
62. *Ένας λαμπρός φίλος, Ν. Α. Κοντοπούλου	177
63. Στεριά καί θάλασσα (ποίημα), Μόσχου μετάφρ. ὑπὸ Γ. Δροσίνη	181
64. Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου (ποίημα), 'Αρ. Προβελεγγίου	182
65. Κουπί καί τιμόνι (ποίημα), Ι. Πολέμη	183

Στ') 'Από τούς έλληνικούς τόπους.

	Σελίς
66. Τò φυλαχτό μου (ποίημα), Στ. Σπεράντζα	187
67. 'Από τὰς παλαιὰς 'Αθήνας, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου.	188
68. 'Η 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν καὶ ἡ πολυχιλιετὴς ἱστορία αὐ- τῆς, Χ. Δημητρακοπούλου	191
69. Τὸ "Άγιον Όρος, Α. Μωραϊτίδου	195
70. Εἰκόνες ἀπὸ τὴν κοιλιάδα τῶν Τεμπῶν, 'Αν. Σακελλαρίου	196
71. Τὰ ἔργα τῆς λίμνης τῶν Γιαντισῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	198
72. Εἰς τὰ Δωδεκάνησα, Έμμ. Λυκούδη	201
73. 'Η Ένωσις τῆς Δωδεκανήσου, Χ. Δημητρακοπούλου	206
74. Στὸ ἱερὸ νησί τῶν 'Αρχαίων, Ν. Α. Κοντοπούλου	208
75. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	213
'Αλφαβητικὸς ἐρμηνευτικὸς πίναξ λέξεων καὶ πραγμάτων	215
Βιογραφικὸς πίναξ τῶν συγγραφέων τῶν ἀναγνωσμάτων	225
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς συγγραφέων	235
Πίναξ τῶν περιεχομένων	238

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον ἐν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἑφ. Κυβ. 1946 Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Α΄, 1950 (VI) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 105.000

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΙΩ. ΓΚΟΥΦΑ

Angelos
11